

การสร้างสรรคภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทย
CREATIVE PRODUCTION OF THAI FILMS CONCEALING POLITICAL SYMBOLS IN
THAILAND

พงศรัณย์ จิตต์สวาสดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

การสร้างสรรคัภาพนตรีไทยช่อนสัญญะทางการเมืองในประเทศไทย

พงศรัณย์ จิตต์สวาสดี

ปริญญาานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อและนวัตกรรมการสื่อสาร
วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CREATIVE PRODUCTION OF THAI FILMS CONCEALING POLITICAL SYMBOLS IN
THAILAND

PONGSARUN CHITSAWARD

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(Media and Communication Innovation)
College of Social Communication Innovation, Srinakharinwirot University
2023
Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การสร้างสรรคภพยนตร์ไทยช่อนสัญญะทางการเมืองในประเทศไทย

ของ

พงศรัณย์ จิตต์สวาสดี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อและนวัตกรรมสื่อสาร

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรวิ้น แพทยานนท์)

(รองศาสตราจารย์สุรศักดิ์ บุญอาจ)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัวิฐ ภัคดีรัตนชาติ)

ชื่อเรื่อง	การสร้างสรรคภพยนตรไทยซอนสัญญะทางการเมืองในประเทศไทย
ผู้วิจัย	พงศรัณย์ จิตต์สวาสดี
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประวัน แพทยานนท์

งานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคภพยนตรไทยซอนสัญญะทางการเมืองในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภพยนตรไทยและสร้างสรรคภพยนตรไทย โดยศึกษาว่าภพยนตรไทยมีการใช้สัญญะในการสื่อความหมายประเด็นทางการเมืองอย่างไร รูปแบบใด โดยศึกษาวิเคราะห์ผ่านเครื่องมือทฤษฎีสัญญวิทยาเป็นหลัก (Semiology) เพื่อนำองค์ความรู้มาสร้างสรรคภพยนตรไทย สำหรับงานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคัดเลือกภพยนตรไทยในช่วง พ.ศ. 2558-2562 ซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลและเป็นภพยนตรที่ได้รับผลกระทบจากกระแสสังคม เป็นจำนวนทั้งสิ้น 6 เรื่อง ด้วยการวิเคราะห์ผ่านตัวบท (Textual analysis) จากการวิจัยพบว่าสัญญะที่ปรากฏในภพยนตรทั้ง 6 เรื่อง พบว่า (1) การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย พบว่า ภพยนตรไทยใช้รูปแบบเน้นการเล่าเรื่องเป็นหลัก ในการสื่อความหมาย (2) มายาคติในการสื่อความหมาย พบว่า ภพยนตรไทยใช้รูปแบบของเหตุการณ์เป็นหลัก รองลงมาคือ ตัวละคร ในการสื่อความหมาย (3) ระยะเวลาของสัญญะในการสื่อความหมาย พบว่า ภพยนตรไทยใช้รูปแบบของสัญญะห่างกันในระดับ 3 หรือ สัญลักษณ์เป็นหลัก โดยภพยนตรทั้ง 6 เรื่อง ใช้สัญญะสื่อความหมายถึงประเด็นและปัญหาในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ 1. โครงสร้างสังคม 2. การแสดงออก 3. อุดมการณ์ 4. สังคมในอุดมคติ 5. ชนชั้นสูง 6. ชนชั้นล่าง สำหรับการสร้างสรรคภพยนตรไทย ผู้วิจัยได้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์สัญญะตามแนวคิดทั้ง 3 รูปแบบมาสร้างสรรคภพยนตรที่สะท้อนความหมายประเด็นทางการเมืองไทย โดยประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง เป็นเรื่องราวของผู้คนทั่วไปที่พบสังคมไทย ยึดโยงกับค่านิยมทางความเชื่อ วัฒนธรรม และบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : การเมืองไทย, สัญญวิทยา, บทภพยนตร

Title	CREATIVE PRODUCTION OF THAI FILMS CONCEALING POLITICAL SYMBOLS IN THAILAND
Author	PONGSARUN CHITSAWARD
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Porawan Pattayanon

The research was on creative production of Thai Films concealing political symbols in Thailand aims to study Thai films and produce creative Thai film screenplays. The study investigates how Thai films employ symbols to convey political messages and in what forms, employing semiotics as the primary analytical tool. This research is qualitative in nature and select Thai films from period 2015 to 2019, a time of political transition in Thailand and when film was significantly influenced by societal trends. A total of six films were analyzed through a screenplay analysis approach. From the research findings, it was observed that in all six films, the following patterns emerged regarding the use of symbols to convey meaning (1) narrative unit analysis: Thai films predominantly employed a narrative-driven approach to convey meaning; (2) the myth attitude of Thai films primarily use event-based symbolism to convey meaning, with character-based symbolism, being secondary. In terms of symbolic distances, Thai films use a three-tiered approach to symbolism, with a primary focus on symbols. All six films utilize symbols to convey meaning related to the same thematic aspects, including social structure, expression, emotion, societal idealism, upper class, and lower class. In the creative process of developing the Thai film screenplay, the researcher has utilized insights from the analysis of symbols in all three perspectives to create films that reflected the political themes in Thailand. Drawing from their personal experiences, the narrative of the researcher revolved around ordinary people in Thai society, entwined with the values, beliefs, culture, and in the contemporary social context of Thailand.

Keyword : political, semiotic, screenplay

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง"การสร้างสรรค้ภาพยนตร์ไทยช้อนส้ญญะทางการเมืองในประเทศไทย" ในครั้งนี้ ส้าเร้จลล่วงด้ว้ความกรุณาจาก ผู้ช้วยศาสตราจารย์ ดร.ปรว้ณ แพทยานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ค้อยให้ค้าปรึกษาที่มีประโยชน์ตลอดการด้าเนินงานวิจัย

ขอขอบคุณ หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ที่ได้มอบทุนการศึกษาเพื่อน้าไปช้เป็นประโยชน์ตลอดการทำงานวิจัย

ขอขอบคุณครอบครัวและคนรอบตัว ที่ค้อยให้กำลังใจและเป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยมีแรงทำ การวิจัยจนส้าเร้จลล่วงไปด้วยดี

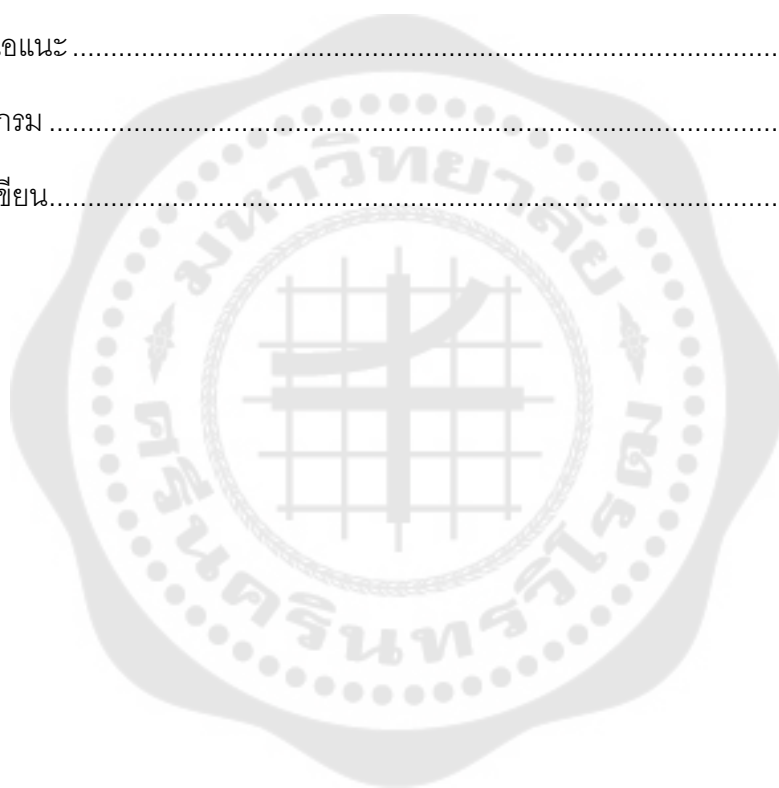
พงศรัณย์ จิตต์สวาสดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ขอบเขตด้านผลงาน.....	5
ขอบเขตด้านเนื้อหา	5
ขอบเขตด้านการสร้างสรรค์.....	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	7
1. ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology)	7
1.1 นิยามทั่วไป.....	7
1.2 สัญวิทยาตามแนวคิดนักสัญศาสตร์	9
1.3 แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีสัญญาวิทยา	16

1.4 วิธีการวิเคราะห์สัญลักษณ์.....	18
2. แนวคิดของภาพยนตร์นอกกระแส (Non-mainstream films)	23
3. แนวคิดโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Narration of Film)	29
3.1 โครงเรื่องภาพยนตร์โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ส่วน	30
3.2 โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ 7 องค์ประกอบ.....	30
4. ทฤษฎีการวิจารณ์ภาพยนตร์ (Film Theory and Criticism)	32
4.1 การวิจารณ์บริบท (Contextual criticism).....	33
5. กระบวนการสร้างภาพยนตร์ (Film Production Process)	41
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	50
1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง	50
2. การวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์	51
3. การสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย (Pre-Production)	51
บทที่ 4.....	52
ผลการดำเนินงานวิจัย	52
4.1 ผลการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายทางการเมืองไทย	52
ภาพยนตร์ไทยเรื่อง ดาวคะนอง พ.ศ. 2559	53
ภาพยนตร์ไทยเรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง พ.ศ. 2559	64
ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET พ.ศ. 2561	77
ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA พ.ศ. 2559	87
ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM พ.ศ. 2559	97
ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY พ.ศ. 2559	109
4.2 ผลของการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองไทย	115

4.2.1. กำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์.....	116
4.2.2 กำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย.....	118
บทที่ 5.....	164
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	164
สรุปผลการวิจัย.....	164
อภิปรายผล	176
ข้อเสนอแนะ	180
บรรณานุกรม	182
ประวัติผู้เขียน.....	184

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงประเภทของสัญลักษณ์ตามทัศนะของ ชาร์ลส์ เพิร์ซ	12
ตาราง 2 องค์ประกอบของสัญลักษณ์	16
ตาราง 3 เปรียบเทียบรหัสแบบ Elaborated Code และ Restricted Code	17
ตาราง 4 การวิเคราะห์แบบ Synchronic/Paradigmatic	20
ตาราง 5 การถ่ายทอดความหมายแบบ Metonymy	21
ตาราง 6 การเปรียบเทียบ Metaphor และ Metonymy	22
ตาราง 7 แนวคิดเรื่อง Signifier และ Signified มาประยุกต์ใช้กับการถ่ายภาพ	22
ตาราง 8 ความแตกต่างระหว่างภาพยนตร์กระแสหลักกับภาพยนตร์นอกกระแส	25
ตาราง 9 หลักการวิเคราะห์สัญลักษณ์ตามแนวคิดของนักสัญวิทยา	51
ตาราง 10 สรุปรูปการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง	54
ตาราง 11 เรื่องราวของ นักศึกษา หรือ ตัว (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง	56
ตาราง 12 เรื่องราวของ ปีเตอร์ และ พนักงานสาว (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง	57
ตาราง 13 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง	59
ตาราง 14 สรุปรูปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง	65
ตาราง 15 เรื่องราวของ ผึ้ง (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง	66
ตาราง 16 เรื่องราวของ บอย (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง	67
ตาราง 17 เรื่องราวของ แมน (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง	68
ตาราง 18 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง	72

ตาราง 19 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET	78
ตาราง 20 เรื่องราวและเหตุการณ์ของเจ้าหน้าที่ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET	80
ตาราง 21 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET.....	84
ตาราง 22 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA.....	88
ตาราง 23 เรื่องราวของมนุษย์ และมนุษย์แมวในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA	90
ตาราง 24 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified)ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA.....	94
ตาราง 25 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM.....	97
ตาราง 26 เรื่องราวกระบวนการผลิตขององค์กรภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM	99
ตาราง 27 เรื่องราวจุดประสงค์ขององค์กรในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM	101
ตาราง 28 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM	106
ตาราง 29 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY	110
ตาราง 30 เรื่องราวของใต้ และ คนในพื้นที่อนุสาวรีย์ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY	111
ตาราง 31 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified)ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY	113

ตาราง 32 ผลสรุปการวิเคราะห์ความหมายในหน่วยการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง..... 165

ตาราง 33 การวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) ในภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง..... 168

ตาราง 34 สรุปผลการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ใน
 ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง..... 171

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพประกอบ 2 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างของจริง-ตัวหมาย-ตัวหมายถึง	9
ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ 2 และ 3	10
ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง Signifier และ Signified	11
ภาพประกอบ 5 กระบวนการของมายาคติ	14
ภาพประกอบ 6 ภาพการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์ (Syntax) ของโครงสร้างภาษา	19
ภาพประกอบ 7 ภาพตัวอย่างการวิเคราะห์ระบบ Syntagmatic (Diachronic)	19
ภาพประกอบ 8 ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง	53
ภาพประกอบ 9 ภาพจำลองเหตุการณ์ และสวนแห่งหนึ่ง	59
ภาพประกอบ 10 บ้านหลังเก่า และบ้านหลังใหม่	61
ภาพประกอบ 11 เด็กสาวใส่ชุดมาสคอต และ เห็นมหัศจรรย์	62
ภาพประกอบ 12 โรงงานยาสูบ	63
ภาพประกอบ 13 พนักงานสาว กับ การแสดง MV ของปีเตอร์	64
ภาพประกอบ 14 ภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง	64
ภาพประกอบ 15 ภาพถ่ายของผึ้ง และ ภาพถ่ายของบอย	71
ภาพประกอบ 16 เครื่องยศที่เป็นของทหาร และพิธีแต่งงาน	72
ภาพประกอบ 17 ข้อความในหนังสือรุ่น และ เพื่อนคุยกันเรื่องเซ็กซ์	74
ภาพประกอบ 18 ตุ๊กตาของแมว และปลาตุ๊กแกในตัว	76
ภาพประกอบ 19 ทั้ง 3 คน เลือกgruppenแต่ง	77
ภาพประกอบ 20 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET	77
ภาพประกอบ 21 ทหาร และภาพถ่าย	83

ภาพประกอบ 22 ภาพวาดจิตวิญญาณเสื้อ.....	85
ภาพประกอบ 23 เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบ.....	86
ภาพประกอบ 24 ผังภาพที่เปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ความหมาย.....	87
ภาพประกอบ 25 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA.....	87
ภาพประกอบ 26 พิธีกรรมล่ามมนุษย์.....	93
ภาพประกอบ 27 มนุษย์และมนุษย์แมว กับ สเปร์ยกลิ้นแมว.....	96
ภาพประกอบ 28 ตึกสูงและพิธีกรรม.....	96
ภาพประกอบ 29 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM.....	97
ภาพประกอบ 30 ลูกเสือขณะกำลังฝึกพร้อมกับเสียงเพลง.....	105
ภาพประกอบ 31 ลักษณะที่แตกต่างของบุคคลในองค์กร.....	107
ภาพประกอบ 32 ลูกเสือจับคนนอน กับ สามเหลี่ยมสัญลักษณ์องค์กร.....	108
ภาพประกอบ 33 น้ำมนต์หลังจากเสร็จพิธีกรรม.....	109
ภาพประกอบ 34 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY.....	109
ภาพประกอบ 35 ปะติมากรรม อนุสาวรีย์ กับ เสียงเพลง.....	113
ภาพประกอบ 36 สนวน (เครื่องฟอกอากาศ) และ รูปปั้นไดโนเสาร์.....	114
ภาพประกอบ 37 ที่พักรวมกร และ ปะติมากรรมบนกำแพง.....	115

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์กระแสหลักในไทย ส่วนใหญ่ถูกมองว่าเป็นสื่อสร้างความสุขและความบันเทิง การพัฒนาของภาพยนตร์กระแสหลักที่อยู่ในอุตสาหกรรม ถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคภายใต้ระบบของธุรกิจทุนนิยม ในอีกด้านหนึ่งก็มีผู้สร้างภาพยนตร์บางส่วน มองว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่งอันเกิดจากการสร้างของผู้ผลิตที่ต้องถ่ายทอดสุนทรียภาพ อารมณ์ ความรู้สึก เป็นรูปธรรมผ่านรูปแบบภาพยนตร์ ทั้งยังมีนักวิชาการสร้างทฤษฎี กรอบแนวคิด ที่ช่วยให้มองภาพยนตร์เป็นศิลปะมากขึ้น อย่างเช่นกรอบแนวคิดรูปแบบนิยม (Formalism) ศึกษารูปแบบของภาพยนตร์ หรือ เน้นศึกษาการจัดองค์ประกอบของภาพ (Mise-en-Scene) การใช้ภาพ แสง สี เสียง การจัดองค์ประกอบศิลป์ และยังมีอีกหลายแนวคิดเกี่ยวกับภาพยนตร์ ถูกพัฒนามาเรื่อยจนถึงปัจจุบัน

แต่ถ้ามองภาพยนตร์ในฐานะผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรม ภาพยนตร์สามารถเป็นกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงบริบทของสังคมเหล่านั้น ภาพยนตร์จึงเป็นผลผลิตของสังคมที่สามารถทำหน้าที่ได้มากกว่าสินค้าในด้านธุรกิจระดับอุตสาหกรรมหรือเป็นผลงานศิลปะจากที่ต้องการถ่ายอารมณ์ ความรู้สึก ลงไปอย่างมีชั้นเชิง แต่ภาพยนตร์สามารถแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการต่อสู้ของอุดมการณ์ การเมืองระหว่างรัฐบาลกับประชาชน วัฒนธรรม ศาสนา เพศ หรือแม้แต่ปัญหาในสังคมขนาดเล็กอย่างครอบครัว เป็นต้น ในมิตินี้ ภาพยนตร์เป็นเหมือนกระจกให้ผู้คนในสังคมได้ทบทวนถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ตระหนักถึงประเด็น ปัญหาต่าง ๆ เพื่อเกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลงทัศนคติหรืออุดมการณ์ของผู้คนในสังคม อย่างหนึ่งหลายเรื่องจึงสะท้อนให้เห็นบาดแผลและปัญหาที่มีอยู่ในสังคม การครอบงำทางอุดมการณ์และการตอบโต้ความครอบงำดังกล่าวบ้างก็สะท้อนมายาคติฝังใจ สะท้อนการต่อสู้ถึงการเมือง ซึ่งครอบคลุมไปตั้งแต่การเมืองที่อยู่ในระบบหรืออยู่ในอุตสาหกรรมทางการเมือง จนไปถึงการเมืองในชีวิตประจำวัน (กำจร หลุยยะพงศ์, 2547, น. 12)

ผู้วิจัยกล่าวสรุปได้ว่า ภาพยนตร์สะท้อนสังคม หมายถึง ภาพยนตร์ที่สะท้อนถึงประเด็นหรือปัญหา เพื่อต้องการส่งสารไปยังผู้รับสารผ่านการเล่าเรื่อง องค์ประกอบในภาพยนตร์ ตัวละคร บท หรือเทคนิคการถ่ายทำต่าง ๆ ไม่เพียงเท่านั้นจะสามารถเรียกเป็นภาพยนตร์สะท้อนสังคม แต่เกิดขึ้นได้ด้วยพร้อมกับผู้รับสารที่เข้าใจในความหมายของภาพยนตร์ที่ต้องการจะสื่อ โดยต้องมีความเข้าใจในเรื่องบริบทต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคมของภาพยนตร์นั้น เช่น ประวัติศาสตร์

วัฒนธรรม เศรษฐกิจ จารีตประเพณี ในระดับมหภาค หรือ ประเด็นปัญหาในสังคม ค่านิยม วิถีชีวิต ในระดับจุลภาค

ภาพยนตร์สะท้อนสังคมมีการพัฒนารูปแบบการสื่อสารและนำเสนอประเด็นที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ อยู่ตลอด ภาพยนตร์เริ่มนำเสนอรูปแบบใหม่ในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกหรือสุนทรียภาพที่แตกต่างไปจากเดิม ไม่เพียงแค่นั้นในภาพยนตร์นอกกระแสหรือภาพยนตร์ศิลปะแต่ภาพยนตร์กระแสหลักที่สร้างขึ้นเพื่อธุรกิจก็ยิ่งพยายามสอดแทรกความหมายการสะท้อนสังคมเข้าไปด้วย เพื่อให้ภาพยนตร์มีคุณค่าที่มากขึ้นจากเดิม สอดคล้องกับที่ (อุสุมา สุขสวัสดิ์, 2559) กล่าวว่า ในแง่เนื้อหาของภาพยนตร์กลุ่มนี้มัก เรื่องที่สร้างสรรค์ โดดเด่นไม่เหมือนใคร ในด้านบริบทพบว่า ผู้กำกับภาพยนตร์หรือศิลปินผู้สร้างผลงาน มีการศึกษาเกี่ยวกับทางด้านภาพยนตร์ และพวกเขาเหล่านั้นมักได้รับแรงบันดาลใจจากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคมและการเมือง นำเสนอแนวคิดแบบอุดมคติอันอิสระของตนผ่านผลงาน

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภาพยนตร์ไทยจะถูกสร้างขึ้นหรือได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลก็ต่อเมื่อ ภาพยนตร์ต้องมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของประเทศไทยของความเป็นชาติ ผลิตซ้ำทางความคิดในเรื่องของความจงรักภักดี การต่อสู้ของบรรพบุรุษที่สละเลือดเนื้อเพื่อแผ่นดินไทย แต่ภาพยนตร์ไทยสร้างจากประชาชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระดับสังคม ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นและปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาเชิงโครงสร้างต่าง ๆ อย่าง ระบบที่ปกครองประเทศไทย ปัญหาผลกระทบจากรัฐบาลทหารในยุคปัจจุบัน แต่ภาพยนตร์ไทยเหล่านั้นกลับถูกไม่ได้รับการสนับสนุนหรือแรงการผลักดันจากรัฐบาล อีกทั้งถูกใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม ปิดกั้นภาพยนตร์ไม่ให้เผยแพร่ต่อสาธารณชน แม้จะอยู่ภายใต้การปกครองที่บอกเป็นประเทศแห่งประชาธิปไตย

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของรัฐบาลทหาร มีภาพยนตร์ไทยเป็นจำนวนมากถูกแบนไม่ให้ฉาย แม้จะเป็นภาพยนตร์นอกกระแสที่เป็นเฉพาะกลุ่มก็ตาม อย่างภาพยนตร์เรื่อง “Snap...แค่ได้คิดถึง” ของผู้กำกับ “คงเดช จาตุรันต์รัศมี” ตลอดที่ผ่านมาของผู้กำกับ ได้สร้างผลงานภาพยนตร์โดยใช้บริบททางการเมืองเป็นเบื้องหลัง หรือ สร้างในช่วงเวลาของรัฐบาลแต่ละยุคละสมัย ทำให้ขึ้นชื่อว่าเป็นหนังมีเกี่ยวกับการเมืองในระดับหนึ่ง อย่างภาพยนตร์เรื่อง สยิว พ.ศ. 2546 ที่เล่าเรื่องตัวละครผ่านบริบทของยุคเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ภาพยนตร์เรื่อง เฉิม พ.ศ. 2548 เป็นความสัมพันธ์ของคนขับแท็กซี่กับหญิงขายบริการ ในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร หรือภาพยนตร์เรื่อง ตั้งวง พ.ศ. 2556 ในบรรยากาศความวุ่นวายจากเหตุการณ์ทางการเมืองในปี พ.ศ. 2553 ที่มีการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จ

การ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยเชื่อว่าภาพยนตร์เรื่อง “Snap แค่...ได้คิดถึง” จะมีกลิ่นอายบริบททางการเมืองหลังรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 อยู่ในภาพยนตร์อีกด้วย

อย่างภาพยนตร์เรื่อง “ดาวคะนอง” ของผู้กำกับ “อโนชา สุวิชากรพงศ์” ได้เป็นตัวแทนของประเทศไทยในการเข้าชิง รางวัลออสการ์ สาขาหนังภาษาต่างประเทศยอดเยี่ยม เป็นภาพยนตร์ใช้แนวคิดการรื้อสร้างของประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยเลือกเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในการสะท้อนความหมายถึงสังคมในปัจจุบัน แม้หนังนำเสนอการเล่าเรื่องแตกต่างไปจากภาพยนตร์กระแสหลักทั่วไป อย่างการเล่าเรื่อง การตัดต่อ ใช้สัญลักษณ์จำนวนมาก ที่ยากต่อทำความเข้าใจให้กับคนดูทั่วไป แม้ภาพยนตร์สามารถจัดฉายได้ในกิจกรรมที่ หอภาพยนตร์ (องค์กรมมหาชน) และได้สร้างดีวีดีจัดจำหน่ายทั่วประเทศไทย แต่กลับมีปัญหาจากการจัดกิจกรรมชมหนังและเสวนาพิพากษ์ภาพยนตร์ โดย Doc Club Theater ซึ่งมีคำสั่งออกมาให้ยกเลิกกิจกรรมในพ.ศ. 2560 สาเหตุอาจเป็นส่วนหนึ่งของหนังที่นำเสนอภาพสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นแง่ลบในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

หรืออย่างภาพยนตร์เรื่อง “TEN YEARS THAILAND” ของผู้กำกับภาพยนตร์ทั้ง 4 ท่าน ได้ทำการฉายรอบ Thailand Premiere เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งถูกได้รับการตอบรับจากนักการเมือง นักวิชาการ นักกิจกรรมเคลื่อนไหวสังคม โดยนาย ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ ได้ตอบคำถาม “คิดว่าอีก 10 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะเป็นอย่างไร” โดยแสดงความเห็นส่วนตัวว่า “ผมมีความฝันที่เรียบง่าย อยากเห็นคนเท่าเทียมกัน อยากเห็นว่าประเทศไทยจะไม่มีรัฐประหารอีก แต่สิ่งเหล่านี้มันไม่สามารถได้มาด้วยความง่ายดาย มันจำเป็นต้องต่อสู้เรียกร้อง ต้องพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มันมา”

แม้แต่ภาพยนตร์กระแสหลักให้ความบันเทิงของต่างประเทศอย่าง The hunger games : Mockingjay Part 1 เข้าฉายในโรงภาพยนตร์ที่เมืองไทย ซึ่งในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 กลุ่มธรรมศาสตร์เสรีเพื่อประชาธิปไตย (LLTD) จัดกิจกรรมแจกดาวภาพยนตร์ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ต่อมาตำรวจได้ขอความร่วมมือกับโรงภาพยนตร์ไม่ให้ฉาย The hunger game ภาพยนตร์เรื่องนี้แม้จะมีเนื้อหาเหมือนภาพยนตร์กระแสหลักทั่วไปที่ให้ความบันเทิงและไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองไทยเลย ซึ่งส่วนสาระสำคัญในตัวหนังคือ ตัวละครได้ชูสามนิ้วเพื่อแสดงสัญลักษณ์ต่ออำนาจที่ไม่เป็นธรรม หรือ การเรียกร้องเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่านั้น

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของภาพยนตร์ไทยสะท้อนถึงประเด็นการเมืองไทย ส่วนหนึ่งถูกรัฐบาลใช้อำนาจปิดกั้นไม่ให้จัดฉายภาพยนตร์ แม้จะอยู่ภายใต้สิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยก็ตาม ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์สะท้อนสังคมที่ต้องการนำเสนอประเด็นทางการเมือง

หรือวิพากษ์วิจารณ์ จึงต้องใช้แนวคิดกับเทคนิคในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ เข้ามาช่วยในการสอดแทรกความหมายเหล่านั้นไว้ แทนที่จะสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา

การยกตัวอย่างภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องนี้ เป็นการตอกย้ำถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาของภาพยนตร์ไทยในยุคปัจจุบัน ที่ภาพยนตร์ไทยสะท้อนสังคมต้องการเสนอถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหรือวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเมืองของรัฐบาล มักถูกกลืนรอนสิทธิแม้แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นผ่านทางภาพยนตร์ แม้จะอยู่ภายใต้กฎหมายก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า ภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นประเภทภาพยนตร์กระแสหลัก ภาพยนตร์ศิลปะ หรือภาพยนตร์สะท้อนสังคมที่เกิดขึ้นตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นของรัฐบาลทหาร ภาพยนตร์จึงเป็นกระจกทำหน้าที่เป็นภาพปรากฏช่วยสะท้อนความเป็นไปในสังคมระหว่างประชาชนในสังคมด้วยกัน แต่ด้วยผู้สร้างไม่สามารถนำเสนอภาพยนตร์ไทยที่สื่อสารแบบตรงไปตรงมาได้ และด้วยบริบททางสังคมในช่วงเวลาปัจจุบันอย่างที่กล่าวข้างต้น และการพัฒนารูปแบบของภาพยนตร์ของผู้ผลิตมีความเชี่ยวชาญมากขึ้นในเรื่องของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้านศิลปะและการนำเสนอ ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมไม่สามารถเข้าใจถึงนัยยะสำคัญหรือรับรู้ถึงความหมายได้อย่างเต็มที่

ดังที่กล่าวมาผู้วิจัยได้เห็นคุณค่าและความสำคัญในงานภาพยนตร์ ที่นำเสนอประเด็นปัญหาหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไทย งานวิจัยชิ้นนี้จึงจะทำการศึกษาศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายในภาพยนตร์ที่สะท้อนถึงโครงสร้างของสังคมหรือประเด็นทางการเมืองของไทย ด้วยทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) มาช่วยในการวิเคราะห์ตีความหมาย โดยจะศึกษาภาพยนตร์ที่เข้าฉายในปี พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2562 เนื่องจากเป็นช่วงที่ประเทศไทยถูกรัฐบาลทหารควบคุมอยู่ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1.ดาวคะนอง พ.ศ. 2559 2.Snap แค่...ได้คิดถึง พ.ศ. 2558 TEN YEARS THAILAND – 3.SUNSET 4.CATOPIA 5.PLANETARIUM 6.SONG OF THE CITY พ.ศ. 2561 และนำผลการวิเคราะห์จากภาพยนตร์กลุ่มตัวอย่าง นำมาสรุปเพื่อสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทยต่อไป

คำถามการวิจัย

ภาพยนตร์ไทยใช้เทคนิคอย่างไรในการใช้สัญลักษณ์สื่อสารเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองไทยด้วยทั้งวิธีการนำเสนอโดยตรงและโดยอ้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารเกี่ยวกับการเมืองไทยในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2558-2562
2. เพื่อสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเกี่ยวกับการเมืองไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านผลงาน

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองในประเทศไทย ตั้งแต่ช่วงเวลา พ.ศ. 2558 – พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นภาพยนตร์ไทยที่รัฐบาลใช้อำนาจพยายามปิดกั้นการเผยแพร่ภาพยนตร์ต่อสาธารณชน หรือเป็นภาพยนตร์ไทยที่ได้กระแสตอบรับจากผู้คนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองไทย ซึ่งภาพยนตร์ไทยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก มีทั้งหมด 6 เรื่อง ได้แก่ ภาพยนตร์ไทยเรื่อง 1.ดาวคะนอง พ.ศ. 2559 2.Snap แค่...ได้คิดถึง พ.ศ. 2558 TEN YEARS THAILAND – 3.SUNSET 4.CATOPIA 5.PLANETARIUM 6.SONG OF THE CITY พ.ศ. 2561

ขอบเขตด้านเนื้อหา

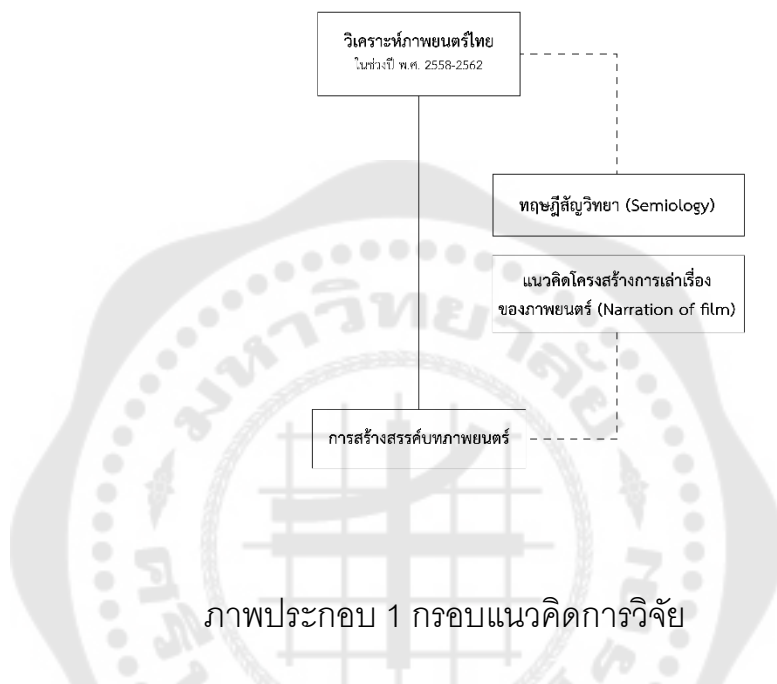
ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นวิเคราะห์ความหมายของสัญลักษณ์ ผ่านตัวบท (Textual Analysis) โดยศึกษาสัญลักษณ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์ เช่น เรื่องราว (Story) ฉากและเหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Props) ฉาก (Setting) เสื้อผ้า (Costume) ซึ่งสัญลักษณ์ที่นำมาวิเคราะห์จะเรียกว่า “หน่วยสื่อความหมาย” ตามทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) ตามกรอบแนวคิด 1.วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) 2.วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) ตามหลักแนวคิดของ โรลองด์ บาร์ตส์ และ 3.วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ตามหลักแนวคิดของชาร์ลส์ ซานเดอร์ส เพียร์ส และสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ขอบเขตด้านการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ในงานวิจัย ผู้วิจัยจะนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง วิเคราะห์โดยทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) เป็นหลัก และ แนวคิดโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Narration of Film) มาประยุกต์ใช้ใน

การสร้างสรรคืบทภาพยนตร์ซึ่อนั้ญญะทางการเมื่งในประเทศไทย ในรูปแบบของบทภาพยนตร์ สั้้นความยาวไม่เกิต 30 นาที ตามจุดมุ่งหมายของงานวิจัยซึ่่นนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเมืองในประเทศไทย หมายถึง การเมืองการปกครองของประเทศไทยนับในช่วงเวลาที่รัฐบาลทหารยึดอำนาจรัฐบาลการเลือกตั้ง นับตั้งแต่ พ.ศ. 2558-2562
2. ภาพยนตร์ไทย หมายถึง ภาพยนตร์ไทยในช่วงเวลาดั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 จนถึงปี พ.ศ. 2562
3. สัญญา หมายถึง หลักการวิเคราะห์สัญศาสตร์โดยใช้แนวคิดของนักสัญญาวิทยาอย่างชาร์ลส์ ซานเดอร์ส เพียร์ส ที่สนใจในความสัมพันธ์ระหว่าง Signifier และ Signified ประกอบไปด้วย "Icon" "Index" "Symbol" ในแต่ระดับแตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใด และ โรลองด์ บาร์ตส์ ที่ประกอบไปด้วย "ความหมายตรง" "ความหมายแฝง" และ "มายาคติ"
4. การสร้างสรรค์ภาพยนตร์ หมายถึง การสร้างบทภาพยนตร์ในขั้นตอน เตรียมการสร้างภาพยนตร์ (Pre-Production) ซึ่่ประกอบไปด้วย บทภาพยนตร์ (Screenplay)

5. หน่วยสื่อความหมาย หมายถึง สิ่งที่ปรากฏในภาพยนตร์ อย่าง เรื่องราว (Story) ฉากและเหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Props) ฉาก (Setting) เสื้อผ้า (Costume)

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรม

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง “การสร้างสรรคภาพยนตร์ไทยชอนสัญญะทางการเมืองในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้วยการวิเคราะห์ภาพยนตร์และนำองค์ความรู้มาสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวคิดและองค์ประกอบในการสร้างภาพยนตร์สะท้อนสังคมเกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง โดยใช้สัญวิทยา (Semiology) เป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย หนังสือ เอกสารบทความ ดังนี้

1. ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology)
2. แนวคิดของภาพยนตร์นอกกระแส (Non-mainstream films)
3. แนวคิดโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Narration of Film)
4. ทฤษฎีการวิจารณ์ภาพยนตร์ (Film Theory and Criticism)
5. กระบวนการสร้างภาพยนตร์ (Film Production Process)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology)

1.1 นิยามทั่วไป

สัญวิทยา (Semiology) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัญศาสตร์ (Semiotics) คือศาสตร์ที่ศึกษา กระบวนการต่าง ๆ ที่มนุษย์ในสังคมใช้ในการสื่อความหมาย ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นภายใต้อิทธิพล ความคิดของ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งสัญศาสตร์เชิงโครงสร้าง (Structural Semiotics) เน้นย้ำหลักการเรื่อง “โครงสร้าง” ว่า การสื่อความหมาย ของสัญญะแต่ละตัวเกิดจาก “ความสัมพันธ์” สัญญะตัวนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กับสัญญะตัวอื่น ๆ ในระบบเดียวกัน ไม่ใช่ว่าสัญญะแต่ละตัวจะสื่อความหมายได้ด้วยตัวของมันเอง (อุสุมา สุขสวัสดิ์, 2559, น. 320)

ทฤษฎีสัญวิทยา แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Semiology” สามารถถอดความหมายจากรากศัพท์เดิมได้ว่าเป็น “ศาสตร์แห่งสัญญะ” (Science of Sign) อธิบายในเบื้องต้นนี้ได้ว่า คล้ายกับทฤษฎีทั่ว ๆ ไปที่พยายามให้คำอธิบายต่อสิ่งที่เรียกว่า “สัญญะ” หรือให้พูดเป็นภาษาชาวบ้านก็คือ ศาสตร์ที่อธิบายถึงวัฏสงสารของสัญญะ คือการเกิดขึ้น การพัฒนา การเปลี่ยนแปลง เริ่มเสื่อมโทรม จนถึงการสูญสลายของสัญญะหนึ่ง ที่ปรากฏออกมาอย่างมีกระบวนการและแบบแผนเป็นระบบ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 104)

สัญญาณ (Sign) หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริง/ตัวจริง (Object) ในตัวบท (Text) และในบริบท (Context) หนึ่งๆ ตัวอย่างเช่น “แหวนหมั่น” เป็นสัญญาณสื่อความหมาย แสดงความผูกพันระหว่างหญิงชายคู่หนึ่งในบริบทของสังคมตะวันตก (หากเป็นบริบทสังคมอื่นก็จะใช้หมู ใช้กำไล ใช้ของอื่น ๆ เป็นสัญญาณแทน ถ้าหากเปลี่ยนสัญญาณไปเป็น “แหวนแต่งงาน” ความหมายก็จะเปลี่ยนไป กลายเป็นของความผูกพันในระดับที่สูงกว่าการหมั้นหมาย (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 105)

แนวคิดของดร.เถกิง พัฒโนภาส ให้ความหมายว่า สัญศาสตร์ (semiotics) เป็นศาสตร์ว่าด้วยความหมาย เป็นการศึกษาว่า “สิ่งแทนความ” (representation) ก่อให้เกิดความหมายได้อย่างไร ศึกษาถึงกระบวนการที่ทำให้เรา “เข้าใจความหมาย” ของสิ่งใด ๆ (comprehend meanings) หรือกระบวนการที่เรา “ให้ความหมาย” แก่สิ่งใด ๆ (attribute meanings).

สัญศาสตร์อย่างสัมพันธ์กับ ภาพ (visual images) หรือขยายกรอบการพิจารณาออกไปถึง ทัศนธรรม (visual culture) และวัตถุธรรม (material culture) สัญศาสตร์หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับระบบสัญลักษณ์ (symbolism) ในฐานะที่เป็นศาสตร์ยุคใหม่ จึงเป็นกระบวนการวิเคราะห์ที่ท้าทายกระบวนการความคิดเก่าอย่าง ธรรมชาตินิยม (naturalism) และ สัจนิยม (realism) รวมทั้งเจตจำนง (intentionality) นอกจากนี้ ยังเสนอวิถีคิดที่มีประโยชน์แก่การวิเคราะห์ทางรูปนิยม (formalism) การวิเคราะห์ทางสัญศาสตร์ชวนให้เราตระหนักถึงความสัมพันธ์ที่หลากหลาย ระหว่างตัวเรา กับ “สิ่งแทนความหมาย” (object) ด้วยเหตุนี้เอง ความหมายของสัญญาณ ย่อมมีพลวัตเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง อีกนัย เราไม่อาจเข้าใจ “ความหมายอ้างอิง” (significance) ของภาพหรือวัตถุใด จากปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างผู้รับสาร กับภาพหรือวัตถุ อีกทั้งปัจจัยอื่นๆ เช่น วัฒนธรรม หรือ สังคม (เถกิง พัฒโนภาส, 2551, น. 36)

ผู้วิจัยสรุปทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) ได้ว่า สัญศาสตร์เป็นแนวคิดการหาความหมายของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การรับสาร หรือการรับรู้ของมนุษย์ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 อย่าง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส หรือเป็น ภาพ วัตถุ ทุกสิ่งล้วนแต่สร้างความหมายและสื่อความหมายได้ทั้งสิ้น แต่ความหมายนั้นสามารถเกิดขึ้น เปลี่ยนแปลงแปรเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ พื้นฐานทางความรู้ ประสบการณ์ของผู้รับสาร หรือภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน อย่าง บริบททางสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ที่แตกต่างกันออกไป

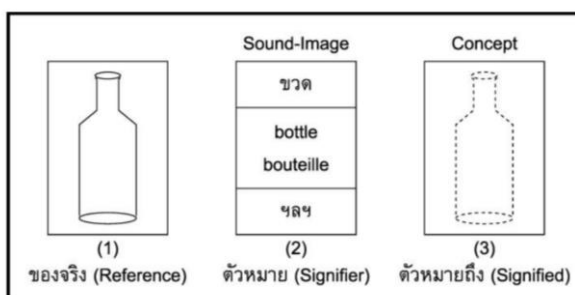
1.2 สัญวิทยาตามแนวคิดนักสัญศาสตร์

1.2.1 แฟร์ ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) นักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ ผู้บุกเบิกและพื้นฐานของทฤษฎีสัญญาวิทยา คือศึกษาภาษาในฐานะระบบสัญญาณอย่างหนึ่ง แต่ที่แตกต่างกันคือ ได้ขยายวัตถุประสงค์ในการศึกษาออกไปให้กว้างขวางกว่า “ภาษา” และเสนอว่ายังมีระบบสัญญาณรูปแบบอื่น สามารถแสดงความหมายและความคิด ของผู้ส่งสารได้ ไม่ว่าจะ เป็นภาษาใบ้ พิธีกรรม สัญญาณทางทหาร อาหาร อากาศเจ็บป่วย ฯลฯ กล่าวสรุปคือ ทุกสิ่งทุกอย่างนำมาเป็นสัญญาณ ในการแสดงความหมาย อ้างใน (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น. 82)

เดอ โซซูร์ ได้ให้นิยาม Semiology ว่าเป็นศาสตร์ที่ศึกษาวิถีของสัญญาณในบริบทหนึ่งๆ (Life of Sign) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น คำถามที่นักสัญญาวิทยาจะตั้งก็คือ อะไรเป็นตัวสถาปนาสัญญาณ (Constitute) มีกฎอะไรบังคับอยู่ และสัญญาณนั้นเปลี่ยนแปลงอย่างไร ตัวอย่างเช่น คำว่า “ขึ้น” ในภาษาไทย เคยมีความหมายในอดีตอยู่ 2 ประการคือ การเป็นคู่รักและเป็นลักษณะนามสิ่งของ แต่ในปัจจุบันคงเหลืออยู่เพียงความหมายเดียว เป็นต้น

ตามแนวคิดของ เดอ โซซูร์ เรื่องของสัญญาณเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 3 ส่วน (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น. 85) ดังนี้

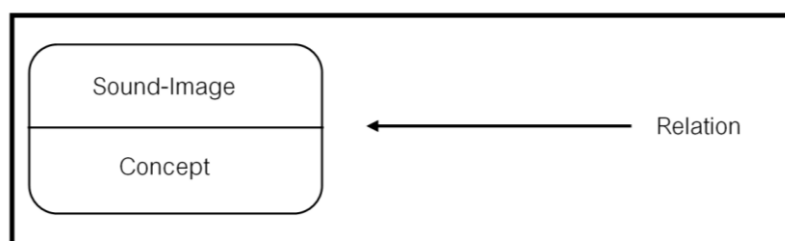
1. ของจริง (Reference) คือ วัตถุของจริงทั้งหลาย เช่น ขวดแก้วจริง
2. ตัวหมาย (Signifier) คือ แต่ละวัฒนธรรมจะสร้างสัญญาณขึ้นมาแทนตัวขวดจริง เช่น สังคมไทยจะสร้างสัญญาณที่เขียนเป็นตัวอักษรว่า “ขวด” สังคมอังกฤษเขียนว่า “Bottle” สังคมฝรั่งเศสเขียนว่า “Bouteille” เป็นอักษรที่แตกต่างกันออกไป
3. ตัวหมายถึง (Signified) คือ เมื่อคนในแต่ละสังคมได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้สัญญาณ (เช่น อ่านออก) เมื่อเห็นสัญญาณ “ขวด/Bottle/Bouteille” ในสมองหรือความคิดคำนี้ของเขา ก็จะเกิดแนวคิดจินตนาการภาพของ “ขวด” ขึ้นมา “เป็นภาพในใจหรือในความคิด” (Concept)

ภาพประกอบ 2 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างของจริง-ตัวหมาย-ตัวหมายถึง

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์.

ในการศึกษาเรื่องระบบสัญลักษณ์นั้น เดอ โซซูร์ สนใจแต่เฉพาะความสัมพันธ์ระหว่าง
องค์ประกอบที่ 2 และ 3 เท่านั้น

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่ 2 และ 3

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: Higher press.

ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวหมาย” และ “ตัวหมายถึง” มี
3 ลักษณะ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 111) ดังนี้

1. Arbitrary เป็นความสัมพันธ์ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างไม่มีกฎเกณฑ์ เป็นไปตามอำเภอใจ
คำว่า “ขวด” ไม่ได้มีหลักเกณฑ์หรือความคล้ายคลึงกับรูปร่างของขวดเลย เช่นเดียวกับสัญลักษณ์
“Bottle” หรือ “Bouteille”

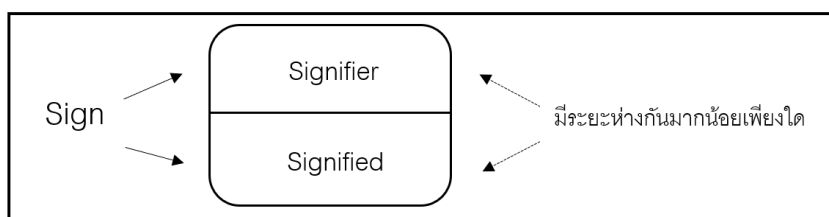
2. Unnatural เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่า
จะต้องเรียนรู้เอา

3. Unmotivated เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้เกิดจากมูลเหตุจูงใจพิเศษใด ๆ ของผู้สร้าง
ความหมายและผู้ให้ความหมาย กล่าวคือไม่เกี่ยวข้องกับแรงกระตุ้นใจของผู้ใช้สัญลักษณ์

ดร. เถกิง พัฒโนภาษ กล่าวว่า สัญลักษณ์วิทยา (semiology) เริ่มจากการนำภาษาศาสตร์
(linguistics) ถูกนำมาประยุกต์เพื่อศึกษาหน้าที่ของสัญลักษณ์ต่อสังคม กำเนิดของสัญศาสตร์
(semiotics) สัมพันธ์กับพัฒนาการของปรัชญาโครงสร้างนิยม (structuralism) เกิดจากแนวคิด
ของโซซูร์ เป็นวิธีการวิเคราะห์เพื่อศึกษาและเปิดเผยโครงสร้างอัน “ลึกลับ” ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง

เปลือกนอก (appearance) ในปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยไม่รู้ว่าโครงสร้างนี้เป็นกฎเกณฑ์ที่กำกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

1.2.2 ชาลส์ ซานเดอร์ส เพียร์ซ (Charles Sanders Peirce) มีแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ว่าจะมีองค์ประกอบ 2 ส่วนคือ “เป็นตัวหมาย” (Signifier) และ “ตัวหมายถึง” (Signified) (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 107)

ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง Signifier และ Signified

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: Higher press

จากองค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนนี้ เพียร์ซ ได้นำเอาระยะห่างระหว่าง Signifier และ Signified มาจัดประเภท Sign ได้เป็น 3 ประเภทคือ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 107)

1. Icon หรือ “รูปเหมือน” เป็นเครื่องหมายที่มีรูปร่างและลักษณะเหมือนกัน (resemblance) หรือ คล้ายกับของจริง บ่งบอกและเป็นที่เข้าใจได้ง่าย เช่น รูปภาพ แผนที่ ภาพวาดป้ายจราจรที่เป็นรูปจำลองรถยนต์ หรือ กระทั่ง คำพูด ที่เป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ

2. Index หรือ “ดัชนี” เป็นเครื่องหมายที่มีความเชื่อมโยงของจริงแบบเป็น เหตุเป็น ผลกัน (causal connection) เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น สัญลักษณ์ควันไฟ สื่อความหมายว่า มีไฟไหม้

3. Symbol หรือ “สัญลักษณ์” เป็นเครื่องหมายที่สื่อความหมายถึงบางอย่าง แต่ไม่มีรูปสัญลักษณ์กับความหมายคล้ายกัน เป็นความเชื่อมโยงระหว่างสัญลักษณ์กับของจริงที่มันอ้างอิงถึงนั้น เป็นตามธรรมชาติแต่เป็น ที่มาจากข้อตกลงของสังคม (social convention) และการเรียนรู้ ประสบการณ์ ตัวอย่างเช่น ภาษา เครื่องหมาย จราจร

ตาราง 1 แสดงประเภทของสัญลักษณ์ตามทัศนะของ ชาร์ลส์ เพียร์ซ

เกณฑ์การพิจารณา /ประเภทสัญลักษณ์	Icon	Index	Symbol
ความสัมพันธ์	มีความคล้ายคลึง	มีความเชื่อมโยงแบบ เหตุผล	ความเชื่อมโยงเกิดจาก ข้อตกลง (Convention)
ตัวอย่าง	ภาพถ่ายอนุสาวรีย์รูปปั้น	ควันไฟ อากาการของโรค	คำ ตัวเลข ชวเลข
กระบวนการถอด ความหมาย	มองเห็นได้	ต้องคิดหาเหตุผล (Figure out)	

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4).

กรุงเทพฯ: Higher press

ดร. เถกิง พัฒโนภาษ กล่าววว่า ชาร์ลส์ ซานเดอร์ส เพียร์ซ นำแนวคิดของไซซูร์ไปต่อยอดให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยท้าทายแนวคิดที่ว่าสัญลักษณ์ทำหน้าที่เพียงให้กำเนิดความคิดอย่างสะเปะสะปะ ในแบบจำลองของเพียร์ซ การสร้างความหมาย (semiosis) เกิดขึ้นจากสามปัจจัย (ไม่ใช่แค่สองปัจจัย ตามแนวคิดของไซซูร์) ซึ่งประกอบด้วย (เถกิง พัฒโนภาษ, 2551, น.39)

1. สัญลักษณ์ (sign ซึ่งใช้แทนสิ่งอื่น)
2. ความแปล (interpretant- ซึ่งอาจเรียกได้อีกอย่างว่า ความหมาย (meaning) หรือ ผลของความหมาย (meaning-effect) ซึ่งเพียร์ซหมายถึง การแปลความ (interpretation) หรือ ภาพในใจที่คนสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์กับสัญลักษณ์)
3. วัตถุ (object หรือ referent คือ สิ่งที่สัญลักษณ์อ้างความถึง)

1.2.3 โรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) เริ่มประยุกต์แนวคิดของสัญศาสตร์ที่พัฒนามาจากภาษาศาสตร์ใช้ในการวิเคราะห์ภาพต่าง ๆ เช่น ภาพโฆษณาอาหาร พยายามพิสูจน์ว่า ความหมาย (ใด ๆ) ที่เราให้แก่ภาพ (ใด ๆ) ไม่ได้เป็นผลโดย “ธรรมชาติ” จากสิ่งที่เรามองเห็น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความเข้าใจของเราต่อ ภาพใด ๆ ที่เราเห็น ไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ ชนิดที่เราอาจโมเมได้ว่าความหมายของสิ่งนั้นปรากฏอยู่ทันที (self-evident) และความเข้าใจที่แต่ละคนได้รับจากภาพใด ๆ ก็ ไม่ได้เป็นสากล (คือแต่ละคนอาจเข้าใจภาพเดียวกันต่างกันได้) (เถกิง พัฒโนภาษ , 2551, หน้า 37)

แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความหมายของสัญลักษณ์ของ บาร์ตส์ คือ โดยเขาเห็นว่า ความหมายของสัญลักษณ์นั้นมี 2 ระดับ ได้แก่ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์, 2545, น. 139)

1. Denotation เป็นระดับความหมายตรง หรือ ความหมายของภาษา
2. Connotation เป็นระดับความหมายแฝง หรือ ความหมายของมายาคติ

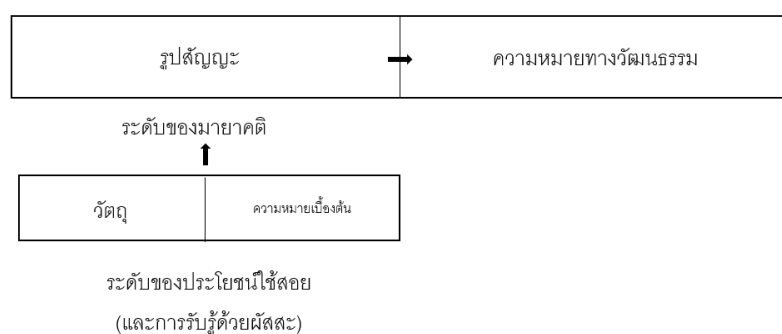
มายาคติจึงเป็นภาษาที่เหนือขึ้นไปอีกชั้น (metalanguage) พูดถึงสรรพสิ่งที่ภาษาพูด แต่พูดในความหมายอีกแบบ ความหมายในระดับแรกกลายเป็นรูปสัญลักษณ์ของความหมาย ในระดับที่สอง สรรพสิ่งที่เหล่านั้น จะถูกลดทอนลงมาเป็นเพียงวัตถุ เป็นเพียงภาษาชนิดหนึ่งที่ระบบมายาคติในการสื่อความหมาย อย่างเช่น ภาษา ภาพถ่าย ภาพวาด งานเขียน แผ่นป้ายประกาศ พิธีกรรม วัตถุ เหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เพียงแต่มายาคติทำยังคงทำหน้าที่สื่อความหมายชุดที่หนึ่งอยู่ ด้วยการลดทอนความสำคัญของระบบสัญลักษณ์ที่ดำรงอยู่หรือทำให้ว่างเปล่า ไม่มีความหมายเก่า แล้วเติมความหมายใหม่เข้าไป นั่นคือสัญลักษณ์ในระบบความหมายที่หนึ่ง (ภาษา) สามารถถูกสลายความหมายลงและกลายเป็นรูปสัญลักษณ์ที่ว่างเปล่าในระบบความหมายชุดที่สอง (มายาคติ) เพื่อสื่อความหมายอีกอย่าง บาร์ตส์เรียกว่าระบบนี้ว่า “ระบบการสร้างความหมายชุดที่สอง” (a second-order system of signification) นี่คือเหตุผลสำคัญที่ว่าทำไมเราจึงไม่สามารถมีความหมายที่สมบูรณ์ (ไซยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2545, น. 139)

อย่าง นพพร ประชากุล ได้ให้ความหมายสัญวิทยา โดยอ้างจาก โรลิ่งด์ บาร์ตส์ ไว้ว่า สัญวิทยา (Semiology) หรือ สัญศาสตร์ (Semiotics) เป็นการศึกษากระบวนการสื่อความหมาย โดยพิจารณาธรรมชาติของหน่วยสื่อความหมายและกระบวนการในการสื่อความหมาย โรลิ่งด์ บาร์ตส์ใช้วิเคราะห์ใน มายาคติ นี้ จัดว่าอยู่ในแนวทางของสัญวิทยาเชิงโครงสร้าง (Structural semiology) เสนอว่า หน่วยสื่อความหมายไม่สามารถสื่อความหมายด้วยตัวลำพัง ต้องอาศัยความสัมพันธ์โยงใยระหว่างกันกับหน่วยสื่อความหมายอื่น หรือแบบโครงสร้างขององค์กรวม หน่วยสื่อความหมายจึงสร้างความหมายได้

พื้นฐานของสัญวิทยา มายาคติมีลักษณะเหมือนภาษาหรือกระบวนการสื่อความหมายประเภทอื่น ๆ ในภาษาวិชาการเรียกว่า สัญลักษณ์ (sign) สัญลักษณ์ประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสคือ “รูปสัญลักษณ์” กับสิ่งที่เข้าใจได้ว่าเป็นความหมายที่สื่อออกมา “ความหมายสัญลักษณ์” และความหมายสัญลักษณ์ก็คือคอนเซ็ปต์ (concept) อย่างสัญลักษณ์จราจรก็ใช้เครื่องหมาย แผ่นป้าย ดวงไฟ ฯลฯ เป็นรูปสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ขับรถเข้าใจถึงพฤติกรรม เพื่อปฏิบัติตามกฎจราจรเช่นเดียวกัน (นพพร ประชากุล, 2552, น. 274)

ก่อนที่จะวิเคราะห์บาร์ตส์ มักจะ “เตรียมพื้นที่” ด้วยการชักชวนพิจารณาบรรดาวัตถุแห่งมายาคติในแนวปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) อย่างรูปลักษณ์ (สัจฐาน สีสัน น้ำหนัก ความแน่น ฯลฯ) ของสิ่งเหล่านั้นว่า สร้างผลกระทบหรือผัสสะอย่างไรกับผู้คน ก่อนจะ

วิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาด้วยการพิจารณาประโยชน์ใช้สอย (function) ประกอบด้วย เช่น วนมีไว้สำหรับดื่ม ผงซักฟอกใช้ขจัดความสกปรกจากเสื้อผ้า เป็นคุณสมบัติเชิงผัสสะและประโยชน์ใช้สอยคือ “ความหมายเบื้องต้น” ที่มีความหมายทางวัฒนธรรมทับลงไปบนวัตถุเหล่านั้น นั่นเท่ากับว่า มายาคติเป็นกระบวนการสื่อความหมายที่อาศัย “การเข้าไปยึดครอง” (appropriation) (นพพร ประชากุล, 2552, น. 275) เราสามารถนำกระบวนการของมายาคติมาแสดงเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 5 กระบวนการของมายาคติ

ที่มา : นพพร ประชากุล. (2552). ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งแรก). สำนักพิมพ์อ่าน และสำนักพิมพ์วิภาษา

บาร์ตส์ยังเสนอแนวคิด “การวิเคราะห์เรื่องเล่าในเชิงโครงสร้างเบื้องต้น” วิธีการที่สามารถใช้วิเคราะห์เรื่องเล่าอันมากมายหลากหลายโดยถือว่ามีกฎเกณฑ์อันสม่ำเสมอประการปรากฏร่วมกันอยู่ในเรื่องเล่าเหล่านั้น กล่าวคือ จากมวลวาทอันมากมายหลากหลาย นักภาษาศาสตร์มีหน้าที่สกัดเอาระบบภาษาหรือแบบแผนที่พบได้อย่างสม่ำเสมอในวาทเหล่านั้น ออกมา แล้วจึงประมวลแนวคิดต่าง ๆ จากประสบการณ์ให้กลายเป็นวิธีวิทยาที่สามารถนำกลับไปใช้วิเคราะห์ภาษาได้ทุก ๆ ภาษา การวิเคราะห์ทฤษฎีเรื่องเล่า (นพพร ประชากุล, 2558, น. 136)

เรื่องเล่า (Narrative) หมายถึง การนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่งที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์เริ่มต้นจนถึงสถานการณ์ตอนจบ โดยอิงกับการกระทำของตัวละคร ในกรอบของสถานที่และเวลา (ตัวอย่างของเรื่องเล่าได้แก่ นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย) เรื่องเล่าเป็นสิ่งที่นักวิชาการได้ศึกษากันมาระยะหนึ่งแล้ว แต่มักจะเน้นไปที่เทคนิคการประพันธ์ ต่อมาจึงมีผู้หันมาสนใจศึกษาแบบแผนของการเดินเรื่องเพื่อแสวงหา “แม่แบบ” ทัวไปของเรื่องเล่า

จุดเด่นในการวิเคราะห์ของบาร์ตอยู่ที่การทดลองถ่ายโอนแนวคิดทางภาษาศาสตร์ มาสู่การศึกษาเรื่องเล่าดังที่บาร์ตส์กล่าวว่า “เรื่องเล่ามีลักษณะเป็นประโยคขนาดใหญ่ เหมือนอย่างประโยคบอกเล่าก็เป็นคำของเรื่องเล่าขนาดเล็ก” ในทำนองเดียวกันการวิเคราะห์ประโยค การวิเคราะห์เรื่องเล่าจำเป็นต้องคำนึงถึง “ระดับของการวิเคราะห์” ซึ่งมีลักษณะเป็นลำดับสูงต่ำ (Hierarchy) อย่างเช่นในภาษา หน่วยที่เล็กที่สุดและปรากฏอยู่ในระดับต่ำสุดคือหน่วยเสียง ถัดจากระดับของหน่วยเสียงขึ้นไปคือระดับถ้อยคำ ถัดขึ้นไปอีกคือระดับวลี ต่อไปจึงเป็นระดับสุดท้ายคือประโยค สำหรับเรื่องเล่าก็เป็นเช่นนี้กล่าวคือ “หน่วยซึ่งตั้งอยู่ในระดับหนึ่งๆ จะสื่อความหมายได้ก็ต่อเมื่อมันสามารถบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระดับที่สูงกว่าได้” การแยกแยะระดับนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง มิฉะนั้นการวิเคราะห์จะเกิดความสับสนปนเป (นพพร ประชากุล, 2558, น. 137-138)

บาร์ตส์เสนอให้แบ่งระดับของการวิเคราะห์ “หน่วย” ในเรื่องเล่าออกเป็น 3 ระดับโดยไล่เรียงจากระดับล่างไปสู่ระดับบนดังนี้

1. ระดับฟังก์ชัน (Function) “ฟังก์ชัน” นับเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของเรื่องเล่า หมายถึงหน่วยเหตุการณ์ที่ทำหน้าที่ผลักดันให้เรื่องเดินต่อไปข้างหน้าได้ ยกตัวอย่างเช่น “บอนด์ พบเห็นชายวัยห้าสิบปีคนหนึ่ง” “การพบเห็น” ดังกล่าวนี้นำไปส่งผลให้เกิดเหตุการณ์อื่นต่อไป นอกจากนี้หน้าที่ในเชิงขับเคลื่อนเรื่องแล้ว หน่วยของเรื่องเล่าใช้ชื่อเจาะจงว่า “ดัชนี” (Index) อันหมายถึงสิ่งที่ทำหน้าที่บ่งชี้ถึงคุณลักษณะบางประการของตัวละครหรือสถานที่ หากพิจารณาอีกตัวอย่างหนึ่งเช่น “บอนด์ยกหูโทรศัพท์จากเครื่องรับสี่เครื่องที่วางอยู่” จะเห็นว่า “การรับโทรศัพท์” ทำหน้าที่ “ฟังก์ชัน” ด้านการเดินเรื่อง และในขณะเดียวกันก็มีข้อมูลในประโยคนี้นี้ทำหน้าที่เป็น “ดัชนี” บ่งบอกลักษณะของสำนักงานดังกล่าวว่ามีความเป็นองค์กรที่มีระบบจัดการอันทันสมัย (สำหรับยุคนั้น)

2. ระดับห่วงการกระทำ (Action) ห่วงการกระทำหมายถึง ช่วงของตัวบทที่ประกอบด้วยฟังก์ชันจำนวนหนึ่งมาเรียงร้อยกันเป็นชุดในทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดเป็นช่วงเหตุการณ์ใหญ่ ๆ ในท้องเรื่อง สื่อความหมายอย่างมีเอกภาพพร้อมกัน เช่น ฟังก์ชันจำนวนหนึ่งซึ่งมาเรียงลำดับกันบ่งบอกถึงความประสพสิ่งใดสิ่งหนึ่งของตัวละคร ฟังก์ชันอีกกลุ่มหนึ่งแสดงถึงการแย่งชิงสิ่งใดสิ่งหนึ่งระหว่างตัวละครหลายตัว ฟังก์ชันอีกชุดหนึ่งสื่อถึงการแก้แค้นของตัวละคร เป็นต้น

3. ระดับการเล่าเรื่อง (Narration) เป็นระดับที่สูงที่สุดเพราะครอบคลุมเรื่องเล่าทั้งเรื่อง การเล่าเรื่องประกอบด้วยห่วงของการกระทำจำนวนหนึ่งที่ต่อเนื่องกันภายในกรอบที่บ่ง

บอกถึง “ความเป็นเรื่องเล่า” กรอบดังกล่าวช่วยร้อยประสานห้วงการกระทำเหล่านั้นไว้ให้กลมกลืนกัน เช่น การเปิดเรื่องนิทานด้วย “การครั้งหนึ่งนานมาแล้ว” การเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้ในกรอบของลำดับเวลาการใช้มุมมองที่กว้าง/แคบไม่เท่ากันในเรื่องเล่า การเล่าเรื่องบางช่วงค้างไว้เพื่อเร้าความสนใจ เป็นต้น

1.3 แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีสัญญาวิทยา

1.3.1 ความสัมพันธ์ (Relations) ในขณะที่สรรสิ่งทุกอย่างรวมทั้งสัญญาจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 อย่างคือ ส่วนประกอบย่อย (Element) และความสัมพันธ์ (Relation) ดังตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดในเรื่องภาษาเช่น หากเรียงประโยคทั้ง 2 ประโยคในรูปแบบต่อไปนี้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 113)

ตาราง 2 องค์ประกอบของสัญญา

ประโยค 1	พ่อ	ดี	ลูก
ประโยค 2	ลูก	ดี	พ่อ

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: Higher press.

ในประโยคทั้ง 2 นี้ ส่วนประกอบย่อยนั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลย สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือความสัมพันธ์ในแง่ของ “Order Relation” ซึ่งทำให้ความหมายของทั้ง 2 ประโยคเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น สิ่งที่สัญญาวิทยาให้ความสนใจวิเคราะห์เป็นอย่างมาก จึงเป็นเรื่องการวิเคราะห์ “ความสัมพันธ์” ดังเช่นความสัมพันธ์แบบ Synchronic และ Syntagmatic

คู่ความสัมพันธ์ที่สื่อความหมายได้ดีคือ ความสัมพันธ์กับคู่ที่ตรงกันข้าม (Binary Opposition) อย่างเช่น “ขาว” เข้าคู่กับ “ดำ” ความหมาย “ขาว” จึงแสดงความหมายได้ชัดเจนเป็นตัวอย่างของโครงสร้างตัวละครแบบ “พระเอก-ผู้ร้าย” ผู้ร้ายทำหน้าที่เป็นคู่ตรงกันข้ามที่ช่วยให้ความหมายของพระเอกเด่นชัดขึ้นมา ยังมีความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวบท” (Text) กับ “บริบท” (Context) คำว่า “Con” หรือ “บริ” นั้น มีความหมายถึงสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ดังนั้น Context หรือบริบทจึงหมายถึงสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวบทนั่นเอง ดังนั้นหากบริบทเปลี่ยนแปลงไปแต่ตัวบทยังคงเดิม ความหมายก็อาจจะเปลี่ยนไปได้เช่นกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 114-115)

หลักการวิเคราะห์ศาสตร์อีกรูปแบบ ในกระบวนการเข้ารหัส (Encoding) และกระบวนการถอดรหัส (Decoding) นั้น เอกลักษณ์ สมนิติฐานที่ว่า ผู้ส่งและผู้รับสารนั้นไม่เคยมีและไม่จำเป็นต้องถึงรหัสเล่มเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่าการถอดรหัสเพี้ยนไปเป็นกฎของการสื่อสารมิใช่เป็นข้อยกเว้น เนื่องจากฝ่ายผู้รับเองก็มีกรอบอ้างอิง (Reference) (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 120) ดังนั้น การสร้างรหัสเพื่อสื่อความหมาย ไม่มีการถอดความหมายที่ผิดพลาด แต่เป็นการถอดรหัสที่แตกต่างกันออกไปจากผู้ส่งสาร และผู้รับสาร

1.3.2. ประเภทของรหัส กิจกรรมเกือบจะทุกอย่างในชีวิตประจำวันเราล้วนถูกควบคุมด้วยรหัสดังนั้นก็จะมีรหัสอยู่มากมายหลายประเภทที่พอยกตัวอย่างได้ดังนี้

1) Product Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวกับวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ บ่งบอกความหมายที่แตกต่างกัน แต่เราสังเกตเห็นอาหารแต่ละบ้านที่ใช้ใส่อาหาร ก็จะทราบความหมายของบ้านนั้น ๆ

2) Social Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น คนไทยไม่ถือว่าการที่ถูกจะตบหัวหรือตบไหล่พอจะเป็นการแสดงความรัก แต่รหัสของอเมริกันจะอนุญาตการแสดงความหมายเช่นนั้น

3) Cultural Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เช่น การยิ้มของคนไทย จะมีรหัสให้กระทำได้ในหลายวาระโอกาสหลายความหมาย ในขณะที่สังคมตะวันตกจะมีรหัสที่มีความหมายน้อยกว่า

4. Personal Codes เป็นรหัสที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น การเป็นนักการเมืองในสังคมอเมริกันและสังคมไทยจะมีความหมายที่แตกต่างกัน

ตามแนวคิดของเบิร์นสไตน์ ยกตัวอย่างการแบ่งประเภทของรหัสออกเป็น 2 ประเภท คือ Elaborated Code และ Restricted Code และชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการในการใช้รหัสของมนุษย์ตั้งแต่เด็กจนโตมาเป็น ผู้ใหญ่คือ การก้าวจาก Restricted มาเป็น Elaborated ดังคุณลักษณะ (Attributes) ของแต่ละรหัส (Bernstein, 1964 อ้างถึงใน (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 122) ดังนี้

ตาราง 3 เปรียบเทียบรหัสแบบ Elaborated Code และ Restricted Code

Elaborated Code	Restricted Code
1. ส่วนใหญ่เป็นรหัสของชนชั้นกลาง	1. ส่วนใหญ่เป็นรหัสของชนชั้นล่าง
2. มีวิธีการใช้ไวยากรณ์ที่ซับซ้อน (เช่น ใช้ประโยค Complex)	2. มีไวยากรณ์ง่าย ๆ ขึ้นเดียว (เป็น Simple Sentence)
3. ใช้คำศัพท์ที่หลากหลาย	3. ใช้คำศัพท์ซ้ำ ๆ อยู่ชุดเดียว

ตาราง 3 เปรียบเทียบรหัสแบบ Elaborated Code และ Restricted Code (ต่อ)

Elaborated Code	Restricted Code
4. โครงสร้างประโยคซับซ้อน (มีส่วนขยายแล้วขยายอีก)	4. โครงสร้างประโยคเป็นแบบสั้นๆ และซ้ำ กัน
5. เลือกใช้คุณศัพท์และกริยาวิเศษอย่างประณีตบรรจง	5. ไม่ค่อยใช้คำคุณศัพท์และกริยาวิเศษณ์
6. มีลักษณะเป็นนามธรรม	6. ไม่ค่อยมีลักษณะเป็นนามธรรม
7. เน้นความเป็นเหตุผล ตรรกะ	7. เน้นลักษณะการใช้อารมณ์
8. ใช้คำที่แสดงคุณสมบัติมาก	8. ไม่ค่อยใช้คำที่แสดงคุณสมบัติ

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: Higher press.

1.4 วิธีการวิเคราะห์สัญลักษณ์

นักสัญลักษณ์วิทยาหลายท่านพยายามจะจำแนกประเภทและระดับของความหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มี 3 แนวทาง ดังนี้

1.4.1 การวิเคราะห์ความหมายโดยอรรถและ ความหมายโดยนัย

แฟร์ ดิน็องด์ เดอ ไชซูร์ ได้แยกแยะประเภทและระดับของความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภท (เดอ ไชซูร์, 1974 อ้างถึงใน (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 124) คือ

1) ความหมายโดยอรรถ (Denotative Meaning) อันได้แก่ความหมายที่เข้าใจกันตามตัวอักษร เป็นความหมายที่เข้าใจตรงกันส่วนใหญ่ อย่างในพจนานุกรม เช่น แม่คือสตรีผู้ให้กำเนิดลูก หมีเป็นสัตว์ 4 เท้า (หรือ 2 เท้า 2 มือ) ประเภทหนึ่ง เป็นต้น

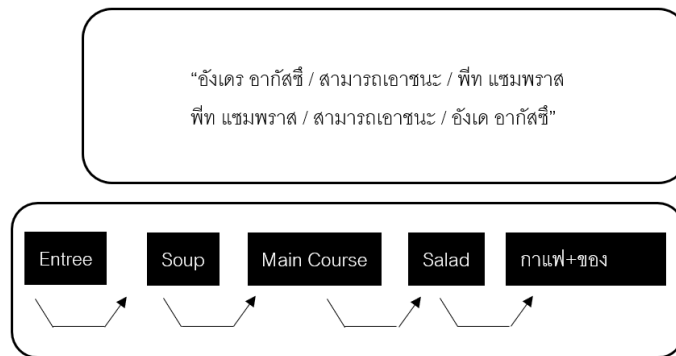
2) ความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) ได้แก่ความหมายทางอารมณ์ที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่ม หรือเป็นประสบการณ์ของบุคคลนั้น เช่น "แม่" บางคน อาจจะนึกถึงความรัก บางคนนึกถึงขี้มรดก เป็นต้น

1.4.2 การวิเคราะห์แบบ Paradigmatic และ Syntagmatic

คำศัพท์หลายคำที่นักวิชาการแต่ละท่านคิดขึ้นมา เพื่อจำแนกประเภทการวิเคราะห์ ระบบสัญลักษณ์ แต่ล้วนหมายถึงสิ่งเดียวกันคือ

1) การวิเคราะห์แบบ Diachronic/Syntagmatic

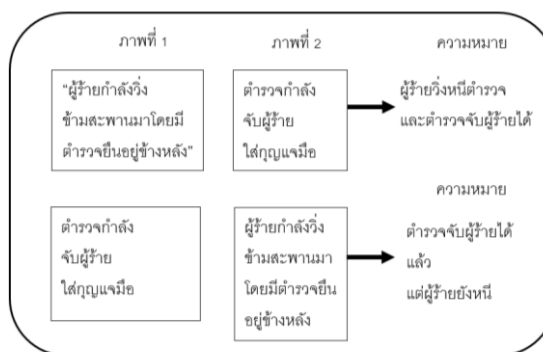
หลักของการวิเคราะห์แบบนี้จะเน้นลำดับขั้นหรือช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์ หรือการปรากฏของสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 126)

ภาพประกอบ 6 ภาพการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์ (Syntax) ของโครงสร้างภาษา

ที่มา: กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: Higher press.

หลักการวิเคราะห์แบบ Syntagmatic ส่วนใหญ่จะใช้ในการเล่าเรื่อง (Narration) ในโครงสร้างจะต้องกำหนดขั้นตอนของเหตุการณ์เอาไว้อย่างแน่ชัด การสลับภาพอาจส่งผลให้ความหมายเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การ Editing ภาพ 2 ภาพ ซึ่งเป็นภาพเดิม แต่สลับลำดับที่กัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 127) ภาพตัวอย่างการวิเคราะห์ระบบ Syntagmatic (Diachronic)

ภาพประกอบ 7 ภาพตัวอย่างการวิเคราะห์ระบบ Syntagmatic (Diachronic)

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: Higher press.

สำหรับ “วิธีการเล่าเรื่อง” เป็นแบบแผนของรูปแบบการถ่ายทอดข่าวสารที่ใช้กันมาก รูปแบบหนึ่งที่เราอาจจะพบได้ในผลงานสมัยใหม่ของสื่อมวลชนทุกชนิดเช่น ภาพยนตร์ บทเพลง ภาพยนตร์โฆษณา แม้กระทั่งการรายงาน (เล่า) ข่าว เป็นต้น

2) การวิเคราะห์แบบ Synchronic / Paradigmatic

เดออร์ โชซูร์ ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ Synchronic เอาไว้ว่า “เป็นการหาแบบแผนที่ซ่อนเร้นของคู่ตรงกันข้ามและสร้างความหมายขึ้นมา” (Hidden Pattern of Opposition) ทั้งนี้ เนื่องมาจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ “ความหมาย” ที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า “หากปราศจากความแตกต่าง” (Difference) ความหมายก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย หากไม่มีลักษณะนั้นยวนทางเพศของนางผู้ร้าย การรักรักนวลสงวนตัวของนางเอกก็ไร้ความหมาย

ดังนั้น ในด้านหนึ่งการวิเคราะห์แบบ Synchronic/Paradigmatic จึงได้แก่ การแสดงหาคุณลักษณะทั้งหมด (Attribute) ของสัญลักษณ์ที่ตรงกันข้ามกัน เช่น คุณลักษณะทั้งหมด (Paradigm) ของพระเอก/ผู้ร้าย (กาญจนา แก้วเทพ, 2547, น. 128)

ตาราง 4 การวิเคราะห์แบบ Synchronic/Paradigmatic

พระเอก	ผู้ร้าย
หนุ่ม	แก่
โสด	แต่งงานแล้ว/มีผู้หญิงหลายคน
ไม่เจ้าชู้	เจ้าชู้
เป็นสุภาพบุรุษ	ขี้โกง
รักษาคำมั่นสัญญา	หลอกหลวง

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อแนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: Higher press.

แม้ว่าความแตกต่างระหว่างความฝันกับผลงานสื่อจะมีอยู่บ้าง กล่าวคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้ เพราะในช่วงเวลานอนหลับ จิตสำนึกของเราจะอ่อนแอ และทำให้สัญลักษณ์ที่แอบเร้นอยู่ในจิตไร้สำนึกเล็ดลอดผ่านออกมาได้ ด้วยเหตุนี้เราจึงควบคุมเรื่องราวในความฝันไม่ได้ (จึงปรากฏเรื่องเพศและความก้าวร้าว ความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ต่าง ๆ) ส่วนผลงานด้านสื่อ นั้นแม้จะเกิดมาจากความรู้สึกตัวของผู้สร้างสรรค์ (ที่ต่างจากความฝัน) แต่ทว่าวิธีการใช้สัญลักษณ์ที่แฝงอยู่ในผลงานเพื่อกระตุ้นให้จิตไร้สำนึกรับรู้ได้ ก็เป็นกระบวนการเดียวกัน

การทำงานของความฝันเช่นกันตัวอย่างที่เห็นชัดเจนที่สุดคือบรรดาหนังชอมบี้ ผีดิบกินคน หรือหนังที่ใช้ความรุนแรงต่าง ๆ จะมีภาพในฉากคล้ายคลึงกับภาพในความฝันเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ในวิธีการวิเคราะห์ความฝันและการวิเคราะห์ผลงานของสื่อมวลชนจึงสามารถใช้คำถามชุดเดียวกัน เช่น

มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง

มีอะไรซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลัง

สิ่งที่เกิดขึ้นตอบสนองความต้องการอะไรของเรา

สัญลักษณ์เกี่ยวกับตัวละคร วีรบุรุษ วีรสตรี ผู้ร้าย บอกอะไรเกี่ยวกับตัวเราและสังคมของเราบ้าง

1.4.3 การวิเคราะห์แบบ Metaphor และ Metonymy

เป็นวิธีการหลักอีก 2 วิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอดความหมายจากสัญลักษณ์ตัวหนึ่ง โดยอาศัยสัญลักษณ์อีกตัวหนึ่ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2542, น. 104)

Metaphor คือการสื่อความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์ 2 ตัว ที่ความหมายคล้ายกัน เป็นวิธีการ “เปรียบเทียบอุปมาอุปไมย” (Analogy) โดยที่สัญลักษณ์ตัวแรกนั้นเป็นที่รู้จักความหมายกันดีอยู่แล้ว ถูกนำมาจับคู่กับสัญลักษณ์ตัวที่สอง ความหมายที่สองจึงชัดเจนขึ้นเพราะอาศัยความหมายแรกเปรียบเทียบแบบ Metaphor เป็นที่รู้จักกันดีอยู่แล้วในวัฒนธรรมการใช้ ภาษาของเรา โดยเราอาจจะสังเกตเห็นคำบอกใบ้ (Cue) ดังนี้คือ คำว่า “เสมือน ประหนึ่งราวกับว่า” (Like / As) ยกตัวอย่าง เช่น

คำพูดของนายกชนนนั้นคมกริบแต่นุ่มนวลประหนึ่งมีดโกนอาบน้ำผึ้ง

ชายผู้นี้ใจดีราวกับพ่อพระ

นางสาวจักรวาลปี นี้มีรูปร่างที่งดงามเสมือนนางฟ้ามาจุติ เป็นต้น

Metonymy เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยนำส่วนหนึ่งของสัญลักษณ์ (Part) มาแทนความหมายของส่วนรวมทั้งหมด (Whole) ตัวอย่างเช่นการใช้สัญลักษณ์ ชื่อสถานที่สำคัญ แทนชื่อเมือง

ตาราง 5 การถ่ายทอดความหมายแบบ Metonymy

Whole	Part
กรุงเทพ	พระปรางค์วัดอรุณ/วัดพระแก้ว
นิวยอร์ก	ตึกระฟ้า

ตาราง 5 การถ่ายทอดความหมายแบบ Metonymy (ต่อ)

Whole	Part
ปารีส	หอไอเฟล
ลอนดอน	นาฬิกาบิกเบน

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์หีสือ แนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรส โพรดักส์.

การถ่ายทอดด้วยวิธีนี้เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารกระทำอยู่ตลอดเวลา ด้วยการเลือกส่วนย่อยที่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของส่วนรวมทั้งหมดมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่ถ่ายทอดความหมาย เช่น คริสต์ศาสนาเลือก Metonymy เป็นไม้กางเขนซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของพระเยซูในตอนที่สิ้นพระชนม์ เป็นต้น

ตาราง 6 การเปรียบเทียบ Metaphor และ Metonymy

Metaphor	Metonymy
1. คล้ายคลึงกันด้วยการเปรียบเทียบ (Analogy)	1. คล้ายคลึงกันด้วยการเชื่อมโยง (Association)
2. Meta : การถ่ายทอด Phor : การคงไว้ (Bear)	2. Meta : การถ่ายทอด Onoma : ชื่อ/นาม
3. สังเกตเห็นคำบอกแนะ เช่น เสมือน/ประหนึ่งว่า/ ตั้งว่า/ราวกับว่า	3. จะมีการดึงเอาส่วนย่อย/เศษเสี้ยวส่วนหนึ่ง มา แทนความหมายของส่วนรวมทั้งหมด

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์หีสือ แนวคิดและเทคนิค. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: เอดิชั่น เพรส โพรดักส์.

ตาราง 7 แนวคิดเรื่อง Signifier และ Signified มาประยุกต์ใช้กับการถ่ายภาพ

Signifier (Shot)	Definition	Signifier (Meaning)
Close-Up	ถ่ายแค่ใบหน้า	ความใกล้ชิด (Intimacy)
Medium Shot	ถ่ายส่วนใหญ่ของร่างกาย	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
Long Shot	ถ่ายฉากและตัวละครหลายๆตัว	บริบท,ขอบเขตที่เกิดเหตุการณ์
Full Shot	ถ่ายร่างกายเต็มตัว	ความสัมพันธ์ทางสังคม
Pan Down	กล้องถ่ายกวาดแบบกด	อำนาจ ฐานะที่สูงกว่า

ตาราง 7 แนวคิดเรื่อง Signifier และ Signified มาประยุกต์ใช้กับการถ่ายภาพ (ต่อ)

Signifier (Shot)	Definition	Signifier (Meaning)
Pan up	กล้องถ่ายภาพกวาดขึ้นขึ้น	ลักษณะที่ต่ำต่อยกว่า มีอำนาจน้อยกว่า
Zoom in	กล้องถ่ายเข้าหา	การสังเกต การให้ความสนใจ
Fade in	ภาพในจอค่อยๆสว่างขึ้น	จุดเริ่มต้น
Fade out	ภาพในจอค่อยๆจางหายไป	จุดจบ
Cut	การย้ายภาพจากภาพหนึ่งไปสู่อีกภาพหนึ่ง	เหตุการณ์ 2 อย่างที่เกิดในเวลาใกล้เคียงกัน ความตื่นเต้น
Wipe	ภาพค่อยๆ ถูกกวาดออกไปจากจอ	แสดงบทสรุป

ที่มา : กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์.

2. แนวคิดของภาพยนตร์นอกกระแส (Non-mainstream films)

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงปี ค.ศ.1980 ถือเป็นยุคสมัยของวัฒนธรรมและความคิดที่เป็นอิสระ ซึ่งเห็นได้ชัดในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอุตสาหกรรม อย่างการเกิดดนตรีที่ไม่ได้อยู่ภายใต้สตูดิโอและสามารถผลิตผลงานได้อย่างอิสระ โดยพวกเขาแต่งเพลงเอง เล่นดนตรีเอง บันทึกเสียงเองและลงทุนจัดจำหน่ายด้วยตัวเอง จนเกิดเป็นที่ยอมรับต่อนักฟังเพลง ทั่วโลกและเรียกดนตรีประเภทนี้ว่า Alternative Music หรือ Indie Music จนกลายเป็นคำว่า Independent และถูกนำมาใช้กับแนวคิดภาพยนตร์ที่ต้องการแสดงความคิดอิสระและต่อต้านแนวทางของภาพยนตร์ภายใต้สตูดิโอ (Janet, 2013, pp. 15-27)

อัญชลี ชัยวรพร (2553) ได้กล่าวถึงปัจจัยหลักของภาพยนตร์นอกกระแสว่าเป็นภาพยนตร์ที่ผลิตจากค่ายอิสระ และ จัดจำหน่ายนอกเครือข่ายของค่ายผู้ผลิตใหญ่ในประเทศนั้น ด้วยระบบอิสระทำให้ผู้กำกับประสบความสำเร็จ อย่างในในสหรัฐอเมริกาหลายแห่งสามารถคว้ารางวัล จากเทศกาลภาพยนตร์ทั่วโลกได้มากในช่วงทศวรรษ 1990 ด้วยการที่ได้รับความสนใจ จึงเกิดเป็นแนวทางของภาพยนตร์ แต่ในความเป็นจริง เป็นเรื่องของระบบการลงทุน การผลิต และการจัดจำหน่ายซะมากกว่า แต่แนวคิดที่เกิดขึ้นจากตำรา ภาพยนตร์จากฝั่งยุโรปได้ให้นิยามของภาพยนตร์ที่ต่อต้านการดำเนินเรื่องแบบเดิม อย่างภาพยนตร์จากฮอลลีวูด โดยเรียกว่าภาพยนตร์กลุ่มนี้ว่าภาพยนตร์ทางเลือก หมายถึงปราศจากระบบอุตสาหกรรมหรือนายทุน ส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบการดำเนินเรื่องที่แตกต่างจากการเล่าเรื่องที่คุ้นเคย ตั้งแต่ภาพยนตร์อวองการ์ด

ภาพยนตร์เอ็กเพรสชันนิสต์แบบเยอรมัน (German expressionist) หรือภาพยนตร์จากฝั่งเอเชีย ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มภาพยนตร์นอกกระแส ได้แก่

1. ภาพยนตร์ทดลอง (Experimental film) ภาพยนตร์ประเภทนี้เกิดจากการทดลองด้านเทคโนโลยีทางภาพยนตร์ ระยะเวลาเกิดจากการทดลองทางศิลปะของศิลปิน เป็นการทดลองนำภาพยนตร์มาถ่ายทอด ความคิดของตน โดยมีได้มุ่งหวังผลกำไรเหมือนภาพยนตร์บันเทิง ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของตนเองหรือกลุ่มแนวความคิดที่ตรงกันเท่านั้น โดยผู้ชมให้นิยามภาพยนตร์ในลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract films) ซึ่งผู้ดูต้องใช้ ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ ประสบการณ์ ทัศนคติของตนเองในการแปลเจตนาของภาพยนตร์ประเภทนี้ (สุทัศน์ นุริภัคดี, 2528)

2. ภาพยนตร์ศิลปะ (Art film) (กฤษดา เกิดดี, 2543) ได้ให้นิยามว่า ถ้ามองภาพยนตร์เป็นงานศิลปะแขนงหนึ่ง ผู้สร้างจึงเปรียบเสมือนศิลปิน แต่ผู้กำกับส่วนมากมักมีจุดมุ่งหมายในการผลิตงานเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ไม่ได้สร้างจากแรงบันดาลใจหรือตามความต้องการของตน ภาพยนตร์ศิลปะจึงต้องเกิดจากผู้สร้างที่เป็นศิลปิน ในฐานะผู้กำกับที่สามารถควบคุมกระบวนการ ของภาพยนตร์ได้ด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ได้รับ การฉายและจำหน่ายเหมือนภาพยนตร์กระแสหลัก แต่จะฉายในตลาดที่เป็นเทศกาลหรืองานศิลปะของประเทศนั้น ๆ

3. ภาพยนตร์อวองการ์ด เป็นศัพท์มาจากฝรั่งเศส แปลว่า “ทหารแถวหน้า” ถูกนำมาใช้อธิบายทฤษฎีทางสังคมของประเทศฝรั่งเศส ก่อนจะมาแพร่หลายในแวดวงศิลปะและ ภาพยนตร์อวองการ์ด เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจากกลุ่มศิลปินนักวาดภาพในประเทศฝรั่งเศสช่วงปี ค.ศ. 1914-1930 และ แพร่หลายสู่ประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันภาพยนตร์อวองการ์ดหมายถึง ภาพยนตร์อิสระ ที่มีการใช้รูปแบบ เทคนิค การนำเสนอที่แปลกใหม่ แตกต่างจากชนบ ดังนั้นคำนี้ จึงใช้กับภาพยนตร์ศิลปะและ ภาพยนตร์ทดลองได้ด้วยเช่นกัน (อัญชลี ชัยวรพร, 2553)

4. ภาพยนตร์กลุ่มใต้ดิน เป็นศัพท์ที่ใช้ขึ้นครั้งแรกกับภาพยนตร์ศิลปะในช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 มีลักษณะการทำงานที่อิสระไม่อิงกับระบบ ซึ่งส่วนใหญ่ภาพยนตร์เหล่านี้มี เนื้อหาที่ผิดต่อขบม ธรรมเนียม และวัฒนธรรม รุนแรงถึงขั้นที่มีเนื้อหาที่ผิดต่อกฎหมาย (อัญชลี ชัยวรพร, 2553)

Janet (2013) ได้วิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาและรูปแบบในภาพยนตร์นอกกระแสใน สหรัฐอเมริกา ไว้ดังนี้ 1) มีเนื้อหาที่ไม่พบในภาพยนตร์กระแสหลัก เพราะมี โครงเรื่องที่มีความ “เสี่ยง” ด้านการตลาด การเมือง ศิลธรรมหรือค่านิยมในสังคม อันเป็นมุมมอง ของผู้กำกับที่กล้า

หาญ สดใหม่ อันแสดงความคิดเห็นส่วนตัวสูง 2) เป็นภาพยนตร์ที่ละเอียดประเภท ของภาพยนตร์ (Genre) โดยอาจไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นภาพยนตร์ประเภทใด ส่วนใหญ่มัก บอกเล่าเรื่องราว สภาพชีวิตความเป็นจริงในสังคม 3) มีรูปแบบการเล่าเรื่องที่ไม่มีแบบแผน มีความคลุมเครือ สะท้อนอารมณ์อย่างลึกซึ้ง มีตอนจบที่สะท้อนอะไรบางอย่าง เพื่อตั้งคำถามกับ ผู้ชม อันเป็นการท้าทายสติปัญญาให้ผู้ชมวิพากษ์วิจารณ์ ทำให้ภาพยนตร์ลักษณะนี้ไม่ประทับใจ ผู้ชมในบางกลุ่ม แต่กลับเป็นที่ชื่นชอบของนักวิจารณ์ 4) ตัวละครหลักมักมีนิสัยประหลาดและ ซ่อนความชั่วร้ายอยู่ภายใน มักมีการวางแผนในการกระทำอย่างไร้เหตุผล บทสนทนาของตัวละคร อาจมากหรือน้อยกว่าปกติ แต่เป็นบทสนทนาที่แลดูฉลาดเฉลียว 5) รูปแบบของภาพยนตร์เป็น สุนทรียภาพเชิงทดลอง ที่ไม่พบในภาพยนตร์กระแสหลัก บางครั้งเป็นภาพที่น่าขยะแขยง มีบรรยากาศหมกมุ่น กังวลและคลุมเครือ แต่น่าหลงใหล

สรุปความแตกต่างระหว่างภาพยนตร์กระแสหลักกับภาพยนตร์นอก ตามแนวคิดของ เขมพัทธ์ พัชรวิชัย (2558, น.14) ได้ดังนี้

ตาราง 8 ความแตกต่างระหว่างภาพยนตร์กระแสหลักกับภาพยนตร์นอกกระแส

ภาพยนตร์กระแสหลัก	ภาพยนตร์นอกกระแส
สร้างขึ้นเพื่อหวังผลกำไร	สร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดความคิดผู้กำกับภาพยนตร์
มุ่งให้ความบันเทิงเป็นหลัก เพื่อพาผู้ชมหลีกหนีความจริง	มุ่งให้เห็นความจริงอันไม่รื่นรมย์
แนวความคิดอยู่ภายใต้เงื่อนไข	สามารถใช้ความคิดได้อย่างอิสระและเป็น ทัศนคติความคิดเห็นส่วนตัว
ใช้เงินทุนจากบริษัทใหญ่	หาเงินทุนอิสระ
ฉายในโรงภาพยนตร์ทั่วไป	ฉายในโรงภาพยนตร์ศิลปะ หรือเทศกาล ภาพยนตร์
มีเนื้อหาผลิตซ้ำภาพยนตร์กระแสหลัก	มีเนื้อหาท้าทายความเชื่อของสังคมด้านศีลธรรม การเมืองหรือค่านิยม
สามารถจำแนกประเภท (Genre) ภาพยนตร์ได้	ไม่สามารถจำแนกประเภทภาพยนตร์
มีโครงสร้างการลำดับเรื่องที่ชัดเจน เป็นลูกโซ่ของเหตุและผล	มีการเล่าเรื่องที่แตกประเด็นหรือถูกแทรกด้วยประเด็นอื่น หรือเทคนิคการเล่าเรื่องอื่นตลอดเวลา
ผู้ชมจะเผชิญหน้าสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกับตัวละครนั้นโดยผ่าน มุมมองของตัวละครนั้น	ผู้ชมถูกกีดกันไม่ให้มีความรู้สึกร่วมกับตัวละคร

ตาราง 8 ความแตกต่างระหว่างภาพยนตร์กระแสหลักกับภาพยนตร์นอกกระแส (ต่อ)

ภาพยนตร์กระแสหลัก	ภาพยนตร์นอกกระแส
ผู้สร้างจะไม่เปิดโอกาสให้ผู้ชมคิดหา คำตอบด้านอื่น ต้องคิดตามสิ่งที่จะนำเสนอ ในเรื่องเท่านั้น	โลกที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ประเภทนี้ไม่มี คำตอบชัดเจนและให้เสรีภาพกับผู้ชมในการค้นหาคำตอบ

ที่มา : เขมพัทธ์ พัชรวิชญ์. (2558). ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสกับภาพสะท้อนปัญหาสังคมไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

2.1 ที่มาภาพยนตร์นอกกระแสในประเทศไทย

การสร้างภาพยนตร์ในประเทศไทยเริ่มขึ้นในราวปี พ.ศ. 2465 โดยกองถ่ายทำภาพยนตร์ประเทศสหรัฐอเมริกา ในนามบริษัทยูนิเวอร์ซัล ภาพยนตร์เรื่องแรกคือ นางสาวสุวรรณ ซึ่งเป็นภาพยนตร์ให้ความบันเทิงตามแบบกระแสหลักจากฮอลลีวูด ทำให้เกิดกระแสการสร้างภาพยนตร์ขึ้นในประเทศไทยตามมา คือการสร้างภาพยนตร์เรื่องแรกของไทยคือ โชคสองชั้น ในปี พ.ศ. 2470 และ 21 ด้วยความที่เป็นภาพยนตร์บันเทิง จึงกลายเป็นแนวทางภาพยนตร์ไทยมา แต่ภาพยนตร์นอกกระแสในประเทศไทย ปรากฏหลักฐานชัดเจนจากการก่อตั้งสมาคม ภาพยนตร์สมัครเล่นแห่งสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2473 เพื่อส่งเสริมและเป็นศูนย์รวมของ บรรดาสมาชิกประกอบด้วยเจ้านายในพระราชวงศ์ ขุนนางและนักธุรกิจทั้งไทยและต่างประเทศ มีการจัดประกวดและส่งเจ้าหน้าที่ไปศึกษา กิจกรรมภาพยนตร์ในต่างประเทศเพื่อนำความรู้กลับมาสู่สมาคม แต่สมาคมได้ซบเซาและหยุดชะงักไป หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 (จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย, 2544)

ขจิตขวัณ กิจวิสาละ (2546) ได้แบ่งช่วงยุคสมัยของภาพยนตร์นอกกระแสในประเทศไทยออกเป็น 4 ช่วงคือ 1) ยุคบุกเบิกภาพยนตร์นอกกระแสในประเทศไทย 2) ยุคภาพยนตร์นอกกระแสเพื่อเป็นเครื่องมือต่อสู้ทางการเมือง 3) ยุคแห่งการแสวงหาแนวทางใหม่ 4) ยุคเฟื่องฟูของภาพยนตร์นอกกระแส

1) ยุคบุกเบิกภาพยนตร์นอกกระแสในประเทศไทย (พ.ศ. 2490-2516) นอกจากภาพยนตร์บันเทิงที่ฉายตามโรงภาพยนตร์แล้ว ภาพยนตร์ไทยส่วนใหญ่ถูกสร้างออกมาในรูปแบบภาพยนตร์ข่าวและภาพยนตร์สารคดีที่ฉายในโทรทัศน์ จนถึง ช่วงปี พ.ศ. 2490 สำนักงานข่าวสารอเมริกันหรือยูซิส (USIS) นำภาพยนตร์โฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda film) เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาฉายในประเทศไทยและให้ความรู้การสร้างภาพยนตร์แก่คนไทยจนกระทั่งปี พ.ศ. 2508-2509 มีการจัดฉายภาพยนตร์ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง The Cabinet of Doctor Caligari

ประเทศเยอรมันยังจัดหาภาพยนตร์เยอรมัน เช่น ภาพยนตร์แนวเหนือจริง ภาพยนตร์สัญนิยม ภาพยนตร์ทดลองและ ภาพยนตร์ศิลปะ เพื่อสร้างโลกทัศน์การสร้างภาพยนตร์แบบใหม่ๆ ให้กับศิลปินและนักศึกษาไทยในช่วงนั้น (ขจิตขวิญญู กิจวิสาละ, 2546)

2) ยุคภาพยนตร์นอกกระแสในฐานะเครื่องมือต่อสู้ทางการเมือง (พ.ศ. 2517-2521) จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เศรษฐกิจและการเมืองอย่างมากในสังคมไทย เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสื่อสารความคิดทาง การเมืองคือวรรณกรรมและเพลงเพื่อชีวิต โดยผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรมและเพลงส่วนใหญ่เป็น กลุ่มนักศึกษา มีนักสร้างภาพยนตร์นอกกระแสกลุ่มหนึ่ง ที่สร้างภาพยนตร์ขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือต่อต้านทางการเมืองที่โดดเด่นในช่วงปี พ.ศ. 2518-2521 คือ ภาพยนตร์เรื่อง “กรรมกรหญิงฮาร์วาร์ด” ผลงานของ จอห์น อิงภากรณ์ เป็นภาพยนตร์สารคดีของ กรรมกรหญิงที่รวมตัวประท้วงนายจ้างเพื่อความเท่าเทียมแต่สุดท้ายถูกตำรวจตั้งข้อหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ หรือ ภาพยนตร์เรื่อง “ประชาชนคนนอก” ของมานพ อุดมเดช เล่าเรื่องชนชั้นล่างสองคน คนหนึ่งเป็น ชาวนาที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าแก้งเงินกู้และข้าราชการท้องถิ่น ทำให้อีกคนหนึ่งต้องหนีเข้า กทม. เป็นแรงงาน แต่แล้วก็ถูกนายจ้างโรงงานเอาเปรียบจึงก่อการประท้วงและถูกนายจ้างขับไล่ ไปในที่สุด และภาพยนตร์เรื่อง “ทองปาน” ของสุรชัย จันทิมาธรและไพจิตร ไหลสกุล บอกเล่า เรื่องราวของทองปานชานาผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน อีกทั้งยังได้เข้าฉายในเทศกาล ภาพยนตร์ London Film Festival ที่ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2520 ได้รางวัลภาพยนตร์ดีเด่น ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Outstanding Film of Southeast Asia) ภาพยนตร์เหล่านี้ไม่ได้ฉาย ในประเทศไทยแต่นับเป็นภาพยนตร์สะท้อนปัญหา สังคมในยุคนั้นได้เป็นอย่างดี (ขจิตขวิญญู กิจวิสาละ, 2546)

3) ยุคแห่งการแสวงหาแนวทางใหม่ (พ.ศ. 2522-2539) ในช่วงปี พ.ศ. 2520 อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยอยู่ในยุคเฟื่องฟู มีการสร้างภาพยนตร์ ในประเทศไทยถึงปีละร้อยกว่า เรื่อง ซึ่งประกอบด้วยภาพยนตร์หลากหลายแนวทั้ง ภาพยนตร์พีเรียด ภาพยนตร์ทดลอง ภาพยนตร์ผี และภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม (รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม, 2546) ซึ่งดูเหมือนเป็นภาวะหยุดชะงักของภาพยนตร์นอกกระแส มีเพียง สุรพงษ์ พินิจคำ เท่านั้น ที่ยังสร้างภาพยนตร์นอก กระแสเรื่อง “ลำเพ็ง” ขึ้นในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นภาพยนตร์สารคดีใน รูปแบบภาพยนตร์ทดลอง ภาพยนตร์ได้รับการตอบรับที่ดีและนำไปฉายต่างประเทศ ชื่อเสียงของ สุรพงษ์ พินิจคำ จึงเป็น ตัวแทนของผู้กำกับภาพยนตร์ทดลอง พ.ศ. 2528 มีการสร้างหอภาพยนตร์แห่งชาติก่อตั้งขึ้นที่หอ ศิลป์เจ้าฟ้า ได้มีการจัดสัมมนาภาพยนตร์ทดลองโดยสุรพงษ์ พินิจคำ และ เชิญชวนนักศึกษา

ด้านภาพยนตร์ 6 สถาบัน จัดฉายผลงานภาพยนตร์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ในการสร้างความแปลกใหม่ในภาพยนตร์มากขึ้น อย่างสถาบันบริติช เคานซิล ศูนย์วัฒนธรรม ญี่ปุ่น และสมาคมฝรั่งเศส ในการจัดฉายภาพยนตร์ของแต่ละประเทศและการเชิญวิทยากร ด้านภาพยนตร์มาอบรมให้ความรู้ ให้กับผู้ชมภาพยนตร์ด้วยว่ายังมีภาพยนตร์แนวทางใหม่ที่ แตกต่างจากภาพยนตร์กระแสหลัก

4) ยุคเฟื่องฟูของภาพยนตร์นอกกระแสในประเทศไทย (พ.ศ. 2540-2556) ขจิตชวีญ กิจวิศาละ (2546) เป็นช่วงที่ภาพยนตร์นอกกระแสเติบโตสูงสุด มีภาพยนตร์ออกมาไม่ต่ำกว่า 400 เรื่อง ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งในอดีตการสร้างภาพยนตร์จำเป็นต้องใช้กล้องและ อุปกรณ์เครื่องมือราคาแพง จนกระทั่งการพัฒนาของเทคโนโลยีเข้าสู่ยุคดิจิทัล คุณภาพของ เครื่องมือสามารถเทียบเท่ากับฟิล์มภาพยนตร์แบบเก่า ทั้งยังมีราคาที่ถูกลงสามารถลดขั้นตอน การทำได้สิ้นลงและการเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถส่งข้อมูลเพื่อการทำงานและ การรับชมภาพยนตร์ได้อย่างรวดเร็ว ต่อมาเมื่อองค์กรจากเอกชนอย่าง “a day” รายการวิทยุ “Fat Radio” ซึ่งเป็นรายการวิทยุที่อิสระจากระบบค่ายเพลง โรงภาพยนตร์ House RCA ซึ่ง สนับสนุนการฉายภาพยนตร์นอกกระแสไทยและต่างประเทศ และก่อตั้งเว็บไซต์ Thaishortfilm นอกจากนี้ องค์กรภาครัฐและเอกชนต่างให้การส่งเสริมกระแสวัฒนธรรมคนรุ่นใหม่ เช่น การจัด ประกวดภาพยนตร์สั้นโดยมูลนิธิหนังไทย การจัดอบรมการผลิตภาพยนตร์สั้น และจัดเทศกาล ฉายภาพยนตร์นอกกระแสอย่าง เทศกาลภาพยนตร์กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการจัดประกวดและฉาย ภาพยนตร์นอกกระแสจากทั่วโลก

ขณะเดียวกันนักสร้างภาพยนตร์นอกกระแสเองเริ่มรู้จักหาทุนงบประมาณการสร้าง ภาพยนตร์จากต่างประเทศเพื่อสร้างภาพยนตร์นอกกระแสให้มีคุณภาพการถ่ายทำสามารถฉายใน โรงภาพยนตร์ปกติทั่วไปเทียบเท่าภาพยนตร์ในระบบอุตสาหกรรม การได้รับรางวัลในระดับ ต่างประเทศนั้นทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์มีโอกาสในการหาทุนสร้างภาพยนตร์เรื่องต่อไป และมี โอกาสทำรายได้จากการฉายหรือการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ ตามมานักสร้างภาพยนตร์นอกกระแส จึงมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวอยู่ ได้มากกว่าในอดีต และมีการรวมกลุ่ม ก่อตั้งบริษัทสร้างภาพยนตร์นอกกระแสขึ้น เช่น บริษัทไฟร์ แครกเกอร์ฟิล์ม ของหม่อมหลวง มิ่งมงคล โสณกุล บริษัท คิกเดอะแมชชีน ของอภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล เป็นต้น

เมื่อการสร้างภาพยนตร์นอกกระแสมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้นในประเทศไทย จึงมีกลุ่ม ผู้กำกับ ภาพยนตร์รุ่นเก่าและรุ่นใหม่ผลิตภาพยนตร์นอกกระแสออกมามากขึ้น ภาพยนตร์นอก กระแส หลายเรื่องได้รับรางวัลในระดับนานาชาติ และเป็นครั้งแรกที่ภาพยนตร์นอกกระแสเรื่อง

Wonderful Town (พ.ศ. 2551) ของผู้กำกับ อาทิตย์ อัสสรรัตน์ ได้รับรางวัลสุพรรณหงษ์สาขา ภาพยนตร์ยอดเยี่ยม บทภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ผู้กำกับยอดเยี่ยม ถ่ายภาพยอดเยี่ยม และการ กำกับศิลป์ยอดเยี่ยม แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์นอกกระแสเริ่มเป็นที่ยอมรับในสังคมไทย และมีบทบาทเทียบเคียง อุตสาหกรรมภาพยนตร์กระแสหลัก ถัดมาในปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลได้เล็งเห็น ความสำคัญของ ภาพยนตร์ในฐานะของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ ให้กับประเทศไทย และเป็นการสนับสนุนความแข็งแกร่งทางศิลปวัฒนธรรม เรียกว่า “แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555” ซึ่งเป็นแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจ ระยะที่ 2 (ปี พ.ศ. 2553-2555) ได้จัดสรรเงินทุน สำหรับสร้าง ภาพยนตร์เรื่องยาวจำนวน 150 ล้านบาท มีผู้ลงทุนสนับสนุนสร้างภาพยนตร์เรื่อง ยาวจำนวน 17 เรื่อง หนึ่งในนั้นมี ภาพยนตร์เรื่อง “ลุงบุญมีระลึกชาติ” ของผู้กำกับภาพยนตร์ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล ภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวได้รับรางวัลปาล์มทองคำ เทศกาลภาพยนตร์ เมืองคานส์ ครั้งที่ 63 ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งถือเป็นรางวัลด้านภาพยนตร์ที่สูงที่สุด ไม่เคยมีภาพยนตร์ ไทยเรื่องใด ได้รับรางวัลนี้มาก่อนในประวัติศาสตร์ (ณัฐพงษ์ โอมะพนม, 2555) สำนักงาน ศิลปะวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ยังได้มอบรางวัลศิลปากร ให้แก่ศิลปินร่วมสมัยไทย สาขาภาพยนตร์ ซึ่งเป็นผู้กำกับภาพยนตร์นอกกระแส เช่น เป็นเอก รัตนเรือง (พ.ศ. 2547) อภิชาติ พงศ์ วีระเศรษฐกุล (พ.ศ. 2548) พิมพกา ไทวาระ (พ.ศ. 2552) และอาทิตย์ อัสสรรัตน์(พ.ศ. 2553) เป็นต้น นอกจากนี้เป็นเอก รัตนเรือง และคุณอภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล ผู้กำกับภาพยนตร์นอก กระแส ยังได้รับ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นอัศวินจากรัฐบาลฝรั่งเศสในฐานะผู้กำกับภาพยนตร์ ไทยที่สร้างชื่อเสียง ระดับนานาชาติ

3. แนวคิดโครงสร้างการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Narration of Film)

มนุษย์ยุคสมัยล้นผลิตและบริโภคเรื่องเล่า เรื่องเล่าจึงถูกพัฒนาออกมาหลายรูปแบบ อย่างนวนิยาย นิทาน วรรณคดี หรือภาพยนตร์ แต่ไม่ว่ารูปแบบที่ปรากฏจะเป็นเช่นไร เรื่องเล่า (Narrative) ล้วนมีนิยามร่วมกันว่าเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่ง ซึ่งมีกระบวนการ เปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ตอนต้นไปสู่สถานการณ์ตอนจบ เกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนหนึ่งและ ดำเนินไปในสถานที่-เวลา (ประชา สุวีรานนท์, 2542, น.13)

หลักการเล่าภาพยนตร์ทางเลือกจะมุ่งตอบสนองของความคิดของผู้สร้างงานมากกว่า ตอบสนอง ความต้องการของผู้ชมกลุ่มใหญ่ ดังนั้นความสำคัญจึงตกอยู่ที่ว่า “บทภาพยนตร์” เป็น สิ่งที่สำคัญต่อ ภาพยนตร์ศิลปะ หรือภาพยนตร์ทางเลือก ดังนั้นการเล่าเรื่องจะมีความเกี่ยวข้องกับ Story คือ ชุด เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันเป็นลำดับหรือเส้นเรื่อง Plot คือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ร้อยเรียง ขึ้นเป็น โครงสร้างเพื่อให้เกิดพลังในการเล่า และ Narrative คือวิธีการในการนำเสนอ Plot ในเรื่อง

ทั้งหมด รวมทั้งการเล่าเรื่องในภาพยนตร์จะมีเน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) และไม่เน้นการเล่าเรื่องด้วย (Non Narrative) (ภาณุ แสง-ชูโต, 2561, น.40)

3.1 โครงเรื่องภาพยนตร์โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

โครงสร้างของบทเป็นรูปแบบในการเขียนบทภาพยนตร์เป็นแนวคิดที่สำคัญในการเล่าเรื่องออกมาเป็นโครงเรื่องเพื่อสื่อสารเนื้อเรื่องทั้งหมด ส่วนประกอบหลักเช่น ฉาก เหตุการณ์ ตัวละคร และส่วนประกอบย่อย เช่น อุปกรณ์ประกอบ เลี้ยว เป็นต้น

ส่วนแรก ในส่วนเปิดเรื่อง เรียกว่า องก์ 1 เป็นการ เปิดเรื่อง (Set up) หน้าที่หน้าเป็นส่วนของต้นเรื่อง เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจถึง จุดเริ่มต้นของสถานการณ์ ตัวละคร เหมือนเป็นการปูพื้นฐานหรือทิศทาง กติกาของโครงเรื่องในภาพยนตร์ เพื่อให้คนดูเตรียมตัวก่อนที่จะพบเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในลำดับต่อไป

ในองก์ 2 หรือ ตอนที่สอง เรียกว่าการเผชิญหน้า (Confrontation) เป็นช่วงของตัวละครที่ต้องพบเจอกับสถานการณ์หรืออุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้เห็นแรงขับเคลื่อนของตัวละคร จะสามารถดำเนินการไปข้างหน้าได้ ด้วยวิธีไหน ตามจุดมุ่งหมายของตัวละครหรือโครงการเล่าเรื่อง

ในองก์ 3 คือตอนสุดท้ายของเรื่อง (Climax & Resolution) บทสรุปถึงตัวละครหลักว่าจะมีผลลงเอยอย่างไร หลังจากที่ได้เผชิญกับสถานการณ์และอุปสรรคมากมาย ถือเป็นจุดวิกฤตสูงสุด (Climax) และจุดเริ่มต้นที่สุดของหนัง ส่วนบทสุดท้าย (Resolution) อาจเป็นข้อโต้แย้งหรือฉากเดียวสั้นๆ เพื่อเป็นบทสรุปให้กับคนดู (รักสานต์ วิวัฒน์สินอุดม, 2546, น.105-106)

3.2 โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ 7 องค์ประกอบ

โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์สามารถแบ่งออกได้ 7 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ โครงเรื่อง (Plot), แก่นเรื่อง (Theme), ความขัดแย้ง (Conflict), ตัวละคร (Character), ฉาก (Setting), สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) และมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

1. โครงเรื่อง (Plot) คือ เหตุการณ์ทั้งหมดในเรื่องที่ดำเนินตั้งแต่ต้นจนจบ โครงเรื่องเป็น องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งโดยปกติจะมีการลำดับเหตุการณ์ในการเล่าเรื่องไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การเริ่มเรื่อง (Exposition) การเริ่มเรื่องเป็นการชักจูงความสนใจให้ติดตามเรื่องราว มี การแนะนำตัวละคร แนะนำฉากหรือสถานที่ อาจมีการเปิดประเด็นปัญหา หรือเผยแผมขัดแย้ง การเริ่มเรื่องไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับเหตุการณ์ อาจเริ่มเรื่องจากตอนกลางเรื่อง หรือย้อนจากตอนท้ายเรื่องไปหาต้นเรื่องก็ได้

1.2 การพัฒนาเหตุการณ์ (Rising Action) คือ การที่เรื่องราวดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและ สมเหตุสมผล ปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งเริ่มทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ตัวละครอาจมีความลำบากใจ และสถานการณ์ก็อยู่ในช่วงยุ่งยาก

1.3 ภาวะวิกฤติ (Climax) จะเกิดขึ้นเมื่อเรื่องราวกำลังถึงจุดแตกหัก และตัวละครอยู่ใน สถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ

1.4 ภาวะคลี่คลาย (Falling Action) คือ สภาพหลังจากที่จุดวิกฤติได้ผ่านพ้นไปแล้วจึงเอนำและประเด็นปัญหาได้รับการเปิดเผยหรือข้อขัดแย้งได้รับการขจัดออกไป

1.5 การยุติเรื่องราว (Ending) คือ การสิ้นสุดของเรื่องราวทั้งหมด การจบอาจหมายถึงความ สูญเสีย อาจจบแบบมีความสุข หรือทิ้งท้ายไว้ให้ขบคิดก็ได้

2. ความขัดแย้ง (Conflict) คือ เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของโครงเรื่องที่สร้างปม ปัญหา การหาหนทางแก้ปัญหา ความขัดแย้งของตัวละคร คือความเป็นปรีภักซ์ต่อกัน หรือความไม่ลง รอยในพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ประจักษ์ หรือความตั้งใจของตัวละครในเรื่อง ซึ่งความขัดแย้ง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

2.1 ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน คือ การที่ตัวละครสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน แต่ละฝ่ายต่อต้านกัน หรือพยายามทำลายล้างกัน เช่น การรบของฝ่ายทหารสองฝ่าย หรือการทาคีกระหว่าง สองตระกูล เป็นต้น

2.2 ความขัดแย้งภายในจิตใจ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายใน ตัวละครจะมีความ สับสน หรือยุ่งยากลำบากใจในการตัดสินใจเพื่อจะกระทำกรอย่าง ที่คิดไว้ เช่น ความขัดแย้งกับสำนึก รับผิดชอบ หรือความรู้สึกขัดแย้งกับกฎเกณฑ์ ทางสังคม

2.3 ความขัดแย้งกับพลังภายนอก เช่น ความขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมหรือธรรมชาติอัน โหดร้าย ความสำคัญของความขัดแย้งที่มีต่อโครงเรื่องคือ มันเป็นสิ่งที่ทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างมี ทิศทาง หากเรื่องใดมีความขัดแย้งที่สมเหตุสมผลมีที่มาที่ไปแน่นอน เรื่องราว นั้น ๆ ก็ จะดำเนินไปอย่าง น่าเชื่อถือ

3. ตัวละคร (Character) คือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องราวในเรื่องเล่า ตัวละครแต่ละตัวจะต้องมีองค์ประกอบ 2 ส่วนเสมอ นั่นคือ ส่วนที่เป็นความคิด (Conception) และส่วนที่เป็นพฤติกรรม (Presentation)

4. แก่นความคิด (Theme) คือ ความคิดหลักในการดำเนินเรื่องซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการเล่าเรื่องเพื่อให้มีความเข้าใจถึงแนวคิดหลักของผู้เล่า ซึ่งลักษณะที่ปรากฏในเรื่อง อาจเป็นแก่น เรื่องที่เกี่ยวกับศีลธรรม, เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์, เรื่องอำนาจ เป็นต้น

5. ฉาก (Setting) ฉากเป็นองค์ประกอบหนึ่งในเรื่องเล่าทุกประเภท เนื่องจากการเล่าเรื่อง คือ การถ่ายทอดเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน และเพราะเหตุการณ์ต่าง ๆ จะเกิดขึ้นโดยปราศจากสถานที่ มิได้ ดังนั้นฉากจึงมีความสำคัญเพราะทำให้มีสถานที่รองรับเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง นอกจากนี้ฉาก ยังมีความสำคัญในแง่ที่สามารถบ่งบอกความหมายบางอย่างของเรื่องมีอิทธิพลต่อความคิด หรือการ กระทำของตัวละครได้อีกด้วย

6. สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) ลักษณะการเล่าเรื่องในภาพยนตร์มักมีการใช้สัญลักษณ์พิเศษ (Symbol) เพื่อสื่อความหมายอยู่เสมอ สำหรับสัญลักษณ์พิเศษในภาพยนตร์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย นั้นประกอบไปด้วย สัญลักษณ์ทางภาพ และสัญลักษณ์ทางเสียง

6.1 สัญลักษณ์ทางภาพ คือองค์ประกอบของภาพยนตร์ที่ดูน่าสนใจ ๆ อาจเป็นวัตถุ สถานที่ หรือ สิ่งมีชีวิต เช่น สัตว์ หรือบุคคลก็ได้สัญลักษณ์อาจเป็นภาพเพียงภาพเดียวหรือเป็นกลุ่ม ของภาพที่เกิดจากการตัดต่อ

6.2 สัญลักษณ์ทางเสียง คือเสียงต่าง ๆ ที่ถูกใช้เพื่อแสดงความหมายอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบ ความหมาย หรือเพื่อแสดงวัตถุประสงค์ของตัวละคร ไม่ใช่การใช้อารมณ์ร่วมกับตัวละครและเรื่องราว ของภาพยนตร์การศึกษาการใช้สัญลักษณ์ทั้งภาพและเสียงนี้ เมื่อนำมาใช้วิเคราะห์ ประกอบการ ชมภาพยนตร์จะช่วยให้สามารถเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น โดยเฉพาะเมื่อตระหนัก ว่าความหมายที่แฝง เร้นอาจสื่อความหมายได้ดีกว่าความหมายที่ปรากฏอยู่ภายนอก

7. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) คือการมองเหตุการณ์ การเข้าใจพฤติกรรมของ ตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง หรือการที่ผู้เล่ามองเหตุการณ์จากวงในใกล้ชิด หรือจากวงนอกในระยะห่าง ๆ ซึ่งแต่ละจุดยืนมีความน่าเชื่อถือแตกต่างกัน จุดยืนในการเล่าเรื่องมีความสำคัญต่อการเล่าเรื่องอย่าง ยิ่งเพราะจุดยืนจะมีผลต่อความรู้สึกของผู้ชม และมีผลต่อการชักจูงอารมณ์ของผู้เสพเรื่องเล่า (เขมิกา จินดาวงศ์, 2551, น.13-18)

4. ทฤษฎีการวิจารณ์ภาพยนตร์ (Film Theory and Criticism)

การวิจารณ์ (Criticism) มีความหมายว่าเป็น การตัดสิน และ ประเมินคุณค่า ส่วนการวิจารณ์ ภาพยนตร์ หรือ Film Criticism คือการวิเคราะห์และตัดสินภาพยนตร์เรื่องหนึ่งๆ หรือหลายเรื่อง รวมกัน เป็นการวิเคราะห์ภาพยนตร์อย่างละเอียด หรือ การวิจารณ์ภาพยนตร์ คือ การแสดงความคิดเห็น การประเมินผล และการวิเคราะห์ในหลายแง่หลายมุม (ภาณุ แสงชูโต, 2561, น. 48)

การวิจารณ์ภาพยนตร์เปรียบเสมือนงานศิลปะที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับธรรมชาติและหน้าที่ของภาพยนตร์ ผสมผสานเข้ากับประสบการณ์ทางสุนทรียะ ซึ่งจะเป็นกรอบ

ทางปัญญาที่สอดคล้องอย่างเป็นระบบในการประเมินคุณค่าของภาพยนตร์ รวมไปถึงการให้
คุณค่าหรือ การแสดงความชื่นชมต่อภาพยนตร์ การวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

1. มองภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ในเชิงประวัติศาสตร์ของการพัฒนาและเชื่อมโยงกับ
บริบท ดั้งเดิม
2. แสดงความสำคัญและความหมายของภาพยนตร์เรื่องนั้นในเชิงคุณค่าและ
ประสบการณ์ จากการพัฒนาผ่านประเด็นหลักของภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นตัวละครและแก่นเรื่อง
3. แสดงการเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของภาพยนตร์
4. เชื่อมโยงสังคมและวัฒนธรรม บางครั้งก็เน้นผลกระทบทางจิตวิทยาและความรู้สึก

4.1 การวิจารณ์บริบท (Contextual criticism)

การวิจารณ์บริบทของภาพยนตร์ คือ การวิเคราะห์ภาพยนตร์จากปัจจัยรอบตัวของ
ภาพยนตร์ ซึ่งอาจจะเป็น บริบทของสังคม ระบบการปกครอง เศรษฐกิจ เทคโนโลยี ค่านิยมและ
วัฒนธรรม รวมไปถึง ผู้สร้างภาพยนตร์ โดยเชื่อว่า ภาพยนตร์เป็นดังภาพสะท้อนของสังคมใน
ช่วงเวลานั้น ดังเช่นบุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา กล่าวว่ นักวิจารณ์กลุ่มนี้มักจะตั้งคำถาม
คล้ายๆกันชุดหนึ่ง เพื่อเป็นหลักในการวิจารณ์ เช่น ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ เป็นผลงานของใคร ศิลปิน
คนใดคนหนึ่ง หรือว่าระบบที่สลัซซึบซ้อนกว่านั้น ? สะท้อนความคิดทางประวัติศาสตร์ ศาสนา
หรือการเมืองอย่างไร มีความคิดหรือสัญลักษณ์ลุ่มลึกซ่อนเร้นอยู่บ้างหรือไม่ มีส่วนสัมพันธ์กับ
“โลกแห่งความจริง” อย่างไร มีนัยอย่างไรในแง่ของ “ธรรมชาติของมนุษย์” อาทิ ความหมายของ
กำเนิดความทุกข์ ความสุข ความตายและความรักของมนุษย์ เป็นอย่างไร ท่ามกลางความ
เปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2552)

ในการวิเคราะห์บริบทในภาพยนตร์ในการสื่อความหมายประเด็นทางการเมืองไทย
ผู้วิจัยจึงศึกษาประวัติศาสตร์ภาพยนตร์และปัจจัยเศรษฐกิจ การศึกษาการประกอบสร้าง
ความหมายและอุดมการณ์ในภาพยนตร์ตามสำนักมาร์กซิสต์และวัฒนธรรมศึกษา

4.1.1 การศึกษาประวัติศาสตร์ภาพยนตร์และปัจจัยเศรษฐกิจ

ทั้งการศึกษาทั้งสองด้านจะพิจารณาถึงบริบทด้านประวัติศาสตร์และปัจจัยด้าน
เศรษฐกิจที่ส่งผลต่อภาพยนตร์

ในด้านแรก เป็นกลุ่มนักประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ซึ่งสนใจการเปลี่ยนแปลงของ
ประวัติศาสตร์สังคม รวมถึงประวัติศาสตร์ของการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีภาพยนตร์ ซึ่งมีผลต่อ
เนื้อหาและรูปแบบในภาพยนตร์ ตัวอย่างเช่น งานศึกษาเรื่อง “ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทย” ของ
โดม สุขวงศ์ (พ.ศ. 2533) แสดงให้เห็นการกำเนิดของภาพยนตร์ไทยอันนำเข้ามาจากต่างประเทศ

และแพร่กระจายในหมู่คนชั้นสูง หลังจากนั้นจึงเข้าสู่ประชาชนทั่วไป โดยภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกก็คือ “นางสาวสุวรรณ” (พ.ศ. 2466) ซึ่งผลิตโดยชาวต่างชาติ (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 26) ตั้งแต่นั้นมาภาพยนตร์ไทยก็ได้เริ่มพัฒนาจากสิ่งประดิษฐ์ที่บันทึกและฉายภาพเคลื่อนไหว จนกลายมาเป็น อุตสาหกรรมภาพยนตร์ ซึ่งก่อนจะมาเป็นรูปแบบของธุรกิจ ภาพยนตร์ได้พัฒนาไปตามอิทธิพลของภาพยนตร์ต่างประเทศ เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้ชม ที่ต้องการชมภาพยนตร์ที่ให้ความบันเทิง

ในส่วนที่สอง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ นักวิชาการที่ศึกษามักจะเป็นนักวิชาการในกลุ่มเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์การเมือง (political economy) โดยจะให้ความสนใจว่า มิติเชิงเศรษฐกิจจะเป็นตัวแปรหลักที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการภาพยนตร์ 4 ระดับคือ การผลิต (production) การแพร่กระจายและการฉาย (distribution and exhibition) การส่งเสริมการขาย (promotion) และการบริโภคภาพยนตร์ (consumption) ภาพยนตร์ที่ผลิตในทัศนะของนักวิชาการกลุ่มนี้พิจารณาว่าสื่อภาพยนตร์มีความเกี่ยวข้องกับผลกำไรและส่งผลกระทบต่อกระบวนการภาพยนตร์โดยตรง หากภาพยนตร์เรื่องใดที่คาดการณ์ว่าจะไม่ได้รับผลกำไรก็จะไม่ได้รับการผลิตโดยปริยาย ยิ่งไปกว่านั้นภาพยนตร์ก็เริ่มกลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในบางกรณีบริษัทบางแห่งก็ควบรวมกิจการ (conglomerate) โดยเฉพาะในระดับการผลิตการแพร่กระจายและการฉายภาพยนตร์ อันส่งผลต่อการผูกขาดธุรกิจ ผู้ผลิตรายย่อยหรือผู้ผลิตหน้าใหม่จึงมีโอกาสน้อยที่จะก้าวสู่การเป็นผู้ผลิตภาพยนตร์ หากผลิตได้ก็ไม่สามารถหาโรงฉายได้เช่นกัน หรือบางคนก็ไม่มีแม่แตงงบประมาณก่อนการผลิตและหลังผลิต จึงต้องเริ่มหางบประมาณจากต่างประเทศ (สนธยา ทรัพย์เย็น และทีชะเดช วัชรธานินทร์, 2553)

นอกจากนี้ อุตสาหกรรมภาพยนตร์บางประเทศก็พัฒนาสู่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมภาพยนตร์สหรัฐอเมริกาหรือในนามของฮอลลีวูด และที่สำคัญคือแพร่กระจายสู่โลกที่สามเรียกว่า จักรวรรดินิยม (media imperialism) อันทำให้ผู้คนในโลกที่สามต้องบริโภคภาพยนตร์ฮอลลีวูด พร้อมทั้งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในประเทศตนเองพังทลายลง (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 29) ไม่เพียงแค่นี้โครงสร้างอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเผยแพร่วัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกาอีกด้วย (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2552, น. 12) อธิบายไว้ว่า การครอบงำของสหรัฐอเมริกาในตลาดภาพยนตร์ไม่ได้มีความหมายเฉพาะในแง่เศรษฐกิจ คือในแง่เป็นรายได้เข้าประเทศสหรัฐเท่านั้น เพราะอุตสาหกรรมการผลิตและจำหน่ายภาพยนตร์ของสหรัฐอเมริกามีขนาดใหญ่มาก มีขนาดใหญ่รองจากอุตสาหกรรมผลิตเครื่องบิน

เท่านั้น แต่ที่มีความหมายสำคัญยิ่งกว่าด้านเศรษฐกิจ คือเป็นวิถีทางเผยแพร่สังคมนิยมและอุดมการณ์ทุนนิยมอเมริกันไปครอบงำสังคมและวัฒนธรรมอื่นทั่วโลก

4.1.2 การศึกษาการประกอบสร้างความหมายและอุดมการณ์ในภาพยนตร์

การศึกษาริบทในกลุ่มย่อยนี้เดินตามแนวคิดของสำนักมาร์กซิสต์ (Marxism) โดยเฉพาะกลุ่ม Screen Theory ของประเทศอังกฤษนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 ซึ่งสนใจมิติเชิงอุดมการณ์อันมีรากฐานจากนักวิชาการชาวฝรั่งเศสที่ชื่อ Louis Althusser ที่มองว่าอุดมการณ์เป็นกรอบการรับรู้ของมนุษย์ อุดมการณ์ดังกล่าวแฝงอยู่ในภาษาและผังลึกลงในจิตไร้สำนึกของผู้คน โดยไม่รู้ตัว (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 214-215)

ในด้านแรก อุดมการณ์แฝงอยู่ในโครงสร้างภาษา Althusser ได้รับอิทธิพลจาก Claude Levi-Strauss นักวิชาการด้านมานุษยวิทยาที่สนใจโครงสร้างภาษาของการเล่าเรื่องในตำนานตามแนวทางของสัญวิทยา (Semiology) ข้อสรุปของเขาก็คือ เรื่องเล่าทั้งหมดมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ ตามธรรมชาติ แต่มีโครงสร้างบางอย่างกำหนดอย่างมีระบบระเบียบ โดยเรื่องเล่าวางอยู่บนความสัมพันธ์แบบคู่ตรงกันข้าม (binary oppositions) เช่น ในเรื่องเล่าต้องมี พระเอก-ผู้ร้าย นางเอก-นางมาร ความดี-ความชั่ว และคู่ตรงกันข้ามก็จะสร้างเป็นเรื่องเล่า เช่น นางเอกผู้แสนดีก็จะพบรักต้องต่อสู้กับยักษ์และนางมาร ทั้งนี้ความสัมพันธ์ในลักษณะคู่แย้งนี้จะถูกทำให้ดูเหมือนเป็นธรรมชาติแต่ในความเป็นจริงมีกฎเกณฑ์บางอย่างกำหนดอยู่แล้ว (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 215)

Althusser ยังพัฒนาแนวคิดดังกล่าวโดยยกระดับว่าระบบโครงสร้างนี้ยังมีจุดเด่นคือการสร้างเกณฑ์ตัดสินคุณค่าในคู่แย้งนั้นด้วยว่า “อะไรดีกว่าอะไร” “อะไรควรมองดูและอะไรควรมองข้าม” และนี่ถือเป็นกลยุทธ์ของการทำงานของอุดมการณ์ (แยกชัดและกำหนดคุณค่า) และผังลงในตัวเราอย่างไม่รู้ตัวอันส่งผลต่อการมองโลกหรือการตัดสินโลก เช่น การมองว่าความดีชนะความชั่ว พระเอกย่อมดีกว่ายักษ์หรือผู้ร้าย ในทัศนะของนักวิชาการกลุ่ม Screen Theory ที่เดินตาม Althusser ภาพยนตร์ก็เป็นหนึ่งในเรื่องเล่าและเป็นชุดภาษาหนึ่ง จึงย่อมเป็นแหล่งผลิตและเผยแพร่อุดมการณ์ให้เราองโลก/ตัดสินโลก (รวมถึงไม่มองและมองข้ามบางสิ่งบางอย่าง) ได้อย่างดีและแนบเนียน การวิเคราะห์ภาพยนตร์ในสำนักนี้จึงตั้งคำถามว่า ภาพยนตร์จะสร้าง/ตอกย้ำอุดมการณ์อะไรให้กับผู้ชม เช่น การสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ รักต่างประเทศ ผิดขาวเหนือกว่า ฯลฯ

ในด้านที่สอง อุดมการณ์ผังลึกลงในจิตไร้สำนึก Althusser ประยุกต์แนวคิดของสำนักจิตวิเคราะห์ของ Jacques Lacan ที่ให้ความสนใจระบบสัญลักษณ์ในจิตไร้สำนึก

(unconscious) ว่า ระบบระเบียบเป็นเสมือนโครงสร้างคล้ายๆ ภาษา ไม่ได้กระจัดกระจายเมื่อจิตไร้สำนึกมีระบบ มนุษย์จึงสามารถหยิบยกสัญญาณที่เห็น เช่น ที่ปรากฏในภาพยนตร์เข้าสู่จิตไร้สำนึกของผู้ชมโดยไม่รู้ตัว (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 214)

ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อย้อนกลับไปถึงแนวคิดด้านแรก ก็พบว่า สังคมก็พยายามจะตีกรอบ/สร้างกรอบ หรือควบคุมจิตไร้สำนึกของมนุษย์ด้วยการกำหนดความหมายผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น อุดมการณ์ความรักชาติ ความเกลียดประเทศเพื่อนบ้าน สตรีผู้อ่อนแอ และอื่น ๆ อันทำให้ผู้ชมได้กลายเป็น “ตัวตน” (Subject) ที่สังคมต้องการ ดังแนวคิด Interpellation ของ Althusser แนวคิดดังกล่าวสนใจว่า “ตัวตน” ของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือมนุษย์เป็นผู้กำหนด แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นและสังคม ในกรณีนี้เองอุดมการณ์จะเป็นตัวเรียก (Interpellation) ให้เรากลายเป็น “ตัวตน” ขึ้นอยู่กับ “ตัวตนใหญ่” (เช่น อุดมการณ์ชาติ อุดมการณ์ครอบครัว ฯลฯ) และกลไกที่จะเรียกตัวตนของเราก็คือ สถาบันต่าง ๆ ในสังคม และหนึ่งในนั้นก็คือ “ภาพยนตร์” (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 32)

สำนักคิดนี้มองต่างไปจากสำนักศิลปะ หรือการมองรูปแบบภาพยนตร์เฉกเช่นในกลุ่มแรก (การวิเคราะห์ตัวบท) ที่ผ่านมาให้ความสนใจศิลปะการนำเสนอและสื่ออารมณ์ความรู้สึกในภาพยนตร์ เนื่องจากสำนักนี้วางอยู่บนแนวคิดของสำนักโครงสร้างนิยมแนวสัณนิวิทยา (Semiology) ของนักภาษาศาสตร์ เฟอร์ดินันด์ เดอร์ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ในต้นศตวรรษที่ 20 และ นักวิชาการด้านภาพยนตร์ Christian Metz ในทศวรรษที่ 1960 ก็นำมาประยุกต์ในการศึกษาไวยากรณ์ภาพยนตร์ โดยมองว่า ภาพยนตร์เป็นระบบภาษาหนึ่ง (Code) เฉพาะที่มีกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมิได้เป็นเรื่องธรรมชาติ แต่เป็นเรื่องของสังคมวัฒนธรรมเป็นผู้กำหนด

Saussure อ้างอิงจาก กาญจนา แก้วเทพ (2542) กาญจนา แก้วเทพ (2547) กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน (2551) สนใจศึกษาศัญญา (Sign) หรือความหมายอันเป็นหัวใจของแนวคิด Semiology หรือการศึกษาศาสตร์แห่งสัญญาณ (Science of Sign) ซึ่งศึกษาวิถีชีวิตแห่งสัญญาณ ทั้งการเกิด แก่ เจ็บ ตายของสัญญาณภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดสัญญาณนั้น (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 33)

ในทัศนะของ Saussure สัญญาประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ ความหมาย/รูปสัญญาณ (Signifier) และตัวหมายถึง/ความหมายสัญญาณ (Signified) ในขณะที่ Signifier จะเป็นส่วนที่เป็นรูป Signified จะเป็นส่วนที่เป็นนามหรือความคิด เช่น คำว่า “กุหลาบ” จะเป็น Signifier และเมื่อเราเห็นคำดังกล่าวก็จะทำให้เกิดความคิดในใจ Signified คือดอกไม้ประเภทหนึ่ง และบางคนหรือบางสังคมก็มีความหมายที่ลึกถึงไปถึง “ความรัก” และอาจมีความหมายอื่น ๆ อีกก็เป็นได้

ในกรณีของภาพยนตร์ การสร้างความหมายจะต่างไปจากภาษาพูดและภาษาเขียน ที่เน้นการเรียงลำดับของประโยคก่อนและหลัง Graeme Turner เสนอว่า การสร้างความหมายจะมี ลักษณะ 2 แบบ คือแบบแรก การเรียงข้อที่ 1 กับข้อที่ 2 (หรือในลักษณะ Montage ดังสำนัก Formalism) หากมีเพียงข้อเดียวก็จะไม่เกิดความหมาย เพราะความหมายจะเกิดได้จากคู่แย้ง หรือเปรียบเทียบข้อที่ 1 และข้อที่ 2 หรือข้อที่ต่อกัน รวมถึงแบบที่สอง ความหมายเกิดจากการจัดองค์ประกอบของภาพประกอบ (Mise-en-scene) ที่ได้กล่าวไปถึงไปแล้วข้างต้น เพียงแต่ว่าสำนักนี้จะสนใจว่าการจัดองค์ประกอบของภาพมีได้มาจากกำหนดของศิลปินและเป็นไปเพื่อศิลปะ แต่กลับถูกกำหนดจากโครงสร้างสังคมมาก่อนหน้านี้แล้ว

Metz (ชัยวัฒน์ อัครเศรณี, 2551, น. 73-78) ชี้ว่า ไวยากรณ์ภาพยนตร์มีได้มีลักษณะตรงไปตรงมา การเรียงตัวของภาพยนตร์ถูกกำหนดจากรหัส (Code) หรือกฎเกณฑ์ที่เกิดจากการทำซ้ำ ๆ ที่หลากหลาย อันประกอบด้วย รหัสเฉพาะที่ถูกกำหนดขึ้นสำหรับแวดวงภาพยนตร์ เช่น การตัดภาพประกอบ A และ B เข้าคู่กันทำให้ผู้ชมเข้าใจว่าตัวละครสองตัวมีความสัมพันธ์กัน การที่กล้องจับภาพระยะใกล้ ผู้ชมก็เริ่มตระหนักถึงความสำคัญของภาพนั้น หรือภาพประกอบ Slow Motion ในฉากการตายก็เพื่อที่จะเน้นย้ำ แต่สำหรับในฉากรักก็เพื่อจะเน้นความงดงาม เป็นต้น ในทัศนะของ Metz ภาพยนตร์ยังประกอบไปด้วยรหัสทั่วไป (Non-specific Code) หมายถึงรหัสที่คนในสังคมเข้าใจ เช่น พระเอกที่รุดเปิดประตูจะสื่อถึงความร้ายแรงแผ่และรหัสย่อย (Sub Codes) ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมในแต่ละพื้นที่และเวลาเป็นผู้กำหนด เช่นความหมายของสีในภาพยนตร์ของตะวันตกจะต่างไปจากตะวันออก และไม่ว่าจะเป็นรหัสใดก็ตาม รหัสทั้งหมดก็ฝังอยู่ในกรอบของสังคมและวัฒนธรรมเป็นผู้กำหนด หากใช้เป็นสิ่งที่ผู้กำกับเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นตามทัศนะของสำนัก Formalism และ Realism ผู้ผลิตและผู้ชมจึงต้องเข้าใจ หรือมีคู่มือรหัสที่กำหนดไว้เพื่อสร้างภาพยนตร์

ในช่วงหลังสำนัก Semiology ก็พัฒนาการอธิบายเพิ่มเติมโดยมุ่งสู่มิติกระบวนการสร้างความหมายตามแนวคิดของ Roland Barthes กล่าวคือ ความหมายที่ปรากฏอยู่มิได้มีแต่ความหมายเดียว แต่ประกอบด้วยความหมายโดยตรง (Denotive Meaning) ซึ่งเป็นความหมายขั้นต้น และความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝง (Connotative Meaning) ซึ่งเป็นความหมายระดับที่สอง และ เมื่อวิเคราะห์ในระดับลึกลงไปก็จะพบว่าความหมายแฝงบางความหมายกลับถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นความหมายหลักหรือความหมายที่มุ่งเน้นในภาพยนตร์ หรือ Barthes เรียกว่ามายาคติ (Myth) ซึ่งก็เนื่องมาจากมิติเชิงอำนาจเป็นตัวกำหนด ตลอดจนการทำงานภายใต้การกำหนดของอุดมการณ์ (Ideology) บางประการที่แม้แต่ผู้ผลิตภาพยนตร์อาจมิได้ตระหนักหรือ

ตั้งใจกำหนด แต่กลับไปตามสังคมและวัฒนธรรมเป็นผู้กำหนดความหมาย และที่สำคัญคือฝั่งลึกลงในระดับจิตไร้สำนึกดังที่ได้อธิบายไปแล้ว ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์ส่วนใหญ่มักจะมีฉากนางเอกดื่มน้ำส้ม ซึ่งหากวิเคราะห์ลึกลงในความหมายระดับลึกในเชิงอุดมการณ์ก็จะพบว่า การดื่มน้ำส้มเป็นสัญลักษณ์ที่สร้างและต่อยอดอุดมการณ์ของสตรีผู้เรียบร้อยซึ่งต่างไปจากตัวร้ายที่มักจะมีเครื่องดื่มสุรา

ด้วยเหตุนี้ สำนักมาร์กซิสต์ในกลุ่ม Screen Theory เมื่อนำแนวทางของสำนัก Semiology มาใช้ จึงมองภาพยนตร์เป็นเสมือนพื้นที่ประกอบสร้างความหมาย (Constructionism) และสร้างภาพตัวแทน (Representation) บางประการให้กับผู้ชม หากใช้การเป็นพื้นที่ศิลปะ หรือการสะท้อนความจริง (Reflectionism) ของสังคม (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 37-38)

ในระยะแรก การวิเคราะห์ตามแนวทางสำนักมาร์กซิสต์พิจารณาว่าภาพยนตร์เป็นพื้นที่ต่อยอดและเผยแพร่อุดมการณ์ทุนนิยมและชนชั้นปกครอง รวมถึงในบางกรณีก็ยังเผยแพร่ความคิดหรืออุดมการณ์ของฟากคอมมิวนิสต์ได้ด้วย ต่อมาแนวคิดดังกล่าวก็แพร่กระจายไปสู่การศึกษาอุดมการณ์ในมิติอื่น ๆ ด้วย เช่น เชื้อชาติ วัย และเพศ ทั้งนี้การศึกษาคำอธิบายอุดมการณ์ผ่านภาพยนตร์ที่โดดเด่นมากที่สุดและพัฒนาเป็นสำนักที่ชัดเจนก็คือ สำนักสตรีนิยม (Feminism) กับภาพยนตร์ สำนักนี้พิจารณาว่าภาพสตรีที่เห็นในภาพยนตร์หาใช่ของจริงไม่ แต่เป็นการประกอบสร้างความหมายมาจากผู้ผลิตและสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Society) ภาพสตรีที่เห็นจึงมาลักษณะ “แม่” “เมีย” และ “ผู้อ่อนแอและพึ่งพิง” ยิ่งไปกว่านั้น นักวิชาการภาพยนตร์และสตรีนิยมเช่น Laura Mulvey ซึ่งส่วนหนึ่งก็ได้รับอิทธิพลจากสำนักจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ยังเผยให้เห็นว่า ภาพยนตร์มักจะมีผลิตขึ้นจากการ “จ้องมอง” ของผู้ชาย (Male Gaze) ทำให้ผู้หญิงเป็นเพียง “วัตถุทางเพศ” ที่ให้ผู้ชายได้จ้องมอง

อย่างไรก็ดี ในช่วงหลังเมื่อมีการประกอบสร้างความหมายก็ย่อมมีการ “ทำลาย” ความหมายเดิม และเปลี่ยนแปลงความหมายได้ ตัวอย่างเช่น กรณีของกระแสของการเรียกร้องสิทธิสตรีส่งผลทำให้เกิด ภาพยนตร์ผู้หญิง (Woman Film) ที่เน้นการต่อสู้ความหมายของสตรีโดยเน้นผู้หญิงเก่ง และไม่ยอมแพ้ต่ออุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

อนึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือ การต่อสู้ความหมายต่ออุดมการณ์หลักในสังคมยังเป็นไปได้ยากในภาพยนตร์กระแสหลัก แม้กระทั่งภาพยนตร์ที่เน้นการต่อสู้ความหมายของบุคคลที่เป็นผู้ชัดเจนต่ออุดมการณ์หลักในสังคมก็ยังมีอาจต่อสู้ได้ทั้งหมด ดังปรากฏในงานของ ขจิตขวีญ กิจวิสาละ (พ.ศ. 2553) ซึ่งศึกษาภาพยนตร์ไทยที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ชัดเจนอำนาจของสังคมในช่วง พ.ศ. 2513-2550 จำนวน 57 เรื่อง ตัวอย่างเช่น ทองปาน (พ.ศ. 2519) เทวดาเดินดิน (พ.ศ. 2519)

ดิฉันไม่ใช่โสเภณี (พ.ศ. 2536) ฉันทูชายะนะ (พ.ศ. 2530) และสัตว์ประหลาด (พ.ศ. 2547) (กัจจร หลุยยะพงค์, 2556, น. 38-39)

จากการศึกษาพบว่า อุดมการณ์หลักที่พบในภาพยนตร์กลับมีใช้อุดมการณ์ที่เน้นการต่อสู้ขัดแย้ง ทั้ง ๆ ที่ศึกษาภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ แต่กลับกลายเป็นชุดอุดมการณ์หลักที่ประกอบไปด้วย (1) อุดมการณ์ให้ถอย หรือการให้ผู้ขัดแย้งถอยจากการต่อสู้ถึง 22 เรื่อง โดยจะแสดงบทลงโทษสำหรับผู้คนที่กล้าหาญขัดแย้ง ภาพยนตร์กลุ่มนี้มักจะเป็นภาพยนตร์ที่เน้นพฤติกรรมทางเพศของสตรีที่ไม่ดี เช่น เมียน้อย เมียเก็บ ละเมิดจารีต กลุ่มอันธพาล หรือแม่กระทั่งคนชั้นล่างที่หาญกล้าต่อสู้ เช่น ทองพูน โคกโพธิ์ ราษฎรเต็มขั้น ส่วนอุดมการณ์อีก 3 แนวทางที่จัดได้ว่าเป็นอุดมการณ์หลักจะมีอยู่เล็กน้อยประปราย (2) อุดมการณ์ที่เน้นแนวทางการต่อสู้ในลักษณะทางเลื้อย อันหมายถึงการรวมชอมการต่อสู้ในแบบสันติวิธี เช่น หนองหมาว้อ ทองปาน (พ.ศ. 2519) (3) อุดมการณ์ปลอบประโลม ผู้ขัดแย้ง ดังจะปรากฏแก่เรื่องที่ว่า ไม่ว่าจะลำบากแค่ไหนก็จะได้ได้รับความสมหวังในตอนท้ายหากต่อสู้ เช่น หมากเตะรีเทิร์น และ (4) อุดมการณ์ครอบงำ จะหมายถึงอุดมการณ์ที่เน้นการให้ผู้ต่อสู้ขัดแย้งกลับยอมรับอุดมการณ์ที่สังคมกำหนด เช่น การยอมรับชนชั้นในสังคม ในภาพยนตร์เรื่อง อีสาวโรงงาน และการยอมรับบทบาทสังคมมากกว่าความรู้สึกส่วนตัว ในภาพยนตร์เรื่อง ชู้ ที่สอนให้ตัวละครควรยอมรับบทบาทและชะตาชีวิตที่ลิขิตให้เธอเป็นภรรยาดีกว่าการที่จะกลับไปเป็นชู้กับคนรักเก่า ชุดอุดมการณ์หลักเหล่านี้รวมแล้ว 31 เรื่อง (มากกว่าครึ่งหนึ่งของปริมาณภาพยนตร์ที่ศึกษาจำนวน 57 เรื่อง) ถือเป็นการยอมรับปัญหาและความไม่เท่าเทียมกันที่เกิดขึ้นในสังคม

ส่วนอุดมการณ์ที่ขัดแย้งจริง ๆ หรือที่ผู้วิจัยเรียกว่า (5) อุดมการณ์ให้สู้ จะมีเพียง 26 เรื่อง ซึ่งจะเน้นถึงเรื่องศักดิ์ศรี การเสนอให้ลองต่อสู้แม้จะเป็นมือใหม่ เน้นย้ำถึงความยุติธรรม มีอยู่จริงจะมาถึงในที่สุด อุดมการณ์เหล่านี้มักจะถูกปรากฏในภาพยนตร์ที่เน้นการต่อสู้เชิงอัตลักษณ์ของคนบางกลุ่ม เช่น เพศที่สาม ผู้หญิงแกร่งที่ไม่จ้านต่อจารีต ผู้หญิงที่ถูกข่มขืน และผู้คนที่ขัดแย้งกับการเมืองเศรษฐกิจโดนมีคนชั้นกลางเป็นผู้นำ ดังนั้น แม้ภาพยนตร์ไทยจะเสนอเรื่องเล่าของผู้ขัดแย้งอำนาจของสังคมก็จริง แต่ทว่าส่วนใหญ่กลับตอกย้ำอุดมการณ์ให้ถอยออกจากการขัดแย้งการเสนอแนวทางเลือกการปลอบประโลมการต่อสู้ และการยอมรับครอบงำมากกว่าจะให้สู้ (กัจจร หลุยยะพงค์, 2556, น. 40)

นอกเหนือจากสำนักสตรีนิยม (Feminism) ซึ่งให้ความสนใจการครอบงำและการต่อสู้ของอุดมการณ์ในภาพยนตร์แล้ว นักวิชาการด้านภาพยนตร์ยังได้ผลักดันให้เกิดการศึกษาอุดมการณ์ในภาพยนตร์สำนักอื่น ๆ อีก เช่น

ทฤษฎีเกย์และเลสเบียน (Gay and Lesbian Theory) จะสนใจประเด็นเรื่องเพศที่สามกับการต่อสู้ความหมายของคนกลุ่มดังกล่าว ทฤษฎีกลุ่มนี้พัฒนาไปสู่ทฤษฎีเควีย์ร์ (Queer Theory) ซึ่งเน้นมิติของเพศที่สาม รวมถึงคนที่แตกต่าง เช่น คนพิการ ผู้สูงอายุ ฯลฯ โดยมองว่าคนกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มคนที่แปลกแยกและแตกต่างที่พยายามต่อสู้เพื่ออัตลักษณ์และพื้นที่ของตน

ทฤษฎีภาพยนตร์คนดำ (Black Cinema Theory) สนใจภาพยนตร์คนผิวสี โดยมองว่า ที่ผ่านมาสังคมมักจะมีผลิต และให้คุณค่าแต่คนผิวขาว และมองข้ามคนผิวดำไปแม้แต่ในภาพยนตร์ จึงต้องหันมาต่อสู้เรียกร้องให้เกิดการผลิตและสร้างอัตลักษณ์ภาพยนตร์คนดำ

ทฤษฎีภาพยนตร์โลกที่สาม (Third World Cinema) ศึกษาภาพยนตร์ของโลกที่สามและโลกที่เคยตกเป็นอาณานิคม โดยเริ่มจากละตินอเมริกาและสู่ประเทศโลกที่สามอื่น ๆ ทฤษฎีภาพยนตร์โลกที่สี่ (Forth World Cinema) หรือบางแห่งจะเรียกว่า Ethnographic Film จะสนใจภาพยนตร์ของคนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศที่มีคนกลุ่มใหญ่ เช่น คนจีนที่อาศัยในประเทศอังกฤษ คนไทยในสหรัฐอเมริกา รวมถึงคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เป้าหมายสำคัญคือ การต่อสู้จากการครอบงำภาพยนตร์โลกที่หนึ่ง หรือฮอลลีวูด และโลกที่สอง หรือภาพยนตร์แนวศิลปะของยุโรป ของภาพยนตร์โลกที่สามและสี่ (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 41)

ภาพยนตร์ข้ามชาติ (Transnational Film Studies) จะมุ่งเน้นภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับการข้ามพื้นที่ของผู้คนหรือกลุ่มคนพลัดถิ่น ซึ่งเป็นผลมาจากระบบโลกาภิวัตน์อันทำให้พื้นที่และเวลาบีบแคบลง และมีผลต่อการผลิต เนื้อหาของภาพยนตร์ การเผยแพร่รวมถึงการบริโภคภาพยนตร์ แนวคิดนี้ต่างไปจากการกำหนดภาพยนตร์ที่เน้นความเป็นชาติ (National Cinema) ซึ่งสนใจภาพยนตร์ที่เน้นความเป็นรัฐชาติเท่านั้น ตัวอย่างภาพยนตร์ในกลุ่มนี้เรื่อง เช่น ภาพยนตร์ Floating Live (1996) ภาพยนตร์ของประเทศออสเตรเลีย ผลิตโดยผู้กำกับภาพยนตร์ Clara Law ซึ่งเกิดที่มาเก๊า แต่อพยพที่ออสเตรเลีย จึงให้ความสนใจผลิตภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับการข้ามพื้นที่ ข้ามพรมแดน ภาพยนตร์เรื่องนี้บอกเล่าเรื่องราวของครอบครัวชาวจีนที่ต้องอพยพไปทั่วโลก อันเป็นผลมาจากการที่ฮ่องกงต้องกลับสู่การปกครองของประเทศจีนในช่วงปี 1997

ภาพยนตร์ทั้งหมดนี้ ได้ให้ความสนใจทั้งรูปแบบ และเนื้อหาภาพยนตร์ ที่ถูกอุดมการณ์กระแสหลักกำหนดความหมาย โดยเฉพาะอุดมการณ์ภาพยนตร์กระแสหลักที่มักจะมีมาจากโลกตะวันตก ตลอดจนการต่อสู้กับความหมายที่ถูกกำหนดเพื่อเปิดพื้นที่อัตลักษณ์และศักดิ์ศรีของผู้คน อันได้รับอิทธิพลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคหลังสมัยใหม่ (กำจร หลุยยะพงศ์, 2556, น. 42)

5. กระบวนการสร้างภาพยนตร์ (Film Production Process)

ในการสร้างภาพยนตร์ตามหลักในการแบ่งขั้นตอนและกระบวนการในระดับอุตสาหกรรมหรือในระดับสากลซึ่งกระบวนการผลิตภาพยนตร์แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน อ้างใน พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์, 2532 (ภาณุ แสงชูโต, 2561) ได้แก่

1.1 ขั้นตอนเตรียมงานก่อนการถ่ายทำภาพยนตร์ (Pre-production)

การเตรียมงานก่อนการถ่ายทำภาพยนตร์เป็นส่วนที่สำคัญ เพราะความเป็นไปได้ในการสร้างภาพยนตร์นั้นขึ้นอยู่กับ การเตรียมงาน อย่างเช่น การเตรียมอุปกรณ์ การเตรียมสถานที่ถ่ายทำ ตัวละคร ทีมงาน หรือช่วงเวลาและสถานที่ ซึ่งบางสถานการณ์อาจเกิดข้อผิดพลาดขึ้น และปัจจัยในด้านค่าใช้จ่าย ดังนั้น งานเตรียมงานก่อนถ่ายทำและเตรียมแผนก่อนถ่ายทำจึงสำคัญที่สุด ดังนี้

1.1.1 การจัดหาบทภาพยนตร์ เป็นการหยิบเรื่องราวจากผู้เขียนบทภาพยนตร์ หรือผู้ประพันธ์ ที่มีแนวคิด โครงเรื่อง การเล่าเรื่อง ที่น่าสนใจเพื่อนำมาเป็นพัฒนาจนกลายเป็นบทภาพยนตร์ เพื่อให้เห็นถึงโครงเรื่องและทิศทาง นำไปสู่การค้นหาในส่วนอื่น เช่น ตัวละคร สถานที่ถ่ายทำ เทคนิคการถ่ายทำ เป็นต้น

1.1.2 การคัดเลือกนักแสดง ผู้กำกับภาพยนตร์ และผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์จะพิจารณาคัดเลือกนักแสดงที่เหมาะสมโดยอิงจากบทของภาพยนตร์และวัตถุประสงค์ของการสร้างภาพยนตร์

1.1.3 การจัดตารางการถ่ายทำภาพยนตร์ ด้วยการที่กระบวนการถ่ายภาพยนตร์ใช้ฝ่ายดำเนินงานเป็นจำนวนมาก เช่น ทีมกล้อง ทีมนักแสดง ทีมฉาก ทีมแสง การจัดตารางการถ่ายทำจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ทุกทีมได้มีเวลาเตรียมตัวก่อนที่จะสู่การถ่ายทำภาพยนตร์

1.1.4 การจัดหาสถานที่ เป็นการเตรียมสถานที่ถ่ายทำโดยอ้างอิงจากบทภาพยนตร์เพื่อใช้ในการถ่ายทำ นอกจากนั้นแล้วสถานที่ยังมีความสำคัญ อย่างพื้นที่ในการรองรับทีมงานหรือ สภาพแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อการถ่ายทำ

1.1.5 การออกแบบและการสร้างฉากภาพยนตร์ เป็นการดัดแปลงหรือตกแต่งสถานที่ให้พร้อมที่จะใช้ถ่ายทำภาพยนตร์ เพื่อให้ไปเป็นตามบทและแนวทางของภาพยนตร์

1.1.6 การจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ เป็นการเลือกและตระเตรียมสิ่งต่าง ๆ ที่จะใช้ในการถ่ายทำภาพยนตร์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมสรรพทั้งส่วนที่เป็นฟิล์ม อุปกรณ์การถ่ายทำ อุปกรณ์ประกอบกล้อง อุปกรณ์รองรับกล้อง อุปกรณ์เกี่ยวกับแสง และอื่น ๆ

1.1.7 การจัดทีมงาน เป็นการคัดเลือกทีมงานแต่ละฝ่ายที่ให้สอดคล้องกับหน้าที่ในการถ่ายทำ มีความเข้าใจในงานของตนเองและเข้าใจถึงกระบวนการถ่ายทำภาพยนตร์เบื้องต้น

1.1.8 การกำหนดวงเงินงบประมาณ เป็นการประมาณการวงเงินที่จะใช้ในการถ่ายทำภาพยนตร์เพื่อการบริหารงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและราบรื่น

1.2 ขั้นตอนการถ่ายทำภาพยนตร์ (Production)

งานในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้กำกับภาพยนตร์ที่จะต้องบริหารงานในการถ่ายทำให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นที่สุดโดยมีความงดงามทางศิลปะและการสื่อสารที่ดีที่สุดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย งานที่สำคัญในขั้นตอนการถ่ายทำภาพยนตร์มีดังนี้

1.2.1 การประชุมทีมงาน เป็นการซักซ้อมความเข้าใจและตรวจสอบความพร้อมก่อนที่จะยกกองถ่ายทำออกไปปฏิบัติงาน โดยการประสานงานและอำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

1.2.2 การยกกองถ่าย เป็นการเคลื่อนกองถ่ายสู่การปฏิบัติงานในการถ่ายทำภาพยนตร์ตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยการนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการถ่ายทำและบุคคลากรไปยังที่นัดหมายล่วงหน้า อันจะเป็นประโยชน์ต่อการถ่ายทำที่ไม่ต้องสูญเสียเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

1.2.3 การดำเนินการถ่ายทำภาพยนตร์ เป็นการลงมือถ่ายทำภาพยนตร์ภายใต้การอำนวยความสะดวกของผู้กำกับภาพยนตร์เพื่อให้ได้ภาพและเสียงเกิดขึ้นบนฟิล์มภาพยนตร์

1.3 ขั้นตอนหลังการถ่ายทำภาพยนตร์ (Post-production)

ภาพยนตร์ที่เตรียมงานและถ่ายทำตามกำหนดการที่เสร็จสมบูรณ์ก่อนที่จะนำออกฉายให้กับผู้ดูได้จะต้องมีงานหลังการถ่ายทำ แต่ในระหว่างการถ่ายทำก็อาจจะมีขั้นตอนหลังการถ่ายทำควบคู่ไปกับการถ่ายทำก็ได้

1.3.1 การตัดต่อลำดับภาพและเสียง เป็นการนำฟุตเทจที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์จากผู้กำกับภาพยนตร์แล้วส่งไปให้ผู้ตัดต่อภาพยนตร์ดำเนินการคัดเลือกช็อต (Shot) เพื่อนำมาจัดวางให้อยู่ในช่วงของ คัท (Cut) หรือ ซีน (Scene) ที่ถูกต้องด้วยการกำหนดความยาวของแต่ละช็อตให้เหมาะสม

1.3.2 การเผยแพร่และการจัดจำหน่าย เป็นการนำภาพยนตร์ที่ทำเสร็จสมบูรณ์แล้วออกฉายให้ผู้ดูได้รับสารโดยผ่านสื่อภาพยนตร์ซึ่งมีคนกลางเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเผยแพร่หรือจัดจำหน่าย

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคืบทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษาค้นคว้าจากงานวิจัย และ หนังสือ ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องดังนี้

เชมพัทธ์ พัชรวิชญ์ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสกับภาพสะท้อนปัญหาสังคม” ซึ่งการวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ การวิเคราะห์แนวคิดประเด็นปัญหาสังคม ภาพมายาคติที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยนอกกระแส และ สรรสร้างคัมภีร์งานภาพยนตร์นอกกระแส โดยศึกษาจากภาพยนตร์ไทยนอกกระแสที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2557 โดยหยิบผลสรุปจากการวิเคราะห์ที่สื่อความหมายในระดับมายาคติได้ดังนี้

1. ภาพยนตร์เรื่อง “สัตว์ประหลาด” เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดสัญญาณวิทยา พบว่าความเป็นชายรักร่วมเพศถูกนำเสนอผ่านตัวละครทหาร ซึ่งมีนัยยะหมายถึง “ชายชาติทหาร” อันเป็นมายาคติของความเป็นชายสมบูรณ์แบบความเป็นไทย ความเป็นทหารต้องแสดงอัตลักษณ์ของความเป็น ชายไทย การรักร่วมเพศจึงมองเป็นเรื่องต้องห้าม จึงสะท้อนออกมาถึงความประหลาดเหมือนชื่อของภาพยนตร์ อย่างในตอนจบ นำเสนอแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ชมได้พิจารณาถึงสภาวะจิตใจของตัวละคร

2. ภาพยนตร์เรื่อง “แสงศตวรรษ” ถูกสร้างขึ้นเพื่อแทนความหมายของโลกยุคโลกาภิวัตน์และการเกิดใหม่ของตัวละคร มายาคติของความเชื่อเรื่องโลกาภิวัตน์ที่สามารถทำให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น กลับส่งผลตรงกันข้าม นอกจากนี้ยังตีแผ่มายาคติเกี่ยวกับความเชื่อการเวียนว่ายตายเกิด ที่ยึดโยงกับสภาวะทางสังคม

3. ภาพยนตร์เรื่อง “ลุงบุญมีระลึกชาติ” การระลึกชาติถูกแทน ความหมายว่าแม้มนุษย์จะเกิดสักกี่ครั้งความไม่เท่าเทียมและปัญหาของชนชั้นก็ยังคงอยู่ นำไปมายาคติความหมายของคำว่า “ชาติ” ที่ชวนให้ผู้ชมได้พิจารณาได้หลายมิติ อย่าง ชาติในความหมายของประเทศชาติ ความเป็นไทย ชาติในความเป็นเชื้อชาติ ที่ยึดโยงกับความเป็นชาตินิยม หรือ ชาติ ที่หมายถึงการเวียนว่ายตายเกิด

4. ภาพยนตร์เรื่อง “พลอย” ภาพสะท้อนกระจก สัญลักษณ์บนสร้อยคอ ตัวละครวิทย์ และแดงถูกความหมายถึงชนชั้นสูงในสังคมไทยที่เรียกว่า ไฮโซ(High Society) ซึ่งถูกมองว่าเป็นคนชั้นสูงที่สมบูรณ์แบบและเป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไป แต่ภาพยนตร์หยิบยกอีกด้านของสังคมดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเป็นสามัญชนทั่วไปที่ต้องเจอ ในเรื่องของปัญหาและข้อผิดพลาดที่คนเหล่านี้ปกปิดไว้เพื่อรักษาภาพลักษณ์

5. ภาพยนตร์เรื่อง “เมืองเหงาซอว์รัก” การนำเสนอเรื่องราวได้ดีแผ่มาคาดิเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกระแสนิยมของสังคมไทยในปัจจุบัน ตัวละครเอก “ต้น” มีนัยยะหมายถึงชนชั้นสูงหรือนายทุน มีความต้องการที่จะใช้ธรรมชาติเป็นเครื่องมือทำธุรกิจ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นก็ทิ้งทุกสิ่งทุกอย่างไว้กับเหตุการณ์โดยไม่สนใจใยดี เป็นการแสดงถึงความตรงกันข้ามกับภาพลักษณ์ที่นำเสนอไว้ตอนแรก

6. ภาพยนตร์เรื่อง “Mary is Happy, Mary is Happy” ใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีซีดีแผ่มาคาดิของระบบการศึกษาไทย ซึ่งกลายเป็นความเชื่อของสังคมไทยไปแล้วคือระบบที่ล้มเหลว ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่า การศึกษาไทยไม่ได้ล้มเหลวที่ผู้สอนเท่านั้น แต่เกิดจากแนวคิดการศึกษาที่ปิดกั้นอิสระภาพการเรียนรู้ของเด็ก การขาดแบบอย่างของผู้ใหญ่ที่ดี การท่องตำราเพื่อนำไปสอบมากกว่าเพื่อสร้างความรู้และนำไปใช้กับชีวิตจริง ได้ จนสุดท้ายระบบการศึกษากลับทำลายชีวิตของเด็กเสียเอง

7. ภาพยนตร์เรื่อง “ตั้งวง” ภาพยนตร์ได้นำเสนอภาพมาคาดิของสังคมไทย หลายด้านในลักษณะการเสียดสีในระดับสังคมครอบครัว อย่างพ่อแม่ไม่ยอมให้ลูกมีความเชื่อองมงายกับไสยศาสตร์ แต่เมื่อลูกไปพบกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กลับให้ลูกไปแก้บน หรือสอนให้ภูมิใจในความเป็นไทย แต่กลับพยายามส่งให้ลูกไปเรียนต่อต่างประเทศเพราะเชื่อในเรื่องการศึกษา เป็นความย้อนแย้งที่สามารถพบได้ทั่วไปในสังคมไทย

นริสร เต็มชัยธนโชติ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “การสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ พ.ศ.2550-2559” โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาว่า ภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ ปี 2550-2559 มีการสะท้อนสังคมไทยในได้ไบบ้าง อย่างไรบ้าง โดยศึกษาวิเคราะห์จากวิธีการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคัดเลือกจากภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ ปี 2550-2559 มาศึกษาจำนวน 9 เรื่อง

ผลจากการศึกษา พบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 9 เรื่อง มีการสะท้อนสังคมไทยใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1. ประเด็นด้านสังคม ได้แก่ ประเด็นปัญหาครอบครัว ประเด็นปัญหาทางศีลธรรม ประเด็นปัญหาค่านิยมของคนชนบท ปัญหาเรื่องเบี่ยงเบนทางเพศ ปัญหาระหว่างชนชั้น ปัญหาแรงงานในไทยและการแข่งขันของคนไทย ประเด็นปัญหาสุขภาพและอนาถมัย รวมถึงการท่อนภาพอิทธิพลของศาสนาพุทธต่อสังคมไทย 2.ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ภาวะทางเศรษฐกิจที่คนในสังคมถูกกระทบคุณค่าของตัวเอง โดยภาพยนตร์ยอดเยี่ยมรางวัลสุพรรณหงส์ ช่วงปี พ.ศ. 2550-2559 มีการสะท้อนสังคมไทยในประเด็นทางเศรษฐกิจ คือภาพยนตร์เรื่อง ลัดดาแลนด์ ที่

สะท้อนผ่านรูปแบบชีวิตคนในยุคทุนนิยมและบริโภคนิยม ทุกอย่างที่ ธีรย์ ซื่อหามาเป็นเพราะว่า ต้องการซื้อรูปลักษณะภายนอกให้ตัวเองและคนในครอบครัว ส่วนหนึ่งเกิดความกดดันจากค่านิยมในสังคมไทย ที่มองว่า ครอบครัวที่มีบ้านใหญ่โต รถหรู แสดงถึงเป็นผู้ที่สำเร็จในชีวิต มีเงินทอง เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเกิดตงงานและว่างงาน จึงทำให้ค่าใช้จ่ายและภาระหนี้สินเกิดปัญหา เกิดภาวะเครียดส่งผลต่อความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว คนที่อยู่ในวัยทำงานและเพิ่งเริ่มสร้างครอบครัว ดูแล้วรู้สึกสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตว่าคนเรามีความซับซ้อน ต้องพบเจออุปสรรคในบางช่วงของชีวิต แต่เราสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ เลือกรับความสุขจากชีวิตมากกว่าของนอกกาย 3.ประเด็นทางการเมือง สะท้อนให้เห็นว่าประวัติศาสตร์การเมืองไทย ในมิติของการเมืองเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของสังคมในช่วงเดือนตุลาคม โดยพบในภาพยนตร์เรื่องดาวคะนอง และ ภาพยนตร์เรื่อง October Sonata รักที่รอคอย โดยเรื่องดาวคะนอง สะท้อนถึงประเด็นทางการเมืองในช่วงสมัยตุลาคม พ.ศ. 2519 อันเป็นยุคมืดทางการเมืองของสังคมไทยมาแล้ว โดยไม่ได้เป็นการเล่าแบบตรงไปตรงมา แต่เป็นการเล่าเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นเรื่องของการเมืองในยุคหนึ่งในรูปแบบภาวะความทรงจำของคนร่วมสมัยและเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในภาพยนตร์ เรียกว่าหนังซ้อนหนัง อีกทั้งแนวคิดการนำเสนอของภาพยนตร์เรื่องนี้คือ การกระตุ้นความทรงจำ และความคิดของผู้ชมเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองในยุคสมัย พ.ศ. 2519 อีกนัยยะหนึ่ง แม้สังคมไทยเดินทางมาถึงปัจจุบัน การต่อสู้ทางการเมืองไทยก็ยังมีให้เห็นอยู่ตลอดสำหรับเรื่อง October Sonata รักที่รอคอย แฝงนัยยะของมิติทางการเมืองในสังคมไทยสมัยตุลาคม สื่อความหมายตั้งแต่เริ่มเรื่อง เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเดือนตุลาคม ที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิตของตัวละครหลัก โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องชนชั้นทางสังคม อย่างเรื่องการเขียนหนังสือของแสงจันทร์ที่มีการต่อสู้เกี่ยวกับความเท่าเทียมของคนในสังคม ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองแบบเงียบๆ ไม่ได้แสดงออกเหมือนการประท้วงหรือใช้ความรุนแรง หรือ นายจ้างของแสงจันทร์ ที่ดูถูกความเป็นมนุษย์ โดยเปรียบเทียบตัวเองว่ามีชนชั้นที่สูงกว่าแสงจันทร์จึงไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าแรงให้ก็ได้

สุรศักดิ์ บุญอาจ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง “สุนทรียศาสตร์และการเมืองในภาพยนตร์ของคงเดช จาตุรันต์รัศมี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสุนทรียศาสตร์และการเมืองในภาพยนตร์โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ผลงานของผู้กำกับภาพยนตร์ คงเดช จาตุรันต์รัศมี โดยศึกษาจากตัวบทในภาพยนตร์ทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่ ได้แก่ สยิว (พ.ศ. 2546) เฉิม (พ.ศ. 2548) กอด (พ.ศ. 2551) แต่เพียงผู้เดียว (พ.ศ. 2555) ตั้งวง (พ.ศ. 2556) แคนดี้คิดถึง (พ.ศ. 2558) และที่ตรงนั้นมีฉันหรือเปล่า (พ.ศ. 2562) โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากภาพยนตร์ บันเทิง มีเหตุการณ์ทางการเมืองของไทย ในช่วง

เวลาปี พ.ศ. 2535-2562 และได้รับรางวัลและเป็นกระแสในวงการภาพยนตร์และสังคม ผลการวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 7 เรื่อง มีการแทรกนัยยะสำคัญทางการเมืองในช่วงระยะเวลาและสถานที่ มีทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง อย่างภาพยนตร์ในช่วงปีระหว่างปี พ.ศ. 2546-2551 ใช้เพียงเหตุการณ์ทางการเมืองมาเป็นฉากหลัง มีการใช้สัญลักษณ์ ธงชาติไทย การร้องเพลงชาติไทย ซึ่งไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาการเมือง โดยตรงอย่างภาพยนตร์เรื่อง สิว (พ.ศ. 2546) ที่พูดถึงเหตุการณ์พฤษภาเลือด พ.ศ. 2535 ภาพยนตร์เรื่อง เจ็ม (พ.ศ. 2548) มีการเล่าเรื่อง คู่ขนานไปกับช่วงเวลาที่คุณทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทย ในปี พ.ศ. 2544-2549 หรือภาพยนตร์เรื่อง กอด (พ.ศ. 2551) เป็นช่วงเวลาที่เกิดรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2549 ประชาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันโดยชนชั้นข้างขึ้นถือเป็นการใช้ภาพสื่อสารถึงแนวคิดทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์ในกลุ่มเดียวกัน การผลิตภาพยนตร์ในช่วงหลังระหว่างปี พ.ศ. 2555-2562 เป็นเรื่องของ การตั้งคำถามถึงสถานการณ์ทางการเมืองไทย นำเสนอผ่านตัวละครและเทคโนโลยีของการสื่อสาร เพื่อลดทอนความเป็นภาพยนตร์การเมืองลงไป อย่างภาพยนตร์เรื่อง แต่เพียงผู้เดียว (พ.ศ. 2555) เป็นช่วงเวลาเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างความคิดเห็นทางการเมือง ก่อเกิดเป็นกลุ่มทางการเมืองระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดง สะท้อนถึงความรุนแรงในช่วงนั้น อย่างเหตุการณ์ชุมนุมที่ราชประสงค์ ภาพยนตร์เรื่อง ตั้งวง (พ.ศ. 2556) เป็นการนำเสนอที่สื่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ทางการเมืองของเสื้อเหลืองและแดง การนำเสนอภาพของการสลายการชุมนุม ความรุนแรงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงโศกนาฏกรรมในช่วงเวลานั้น และสุดท้ายก็ถูกจัดการด้วยการทำความสะอาด เหมือนต้องการให้ประชาชนลืมกับเหตุการณ์นี้ ภาพยนตร์เรื่อง Snap (2558) ผลกระทบทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อตัวละคร ความสัมพันธ์ของพวกเขาต้องจบลง เพราะรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 จนได้พบกันอีกครั้งในช่วงรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 โดยมีฉากหลังช่วงประกาศกฎอัยการศึกและการยึดอำนาจจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ คสช. หรือ ความเป็นปิตาธิปไตย (Patriarchy) ที่แสดงผ่านตัวละครแฟนของฝั่งในปัจจุบัน ที่มีอาชีพเป็นทหาร หรือ ภาพยนตร์เรื่อง Where We Belong (พ.ศ. 2562) ตัวละครเอกอย่าง ชู กับความสัมพันธ์ของครอบครัว สะท้อนในรูปแบบของการเสียดสีทางการเมือง เด็กรุ่นใหม่ที่ไม่สามารถเลือกอะไรได้ อย่างเรื่องของการศึกษาให้ตัวเอง หรือในประเด็นทางการเมือง แม้จะอายุตามสิทธิ์แล้ว ก็ยังไม่สามารถเลือกตั้งได้ตามระบอบประชาธิปไตย

ประชา สุวีรานนท์ ได้ศึกษาสัญศาสตร์โครงสร้างกับหนังสือ แลเนื้อถือนั่งเล่ม เป็นหนังสือวิจารณ์ภาพยนตร์โดยใช้แนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับภาพยนตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นในเชิงคุณภาพของบทวิจารณ์อย่างครบถ้วน ซึ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาคือ

การใช้เรื่องของสัตวศาสตร์โครงสร้าง เข้ามาเป็นอีกหนึ่งมิติในการวิเคราะห์ ที่ต้องการเห็นถึงกระบวนการสื่อความหมายทางสังคม-วัฒนธรรมในระดับลึกลงไปกว่าความหมายตามเนื้อเรื่อง (นพพร ประชากุล, 2552)

บทวิเคราะห์หนังสือเล่มนี้ ได้เขียนถึงภาพยนตร์ไทยเรื่อง 2499 โดยนำเสนอเรื่องของสัตวศาสตร์โครงสร้างไว้ในภาพยนตร์เรื่องนี้ด้วย ซึ่งพบว่า วัฒนธรรมวัยรุ่นในยุคที่ถูกเรียกว่า นักเลง หรือ อันธพาล ถูกนำเสนอผ่านตัวละครที่ชื่อว่า แดง ไบเล่ ซึ่งพยายามสร้างภาพถึงลักษณะของความเป็นชายไทยแท้ ที่ไม่รังแกผู้หญิง มีน้ำใจ กว้างขวาง ให้ความคุ้มครองผู้แก่ผู้อ่อนแอ และจงรักภักดีแก่ผู้มีพระคุณ ซึ่งถ้าวิเคราะห์ตามแนวคิดสัตวศาสตร์ การที่มีอันธพาล นักเลง หรือ พฤติกรรมชายไทยที่เหมือนกับแดงไบเล่ เกิดจากการที่วัยรุ่นได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก ความคลั่งไคล้ในเจมส์ ดีน ซึ่งทำให้อัตลักษณ์ของความเป็นชายไทยถูกกลบหายไป แต่มองในอีกแง่หนึ่ง ภาพยนตร์ได้นำเสนอการเทียบเคียงระหว่างลોકเก็ตรูป เจมส์ ดีน ของแดงกับพระเครื่องของหมู่เชื้อชวอยู่เป็นครั้งคราว วิธีนี้เป็นการนำเสนอการสื่อความหมายเชิงโครงสร้างผ่านวัตถุระหว่างค่านิยมตะวันตกและตะวันออกอย่างมีชั้นเชิง เพราะสุดท้ายของหนัง แดงเป็นเด็กที่เพียงแค่อดทนเพราะได้รับอิทธิพลต่างชาติ จบจบเมื่อเขาอมถอดลોકเก็ตก่อนเข้าพิธีบวช เขาจึงจะกลายเป็นวัยรุ่นที่ดีตามอัตลักษณ์ของความเป็นชายไทยแท้

ภาพยนตร์เรื่อง Men in black ได้เสนอถึงการเปรียบเทียบ alien ในหนังว่า “ต่างดาวคือต่างดาว” ซึ่งเป็นปัญหาที่มนุษย์ต่างดาวก่อกวนกับสังคมหรือองค์กร MIB เช่น การลักลอบเข้าเมืองทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต นำเข้าของหนีภาษี หรือกระทั่งก่อความตื่นตระหนกตกใจให้กับคนธรรมดา นั่นจึงไม่ต่างอะไรจากปัญหาคนต่างดาวที่กำลังรุมล้อมสังคมอเมริกาหากลองมองหนังผ่าน “ปัญหาคนต่างดาว” ในสังคมทั่วไป เราจะพบว่าหลักปฏิบัติต่อคนต่างดาวมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเกือบทุกชาติ หลักนั้นคือการดูดกลืน (assimilation) จะเห็นได้ว่าแต่ละสังคม แต่ละชาติที่ยึดหลักนี้จะยอมให้คนต่างดาวอาศัยอยู่ในแผ่นดินของตนเฉพาะเงื่อนไขที่ว่า คนเหล่านี้จะต้องปิดบังเชื้อชาติหรือผีเสื้อที่แท้จริงของเขาเอาไว้ นั่นหมายความว่า คนต่างดาวจะต้องสังเวยอัตลักษณ์หรือตัวตน (identity) ของกลุ่มตัวเองให้แก่วัฒนธรรมกระแสหลักหรือที่เรียกกันว่าความเป็นเชื้อชาติ

ภาพยนตร์เรื่อง Saving private ryan หนังได้เล่าถึงการส่งทหารแปดคนเสี่ยงชีวิตเพื่อเข้าไปช่วยทหารเพียงคนเดียว ซึ่งในแง่ความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับสงคราม ถือว่าเป็นภารกิจที่ไม่คุ้มค่าเอาเสียเลย จึงมีนัยยะให้คนดูเปรียบเทียบมันเข้ากับภารกิจการ “ช่วยเหลือ” เวียดนามในสมัยนั้นอย่างช่วยไม่ได้ การเอาชีวิตทหารแปดนายไปเสี่ยงตายเพื่อปกป้องคนเดียวมีความละม้าย

คล้ายคลึงกับการที่อเมริกาทุ่มกำลังและทรัพยากรลงไปอย่างมหาศาลเพื่อช่วยสร้างความปลอดภัยให้กับประเทศเล็ก ๆ ประเทศเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนการที่มิลเลอร์และลูกน้องอีกหลายคนต้องมาล้มตายบนแผ่นดินยุโรปโดยไม่รู้ว่าภารกิจนี้คุ้มค่าหรือไม่ ก็เหมือนกับภารกิจที่จีโอหลายคน همینคนต้องเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลสหรัฐมาตายในดินแดนที่เขาไม่เคยรู้จัก เช่นเวียดนาม ยิ่งไปกว่านั้น ในแง่ความเข้าใจในชนบของหนังสงคราม การนำเสนอภาพความไร้สาระของภารกิจและกองทัพ ยังทำให้หนังเรื่องนี้ไปคล้ายกับ “หนังสงครามเวียดนาม” อีกด้วย

ภาพยนตร์เรื่อง *Goodbye, Children* เรื่องราวของเด็กชายจูเลียน กองแดงกำลังล่าลาแม่ของเขาอย่างอาลัยอาวรณ์ ก่อนจะขึ้นรถไฟเพื่อเดินทางไปเข้าโรงเรียนกินนอนของวัดแห่งหนึ่งนอกกรุงปารีส ในวันแรกของปีการศึกษานั้น หลวงพ่อของ อธิการของวัด ได้แนะนำให้นักเรียนรู้จักกับเด็กใหม่ชื่อของ บอนเนตต์ ผู้ซึ่งได้ทีนอนติดกับกองแดงในโรงนอนของวัด เด็กใหม่คนนี้ไม่เป็นที่ยอมรับของนักเรียนส่วนมาก (รวมทั้งกองแดงด้วย) ในตอนท้ายเรื่อง เด็กรับใช้ในครัวที่ชื่อโจเซฟถูกจับได้ว่าขโมยของและถูกไล่ออกจากงาน สิ่งที่เกิดตามมาคือหน่วยเกสตาโปของเยอรมันบุกเข้าวัดเพื่อค้นหาชาวยิวที่ทางวัดพามาซ่อนไว้ ขณะที่ภาพสุดท้ายของหนังปรากฏเป็นโคลอสัมโบเนียนองน้ำตาของกองแดง เสียงของหลุยส์ มาลล์ ผู้กำกับหนังเรื่องนี้จะบอกแก่นองน้ำตาของกองแดง เสียงของหลุยส์ มาลล์ ซึ่งผู้กำกับหนังเรื่องนี้จะบอกแก่นองน้ำตาของกองแดง ในเวลาต่อมา คนทั้งสี่ได้จบชีวิตลงในค่ายกักกันของเยอรมัน ซึ่งจุดเด่นของหนังเรื่องนี้คือ การนำเสนอบริบทนั้น ๆ ผ่านตัวละครในลักษณะที่เป็นกลุ่มชน “กลุ่มคน” มากกว่าจะเป็น “ปัจเจกชน” และอาศัยเงื่อนไขเกี่ยวกับโรงเรียนและสงคราม มันยังได้แสดงความขัดแย้งระหว่างชนชาติและชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมเดียวกันออกมาด้วย ซึ่งแบ่งกลุ่มเป็นตัวแทนของชนชาติ ทั้งสาม ได้แก่ เยอรมัน ยิง และฝรั่งเศส

1. ความเป็นเยอรมัน ทหารเยอรมันในหนังเรื่องนี้ ไม่ได้เป็นคนเลว แต่แลดูเป็นคนที่น่าเห็นใจทางอารมณ์และความคิดกว่าคนฝรั่งเศสเสียอีก ใน 3-4 ครั้งที่พวกนี้ปรากฏตัว (ได้แก่เมื่อมาขอสารภาพบาปกับพระ , เมื่อจับแก้มบอนเนตต์ที่โรงอาบน้ำ, เมื่อช่วยกองแดงและบอนเนตต์ในป่า และเมื่อไล่ทหารมิลลิเชียร์ จากภัตตาคาร) แม้จะสั้นและไม่ถูกเน้นมากนัก แต่ให้ภาพที่ขัดแย้งกับภาพลักษณ์ของเยอรมันที่ปรากฏในหนังเกี่ยวกับสงครามครั้งที่สองหลาย ๆ เรื่อง ภาพดังกล่าวจะถูกนำเสนอในลักษณะที่ขัดแย้งกับมิลลิเชีย ทหารฝรั่งเศสที่ร่วมมือกับเยอรมัน กล่าวได้ว่า ถึงแม้เยอรมันจะรับบทศัตรู บทนี้ก็เป็นเสมือน “ศัตรูโดยตำแหน่ง” เท่านั้น

2. ความเป็นยิว แสดงออกผ่านตัวบอนเนตต์ ซึ่งมีทั้งความเป็นเด็กและความเป็นอัจฉริยะอยู่ในตัว ในเชิงครามา บอนเนตต์ก็มีบทบาทหน้าที่เป็นภาพเชิงอุดมคติ (ดี, เก่ง และเผชิญหน้ากับความตายอย่างสรววม) ที่สำคัญก็คือความเป็นยิวของเขาจะถูก เสนอครึ่งเพื่อ

เปรียบเทียบกับความเป็นฝรั่งเศสของกงเต็ง เขาเป็นสิ่งที่กงเต็ง เขาเป็นสิ่งที่กงเต็งดูหมิ่น ไม่เข้าใจ ซึ่งต่อมากลายเป็นรัก และในที่สุดก็กลายเป็นผู้ที่สร้างผลสะท้อนทางบุคลิกภาพให้แก่กงเต็งมากที่สุด

3. ความเป็นฝรั่งเศส ที่สะท้อนออกมาอย่างเด่นชัดที่สุด ความเป็นเด็กที่มีอยู่ในตัว กงเต็ง คุณสมบัติในข้อนี้ประกอบด้วยความอ่อนแอและความไร้เดียงสาเป็นสำคัญ นอกจากนั้น กงเต็ง จะมีความสัมพันธ์กับตัวละครอีกหลายๆตัว ซึ่งสะท้อนคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น หลวงพ่อของ ผู้เป็นอธิการวัด แม่ พี่ชาย โจเซฟ และทหารมิลิเซีย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทยช่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) มุ่งศึกษาทฤษฎีในด้านสัญวิทยา (Semiology) ในส่วนแรกเริ่มต้นด้วยการค้นคว้าเอกสาร เช่น หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ ในส่วนที่สอง ศึกษาและวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายทางการเมืองไทย เพื่อนำองค์ความรู้ทั้งหมดเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ตามจุดประสงค์ของงานวิจัย

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกผลงานภาพยนตร์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองไทย ออกฉายในขอบเขตระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2562 รวมทั้งสิ้น 6 เรื่อง (2 ภาพยนตร์ , 4 ภาพยนตร์สั้น) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย

1.1 เป็นภาพยนตร์ไทยที่ฉายในช่วงปี พ.ศ. 2558-2562

1.2 เป็นภาพยนตร์ไทยที่มีการนำเสนอเกี่ยวกับการเมืองไทย หรือ สะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับการเมืองไทย

1.3 เป็นภาพยนตร์ไทยที่เป็นปรากฏการณ์ในสังคมจากสื่อหรือภาพยนตร์ไทยที่เป็นประเด็นทางการเมือง ซึ่งมีภาพยนตร์ที่เข้าเกณฑ์ได้แก่

1.3.1 ดาวคะนอง (2559) ผลงานภาพยนตร์โดยผู้กำกับ อโนชา สุวิชากรพงศ์

1.3.2 Snap แค่...ได้คิดถึง (2558) ผลงานภาพยนตร์โดยผู้กำกับ คงเดช จาตุรันต์รัศมี

1.3.3 TEN YEARS THAILAND (2561) SUNSET ผลงานภาพยนตร์โดยผู้กำกับ อาทิตย์ อัสสรรัตน์

1.3.4 TEN YEARS THAILAND (2561) CATOPIA ผลงานภาพยนตร์โดยผู้กำกับ วิศิษฎ์ ศาสนเที่ยง

1.3.5 TEN YEARS THAILAND (2561) PLANETARIUM ผลงานภาพยนตร์โดยผู้กำกับ จุฬิภาณนนท์ ศิริผล

1.3.6 TEN YEARS THAILAND (2561) SONG OF THE CITY ผลงานภาพยนตร์
โดยผู้กำกับ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล

2. การวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง (2 ภาพยนตร์ , 4 ภาพยนตร์สั้น) วิเคราะห์สัญลักษณ์ผ่านตัวบท (Textual Analysis) สิ่งปรากฏในภาพยนตร์ เช่น เรื่องราว (Story) ฉากและเหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Props) ฉาก (Setting) เสื้อผ้า (Costume) โดยเรียกสิ่งเหล่านี้ที่นำมาวิเคราะห์ว่า “หน่วยสื่อความหมาย” ด้วยกรอบทฤษฎีสัญลักษณ์วิทยา (Semiology) ใช้แนวคิดของนักสัญลักษณ์วิทยา ประกอบด้วย 1. โรล็องด์ บาร์ตส์ 2.ชาร์ลส์ ซานเดอร์ส เพียร์ซ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)
- 2.2 วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)
- 2.3 วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

ตาราง 9 หลักการวิเคราะห์สัญลักษณ์ตามแนวคิดของนักสัญลักษณ์วิทยา

นักสัญลักษณ์วิทยา	หลักการวิเคราะห์
โรล็องด์ บาร์ตส์	วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)
ซานเดอร์ส เพียร์ซ	วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Icon, Index, Symbol) (Signified)

3. การสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย (Pre-Production)

3.1 นำผลการวิเคราะห์ของภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์สัญลักษณ์วิทยา (Semiology) ตามหลักแนวคิด 1.วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) 2.วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) 3.วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

3.2 นำผลการวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้ในการ กำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

3.3 หลังกำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ ดำเนินการสร้างรูปแบบการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1.เขียนโครงสร้างการเล่าเรื่อง (Plot) 2.โครงขยายเรื่อง (Treatment) 3.บทภาพยนตร์ (Screenplay) และ 4.เขียนสตอรี่บอร์ด (Story board)

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ภาพยนตร์ไทยช่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทย” เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้วยการสร้างบทภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายทางการเมือง โดยทำการวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 เรื่อง (2 ภาพยนตร์ , 4 ภาพยนตร์สั้น) มีวัตถุประสงค์ศึกษาและวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารเกี่ยวกับเมืองไทย เพื่อนำองค์ความรู้ไปพัฒนาเป็นผลงานวิจัยการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ของผู้วิจัย โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ไปเป็นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายทางการเมืองไทย
- 4.2 การสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยช่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองไทย

4.1 ผลการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยที่ใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายทางการเมืองไทย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ผลงานภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 เรื่อง (2 ภาพยนตร์ , 4 ภาพยนตร์สั้น) คือ ภาพยนตร์ไทยเรื่อง 1. ดาวคะนอง 2. Snap แค่...ได้คิดถึง 3. SUNSET 4. CATOPIA 5. PLANETRIUM และ 6. SONG OF THE CITY โดยทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ผ่านตัวบท (Textual Analysis) สิ่งปรากฏในภาพยนตร์ เช่น เรื่องราว (Story) ฉากและเหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Props) เสื้อผ้า (Costume) โดยเรียกสิ่งเหล่านี้ที่นำมาวิเคราะห์ว่า “หน่วยสื่อความหมาย” ซึ่งทำการแบ่งวิธีวิเคราะห์ภายใต้ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) เป็น 3 ส่วนตามหลักแนวคิดของนักสัญวิทยา คือ 1. วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) 2. วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) ตามหลักแนวคิดของ โรลองด์ บาร์ตส์ และ 3. วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ตามหลักแนวคิดของชาร์ลส์ ซานเดอร์ส เพียร์ซ เพื่อนำไปเป็นองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยเรื่อง “มหาสมุทร”

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง ดาวคะนอง พ.ศ. 2559

ภาพประกอบ 8 ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง

ที่มา: อโนชา วิสุทธากรพงศ์ (2559). ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ, Electric Eel Films.

1. การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

เรื่องราวของ แอน ผู้กำกับภาพยนตร์หญิง ต้องการสร้างหนังเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ทางการเมืองในเหตุการณ์ 6 ตุลา โดยใช้เรื่องราวประสบการณ์ของนักเขียนอย่าง แด้ว ผู้เคยเป็นนักศึกษาในเหตุการณ์ครั้งนั้น และเรื่องราวนักแสดงชายหนุ่มอย่าง ปีเตอร์ และหญิงสาวชนชั้นแรงงาน ที่เปลี่ยนอาชีพอยู่บ่อยครั้ง หนังใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบตัดสลับไปมา อย่างการสัมภาษณ์ระหว่างแอนกับแด้ว การเดินเข้าป่าของนักศึกษา เห็นบริศนา กระบวนการโรงงานยาสูบของปีเตอร์ หญิงสาวทำความสะอาด ห้องตัดต่อของผู้กำกับ เหตุการณ์จำลอง 6 ตุลา ด้วยการเล่าของหนังแบบไม่ปะติดปะต่อ ตัดสลับเส้นเรื่องไปมา วิธีการเล่าแบบหนังซ้อนหนัง (Film with in Film) เทคนิคภาพทับซ้อนกัน ชั้นเชิงการนำเสนอของหนังอาจสร้างความไม่เข้าใจ จับต้นชนปลายไม่ได้ โดยผู้วิเคราะห์ลำดับฉาก (Scene) ตามการนำเสนอของหนัง สรุปได้ว่าภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง ไม่เน้นการเล่าเรื่อง (Non Narrative) โดยเล่าเรื่องราวของตัวละครสลับไปมา ไม่ปะติดปะต่อเป็นเส้นเรื่องหลักดังนี้

ตาราง 10 สรุปการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
1	กองถ่าย	ทำพิธีบวงสรวงกับทีมงาน
2	นักศึกษา	นักศึกษาถูกกระทำในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม
3	นักศึกษา	นักศึกษาชายและหญิงเดินเข้าป่า
4	แต้ว และ แอน	แต้วและแอนเข้าบ้านพักในต่างจังหวัด
5	แต้ว และ แอน	แอนสัมภาษณ์แต้วถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ของแต้ว
6	นักศึกษา	นักศึกษานั่งประชุมเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง
7	นักศึกษา	นักศึกษาแสดงความเห็นทางการเมืองผ่านป้ายประท้วง
8	แต้ว และ แอน	แต้วและแอนซื้อของในร้านสะดวกซื้อ
9	แต้ว และ แอน	แต้วและแอนรับประทานอาหารและพูดคุยถึงเรื่องงาน
10	แต้ว และ แอน	แอนสัมภาษณ์แต้วถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ของแต้วอีกครั้ง
11	แอน	แอนเข้าไปในป่าเพื่อดูโรงปลูกเห็ด
12	แต้ว และ แอน	แอนและแต้วพักผ่อนดูทีวีและพูดคุยกันระหว่างที่ไฟดับ
13	พนักงานโรงแรม	พนักงานโรงแรมเก็บกวาดโรงปลูกเห็ด
14	แอน	ขับมอเตอร์ไซค์บนถนน
15	แอน	เดินเข้าไปในป่าและเจอกับเด็กหญิงใส่ชุดมาสคอตและเห็นมหัสจรรย์
16	แอน	แอนจะตื่นขึ้นแล้วร้องไห้ แล้วเดินไปเจอผู้หญิงสองคน
17	แอน	แอนระบายความรู้สึกส่วนตัวโดยทำการบันทึกวีดีโอ
18	ภาพ Footage	ภาพของภาพยนตร์ A Trip to the Moon / ภาพแมลง / ภาพนก / ภาพถนน
19	โรงงานยาสูบ	กระบวนการผลิตยาสูบของโรงงานยาสูบ
20	ปีเตอร์	ปีเตอร์ขับรถบนถนนกับสูบบุหรี่
21	ปีเตอร์	การเดินทางของปีเตอร์จากโรงงานยาสูบที่ต่างจังหวัดไปถึงห้องพักในกรุงเทพ
22	แต้ว และ แอน	แต้วและแอนเข้าบ้านพักในต่างจังหวัด (เหตุการณ์เดียวกันแต่คนละตัวละคร)
23	ปีเตอร์	ปีเตอร์นอนคุยกับผู้หญิงในห้องพัก
24	ปีเตอร์	ปีเตอร์ออกจากห้องจำลองเครื่องบิน
25	ปีเตอร์	ปีเตอร์แสดงมิวสิควีดีโอเพลง โดยเป็นตัวเอก ใส่ชุดมาสคอตปลา

ตาราง 10 สรุปการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
26	ปีเตอร์ และ พนักงานสาว	ปีเตอร์กับกิจกรรมประจำวัน ปีนหน้าผาจำลอง ว่ายน้ำ กับพนักงานประจำโรงแรม
27	พนักงานสาว	การทำงานของพนักงานโรงแรมอย่างทำความสะอาดห้องน้ำ
28	พนักงานสาว	เดินเข้าไปในสวนของโรงแรมและกินเมล็ดบัว
29	ปีเตอร์	ปีเตอร์รับประทานอาหารกับแฟนและเพื่อน ในบรรยากาศดีทะเล
30	ปีเตอร์	ปีเตอร์กับแฟนทักทายแฟนเก่าของปีเตอร์
31	โรงหนัง	กระบวนการ Post Production โดยมีปีเตอร์เป็นนักแสดงในหนังของผู้กำกับหญิง
32	พนักงานสาว	พนักงานสาวทำงานบนเรือกับภาพบรรยากาศตอนกลางคืน
33	นักศึกษา	นักศึกษากลับถึงบ้านและทอดไข่ดาว
34	แต้ว	แต้วเล่าความรู้สึกถึงเหตุการณ์ 6 ตุลา
35	นักศึกษา	นักศึกษาหญิงนั่งอยู่ในป่า
36	แมชี และ พนักงานสาว	ภาพของการทำกิจกรรมประจำวันของแมชีอย่าง กวาดลาดวัด สวดมนต์ ตัดสลับกับภาพพนักงานสาวที่ยกกลางคืน
37	ภาพ Footage	ภาพพื้นที่ป่าโล่งแจ้ง ภาพของท้องฟ้าสวยงาม

การนำเสนอภาพยนตร์ต้องการสื่อสารเรื่องของประเด็นทางการเมือง สื่อความหมายผ่านตัวละครและเหตุการณ์ โดยแบ่งเป็นสองส่วน ในส่วนแรกเป็นเรื่องราวของ นักศึกษา และ แต้ว (Character) ภาพของนักศึกษาหญิงที่ต้องเดินเข้าไปในป่ากับเพื่อน ภาพของการต่อสู้ทางการเมืองของนักศึกษา กับการถ่ายทอดประสบการณ์ของแต้วเกี่ยวกับการเมืองในยุค พ.ศ. 2519 ซึ่งคาดว่าทั้งสองตัวละครเป็นตัวเดียวกัน แคนำเสนอคนละช่วงเวลา และส่วนสองเป็นเรื่องราวของปีเตอร์ และหญิงสาวพนักงาน (Character) ชายหนุ่มชนชั้นกลางมีอาชีพเป็นดารา นักแสดง กับการใช้ชีวิตประจำวันสุดไฮโซ กับ พนักงานหญิงสาว ที่ต้องทำงานตลอดทั้งกลางวันและกลางคืน อีกทั้งต้องเปลี่ยนงานไปเรื่อยเพื่อประท้วงความอยู่รอดในสังคมเมือง

ตาราง 11 เรื่องราวของ นักศึกษา หรือ ตัว (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ (Action)	ระดับการเล่าเรื่อง(Narration)
ฉาก 2 , 3 , 6 , 7	สื่อถึงเรื่องราวของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ของนักศึกษาที่แสดงออกทางการเมือง	
ฉาก 4 , 5 , 8 , 9 , 10	สื่อถึงแอนเปรียบเหมือนผู้คนในยุคปัจจุบันที่ต้องการเรียนรู้และสำรวจเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ผ่าน ตัว ที่เปรียบเหมือนประวัติศาสตร์	สถานการณ์ของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคม อย่างตัวและแอน
ฉาก 33 , 34 , 35	สื่อถึงผลกระทบอันเลวร้ายของการใช้อำนาจของรัฐบาลในการปราบปรามนักศึกษา ประชาชน	

วิเคราะห์ความหมายการเล่าเรื่องของหนังในระดับห้วงการกระทำ (Action) ประกอบด้วยกันในระดับฟังก์ชัน (Function) ร้อยเรียงกันในระดับโครงเรื่อง (Narration) สื่อความหมาย สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 อำนาจของรัฐบาลที่สร้างความรุนแรง สร้างผลกระทบให้กับผู้คนที่ออกมาเรียกร้องต่อการกระทำของรัฐบาลครั้งนั้น การปราบปรามส่งผลให้ นักศึกษาและประชาชนต้องหนีเข้าป่า ถูกสร้างภาพให้เป็นคอมมิวนิสต์ หรือการนำเสนอเรื่องราวของแอนและตัว นักศึกษาหญิงในตอนต้น อาจเป็นภาพจำลองความทรงจำของตัวที่กำลังเผชิญกับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ครั้งนั้น และต้องจำเหตุการณ์อันเลวร้าย ที่เปลี่ยนชีวิตเธอไปตลอด หรืออย่าง แอน ต้องโตมากับยุคของรัฐบาลทหาร ส่งผลให้ส่วนหนึ่งของชีวิตเธอต้องอยู่ภายใต้อำนาจของเผด็จการ อย่างในตอนจบ ตัวหรือนักศึกษาหญิงกลับมาบ้านในชีวิตประจำวันของเธอ ตัดมาเป็นตัวในสัมภาษณ์กับแอน เล่าถึงเข้าวันรุ่งขึ้นถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ความสัมพันธ์การเล่าเรื่องของทั้ง 2 ฉาก แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ชีวิตของตัวเปลี่ยนจากอยู่บ้านต้องกลับกลายเป็นหนีเข้าป่า เพียงช่วงเวลาข้ามคืน

ตาราง 12 เรื่องราวของ ปีเตอร์ และ พนักงานสาว (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ (Action)	ระดับการเล่าเรื่อง(Narration)
ฉาก 19 , 20 , 21	ปีเตอร์เหมือนเป็นเจ้าของโรงงานยาสูบ และเป็นดารานักแสดง สื่อความหมายถึง กลุ่มชนชั้นกลาง / สูง	
ฉาก 23 , 24 , 25 , 26	กิจวัตรประจำวันของปีเตอร์สื่อความ หมายถึง สถานะทางสังคมของกลุ่มชนชั้น กลาง / สูง	ตัวละครทั้งสองแสดงถึงความแตกต่างของกลุ่มชนชั้นในสังคม ภายใต้โครงสร้างสังคมเดียวกัน
ฉาก 26 , 27 , 28 , 32 , 36	พนักงานสาวของโรงแรมสื่อความ หมายถึง กลุ่มชนชั้นแรงงาน สถานะทาง สังคม	

วิเคราะห์ความหมายการเล่าเรื่องของหนังในระดับห้วงการกระทำ (Action) ประกอบด้วยระดับฟังก์ชัน (Function) ร้อยเรียงกันในระดับโครงเรื่อง (Narration) สื่อความหมาย กลุ่มชนชั้นที่มีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน อย่างปีเตอร์ผู้เป็นเจ้าของโรงงานยาสูบ เป็นทั้งดาราและนักแสดง กิจวัตรประจำวันกับงานอดิเรกอย่าง ปีนหน้าผาจำลอง ขับเครื่องบินจำลอง หรือทานอาหารริมทะเล แสดงถึงฐานะทางสังคมและการเงิน ในระดับของกลุ่มชนชั้นสูง ซึ่งแตกต่างจากพนักงานสาว ต้องทำงานตลอดเวลา กลางวันเป็นทั้งพนักงานทำความสะอาดในโรงแรม ตอนกลางคืนทำงานเป็นพนักงานร้านอาหารบนเรือหรู ประทังความหิวด้วยเมื่อดับที่แทบจะไม่พอยาได้ ความน่าสนใจของหนังคือ จะเห็นได้ว่าพนักงานหญิงสาว ใช้ละครตัวเดียวกันกับการเล่าเรื่องของ แอนและแต้ว ที่เป็นพนักงานโรมแรมของบ้านพักตากอากาศ หรือในตอนท้ายของหนัง เป็นแม่ชี และเป็นวัยรุ่นนักร้องในตองจบ การใช้ตัวละครเดียวกันของหนัง ในมิติแรก สื่อความหมายถึงตัวละครที่ต้องการหลุดพ้นจากโคจรของความเป็นชนชั้นแรงงาน โดยการเปลี่ยนงานไปเรื่อยเพื่อหาทางออกให้กับตัวเอง แต่ก็ไม่มีทางหลุดพ้นจนถึงตองจบ ในอีกมิติหนึ่ง ตัวละครเป็นตัวแทนของชนชั้น ที่ความเป็นจริงมนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกันทางกายภาพ อย่าง เพศ หน้าตา บุคลิกภาพ แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การเป็นชนชั้นแรงงานที่สุดท้ายก็ต้องทำงานเพื่อปากท้องไม่แตกต่างกัน เพื่อให้ชีวิตรอดในโครงสร้างสังคมที่เหลื่อมล้ำ

2. การวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)

เรื่องดาวคะนอง ได้นำเสนอถึงภาพจำลองเหตุการณ์ทางการเมือง อย่างการต่อสู้ของนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม (Scene) และ ภาพของพนักงานสาวในสวนอันสวยงาม (Scene)

2.1 ภาพตำรวจกับนักศึกษาชายหญิงจำนวนมาก ถูกบังคับให้ถอดเสื้อผ้า นอนไขว้หลังระนาบบนพื้น จากประวัติศาสตร์การเมืองไทย ผู้ชมจะเข้าใจได้ว่าเป็นภาพจำลองเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ 6 ตุลา ที่มีตำรวจออกมาปราบปรามนักศึกษาที่ออกมาเรียกร้องทางการเมือง หนังสือสัญญาองค์ประกอบ บทบาทและพฤติกรรม ในการสื่อเพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจภาวะของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนั้น อย่าง ปืนสงครามของตำรวจแสดงถึงความรุนแรงของสถานการณ์ สีหน้าท่าทางพร้อม กับสูบบุหรี่แสดงถึงความเย้ยหยันและทำลาย ตรงข้ามกับนักศึกษา ถูกกดขี่บังคับไม่ให้เงยหน้า ถอดเสื้อผ้าราวกับเป็นนักโทษ ความหมายเบื้องต้นของภาพที่ปรากฏ ต้องการจำลองเหตุการณ์ 6 ตุลา (Scene) (Denotation) เพื่อเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น เป็นความหมายที่แฝงไปด้วยความรุนแรงของอำนาจรัฐบาลเผด็จการที่กระทำต่อประชาชน (Connotation) แต่ในความหมายมายาคติ (Myth) เหตุการณ์ 6 ตุลาคม เป็นภาพแทนของอำนาจเผด็จการที่เป็นรูปธรรมของสังคมไทย จากเดิมที่เป็นเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เคยเกิดขึ้น กลายเป็นความหมายที่ส่งอิทธิพลถึงความคิดผู้คนในสังคม เมื่อพูดถึงเหตุการณ์การต่อสู้ระหว่างประชาชนกับอำนาจเผด็จการ อย่างปัจจุบันบริบททางการเมืองจะเป็นเหมือนประวัติศาสตร์ แตกต่างกันด้วยวิธีการในรูปแบบยุคสมัยใหม่ แต่มายาคติของเหตุการณ์ 6 ตุลา จะเป็นเครื่องหมายสะท้อนถึงความรุนแรงอำนาจทหารไปอีกนาน

2.2 พนักงานสาวเดินเข้าในสวนแห่งหนึ่ง (คาดว่าเป็นสวนของโรงแรม) เต็มไปด้วยกำแพงไม้สูงชัน รูปปั้นเทวารายล้อมพร้อม กับฝูงนกฟลามิงโก้และเมียร์แคท หยิบเมล็ดบัวในสวน ขึ้นมากิน ราวกับเป็นโลกในนิทาน หน่วยสื่อความหมาย “สวน” (Denotation) เป็นความหมายสื่อถึง โลกในความฝัน / โลกในจินตนาการ (Connotation) ในระดับมายาคติ (Myth) สะท้อนได้ถึงโลกในอุดมคติของผู้คนที่ไม่เคยได้สัมผัส หากเปรียบเทียบความหมายในบริบทสังคมไทยแล้ว “สวน” คงจะเป็นหมายถึงเมืองหลวงอย่าง กรุงเทพฯ มายาคติที่ครอบงำภาพลักษณ์ของความเป็นจริงไว้ด้านหนึ่ง จะมีภาพจำถึงเมืองที่แสนสุขสบาย เต็มไปด้วยแสงสีและความสวยงาม เป็นพื้นที่สำหรับผู้ที่อยากตามหาความฝัน เมืองหลวงหรือกรุงเทพฯ จึงเป็นดังเหมือนโลกในอุดมคติที่ทุกคนใฝ่ฝัน หลอกล่อให้ผู้ที่ไม่เคยได้สัมผัส หลงเข้ามาในโลกมายาที่ถูกสร้างไว้โดยชนชั้นนายทุน แต่ในความเป็นจริงอาจเหมือนดังพนักงานสาว ชีวิตชนชั้นแรงงาน ทำงานหามรุ่งหามค่ำ หรือเปลี่ยนงานไป

มากแค่ไหน ก็ยังเป็นได้แค่พนักงาน ที่ไม่สามารถยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นอีกได้เลย เมื่อบัวที่ทาน อาจจะถูกสวมงามในแบบฉบับโลกนิยาย แต่ไม่พอแม้แต่จะยาได้ในความเป็นจริงได้เลย

ภาพประกอบ 9 ภาพจำลองเหตุการณ์ และสวนแห่งหนึ่ง

ที่มา: อินชา วิสุชากรพงศ์ (2559) ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ, Electric Eel Films.

3. การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

การนำเสนอของหนัง นอกจากจะมีภาพของประวัติศาสตร์ทางการเมือง ภาพการต่อสู้ของนักศึกษาที่สื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา ผู้กำกับหญิงกับนักเขียนที่ไปทำโปรเจกต์ร่วมกันในบ้านต่างจังหวัด และ เรื่องราวของปีเตอร์ที่เป็นดารานักแสดง พนักงานสาวที่ต้องทำงานทั้งวันทั้งคืนแล้ว สิ่งที่น่าสนใจของหนังเรื่องนี้คือ การใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบที่ขัดแย้งจากรูปแบบของภาพยนตร์ จึงเป็นสัญลักษณ์ที่ชวนให้ค้นหาความหมาย อย่างการเข้าไปสำรวจบ้านร้าง เห็นมหัทศวรรษ เด็กสาวในชุดมาสคอต หรือชุดมาสคอตปลาของปีเตอร์ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายอย่างมีนัยยะ หากวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายของสัญลักษณ์ที่ปรากฏภายใต้บริบททางการเมืองในปัจจุบัน จะเห็นถึงประเด็นทางการเมือง เช่น การส่งผลกระทบของประวัติศาสตร์ การต่อสู้ของนักศึกษา การเรียกร้องประชาธิปไตย อำนาจของรัฐบาล ชนชั้นนายทุน และชนชั้นแรงงาน ซึ่งส่วนใหญ่ ภาพยนตร์ใช้สัญลักษณ์ที่ห่างกันในระดับที่ 3 หรือ “สัญลักษณ์” (Symbol) เป็นหลัก

ตาราง 13 ระยะของรูปสัญลักษณ์ห่างในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
1. บ้านหลังเก่า (Setup)	ประวัติศาสตร์	สัญลักษณ์
2. บ้านหลังใหม่ (Setup)	ประวัติศาสตร์	สัญลักษณ์
3. ตัว (Character)	ความจริง	สัญลักษณ์

ตาราง 13 ระยะของรูปสัญลักษณ์ท่าในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง (ต่อ)

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
4. แอน (Character)	ความจริงทางสังคม	สัญลักษณ์
5. ชุดมาสคอต (Costume)	สังคมในอุดมคติ	สัญลักษณ์
6. วัตถุฉากกรรย์ (Prop)	อุดมการณ์	สัญลักษณ์
7. โรงงานยาสูบ (Setup)	โครงสร้างสังคม	สัญลักษณ์
8. ปีเตอร์ (Character)	ชนชั้นสูง , ชนชั้นนายทุน	สัญลักษณ์
9. หญิงสาวพนักงาน (Character)	ชนชั้นรากหญ้า	สัญลักษณ์
10. ปลา (Costume)	ประชาชน	สัญลักษณ์

1. ภาพของบ้านหลังหนึ่ง ท่ามกลางพื้นที่รกร้าง ต้นไม้สูงใหญ่ไร้ใบไม้ ต้นหญ้าสูงชัน โดยรอบบริเวณบ้าน ลักษณะของบ้านไม้เก่าชอมช่อ ซากกระจกแตกเต็มไปด้วยฝุ่นขาดการดูแล หน่วยสื่อความหมายของ “บ้านหลังเก่า” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประวัติศาสตร์” (Signified) ความทรงจำหรือประวัติศาสตร์ที่ถูกทิ้งร้างมานานนับสิบปีเหมือนบ้านเก่าและต้นไม้ถูกทิ้ง กล้องที่เคลื่อนสอดส่องไปตามมุมต่าง ๆ ของบ้านเหมือนกำลังสำรวจพื้นที่ ผู้กำกับหญิงกับทีมงานจัดรูปไว้เหมือนพิธีบวงสรวง นัยยะพิธีกรรมเหมือนจุดเริ่มต้นในกระบวนการทำภาพยนตร์ สื่อความหมายว่า ถึงเวลาของประวัติศาสตร์แห่งนี้จะถูกนำมาเปิดเผยหรือกลับมาเล่าอีกครั้ง

2. การสัมภาษณ์นักเขียน แต่ว์ ผู้เคยเป็นหนึ่งในนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลา ที่โรงแรมต่างจังหวัด หน่วยสื่อความหมายของโรงแรมเปรียบเทียบบน “บ้านหลังใหม่” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประวัติศาสตร์” (Signified) บ้านหลังใหญ่ดูสวยงาม ท่ามกลางบรรยากาศร่มเย็น เป็นนัยยะว่าพื้นที่แห่งนี้จะเป็นความทรงจำในช่วงที่ยังสมบูรณ์ ด้วยองค์ประกอบย่อย (Function) ผ่านที่ถูกรวบให้มองเห็นภายในบ้านจากข้างนอก ประตูที่เปิดกว้างรับลม ซึ่งแตกต่างจากหน่วยสื่อความหมาย “บ้านหลังเก่า” เป็นความสัมพันธ์ในเชิงเปรียบเทียบคู่แย้ง (Binary Opposition)

ภาพประกอบ 10 บ้านหลังเก่า และบ้านหลังใหม่

ที่มา: อโนชา วิสุชากรพงศ์ (2559) ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ, Electric Eel Films.

3. ในช่วงเช้าแอนและแต้ว ขณะรับประทานอาหารเช้า มีบทสนทนากันเล็กน้อยระหว่างกัน แอนเป็นผู้กำกับที่สนใจทำหน้าที่เกี่ยวกับเกี่ยวกับการเมือง กลับถูกขัดด้วยคำแนะนำของพนักงานโรงแรมหญิงประมาณว่า “ในเมื่อต้องการจะทำหนังเกี่ยวกับเขา ทำไมไม่ให้เขาเขียนเรื่องราวของตนเองเสียเลย” สื่อหน่วยความหมาย “แต้ว” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ความจริง / Fact” (Signified) แต้วคือผู้ใช้ชีวิตร่วมกับเหตุการณ์ 6 ตุลา เป็นนักศึกษาที่ต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สถานการณ์ทำให้ต้องแยกทางกับครอบครัว หันเข้าป่ากับเพื่อนเพราะถูกสังคมนมองว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แต้วจึงเป็นสัญลักษณ์หมายถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ในช่วงเหตุการณ์ครั้งนั้น

4. ผู้กำกับแอนมีบทบาทหน้าที่ในการปรุงแต่งเรื่องราวของแต้วให้ออกมาเป็นภาพยนตร์ในแบบฉบับของตน สื่อหน่วยความหมายของ “แอน” (Signifier) เป็นสัญลักษณ์ถึง “ความจริงทางสังคม / Real” (Signified) ความสัมพันธ์หน่วยสื่อความหมายทั้งสอง สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเหตุการณ์ 6 ตุลา ประชาชนรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่เกิดขึ้นอย่างไร ความจริงเป็นอย่างไร กลับถูกอำนาจของรัฐบิดเบือนไปคนละทิศทาง ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ถูกรัฐกำหนดไว้ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับความจริงอย่าง แต้ว ถูกฐานะของผู้กำกับอย่างแอน เป็นผู้ปรุงแต่งเรื่องราวทั้งหมด

5. แอนได้เข้าไปเดินเล่นในป่า ซึ่งน่าจะอยู่แถวโรงแรม จนไปพบกับเด็กสาวใส่ชุดมาสคอต เห็นยักษ์สีประหลาด ภาพแทนสายตาในความมืด ตื่นขึ้นร้องไห้กลางดึกและเดินไปนั่งจิบชา กับผู้หญิงสองคนที่รินชาให้ ความไม่ปะติดปะต่อของเส้นเรื่อง ไม่มีที่มาที่ไป และความเหนือจริงของบางสิ่ง เหตุการณ์เหล่านี้ อาจเป็นความฝันของแอนที่ประกอบร่างกัน หน่วยสื่อความหมาย “ชุดมาสคอต” (Signifier) สื่อความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” (Signified) ความหมายทางวัฒนธรรมสำหรับมนุษย์ การเป็นสัตว์ป่า (Connotation) หมายถึง การได้มีชีวิตและใช้ชีวิตแบบอิสระ เป็นเหมือนโลกในอุดมคติ จากการบอกเล่าของแอนในสมัยเด็กที่เกิดมาในเหตุการณ์ 6 ตุลา

เป็นช่วงของยุคเผด็จการเต็มรูปแบบ ไม่มีประชาธิปไตย ความเป็นอิสระจึงเป็นเหมือนความใฝ่ฝันที่ตนเองนั้นต้องการ

6. ต่อมาแอนได้นั่งฟังกับต้นไม้ด้วยความหมดแรง ในมือมีเห็ดยักษ์ประหลาด ลักษณะสีส้มแปลกตา มีแสงระยิบระยับอย่างกับเป็นเห็ดในโลกนิยายแฝงไปด้วยความมหัศจรรย์ และภาพก็ดับไป หน่วยสื่อความหมาย “เห็ดมหัศจรรย์” (Signifier) สื่อความหมายถึง “อุดมการณ์” วิเคราะห์หน่วยผัสสะของเห็ด เห็ดเป็นเชื้อราชนิดหนึ่งสามารถพบได้ในป่าทั่วไป ต้นไม้หรือซากสัตว์เมื่อตายลงจะมีจุลินทรีย์และเชื้อราที่สามารถทำให้เห็ดเติบโตขึ้นมาได้ ตามประวัติศาสตร์ในพื้นที่ป่าเคยมีนักศึกษาและคอมมิวนิสต์จำนวนมากถูกกำจัดด้วยอำนาจของรัฐบาลเผด็จการในยุคนั้น แม้ร่างกายตายลงไป แต่หัวเชื้อแห่งอุดมการณ์พร้อมที่จะเกิดใหม่และแพร่พันธุ์ขยายต่อไป

ภาพประกอบ 11 เด็กสาวใส่ชุดมาสคอต และ เห็ดมหัศจรรย์

ที่มา: อโนชา วิสุชากรพงศ์ (2559) ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ, Electric Eel Films.

7. โรงงานยาสูบแห่งหนึ่ง ตั้งแต่ลำเรียงยาสูบเข้าตู้อบ คัดเลือกแยกขนาดยาสูบ ทำทางของปีเตอร์ตอนสูบบุหรี่ กระบวนการโรงงานเป็นสัญญาณที่ถ่ายทอดได้อย่างมีชั้นเชิง หน่วยสื่อความหมาย “โรงงานยาสูบ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “โครงสร้างสังคม” (Signified) พืชยาสูบ มีประโยชน์ผัสสะในรูปแบบของตนเองอยู่แล้วในเชิงระบบนิเวศและธรรมชาติ แต่สำหรับมนุษย์ถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสันตนาการ โรงงานมิได้กำจัดหรือทำลายพืชเหล่านี้ แต่เป็นการลดทอนคุณค่าของตัวพืชเองจากฝีมือของมนุษย์ พืชสีเขียวสดถูกเข้าเตากลายเป็นแห้งกรอบ ถูกคัดแยกคัดทิ้งนำส่วนที่ใช้ประโยชน์ เพื่อนำไปเป็นผลผลิต สะท้อนถึงโครงสร้างสังคมไทยที่ถูกขาดด้วยชนชั้นสูงและชนชั้นนายทุน หาผลประโยชน์จากชนชั้นรากหญ้า ลดทอนคุณค่าให้เป็นเพียงแรงงานเพื่อผลประโยชน์

ภาพประกอบ 12 โรงงานยาสูบ

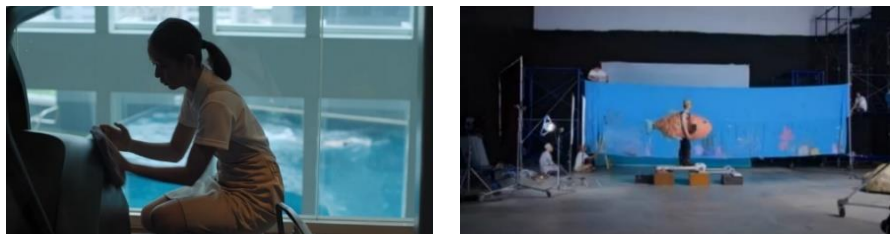
ที่มา: อโนชา วิสุชากรพงศ์ (2559) ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ, Electric Eel Films.

8. เรื่องราวของหญิงสาวพนักงานทำความสะอาดภายในโรงแรม ขณะกำลังเช็ดเครื่องออกกำลังกายในห้องฟิตเนส ฉากหลังเป็นภาพของปีเตอร์กำลังว่ายน้ำในสระอย่างสบายใจ ความต่างระหว่างชนชั้นสื่อความหมายผ่านตัวละคร โดยใช้ความสัมพันธ์คู่เปรียบเทียบในเชิงตรงกันข้าม (Binary Opposition) หน่วยสื่อความหมาย “ปีเตอร์” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ชนชั้นสูง” เป็นเจ้าของโรงงานยาสูบ เป็นนักแสดงไร้สังกัดที่สื่อถึงความมีอิสระ การใช้ชีวิตประจำวันในโรงแรม กิจกรรมสันตนาการอย่าง ปีนหน้าผา ว่ายน้ำ หรือไปขับเครื่องบินจำลอง กับที่ต้องรักษาภาพลักษณ์ ผิวพรรณด้วยครีมบำรุง เลือกรับการแต่งกาย

9. หน่วยสื่อความหมาย “หญิงสาวพนักงาน” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ชนชั้นรากหญ้า” (Signified) พนักงานทำความสะอาด ที่ต้องทำงานควบกะทั้งเช้าและดึก ไม่มีเวลาว่างให้ทำกิจกรรมสันตนาการ ต้องประหยัดค่าครองชีพถึงขนาดกินเม็ดบัวเพื่อประทังความหิว ภาพลักษณ์ผิวพรรณที่ขาดการดูแล ใส่ชุดตามเครื่องแบบของงาน แม้แต่ชื่อของตัวละครในเรื่องก็ไม่มีด้วยซ้ำ หน่วยสื่อความหมายทั้งสอง สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นรากหญ้า ต้องใช้ชีวิตภายใต้โครงสร้างสังคม ที่เอื้ออำนวยให้กับนายทุน

10. ปีเตอร์ทำงานเป็นพระเอกมิวสิควิดีโอ (Music Video) ชื่อเพลงว่า “ลาย” (Lie) โดยสวมบทบาทเป็นปลาเวียนว่ายในท้องทะเลอันกว้างใหญ่ เนื้อหาเอ็มวีเป็นปลาที่ว่ายอยู่ในมหาสมุทร มีทั้งปะการัง ไซดหิน น้ำทะเลที่ใสสะอาด แต่เมื่อกล้องจับมาเป็นภาพกว้าง ทั้งหมดเป็นเพียงแค่ฉากประกอบศิลป์เพื่อความสมจริงเท่านั้น กับเนื้อเพลงที่ประจบเหมาะว่า “เธออย่าโกหกฉันเลย ที่รักจ๋า อย่าอย่าหลอกกันเลย” สื่อหน่วยความหมายของ “ปลา” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประชาชน” (Signified) ความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์สะท้อนถึงชีวิตประชาชน ที่ทำให้ถูกเชื่อว่าเป็นสังคมที่ไม่ใช่เผด็จการ ผู้คนในสังคมสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์

ประเด็นและปัญหาของรัฐบาลได้ มีเสรีภาพเหมือนระบอบประชาธิปไตย แต่ความจริงแล้วประเด็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจของรัฐบาล ยังคงกระทำต่อประชาชนอยู่เสมอ

ภาพประกอบ 13 พนักงานสาว กับ การแสดง MV ของปีเตอร์

ที่มา: อโนชา วิสุชากรพงศ์ (2559) ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ, Electric Eel Films.

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง พ.ศ. 2559

ภาพประกอบ 14 ภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง

ที่มา: คงเดช จาตุรันต์รัศมี (2558). Snap แค่...ได้คิดถึง. อรรถพล ณ บางช้าง และ กัญญารัตน์ จีระรัชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.

1. การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

เรื่องราวความทรงจำระหว่างผึ้งและบอยในช่วงสมัยเรียน แต่ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองไทยในยุคนั้น ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ทำการยึดอำนาจจากรบอบประชาธิปไตย ทำให้ครอบครัวของผึ้งต้องออกจากโรงเรียนที่จังหวัดบุรีรัมย์เข้าสู่กรุงเทพฯ เพราะพ่อเป็นทหารและต้องทำภารกิจ ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผึ้งกับบอย ถูกหยุดเอาไว้กลางคันที่ดูเหมือนว่าจะลงเอยด้วยดี กลายเป็นความสัมพันธ์ที่คลุมเครือ แต่การกลับมาเจอกันอีกครั้งนี้ ผ่านมาเป็นเวลา 8 ปี ด้วยเพื่อนในโรงเรียนจะแต่งงานกัน เป็นเหตุให้บอยและผึ้งได้กลับมาเจอกันอีก

ครั้ง เพื่อถามหาความทรงจำและความรู้สึกที่ทั้งคู่ต่างไม่เคยเปิดเผย โดยผู้วิเคราะห์ลำดับฉาก (Scene) ตามการนำเสนอของหนัง สรุปได้ว่าภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง ในรูปแบบเน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) โดยเล่าเรื่องราวของตัวละครกับเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ

ตาราง 14 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
1	ฝั่ง แมน และ บอย	ทั้งคู่นั่งในร้านกาแฟ พูดคุยเรื่องต่าง ๆ ก่อนที่จะตกท้ายกับบอย
2	ฝั่ง	ฝั่งพูดคุยกับเพื่อนในร้านอาหารเรื่องงานแต่งของเพื่อน
3	ฝั่ง	ฝั่งโทรหาบอย เพื่อคุยถึงความเป็นเพื่อนในตอนมัธยม
4	ฝั่ง	ฝั่งกับเพื่อนเตรียมตัวเดินทางไปงานแต่งเพื่อนในกลุ่ม จังหวัดจันทบุรี
5	ฝั่ง และ บอย	บอยเข้ามาร่วมวงกับเพื่อนเก่าสมัยมัธยม โดยมีฝั่งอยู่ด้วย
6	ฝั่ง และ บอย	กลุ่มเพื่อนวัยมัธยมถ่ายรูปร่วมกันโดยมีบอยเป็นช่างภาพ
7	ฝั่ง	ฝั่งพูดคุยสังสรรค์กับเพื่อนสาวที่ร้านหมูกระทะ
8	บอย	บอยพูดคุยสังสรรค์กับเพื่อนชายที่ร้านข้าวต้ม
9	ฝั่ง	ฝั่งระบายความรู้สึกกับเพื่อนส่วนหนึ่ง
10	ฝั่ง	ฝั่งมาโรงเรียนมัธยม และได้คุยกับรุ่นน้องที่เป็นภารโรง
11	ฝั่ง และ บอย	ฝั่งและบอยได้เปิดอกคุยกันถึงความสัมพันธ์ในตอนมัธยม
12	ฝั่ง และ แมน	แมนมาหาฝั่งโดยไม่บอกล่วงหน้า ทำให้ฝั่งเกิดความไม่พอใจ
13	บอย	บอยนั่งคุยกับพ่อที่บ้านเป็นร้านซ่อมจักรยาน
14	ฝั่ง และ แมน	ทั้งคู่ปั่นจักรยานมาหยุดพักที่ร้านซ่อมจักรยานของที่บ้านบอย
15	ฝั่ง แมน และ บอย	ทั้งสามไปร่วมการถ่ายรูปให้กับเพื่อนมัธยมที่กำลังจะแต่งงาน
16	บอย	บอยเข้าไปล้างรูปที่ร้านของเพื่อนสนิท
17	ฝั่ง และ บอย	ฝั่งมาหาบอยที่ร้านถ่ายรูปของเพื่อนสนิท
18	บอย	บอยดูรูปฟิล์มในช่วงตอนเรียนมัธยม
19	ฝั่ง และ แมน	ทั้งคู่มาร้านเสริมสวยที่เคยเป็นบ้านเก่าของฝั่ง ก่อนจะย้ายไปกรุงเทพ
20	ฝั่ง และ แมน	ทั้งคู่เดินทางไปงานแต่งงานของเพื่อน
21	บอย	บอยไปถ่ายรูปงานแต่งให้เพื่อนที่งาน จากนั้นเดินทางไปกรุงเทพ
22	บอย และ ฝั่ง	บอยแวะไปที่พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำและเจอกับฝั่ง
23	บอย และ ฝั่ง	ทั้งคู่พูดถึงความสัมพันธ์ช่วงมัธยม
24	บอย และ ปูก	บอยและปูกคุยกันในห้อง
25	ฝั่ง	ฝั่งใช้ชีวิตประจำวัน อย่าง ไปทำงาน

ตาราง 14 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
26	บอย	บอยกลับมาหาแม่ เพราะมางานศพพ่อ
27	ผึ้ง และ แมน	ทั้งคู่ถ่ายรูปงานแต่งของตัวเอง
28	บอย	บอยเก็บของในห้อง
29	ผึ้ง และ แมน	ทั้งคู่นั่งเลือกงานแต่งที่บ้านของผึ้ง
30	ผึ้ง และ แมน	ภาพบรรยากาศงานแต่งของผึ้งและแมน
31	ผึ้ง	ผึ้งร้องไห้กับกลุ่มเพื่อนโดยไม่ทราบสาเหตุ
32	ผึ้ง และ บอย	ที่พิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำ ผึ้งและบอยจูบกันก่อนภาพของบอยเลื่อนหายไป
33	ผึ้ง	ผึ้งนั่งดูรูปในโทรศัพท์ ก่อนจะลบรูปคู่กับบอย
34	ผึ้ง และ บอย	ภาพบรรยากาศโรงเรียน ภาพผึ้งและบอยเป็นนักเรียน นั่งคุยกัน

การนำเสนอภาพยนตร์ต้องการสื่อสารเรื่องของประเทศนี้ทางการเมือง สื่อความหมายผ่านตัวละคร (Character) และเหตุการณ์ (Scene) โดยแบ่งเป็นสามส่วน ในส่วนแรกเป็นเรื่องราวของ ผึ้ง ส่วนสองเป็นเรื่องราวของ บอย และส่วนสามเป็นเรื่องราวของ แมน

ตาราง 15 เรื่องราวของ ผึ้ง (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ (Action)	ระดับการเล่าเรื่อง(Narration)
ฉาก 1 , 2 , 4	ปัจจุบันผึ้งคบหากับแมน แฟนหนุ่มทหารกับความรักที่ดูเป็นไปได้ดี	
ฉาก 3 , 11 , 17	หลังจากที่ผึ้งได้เจอกับบอยด้วยความบังเอิญ ผึ้งเริ่มย้อนคิดถึงความสัมพันธ์ในอดีตกับบอย	ก่อนที่ผึ้งจะต้องแต่งงานกับแมน แฟนในปัจจุบันของเธอ ผึ้งได้
ฉาก 11 , 22 , 23	ผึ้งพยายามตามถึงความสัมพันธ์ของเธอ ได้รับแต่ความรู้สึกที่ไม่ชัดเจนจากบอย	ย้อนกลับไปถึงความสัมพันธ์กับบอย เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจในอนาคตของชีวิต
ฉาก 25 , 27 , 29 , 30 , 31	ผึ้งกลับมาใช้ชีวิตประจำวันของเธอในกรุงเทพฯ และได้แต่งงานกับแมน	
ฉาก 32 , 33 , 34	ผึ้งคิดถึงอดีต ในช่วงมัธยมปลายของเธอกับบอย	

การสื่อความหมายของหนังผ่านตัวละคร “ผึ้ง” (Character) การนำเสนอของหนังในช่วงแรก ที่เป็นเหตุการณ์ปัจจุบัน ผึ้งกำลังคบหาดูใจกับแมน กับความรักที่สวยงามของทั้งคู่ จนได้เจอกับบอย เพื่อนเก่าของผึ้งในช่วงมัธยม ต่อมาเพื่อนในกลุ่มมัธยมกำลังจะแต่งงาน และผึ้งรู้ว่าบอยไปถ่ายรูปให้ ผึ้งเลยโทรหาบอยกับท่าที่เหมือนจะดีใจเมื่อได้พูดคุยกันอีกครั้ง ประจวบเหมาะที่กลุ่มเพื่อนทั้งหมดต้องงานร่วมงานในจังหวัดจันทบุรี แสดงให้เห็นถึง ความรู้สึก ความทรงจำของผึ้งในช่วงมัธยม กำลังจะกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ทุกครั้งที่ผึ้งเจอกับบอย หลายครั้งผึ้งเข้าหาบอยเพื่อพูดคุย อยากรู้ว่าชีวิตของบอย หลังจากไม่ได้เจอกันเป็นอย่างไรบ้าง จนถ้ามถึงความสัมพันธ์และความรู้สึกในช่วงมัธยม แต่ผึ้งก็ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจนกลับมา แสดงให้เห็นถึง ความรู้สึกของผึ้งกับบอย เป็นความรู้สึกที่แตกต่างกัน เหมือนว่าเป็นผึ้งที่รู้สึกอยู่ฝ่ายเดียว จนสุดท้ายแล้วผึ้งต้องกลับมาใช้ชีวิตปกติที่กรุงเทพฯ และต้องแต่งงานกับแมน แฟนหนุ่มของเธอ แต่เป็นความรู้สึกที่ขัดแย้ง เพราะเหมือนว่า ผึ้งคิดถึงบอยตลอดเวลา อย่างผึ้งนั่งเลือกรูปงานแต่งของเธอกลับแมน แต่พอรู้ว่าบอยส่งรูปผ่านจดหมายมาให้ ผึ้งรีบดูทันที แสดงให้เห็นว่า ผึ้งสนใจอดีตมากกว่าปัจจุบันและอนาคตของเธอ ตอนจบของหนัง ในงานแต่งของเธอ ผึ้งกลับร้องไห้ออกมาต่อหน้ากลุ่มเพื่อน แสดงให้เห็นว่า ผึ้งอาจจะต้องยอมรับกับปัจจุบัน ที่ไม่สามารถย้อนกลับไปในตอนที่มีความสัมพันธ์กับบอยได้แล้ว ต้องยอมรับยอมรับกับอนาคตต่อจากนี้ของเธอกับแมน บอยเป็นเพียงอดีตและความเลือนลางของเธอเท่านั้น

ตาราง 16 เรื่องราวของ บอย (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค...ได้คิดถึง

ฉาก (Scene)	ระดับช่วงกระทำ (Action)	ระดับการเล่าเรื่อง (Narration)
ฉาก 1 , 5 , 6 , 8	ท่าทีของบอยรู้สึกไม่สนิทใจ เมื่อได้เจอกับผึ้ง	
ฉาก 11 , 15 , 17 , 21	ท่าทีของบอย พยายามหลีกเลี่ยงแม่ผึ้ง จะพยายามเข้าหาเพื่อพูดคุย	ความรู้สึกของบอยที่เคยให้กับผึ้ง ในช่วงอดีต เป็นความรู้สึกครั้ง ๆ กลาง ๆ แม้ทั้งคู่จะเหมือนเป็นแฟนกัน แต่ก็ไม่ได้คบหากันอย่างจริงจัง
ฉาก 22 , 23	บอยได้เผยความรู้สึกกับผึ้งในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา	เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจน
ฉาก 28 , 29	บอยย้ายออกห้องและส่งรูปถ่ายสมัยมัธยมให้กับผึ้ง	
ฉาก 32	บอยเป็นเพียงภาพเลือนลางในสายตาของผึ้ง ก่อนจะจางหายไป	

การสื่อความหมายของหนังผ่านตัวละคร “บอย” (Character) ฝั่งแนะนำบอยให้แมนได้รู้จักในร้านกาแฟ ในฐานะเพื่อนเก่าคนหนึ่ง ในสมัยมัธยม เผยถึงความสัมพันธ์ความเป็นเพื่อน ต่อมาฝั่งได้โทรไปหาบอยจากหนังสือรุ่น กับท่าที่ไม่เหมือนเพื่อนสนิทที่กลับมาพูดคุยกันตามปกติ ฝั่งและบอยได้ไปจังหวัดจันทบุรีเพื่อไปเตรียมตัวร่วมงานวิวาห์ของเพื่อนในกลุ่ม ทุกครั้งที่ทั้งคู่เจอกัน จะมีพฤติกรรมและลักษณะที่แปลก อย่าง พูดคุยกันน้อย ไม่ร่วมวงกินข้าวโต๊ะเดียวกัน แสดงถึงความสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อนที่ไม่ปกติ หลายครั้งฝั่งต้องการพูดคุยกับบอยเป็นการส่วนตัว จนมาถึงช่วงกลางเรื่องของหนัง ฝั่งได้ถามถึงความสัมพันธ์ที่ค้างคาในช่วงเรียน ความหมายยิ่งชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ทั้งคู่เคยมีความสัมพันธ์มากกว่าเพื่อนในช่วงนั้น แต่คำตอบของบอย กับเป็นเพียงความรู้สึกครั้ง ๆ กลาง ๆ และฝั่งไม่ได้รับคำตอบจริงๆ สักครั้ง จนถึงเหตุการณ์ก่อนที่บอยจะเข้าไปกรุงเทพเพื่อทำงาน ได้เจอกับฝั่งและพูดคุยกันที่พิพิธภัณฑ์ สุดท้ายทั้งคู่ก็ยอมรับได้ถึงความจริง เป็นเพียงความรู้สึกชั่วคราวที่เลือนราง ไม่มีความชัดเจน ทั้งคู่ไม่เคยเป็นแฟนหรือคนรักกันเลย จนตอนท้ายของหนัง มีเพียงรูปภาพฝั่งที่บอยส่งให้ดูต่างหน้า เป็นเพียงหลักฐานเดียวที่ยืนยันความสัมพันธ์ ก่อนที่บอยจะเลือนรางและจางหายไปในตอนจบ แสดงความหมายถึงตัวตนของบอย ที่จะเป็นเพียงความทรงจำของฝั่ง ไม่มีตัวตนอีกต่อไปในอนาคต

ตาราง 17 เรื่องราวของ แมน (Character) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ (Action)	ระดับการเล่าเรื่อง (Narration)
ฉาก 1	แมนแสดงถึงความเข้าอกเข้าใจ แสดงถึงการเป็นคู่รักที่ดี	
ฉาก 12	แมนมาหาฝั่งโดยไม่บอกล่วงหน้า แสดงถึงการลুকอล์ฟพื้นที่ของฝั่ง	แมนคบหาดูในกับฝั่ง แต่ก่อนที่ กำลังจะแต่งงาน แมนมีท่าที่ เปลี่ยนไป ไม่เป็นอย่างที่ฝั่ง คาดหวังเอาไว้
ฉาก 14 , 15 , 19	แมนอยู่ใกล้ฝั่งตลอดเวลา และ บางสถานการณ์ก็แสดงความเป็น เจ้าของ	
ฉาก 27 , 29 , 30	แมนแสดงความเป็นเจ้าของอย่าง สมบูรณ์ผ่านการตัดสินใจร่วม โดย ใช้เหตุผลว่าดีที่สุดสำหรับทั้งคู่	

การสื่อความหมายของหนังผ่านตัวละคร “แมน” (Character) เริ่มจากทำความเข้าใจเบื้องต้น ฝั่งและแมน กำลังคบหาดูใจกัน แมน แฟนหนุ่มหน้าตาดี มีอาชีพเป็นข้าราชการ

ทหาร แสดงถึงความเป็นสุภาพบุรุษ อ่อนน้อม เป็นคนตามใจผิ๊งและฟิงฟ้าได้ในอนาคต แต่ก็เริ่มเปลี่ยนไป เริ่มจากไปหาผิ๊งที่จันทบุรีโดยไม่บอกกล่าว ทำให้ผิ๊งไม่พอใจ ทำเป็นแสดงความจริงจัง ตะโกนบอกจะแต่งงานกับผิ๊งต่อหน้ากลุ่มเพื่อน หรือ ช่วงใกล้งานแต่งของเพื่อน จะสังเกตเห็นว่าฉากที่มีผิ๊งจะมีแมนอยู่ด้วยตลอดเวลา อย่าง ตามไปนั่งเฝ้าเมื่อผิ๊งเข้าร้านเสริมสวย แสดงถึงความแปลกประหลาดของตัวละครแมน ฉากที่ผิ๊งเล่าถึงตอนที่เจอกับแมนครั้งแรก ผลปรากฏว่า คำตอบของทั้งคู่แตกต่างกัน แม้ตอนที่เลือกรูปภาพแต่งงาน เหมือนความคิด ความชอบของผิ๊ง ไม่มีผลต่อการเลือกรูป แมนใช้ความคิดตัวเองเลือกไว้หมดแล้ว โดยให้เหตุผลว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดอย่างในตอนจบ ทั้งคู่ได้แต่งงานกัน แต่ดูเหมือนว่าผิ๊งจะมีความสุขเลย เกิดระบายความรู้สึก ร้องไห้ในงานแต่งของตัวเอง

วิเคราะห์ความหมายการเล่าเรื่องของหนังในระดับห้วงการกระทำ (Action) ที่ประกอบด้วยระดับฟังก์ชัน (Function) ร้อยเรียงกันในระดับโครงเรื่อง (Narration) ของตัวละครหลักทั้งสาม ได้แก่ ผิ๊ง แมน บอย (Character) กับการเล่าเรื่องของหนัง ตัวละครเอกอย่าง “ผิ๊ง” เป็นแฟนกับทหารหนุ่มอย่าง “แมน” ในช่วงเวลาปัจจุบัน แต่กลับมีสถานการณ์ไม่คาดคิดที่ทำให้ต้องเจอกับ ความรักในวัยมัธยมอย่าง “บอย” หนังเล่าถึงความรู้สึกของผิ๊งเป็นส่วนสำคัญ เป็นการหาคำตอบของความรู้สึกระหว่าง แมนที่เป็นปัจจุบัน และ บอยที่เป็นอดีต ซึ่งตัวละครที่เป็นทางเลือกทั้งสอง หนังได้นำเสนอความหมาย ผ่านตัวละครแมนและบอย อย่างเช่น อาชีพ การพูดคุย การแสดงออก ความสัมพันธ์กับผิ๊ง เมื่อเปรียบเทียบดังกล่าวจะเห็นได้ถึงความแตกต่างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ในที่สุด ผิ๊งต้องเลือกแมน และแต่งงานกับแมนในที่สุด การร้องไห้ของผิ๊งในงานแต่งงานของตัวเอง คงจะเป็นความเจ็บปวดที่ต้องตัดความสัมพันธ์กับบอย เพื่อให้ความรู้สึกตัวเองได้ไปต่อ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสามตัวละครและการดำเนินเรื่อง ในการสื่อความหมายประเด็นทางการเมือง สื่อถึง เหตุการณ์และช่วงเวลาทางการเมืองในช่วงการทำรัฐประหารของ คสช. ผิ๊ง สื่อความหมายถึง ประชาชน ผู้คนในสังคม ที่อยู่กับปัจจุบัน อย่างแมน สื่อความหมายถึง รัฐบาล คสช. ประเด็นทางการเมืองและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมถูกเสนอผ่านตัวละคร อย่าง เริ่มแรก คสช. เข้ามายึดอำนาจจากระบบประชาธิปไตยโดยให้เหตุผลว่า ต้องการจัดระบบระเบียบสังคม ไม่ให้มีความรุนแรง ทำสังคมให้มีความสุข สร้างภาพลักษณ์ความเป็นทหาร เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือ และฟิงฟ้าได้ เหมือนกับแมนในตอนต้นเรื่องของหนัง ตลอดระยะเวลา 4 ปีของรัฐบาลทหาร เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ เกิดข้อถกเถียงจากประชาชนในเรื่องประเด็นและปัญหาต่าง ๆ จนเรียกร้องให้จัดการเลือกตั้ง แต่ก็ถูกรัฐบาลใช้อำนาจเพื่อบริหารประเทศอีกสมัย รวมแล้วเป็นเวลา 8 ปี โดยให้เหตุผลว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อขจัดความขัดแย้งและกำจัดการเมืองไม่ดี

อย่างที่ผ่านมา ซึ่งประชาชนไม่สามารถมีสิทธิ์ต่อรองกับอำนาจได้เลย ต้องจำยอมอยู่กับรัฐบาลทหารต่อไป การใช้ตัวละคร ในความหมายของตัวละคร “บอย” สื่อความหมายถึง ระบบประชาธิปไตย การนำเสนอของหนัง ความรู้สึกของบอยที่ให้กับฝั่งแบบครึ่งๆกลางๆ ไม่มีที่พำที่ชัดเจน เปรียบเทียบได้เหมือนความเป็นประชาธิปไตยที่ไม่เต็มใบ มีการใช้อำนาจแทรกแซงเข้ามา หรืออย่างการทำรัฐประหารโดยผู้กระทำไม่มีความผิดจากรัฐธรรมนูญ ส่วนหนึ่งอาจเป็นความไม่ชัดเจนของประชาชน ปล่อยให้ระบอบประชาธิปไตยหลุดลอยไป อย่างในตอนจบของหนัง สะท้อนความหมายทางการเมืองถึงสถานการณ์และเหตุการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ประชาชนต้องทนอยู่กับระบบเผด็จการด้วยความจำเป็น และได้เพียงแต่คิดถึงรัฐบาลประชาธิปไตยที่หลุดลอยออกไป

2. การวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)

นอกจากหนังใช้เหตุการณ์ทางการเมืองเป็นบริบทในนำเสนอแล้ว ยังใช้สัญลักษณ์ของของภาพถ่าย (Prop) ในการสื่อความหมาย และอัตลักษณ์ของความเป็นทหาร (Character) สื่อความหมายมายาคติที่อำพรางความหมายเดิมเอาไว้

หนังใช้เทคนิคการถ่ายภาพ “Snap” แตกต่างกันไปผ่านตัวละครของบอย และ ฝั่ง คำว่า “Snap” เป็นเทคนิคการถ่ายภาพอย่างหนึ่ง หมายถึง การถ่ายภาพแบบฉับพลัน ไม่ได้ตั้งใจหรือจงใจ เป็นความธรรมชาติไม่ผ่านการจัดองค์ประกอบ เรียกว่า “Snap Shot” ซึ่งแตกต่างจาก การถ่ายภาพแบบ “Composition” คือการจัดวางองค์ประกอบ แต่ความแตกต่างระหว่าง “Snap” คือการไม่ปรุงแต่งของภาพถ่าย การนำเสนองานถ่ายภาพผ่านตัวละครเอกอย่าง ฝั่งและบอย อย่างการถ่ายภาพของฝั่ง ถ่ายรูปโดยจัดวางองค์ประกอบให้ดูดี เก็บรายละเอียดอย่างชัดเจน พร้อมกับใส่ Filter และ Caption บอกล่าเพื่อลง Instagram แต่สำหรับบอย เป็นช่างภาพที่ชอบถ่ายแบบ “Snap Shot” เป็นเรื่องราว เป็นความทรงจำของตน เทคนิคการถ่ายภาพทั้งสอง แสดงได้ความแตกต่างของอัตลักษณ์ของตัวละคร รวมไปถึงความทรงจำ หากวิเคราะห์ผัสสะหรือประโยชน์เบื้องต้น “ภาพถ่าย” (Prop) (Denotation) มีหน้าที่ช่วยบันทึกความทรงจำอย่างเป็นรูปธรรม (Connotation) ในระดับมายาคติ (Myth) ภาพถ่ายเป็นเหมือนการยอมความทรงจำของ ฝั่งและบอย หรือการปรุงแต่งความทรงจำและความรู้สึก การถ่ายภาพของฝั่ง ได้ปรุงแต่ง ใส่สี ใส่ฟิลเตอร์ลงไปในทุกครั้ง สวมทับความรู้สึกและความทรงจำ ข้อดีคือการได้รูปสวยตามใจที่อยากได้ แต่ข้อเสียคือรู้สึกที่ไม่ได้จดจำความรู้สึกในตอนถ่าย ในตรงกันข้าม บอยถ่ายภาพโดยที่ไม่ได้ปรุงแต่ง บอยจดจำความรู้สึกและยอมรับได้ถึงความทรงจำและความรู้สึกของรูปทุกครั้ง อย่าง ถ่ายรูปพ่อตอนซ่อมจักรยาน จดจำถึงระยะห่างของความสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี หรือ บอยจำได้ว่ามีนพเคยไปเที่ยวด้วยกัน แม้จะไม่มีภาพมายืนยันให้หนักก็ตาม มายาคติของภาพถ่ายกับตัว

ละคร สร้างความหมายที่สะท้อนถึงประเด็นทางการเมืองของผู้คนในสังคมได้ตั้งคำถาม เราจดจำเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญไว้เป็นอย่างไร สังคมมองว่าการรัฐประหาร การยึดอำนาจของทหาร เป็นสิ่งที่เรายอมรับและเข้าใจถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา หรือเราหาความรู้สึกมาสวมทับไว้เพื่อไม่ให้รู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคม

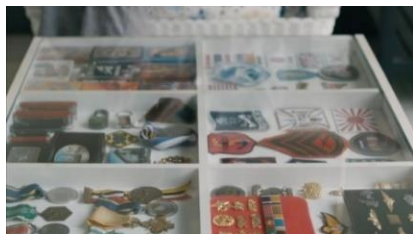
ภาพประกอบ 15 ภาพถ่ายของฝั่ง และ ภาพถ่ายของบอย

ที่มา: คงเดช จาตุรันต์รัศมี (2558). Snap แค่...ได้คิดถึง. อรรถพล ณ บางช้าง และ กัญญารัตน์ จีรัชชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.

นอกจากนี้ยังได้ใช้บริบททางการเมืองเป็นบริบทของเรื่องราว ยังนำเสนอเกี่ยวกับทหารไว้อยู่จำนวนหนึ่ง เช่น ตัวละครอย่างพ่อของฝั่งและแฟนหนุ่มมีอาชีพเป็นทหาร รถถังวิ่งบนถนน รูปของข้าราชการทหาร รองเท้าบูท เครื่องยศต่าง ๆ หากวิเคราะห์สิ่งที่นำเสนอโดยภาพรวม ความหมายของ “ทหาร” ไม่เพียงแต่จะเป็นหน่วยสื่อความหมายขนาดเล็ก หากพิจารณาถึงโครงสร้าง สามารถสื่อความหมายได้ในระดับมายาคติ

การที่รัฐบาลทหารเข้ามามีบทบาทในการปกครองและบริหารประเทศ สังคมอาจตั้งคำถามว่า ทหารไม่ใช่พนักงานเมืองจะบริหารได้อย่างไร ส่วนหนึ่งของสังคมที่ยอมรับระบบของรัฐบาลได้ อาจเป็นเพราะมายาคติของความเป็นทหาร ที่อำพรางหรือสวมทับความหมายเดิมลงไป ใน ความหมายแรก “ทหาร” (Character) (Denotation) คืออาชีพที่มีหน้าที่ปกป้องรักษาความสงบสุข และต่อสู้กับภัยคุกคามอย่างภาวะสงคราม แต่ด้วยภาพลักษณ์ของความเป็นทหารที่ยึดถืออุดมการณ์ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสามสถาบันสูงสุด เป็นนักรบของชาติที่อุทิศตนและเสียสละให้กับประชาชนและบ้านเมือง อัตลักษณ์แสดงถึงความเป็นชายในอุดมคติ เป็นสุภาพบุรุษ ความเป็นผู้นำ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ ความจงรักภักดี ด้วยทหารจึงเป็นเครื่องหมายทางวัฒนธรรม (Connotation) ของคำว่า “ความดี” มายาคติของทหาร (Myth) จึงเป็นตัวแทนของความดีที่สามารถเป็นเหมือนฮีโร่ที่เข้ามาช่วยจัดการปัญหาหรือระบบของพนักงานเมือง หรือปัญหาทางการเมืองระหว่างประชาชนด้วยตัวเอง สิ่งที่เคยมองว่าที่สร้างปัญหากลับถูกผลักดันให้เป็นสิ่งที่

เรียกว่า “ความไม่ดี” และสิ่งที่เข้ามาใหม่กลายเป็น “ความดี” ไม่แปลกใจที่ผู้คนสังคมไทยจะยอมรับระบบหรืออำนาจเผด็จการ

ภาพประกอบ 16 เครื่องยศที่เป็นของทหาร และพิธีแต่งงาน

ที่มา: คงเดช จาตุรันต์รัศมี (2558). Snap แค...ได้คิดถึง.อรรถพล ณ บางช้าง และ กัญญารัตน์ จีระชชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.

3. การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

การเล่าของภาพยนตร์ใช้เหตุการณ์ทางการเมืองเป็นบริบทของสถานการณ์ทางการเมือง อย่างการรัฐประหารของคณะรักษาความสงบที่นำโดยทหารโดยตรงแล้ว นอกจากนี้แล้วยังมีรูปสัญลักษณ์เกี่ยวกับทหารโดยตรงอย่าง บ้านของผึ้งในกรุงเทพฯ รถที่ใช้งานของทหาร หรือพิธีการแต่งงานของผึ้งก็เป็นค่านิยมของทหาร สิ่งที่น่าสนใจคือรูปสัญลักษณ์ที่ปรากฏบางอย่างไม่มีความเกี่ยวข้องกัน อย่างปลาตุ๊กแก ตุ๊กตา เลข 8 หรือ คำว่า สลิม หากวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายภายใต้บริบททางการเมืองในปัจจุบัน จะเห็นถึงความหมายที่สื่อถึง ระบบการปกครองในปัจจุบันและอดีต อำนาจของรัฐบาล ผู้ที่ได้รับผลกระทบและไม่ได้รับผลกระทบ ซึ่งส่วนใหญ่ภาพยนตร์ใช้สัญลักษณ์ที่ห่างกันในระดับที่ 3 หรือ “สัญลักษณ์” (Symbol) เป็นหลัก

ตาราง 18 ระยะของรูปสัญลักษณ์ห่างในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค...ได้คิดถึง

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
1. ลูกคุณหนู (Character)	ชนชั้นสูง	สัญลักษณ์
2. สลิม (Dialog)	ทัศนคติทางการเมือง	สัญลักษณ์
3. เรื่องเช็กส์ (Dialog)	การแสดงออก	สัญลักษณ์
4. ตุ๊กตา (Prop)	สังคมในอุดมคติ	สัญลักษณ์
5. ปลาตุ๊กแกตัวเก่า (Prop)	ระบอบสังคมในอดีต	สัญลักษณ์

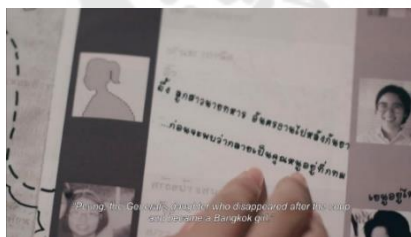
ตาราง 18 ระยะของรูปสัญลักษณ์ทางการเมืองในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่นั้น...ได้คิดถึง (ต่อ)

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
6. ปลาตุ๊กแกตัวใหม่ (Prop)	ระบอบสังคมนิยมในปัจจุบัน	สัญลักษณ์
7. เลข 8 (Dialog)	ช่วงเวลารัฐบาล	สัญลักษณ์
8. รูปภาพ (Prop)	โครงสร้างสังคม	สัญลักษณ์

1. ผึ้งได้มีโอกาสพูดคุยกับเพื่อนสมัยเรียน ทำให้เธอนึกย้อนถึงความทรงจำครั้งนั้น เธอเปิดหนังสือรุ่น แล้วพบกับข้อความที่เพื่อนเขียนไว้ในหนังสือว่า “ผึ้ง ลูกสาวนายทหารอันตรายจะไปหลังกันยาก่อนจะพบว่ากลายเป็นคุณหนูอยู่ที่กทม.” หน่วยสื่อความหมาย “คุณหนู” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ชนชั้นสูง” (Signified) ผึ้งเป็นลูกสาวของนายทหาร ที่เกิดเหตุต้องเข้ากรุงเทพฯในเดือนกันยายน เพื่อทราบข่าวอีกครั้งก็กลายเป็นคุณหนูในเมืองกรุง ครอบครัวของผึ้งมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ทางการเมือง เป็นฝักฝ่ายในฐานะ “ผู้กระทำ” นอกจากจะไม่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์รัฐประหาร ยังได้รับฐานะทางสังคมที่สูงขึ้นกลายเป็นลูกคุณหนู เป็นนัยยะแสดงถึงฐานะทางครอบครัวของผึ้งย่อมสูงขึ้นตามด้วย ในทางกลับกัน ถ้าไม่มีรัฐประหาร ผึ้งก็อาจจะไม่ได้เป็นลูกคุณหนูและยังคงอยู่ที่เก่าตามเคย

2. การรวมตัวของเพื่อนสมัยเรียนที่ร้านก๋วยเตี๋ยว บทสนทนาถึงข่าวการเมือง เหตุการณ์อัยการศึกเต็มโลกออนไลน์ ทำให้หยอกล้อประเด็นเป็นมุกตลก ส่งผลกระทบแค่หุ่นที่ร่วงลงมา และการพูดถึงเพื่อนเก่า “นพ” เคยเป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน แต่แตกหักกันด้วยข้อความคิดเห็นทางการเมือง เพราะนพมองว่ารัฐเป็นสลัม หน่วยสื่อความหมาย “สลัม” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ทัศนคติทางการเมือง” (Signified) เป็นคำศัพท์ที่รากฐานเปรียบกับชนมหลากสีของไทย ในความหมายของ “สลัม” เป็นความหมายแฝงในรูปแบบวาทกรรมทางการเมืองร่วมสมัย หมายถึงกลุ่มประชาชนที่มีทัศนคติและอุดมการณ์ทางการเมือง พลวัตทางความคิดขับเคลื่อนไปตามวาระของรัฐบาลที่เข้ามาปกครองหรือเข้าฝักฝ่ายไปตามความคิดผู้นำ จุดยืนที่ชัดเจนอย่างปกป้องสถาบันเป็นหลัก การนำเสนอของตัวละครในหนังสือถึงเรื่องของชนชั้น กลุ่มไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาทางการเมือง ไม่สนใจเรื่องระบบที่บริหารประเทศ อย่างเพื่อนของผึ้งที่อ่านข่าวหนังสือพิมพ์ พูดว่า “ไม่มีหน้าบ้านเท็งหรอ” สื่อถึงทัศนคติถึงกลุ่มคนที่เพิกเฉยทางการเมือง เพราะไม่ได้รับผลกระทบ

3. ผึ่งกับเพื่อนถามถึงเรื่อง “ปู” ว่าที่เจ้าสาวกับ “เอ” ว่าที่เจ้าบ่าว ถึงที่มาความสัมพันธ์ ปูเล่าว่าเคยคบกันสมัยเรียนแต่ก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่เกินเลย และปูก็ทิ้งเอไปด้วยเหตุผลว่า เอสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ติด เพื่อนก็ถามซุบซิบได้เดียงของปู เธอมีความสัมพันธ์กับชายหนุ่มในโลกออนไลน์ด้วยเรื่องซีก เรียกได้ว่าเข้าหากันได้ดี ผู้ชายที่ว่าคือ เอ แฟนหนุ่มสมัยเรียน หนึ่งได้ใช้หน่วยสื่อความหมายของ “เรื่องซีก” (Signifier) สื่อความหมายถึง “การแสดงออก” (Signified) หนึ่งใช้ความสัมพันธ์เรื่องของวัฒนธรรมของไทยกับความหมายได้อย่างแนบเนียนและมีชั้นเชิง ด้วยวัฒนธรรมหรือค่านิยมของคนไทยรุ่นเก่าที่ปลูกฝังความเป็นหญิง เรื่องเพศเป็นสิ่งที่ไม่ควรพูดหรือคิดได้ จึงกลายเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับผู้หญิงในสังคมไทย หรือเรื่องซีกจะพูดกันในกลุ่มเพื่อนหญิงด้วยกันเท่านั้น หากนำความหมาย “การแสดงออกมา” มาเปรียบเทียบกับความหมายทางการเมือง “การแสดงออกหรือความคิดเห็นทางการเมือง” เป็นสิ่งที่ควรพูดได้เหมือนเรื่องทั่วไป แต่กลับถูกอำนาจรัฐบาลเผด็จการไม่ให้แสดงออก ไม่มีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์ถึงประเด็นและปัญหาที่เกิดขึ้น หากปูนำเรื่องได้เดียงเล่ามาเล่าในพื้นที่สาธารณะ เธอคงจะโดนประณามและวิจารณ์จากคนรุ่นเก่า แต่หากเป็นเรื่องของการเมือง ประชาชนโดนอำนาจอย่างไม่เป็นธรรมปิดกั้น ในตอนจบเรื่องเล่าของปู เธอรู้สึกถึงความเสียดายที่เงินอายุกับเรื่องซีกส์ ถ้ากล้าแสดงแต่แรก ชีวิตคงมีความสุขมากกว่านี้ ประโยคชวนสะท้อนและตั้งคำถามถึงประเด็นทางการเมือง ถ้ากล้าที่จะแสดงออกหรือปฏิเสธต่อการยึดอำนาจของรัฐบาลทหาร สังคมอาจจะได้ชีวิตหรือประชาธิปไตยที่ดีกว่านี้

ภาพประกอบ 17 ข้อความในหนังสือรุ่น และ เพื่อนคุยกันเรื่องซีกส์

ที่มา: คงเดช จาตุรันต์รัศมี (2558). Snap แค่นั้น...ได้คิดถึง. อรรถพล ณ บางช้าง และ กัญญารัตน์ จีวรชชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.

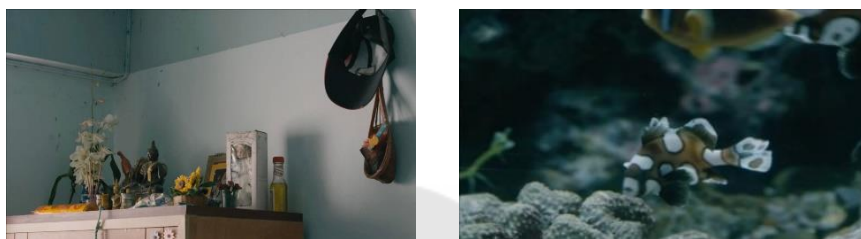
4. แมว เป็นลูกของภารโรงประจำโรงเรียน และเป็นรุ่นน้องผึ่งในโรงเรียน แมวเสียแม่ไปและต้องมาเป็นภารโรงแทนโดยไม่ได้เรียนต่อ แมวพาผึ่งกลับบ้านพักหลังโรงเรียนเพื่อหาเก้าอี้ที่ผึ่งเคยใช้ แล้วผึ่งก็เห็นตุ๊กตาที่เคยให้กับแมวในตอนที่ผึ่งโตแล้วเลยอยากให้กับ

น้อง แมวจัดเก็บไว้อย่างดีในกล่อง ถึงขนาดวางไว้ระดับเดียวกับพระประจำบ้าน (บนตู้เสื้อผ้า) มองว่าเป็นสิ่งมีคุณค่าราวกับของศักดิ์สิทธิ์ หน่วยสื่อความหมาย “ตุ๊กตา” (Signifier) สื่อความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” (Signified) การมีอยู่ของตุ๊กตาหรือไม่มีสำหรับผึ้ง ก็มีได้ส่งผลกระทบอะไร แต่การมีอยู่ของตุ๊กตาสำหรับแมว เป็นสิ่งของที่ยืนยันถึงความต้องการและความเชื่อของแมว สะท้อนถึงความต้องการของผู้คนในชนชั้นแบบแมว การมีหรือไม่มีระบอบประชาธิปไตยอาจจะไม่สำคัญ ต่อกลุ่มตัวละครอย่างผึ้ง เพราะไม่ได้ส่งผลกระทบ แต่สำหรับชนชั้นรากหญ้า ประชาธิปไตยเป็นระบอบเดียวที่ยืนยันฐานะทางสังคม ว่าพวกเขามีสิทธิเสรีภาพและฐานะทางสังคม เป็นประชาชน เทียบเท่ากับชนชั้นที่สูงกว่า

5. ในพิภพทัศน์ ผึ้งและบอยได้พูดถึงปลาตัวหนึ่งชื่อว่าตุ๊กแก ปลาที่ทั้งคู่เคยช่วยกันดูแลโดยบอยให้อาหารตอนเช้า ผึ้งให้อาหารตอนกลางวัน แล้วปลาตุ๊กแกก็หายไปหลังจากที่เรียกจบ ทั้งคู่ย้อนความหลังถึงปลาตุ๊กแก กลับพูดถึงลักษณะของปลาแตกต่างกัน ผึ้งว่าเหมือนตุ๊กแก หางไม่ยาว ส่วนบอยว่าน่ารักกว่าตุ๊กแกจริง ๆ เป็นสีฟ้า หางยาว ในความทรงจำของทั้งคู่ ปลาตุ๊กแกเหมือนกับไม่ใช่ตัวเดียวกัน จากลักษณะของแต่ละคน แม้ผึ้งจะยืนยันว่าเคยเลี้ยงด้วยกัน ในการเล่าเรื่องของหนังรัก หน่วยสื่อความหมาย “ปลาตุ๊กแก” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ตัวแทนความรัก” (Signified) แม้ในมุมมองความรักของระหว่างบอยและผึ้ง จะไม่มีทิศทางในลักษณะเดียวกัน (ปลาแต่ละคนไม่เหมือนกัน) แต่ก็ยืนยันความสัมพันธ์ว่าเคยเกิดขึ้นจริง แม้วันหนึ่งมันเหลือเพียงแค่ความทรงจำ แต่หากมาวิเคราะห์ความหมายในบริบทของการเมือง “ปลาตุ๊กแกตัวเก่า” (Signifier) เป็นความหมายถึง “ระบบสังคมในอดีต” (Signified) สังคมในช่วงเวลาก่อนจะเกิดรัฐประหาร การบริหารจากรัฐบาลชุดเก่า ย้อนกลับไปในช่วงเวลาของผึ้งและบอย (ก่อนผึ้งจะย้ายเข้ากรุงเทพฯ) สะท้อนถึงผู้คนในสังคม ต่างมีทัศนคติ ความคิดเห็นที่ต่างกันออกไปในยุคเก่า ส่วนหนึ่งมองว่าเป็นนักการเมืองคอร์รัปชัน หรือมีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องสถาบัน อีกคนส่วนหนึ่งมองว่าเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ รัฐบาลสามารถบริหารประเทศได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นทัศนคติปัจเจกบุคคล เหมือนผึ้งและบอยที่เห็นมองปลาตุ๊กแกแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

6. แล้วผึ้งได้เจอปลาสีทึบสีในตู้ โดยบอกว่าเป็นปลาตุ๊กแก ซึ่งแน่นอนว่าเป็นปลาตุ๊กแกตัวใหม่ เนื่องจาก บ่อน้ำที่โรงเรียนเป็นน้ำจืด แต่ในตู้นี้เป็นปลาน้ำเค็ม ซึ่งไม่มีทางที่จะเป็นตัวเดียวกัน แต่ผึ้งกลับมโนให้ปลาตัวนี้คือปลาของทั้งคู่ อีกนัยยะหนึ่งคือหาปลาตัวใหม่แทนที่ปลาในความทรงจำในอดีต หน่วยสื่อความหมาย “ปลาตุ๊กแกตัวใหม่” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ระบอบสังคมในปัจจุบัน” โดยหนังใช้ความสัมพันธ์แบบตรงข้าม (Binary Opposition)

ในการสื่อความหมาย ถ้าปลาตุ๊กแกตัวเก่าอยู่ในน้ำจืด ซึ่งจะตรงข้ามกับปลาตุ๊กแกตัวใหม่ ในน้ำเค็ม เปรียบเหมือนกับระบบของสังคมไทย ที่แตกต่างกันระหว่างอดีตกับปัจจุบัน ตัวฝั่งสะท้อนถึงผู้คนในสังคมส่วนหนึ่ง ที่ต้องยอมรับในระบบของสังคมปัจจุบันเพื่อให้ได้ไปต่อในอนาคต เหมือนกับความสัมพันธ์ของฝั่งและบอย

ภาพประกอบ 18 ตุ๊กตาของแมว และปลาตุ๊กแกในตัว

ที่มา: คงเดช จาตุรันต์รัศมี (2558). Snap แค... ได้คิดถึง. อรรถพล ณ บางช้าง และ กัญญารัตน์ จีระชชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.

7. ทั้งองค์ประกอบศิลป์และอุปกรณ์ประกอบฉาก เป็นสัญลักษณ์ที่หนึ่งต้องการเสนออยู่เรื่อย ๆ อย่าง การรายงานข่าว ข่าวในโทรทัศน์ รูปภาพ รองเท้า รถถัง จากตัวอย่างสัญลักษณ์ที่ปรากฏ สัญลักษณ์มีความหมายแฝงนัยยะไปกับศิลปะทางภาพยนตร์ สิ่งที่น่าสนใจในหนังคือ หน่วยสื่อความหมาย “8 / เลขแปด” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ช่วงเวลาของรัฐบาล” (Signified) สังเกตเห็นว่าตัวละครพูดหลายครั้ง อย่างฝั่งพูดกับเพื่อนประมาณว่า “ความรู้สึกที่ผ่านมา 8 ปี ทำไมมันรู้สึกว่ายาวนาน” ฉากบอกกับแม่ของบอย “8 ปี นี่ก็หนึ่งใน 3 ของชีวิตหนูแล้วนะคะ” หรืออ้างอิงจากเวลามัธยมก่อนจะย้ายเข้ากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นช่วงอายุ 18 และปัจจุบันของฝั่ง 26 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลา 8 ปีเช่นกัน หากสัญลักษณ์สื่อความหมายถึงเหตุการณ์ทางการเมืองไทย เป็นช่วงกรอบเวลาของสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2557 ซึ่งมีการรัฐประหาร 2 สมัย ติดต่อกัน ครั้งแรกเป็นของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฯ กับครั้งที่สองของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ในแง่ของหนัง เป็นกรอบเวลาความสัมพันธ์ที่ค้างคาของฝั่งและบอย ความรักถูกหยุดไว้และไม่ได้สานสัมพันธ์ต่อ แต่ในแง่การเมือง จากวันแรกของรัฐบาลทหารถึงปัจจุบัน เราได้ก้าวไปไหนบ้างหรือยัง สังคมไทยกำลังหาเดินย้ายอยู่กับที่หรือเปล่า คงเป็นคำถามทิ้งไว้กับคนดูได้พิจารณาต่อไป

8. ในฉากที่แมนและฝั่งเลือกรูปงานแต่ง หน่วยสื่อความหมาย “รูปภาพ” (Signifier) หมายถึง “โครงสร้างสังคม” (Signified) วิเคราะห์จากการเล่าของหนัง แมนกำลังพูดถึงรูปงานแต่งของฝั่งกับแม่ที่เห็นดีเห็นงามกับความคิดของแมน เป็นนัยยะถึงโครงสร้างหรือบริบท

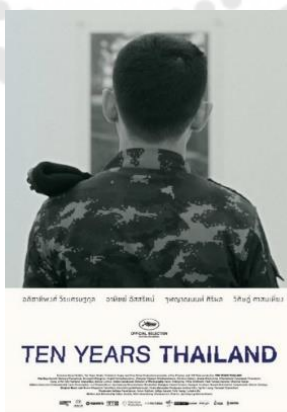
ทางการเมืองปัจจุบันหรือในอนาคตที่จะเกิดขึ้น กลับกันฝั่งได้แต่นั่งคิดถึงความทรงจำของรูปภาพสมัยมัธยมที่บอยส่งมาให้ เป็นนัยยะคิดถึงโครงสร้างสังคมแบบประชาธิปไตยครั้งอดีต หรือเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่เกิดรัฐประหาร เพราะฝั่งยังเรียนอยู่และยังไม่เข้ากรุงเทพฯ ทำายที่สุด แม้วก่อนหน้านี้ฝั่งจะนึกถึงความสัมพันธ์ ความทรงจำ ความรู้สึก กับช่วงเวลาดีดีมากเพียงไหน ถึงขนาดร้องไห้ในงานแต่งงาน รวากับว่าเธอเสียใจและปลดปล่อยออกมา แต่ฝั่งก็ยังแต่งงานกับแมนเหมือนเดิม ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เปรียบเหมือนโครงสร้างสังคมปัจจุบัน ต้องจำนนและยอมรับ เช่นเดียวกับการยอมรับของฝั่ง

ภาพประกอบ 19 ทั้ง 3 คน เลือกรูปงานแต่ง

ที่มา: คงเดช จาตุรันต์รัศมี (2558). Snap แค...ได้คิดถึง. อรรถพล ณ บางช้าง และ กัญญารัตน์ จีรัชชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET พ.ศ. 2561

ภาพประกอบ 20 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET

ที่มา: อาทิตย์ อัสสรรัตน์ (2561). Ten Year Thailand - SUNSET. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิกเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

1. การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

เรื่องราวของ แก่น ทหารพลขับ พาหัวหน้ามาปฏิบัติภารกิจ เข้ามาตรวจความเรียบร้อยภายในงานจัดแสดงผลงานศิลปะภาพถ่าย ของศิลปินท่านหนึ่ง เนื่องจากได้รับการร้องเรียนว่างานภาพถ่ายเหล่านี้เป็นภาพที่ไม่เหมาะสมและอาจสร้างความแตกแยกขัดแย้งให้กับผู้คนในสังคมได้ พร้อมกับความสัมพันธ์ของ แก่น พนักงานทำความสะอาด จนสุดท้าย แก่น ได้เผยความรู้สึกต่อแก่น ก่อนจะติดตามหัวหน้าไปต่างจังหวัด โดยผู้วิเคราะห์ลำดับฉาก (Scene) ตามการนำเสนอของหนัง ในรูปแบบเน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) โดยเล่าเรื่องราวของตัวละคร และเหตุการณ์ไปเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจบ

ตาราง 19 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET

ฉาก(Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
1		บรรยากาศที่จัดนิทรรศการภาพถ่าย
2	พลทหารแก่น	พลทหารนั่งอยู่บนรถตู้
3	นายทหาร	พูดโทรศัพท์กับเจ้านาย
4	นายทหาร และ ตำรวจ	นายตำรวจเข้ามาที่จัดนิทรรศการและคุยกับนายทหาร
5	นายทหาร และ ตำรวจ	เจ้าหน้าที่ทั้งหมดเดินเข้ามาที่ห้องจัดงาน
6	ผู้จัดงาน	ผู้จัดงานเข้ามาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่
7	นายทหาร	นายทหารขอถ่ายรูปแบบรูปบรรยากาศการจัดงาน
8	พลทหารแก่น และ แม่บ้าน	พลทหารแก่นเข้ามาทักทายแม่บ้าน และยื่นดูหัวหน้าปฏิบัติงาน
9	นายทหาร	เจ้าหน้าที่ถามหาเจ้าของงานนิทรรศการภาพถ่าย
10	ตำรวจ	นายตำรวจท้วงถามถึงภาพถ่ายว่ามีปัญหา เป็นภาพไม่เหมาะสม
11	พลทหารแก่น	เดินเข้าไปในห้องน้ำและดูโทรศัพท์
12	พลทหารแก่น และ แม่บ้าน	พูดคุยกันบริเวณหลังห้องจัดแสดงแบบเป็นกันเอง และถกเถียงกันเรื่องภาพถ่ายที่เป็นประเด็น
13	ตำรวจ และ แม่บ้าน	นายตำรวจท่านหนึ่งเดินมาขอเข้าห้องน้ำ แต่แม่กลับบอกว่าห้องน้ำเสีย

ตาราง 19 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET (ต่อ)

ฉาก(Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
14	ตำรวจ และ ศิลปิน	ตำรวจมาถามศิลปินท่านหนึ่งภายในงานเกี่ยวกับงานที่เขาเขียน
15	แม่บ้าน และ พลทหาร แก่น	แม่บ้านแฉนเดินไปหาพลทหารแก่น ที่นอนฟังเพลงอยู่บนรถตู้
16	เจ้าของงาน และ นายทหาร	เจ้าของงานเข้ามาพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ อธิบายว่าภาพถ่ายเป็นเพียงผลงานศิลปะ
17	ตำรวจ	ตำรวจอธิบายว่าภาพถ่ายที่เป็นปัญหาและสามารถทำให้คนที่ไม่เข้าใจ สร้างความรุนแรงได้
18	นายทหาร	เดินทางกลับและบอกให้พลทหารแก่นอยู่ดูแลความเรียบร้อย
19	พลทหารแก่น	เดินเข้าไปในห้องจัดงาน ยืนดูภาพถ่าย
20	เจ้าของงาน	เจ้าของเดินมาเก็บภาพถ่ายและร้องไห้ ก่อนจะเดินออกไป
21	พลทหารแก่น และ แฉน	ทั้งคู่เดินออกมาบริเวณที่จัดการ พุดคุยกัน

การเล่าเรื่องราวในพื้นที่งานศิลปะงานภาพถ่ายแห่งนี้ เริ่มต้นด้วยตัวละครหลักอย่าง แก่น ที่มีอาชีพเป็นทหาร และตามด้วยประชาชนทั่วไปภายในงาน จะสังเกตได้ว่าฝั่งเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามาประกอบด้วย ทหาร และ ตำรวจ ก็กับการแสดงตัวอย่างแต่งเครื่องแบบ นอกเครื่องแบบ และพกอาวุธปืน เพียงเพราะต้องการเข้ามาตรวจงานศิลปะ ซึ่งเป็นภาพที่ดูขัดแย้งต่อความปกติในสังคม ซึ่งสัญลักษณ์ในการเล่าเรื่องดังกล่าว สะท้อนถึงประเด็นทางการเมือง สื่อความหมายผ่านตัวละคร (Character) และเหตุการณ์ (Scene) ของ เจ้าหน้าที่ เป็นหลัก

ตาราง 20 เรื่องราวและเหตุการณ์ของเจ้าหน้าที่ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
1. ฉาก 4 , 5 , 6 , 7	ทหารและตำรวจเข้ามาในพื้นที่ สื่อถึงสถานะและอำนาจ	
2. ฉาก 10	เจ้าหน้าที่ชี้นำทางความคิดให้กับผู้คนในสังคม	สะท้อนถึงอำนาจของรัฐบาลที่
3. ฉาก 12	สื่อถึงอำนาจอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ	ต้องการจำกัดพื้นที่การ
4. ฉาก 14	สื่อถึงทัศนคติสังคมต่อเจ้าหน้าที่รัฐ	แสดงออกของผู้คนในสังคม หรือ
5. ฉาก 16	สื่อถึงทัศนคติของสังคมถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่าย	แสดงถึงทางออกของประเด็น
6. ฉาก 19 , 20	สื่อถึงผู้คนในสังคมไม่มีสิทธิ วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล	และปัญหาที่เกิดขึ้น
7. ฉาก 21 , 22	สื่อถึงสังคมในอุดมคติ	

1. แก่น หรือ ตัวเอกของเรื่อง ทหารชั้นผู้น้อย รับหน้าที่เป็นพลขับพาหัวหน้ามาตรวจพื้นที่นิทรรศการภาพถ่ายศิลปะ พร้อมกับตำรวจสองนาย ซึ่งหน่วยทหารของแก่นใส่ชุดเต็มยศที่ระบุถึงหน่วยงาน กับเจ้าหน้าที่สองนายใส่ชุดนอกเครื่องแบบ ไม่สามารถระบุหน่วยงานได้อีกทั้งพกอาวุธด้วย อีกทั้งไม่มีหมายค้นหรือหลักฐานการแจ้งจากประชาชนว่างานศิลปะภาพถ่ายดังกล่าว สร้างปัญหาให้กับสังคม แสดงความหมายถึง การใช้อำนาจของกฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม ในการเข้าตรวจสอบ

2. หัวหน้าทหารถ่ายภาพเก็บหลักฐาน และบอกกับทางผู้จัดนิทรรศการว่าเป็นภาพถ่ายที่มีอะไรมากกว่านั้น หรือตำรวจนอกเครื่องแบบบอกว่า ภาพตำรวจนั่งร้องไห้ในเบอร์เกอร์คิง มันไม่เหมาะสม การแสดงความเห็นของทหารที่บอกว่าภาพมีนัยยะ ซึ่งเบื้องต้นผลงานศิลปะขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ การตีความของผู้ชม แต่การชี้นำของหัวหน้าทหาร แสดงถึงการสร้างกรอบทางความคิดให้กับผลงาน รวบรวมว่าผลงานพวกนี้สร้างเพื่อจุดประสงค์บางอย่าง เช่นเหตุผลทางการเมือง อย่างภาพตำรวจร้องไห้ในเบอร์เกอร์คิง

3. ป้าแม่บ้านเล่าให้พลขับแก่นฟังว่า ในช่วงเวลาไม่ถึงปี นิทรรศการถูกตรวจสอบถึงสามรอบ ซึ่งแก่นก็ตอบกลับด้วยเหตุผลว่า รูปพวกนี้อาจสร้างความขัดแย้งให้กับสังคมได้ เขาก็แค่ทำตามหน้าที่เท่านั้นเอง แสดงถึงอำนาจของรัฐบาล การแสดงออกของประชาชน

ถูกจับตามองเพียงเป็นเพราะภาพถ่ายเกี่ยวกับ ทหาร ตำรวจ กลับถูกตรวจสอบหลายครั้งอย่าง ผิดปกติ

4. ตำรวจนอกเครื่องแบบได้ถามศิลปินคนหนึ่ง กำลังวาดภาพอะไรอยู่ เขาตอบว่าเป็นภาพของ “จิตวิญญาณเสือ” ทั้งที่เป็นภาพสีละเลงอย่างสะเปะสะปะ ในอีกแง่หนึ่งของการเล่า อาจเป็นการทวงประสาทของศิลปิน อีกทั้งสวดคำหยาบและอากรรมहुตหลังจาก ตำรวจเดินออกไป แสดงความหมายถึง ส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่พอใจต่อการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ เบื้องลึกของจิตใจ ความคิด ความซับซ้อนที่ต้องการปลดปล่อยหรือแสดง การต่อต้าน ออกมา ได้แค่เพียงแสดงออกผ่านภาพวาดเท่านั้น เพื่อหลีกเลี่ยงจากการใช้กฎหมายที่อาจส่งผลกระทบให้แก่ตัวศิลปินได้

5. เจ้าของงานอธิบายถึงแนวคิดของงานภาพถ่าย ที่เป็นการถ่ายแบบสารคดี ไม่ได้มีการจัดฉาก อย่าง ภาพเด็กนักเรียนหญิงยืนหัวเราะ โดยมีอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเป็นฉากหลัง แต่เจ้าหน้าที่ให้เหตุผลว่า ไม่สำคัญว่ารูปเป็นแบบไหนอย่างไร แต่สำคัญที่ว่าสร้างความเข้าใจ ผิดและมีคนไม่พอใจ จากนั้นตำรวจนอกเครื่องแบบบอกว่า กลุ่มคนจัดงานเป็นพวกจบนอก ไม่เข้าใจตาสีตาสาที่เห็นรูปพวกนี้หรืออีกทั้งขู่ว่าถ้ามีคนมาขวางหินใส่ ก็ช่วยเหลืออะไรไม่ได้ แสดงความหมายได้หลายอย่าง ประการแรก ความสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่มจัดงาน กับ ชาวบ้านตาสีตาสา แสดงความหมาย สะท้อนทัศนคติทางการเมืองของผู้คนในสังคม ระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่กับการวิธีการแสดงออกประเด็นทางการเมือง กลุ่มหนึ่งแสดงออกผ่านผลงานศิลปะ ผลงานสร้างสรรค์ ตามหลักสากลวิธี ในอีกด้านหนึ่ง แสดงความไม่พอใจโดยใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรม หรือใช้ความรุนแรงอย่างที่ตำรวจกล่าวอ้าง ประการสอง สะท้อนถึงความคิดของคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่า ที่ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งประเด็นและปัญหาหลักในระดับโครงสร้างของสังคม

6. พลทหารแก่นเข้าไปดูรูปในห้องนิทรรศการภาพถ่าย ขณะที่กำลังพิจารณาภาพแต่ละภาพ กลุ่มผู้จัดงานได้เก็บภาพที่เป็นปัญหา อย่างภาพ ทหารในเครื่องแบบนั่งมองฟ้า ภาพตำรวจนั่งร้องไห้ในเบอร์เกอร์คิง ภาพนักเรียนหญิงยืนหัวเราะ ก่อนจะร้องไห้และเดินออกไป สื่อความหมายถึง เป็นการย้ำถึงอำนาจของรัฐบาลเผด็จการ ในตอนสุดท้ายแล้วผู้คนในสังคมไม่มีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล แม้จะเป็นการแสดงออกตามหลักสากลวิธีก็จะถูกอำนาจรัฐใช้อำนาจไม่เป็นธรรมอยู่เสมอ

7. หลักจากเจ้าหน้าที่กลับไปหมด แก่นได้ชวนแอนพูดคุยถึงเรื่อง ความสัมพันธ์ ก่อนที่แก่นต้องลาติดตามหัวหน้าไปพื้นที่ต่างจังหวัด ได้ขอแอนถ่ายรูปเพื่อเป็นที่ระลึกไว้ แก่นรอพระอาทิตย์เข้ามาอยู่ในเฟรมและจัดวางให้แอนยิ้มกว้างในท่าที่สวยงาม แสดงความ

หมายถึง สังคมหรือพื้นที่ หากได้ใช้ศิลปะหรือความคิดของผู้คนในสังคมเป็นตัวขับเคลื่อน จะนำสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้น เหมือนแอมที่ยิ้มอย่างมีความสุข

เมื่อวิเคราะห์ความหมายการเล่าเรื่องของหนังในระดับห้วงการกระทำ (Action) ที่ประกอบด้วยระดับฟังก์ชัน (Function) ร้อยเรียงกันเป็นในระดับโครงเรื่อง (Narration) ในมุมแรกของความหมาย สะท้อนถึงประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การแสดงออกในพื้นที่สาธารณะของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นงานนิทรรศการภาพถ่าย การจัดฉายภาพยนตร์ ผลงานสร้างสรรค์กลับกลายเป็นสิ่งที่สร้างความขัดแย้งให้กับสังคม ความจริงจึงสื่อผ่านอาวุธขอตำรวจนอกเครื่องแบบที่พกติดตัว ความไม่เป็นธรรมสื่อที่ว่า คนที่ไม่พอใจคือชาวบ้าน ตาสีตาสา ที่หมายถึงคนรุ่นเก่าไม่พอใจในการแสดงออก การกล่าวอ้างเป็นเพียงเหตุผลเลื่อนลอยซึ่งไม่มีหลักฐาน หรือไม่มีคนแจ้งมาสูญเสียด้วยซ้ำ อีกทั้งจะหลับหูหลับตาเมื่อมีคนมาขว้างหินใส่งาน แสดงถึงความไม่เป็นธรรม หรือการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ในมุมที่สองของความหมาย ในตอนจบของเรื่อง การที่แก่นถ้ายรูปแอม อาจเป็นการจำลองภาพในเห็นโครงสร้างสังคมในอุดมคติ ที่ทหารปลดเปลื้องอำนาจและเข้าใจในสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทิศทางของประเทศไทยอาจจะจบลงด้วยความแฮปปี้เอนด์

2. การวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)

หนังได้ใช้หน่วยสื่อความหมายระหว่าง “ทหาร” (Character) กับ “ภาพถ่าย” (Prop) เป็นความหมายทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง แสดงถึงข้อเปรียบเทียบในการสื่อความหมายเบื้องต้นแล้ว ยังสื่อความหมายในระดับมายาคติได้อย่างชัดเจน

2.1 ในฉากก่อนจบของเรื่อง หลังจากที่เจ้าหน้าที่กลับไปแล้ว พลทหารแก่นได้เข้าไปชมภาพถ่ายในห้องนิทรรศการ ซึ่งน่าจะเป็นแก่นสำคัญของเรื่องหน่วยสื่อความหมาย “ทหาร” (Character) (Denotation) สื่อความหมายถึงระบบและวัฒนธรรมขององค์กร (Connotation) การปฏิบัติหน้าที่ของทหาร ต้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า ความหมายในระดับมายาคติของสังคม (Myth) ด้วยวัฒนธรรมขององค์กร สังคมจึงมองว่า ทหารเปรียบเหมือนกับหุ่นยนต์ มีหน้าที่ทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือองค์กร จากค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กรที่ถูกปลูกฝังถึงความเป็นรุ่นพี่รุ่นน้อง ความเป็นระบบของคำสั่งอยู่สูงสุด ไม่มีการคิดสร้างสรรค์แบบปัจเจกบุคคล สะท้อนปัญหาในระบบของทหารชั้นผู้น้อย ที่ถูกระงับจากผู้บังคับบัญชาโดยไม่ได้รับความเป็นธรรม อีกทั้งคำสั่งให้ปฏิบัติต่อประชาชนที่เรียกร้องทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมหรือจริยธรรมของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน

2.2 ในหน่วยสื่อความหมายของ “ภาพถ่าย” (Prop) (Denotation) ในค่านิยมของศิลปะ ภาพถ่ายเป็นเหมือนผลงานที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ อดแน่นไปด้วยอารมณ์ ความสุนทรีย์ะตามความต้องการของผู้สร้าง ไม่มีกฎเกณฑ์ตัดสินหรือจำกัดคุณค่าตัวผลงาน ทุกสิ่งล้วนขึ้นอยู่กับผู้สร้างหรือผู้รับชมจะพิจารณาหรือตีความหมายต่าง ๆ ไปในทิศทางใด (Connotation) ความหมายในระดับมายาคติ (Myth) ภาพถ่ายจึงเป็นเหมือนผลผลิต ความคิด การแสดงออก ของผู้คนในสังคม อย่างการเรียกร้องประเด็นทางการเมือง ไม่ใช่แค่การออกมาประท้วงตามท้องถนน แต่ถ่ายทอดผ่านศิลปะภาพถ่าย ผลงานภาพยนตร์ ผลงานเพลง ทุกอย่างล้วนเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ถึงอุดมการณ์ที่อยู่ในขอบเขตของกฎหมายแบบหลักรัฐบาลของโลก

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์หน่วยสัญลักษณ์ระดับมายาคติ (Myth) แสดงถึงความหมายเชิงโครงสร้าง สื่อความหมายถึงระบอบโครงสร้างสังคมไทยที่ประกอบด้วยอำนาจของระบอบแบบทหาร และการสร้างสรรค์ของระบอบประชาธิปไตย อย่างในอดีตที่ผ่านมา ระบบโครงสร้างสังคมไทยเป็นระบบประชาธิปไตยที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดของประชาชน อย่างการเรียกร้องประเด็นและปัญหา การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นประชาธิปไตยแบบเต็มรูปแบบ ยังมีระบอบอำนาจนิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างชนชั้นสูงและชนชั้นนำจากกองทัพควบคุมทิศทางของระบบการเมือง ในอีกแง่หนึ่ง โครงสร้างสังคมปัจจุบันเป็นการยึดอำนาจจากกองทัพทหาร แม้จะไม่ใช่ความเผด็จการแบบสุดโต่งเหมือนประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ผู้คนยังสามารถมีพื้นที่แสดงออกทางการเมืองได้ แต่ก็มีเพดานจากอำนาจของรัฐคอยกดทับอยู่

ภาพประกอบ 21 ทหาร และภาพถ่าย

ที่มา: อาทิตย์ อัสสรัตน์ (2561). Ten Year Thailand - SUNSET. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อป พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

3. การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

นิทรรศการภาพถ่าย มีการขัดขวางจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และรูปภาพศิลปะของศิลปิน หากวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายที่ปรากฏภายใต้บริบททางการเมืองในปัจจุบัน

สะท้อนความหมายถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ที่ถูกอำนาจไม่ชอบธรรมจากรัฐเป็นผู้กระทำ แม้จะเป็นพื้นที่ศิลปะก็ตาม ซึ่งส่วนใหญ่ภาพยนตร์ใช้สัญลักษณ์ที่ห่างกันในระดับที่ 3 หรือ “สัญลักษณ์” (Symbol) เป็นหลัก

ตาราง 21 ระยะเวลาของรูปสัญลักษณ์ห่างในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SUNSET

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
1. ภาพขาวดำ (Setting)	โครงสร้างสังคม	สัญลักษณ์
2. ภาพถ่าย (Prop)	การแสดงออก	สัญลักษณ์
3. ห้องนิทรรศการ (Setup)	พื้นที่การแสดงออก	สัญลักษณ์
4. ภาพจิตวิญญาณเหนือ (Prop)	ความรู้สึก , จิตใจ	สัญลักษณ์
5. ชุดเครื่องแบบ (Costume)	อำนาจที่เป็นธรรม	สัญลักษณ์
6. ชุดนอกเครื่องแบบ (Costume)	อำนาจที่ไม่เป็นธรรม	สัญลักษณ์
7. คนจัดนิทรรศการ (Character)	ประชาชน	สัญลักษณ์

1. หนึ่งเรื่องใช้การนำเสนอผ่านภาพขาว-ดำ ตลอดทั้งเรื่อง หน่วยสื่อความหมาย “ภาพขาวดำ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “โครงสร้างสังคม” (Signified) ในเทคนิคทางภาพยนตร์เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายถึง อดีต , ประวัติศาสตร์ , ความทรงจำ การใช้เทคนิคดังกล่าวเป็นนัยยะถึงโครงสร้างและบริบทสังคมไทยที่ถูกปกครองโดยรัฐบาลทหาร ใช้ระบบอำนาจจากยุคเก่าเข้ามาทำหน้าที่ สื่อความหมายถึงพลวัตรของสังคมที่กำลังกลับไปสู่ออดีต เต็มไปด้วยความโศกเศร้าของผู้คนถูกกดทับ

2. ภาพถ่ายที่ปรากฏในหนัง ทั้งภาพของตำรวจนั่งร้องไห้ในร้านอาหาร ภาพนักเรียนหญิงยิ้มหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยหรืออีกหลายภาพ หน่วยสื่อความหมาย “ภาพถ่าย” (Signifier) สื่อความหมายถึง “การแสดงออก” (Signified) รูปภาพไม่ใช่เพียงแค่เครื่องมือบันทึกความทรงจำ หรือประโยชน์สัมผัสตามผู้ใช้งาน แต่ภาพสามารถสะท้อนถึงความคิดในรูปธรรม ในอีกแง่หนึ่งสื่อได้ถึงความเป็นไปของผู้คนในสังคม สะท้อนถึงอารมณ์ พฤติกรรม รวมไปถึงอุดมการณ์ ค่านิยม ของสังคมได้ ความหมายของ “การแสดงออก” จึงเป็นความหมายถึงผู้ถ่ายภาพและผู้อยู่ในภาพ ที่เป็นผลผลิตของสังคมในขณะนั้น

3. ภาพในห้องจัดแสดงนิทรรศการภาพถ่าย เต็มไปด้วยภาพจากศิลปินท่านหนึ่ง ที่ต้องการแสดงผลงานศิลปะของตน หน่วยสื่อความหมาย “ห้องนิทรรศการ” (Signifier) ความหมายถึง “พื้นที่การแสดงออก” (Signified) เป็นความสัมพันธ์ความหมายกับ “ภาพถ่าย” ศิลปินต้องการถ่ายทอดศิลปะผ่านผลงานเพื่อให้ผู้ชมได้แวะเวียนเข้ามาชมผลงาน เป็นพื้นที่การแสดงออกทางความคิดที่เป็นผลผลิตทางสังคม สะท้อนถึงบริบททางการเมือง ผู้คนในสังคม ต้องการพื้นที่การแสดงออกเหมือนผลงานศิลปะ เพื่อให้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงประเด็นและปัญหา

ภาพวาดที่ศิลปินกำลังสร้างสรรค์ผลงานอยู่ บอกกับเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบว่า เป็นภาพของจิตวิญญาณเสีย ซึ่งการนำเสนอของหนังเป็นภาพวาดไม่มีความคล้ายถึงเสีย เป็นเพียงศิลปะที่ละเลย หน่วยสื่อความหมาย “ภาพจิตวิญญาณเสีย” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ความรู้สึก” ภาพวาดสามารถสื่ออารมณ์ของผู้วาดได้ ความรู้สึกหรือจิตใต้สำนึก อัดไปด้วยความขบขันใจ ความรู้สึกถูกกดทับ เผยออกมาหลังจากเจ้าหน้าที่เดินไป ภาพวาดที่เห็นจึงเป็นตัวแทนของความรู้สึก จิตใจ ของผู้คนในสังคม

ภาพประกอบ 22 ภาพวาดจิตวิญญาณเสีย

ที่มา: อาทิตย์ อัสสรัตน์ (2561). Ten Year Thailand - SUNSET. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อป พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

4. เจ้าหน้าที่ทั้งสองหน่วย เข้ามาตรวจนิทรรศการภาพถ่ายตามที่ได้รับแจ้งมา ซึ่งหน่วยแรกเป็นเจ้าหน้าที่ใส่ชุดเครื่องแบบทหาร หน่วยสื่อความหมาย “ชุดเครื่องแบบ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “อำนาจที่เป็นธรรม” (Signified) เป็นอำนาจที่เกิดจากความชอบธรรมในกฎหมาย การใส่ชุดเครื่องแบบเต็มยศ หรือขับตุ้มที่ระบุถึงหน่วยงานและสังกัด เป็นการแสดงความโปร่งใสในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

5. ความหมายที่ตรงกันข้าม (Binary Opposition) กับ หน่วยสื่อความหมาย “ชุดนอกเครื่องแบบ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “อำนาจที่ไม่เป็นธรรม” (Signified) จากหนังนำเสนอจะเห็นได้ว่า ตำรวจชุดนอกเครื่องแบบแสดงถึงความไม่เป็นมิตร ชุดแต่งกายระบุไม่ได้ถึง

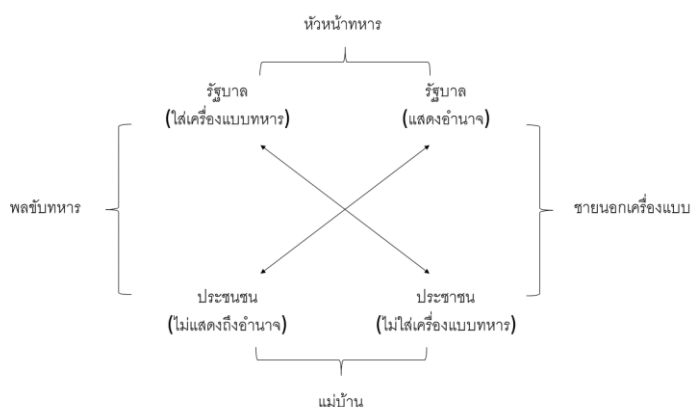
หน่วยงานสังกัด อาวุธปืนที่พกพาแสดงถึงการใช้อำนาจเกินขอบเขต เพราะมาแค่ตรวจสอบสถานที่จัดงาน อีกทั้งการชี้แจงการใช้ความรุนแรงที่จะเกิด หากไม่นำภาพที่มีปัญหาออกไป

ภาพประกอบ 23 เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบ

ที่มา: อาทิตย์ อัสสรรัตน์ (2561). Ten Year Thailand - SUNSET. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปี้ พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

6. หากวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายของอำนาจจากตัวละคร ตามโครงสร้างการเล่าเรื่อง การวางตำแหน่งตัวละคร อัตลักษณ์ของตัวละคร อย่างฐานะทางสังคมอย่าง ทหาร กับประชาชน แสดงความหมายถึง “ผู้กระทำ” และ “ผู้ถูกกระทำ” ดังนี้ ประการแรกเจ้าหน้าที่ทหารประกอบไปด้วยอรรถลักษณะ A “เป็นฝ่ายรัฐบาลทหาร” (เพราะใส่เครื่องแบบชุดทหาร) กับ อรรถลักษณะ B “เป็นฝ่ายรัฐบาลทหาร” (เพราะแสดงถึงอำนาจ) เปรียบเทียบกับ ทหารพลขับ ประกอบไปด้วยอรรถลักษณะ A “เป็นฝ่ายรัฐบาลทหาร” (เพราะใส่เครื่องแบบชุดทหาร) กับอรรถลักษณะ non B “เป็นฝ่ายประชาชน” (เพราะไม่ได้แสดงถึงอำนาจ) แต่ถ้านำตัวละคร ชายนอกเครื่องแบบ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับตัวละครทั้งสอง จะเห็นได้ว่า ชายนอกเครื่องแบบ ประกอบด้วยอรรถลักษณะ non A “เพราะไม่ได้ใส่เครื่องแบบชุดทหาร” กับ อรรถลักษณะ B “แสดงถึงอำนาจ” การจำแนกอรรถลักษณะตัวละครดังกล่าวนี้ ทำให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของตัวละครได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้ชมก็พอจะเข้าใจได้ถึงระดับของอำนาจที่ปกครองสังคมไทยอยู่ ว่าอันที่จริงแล้วมิใช่พลทหารชั้นผู้น้อย แต่เป็นอำนาจที่อยู่เหนือชุดเครื่องแบบทหารเสียมากกว่า

ภาพประกอบ 24 ผังภาพสี่เหลี่ยมในความสัมพันธ์ความหมาย

7. คนจัดงานและกลุ่มคนจัดงานเข้ามายังห้องนิทรรศการหลังจากถูกเรียกพบเจ้าหน้าที่ได้บอกถึงเหตุผลในการเข้ามาตรวจสอบและชี้แนะถึงการแก้ปัญหา หน่วยสื่อความหมาย “คนจัดนิทรรศการ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประชาชน” (Signified) กลุ่มคนจัดงานไม่สามารถแก้ไขหรือโต้เถียงกับอำนาจของเจ้าหน้าที่ ได้แต่ยอมรับและต้องทำตาม จึงจะแสดงภาพที่เหลือต่อไปได้ สะท้อนถึงประชาชนในสังคมต่ออำนาจของรัฐบาล ต้องยอมรับและปฏิบัติตามแม้บางประเด็นจะอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA พ.ศ. 2559

ภาพประกอบ 25 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA

ที่มา: วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง (2561). Ten Year Thailand - CATOPIA. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อป พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

1. การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

เรื่องราวของหนุ่มพนักงานออฟฟิศ พบว่าตนเป็น “มนุษย์” หลงเหลืออยู่บนโลกของ “มนุษย์แมว” สังคมมนุษย์แมวที่ต้องไล่ล่ามนุษย์ให้หมดไปจากโลกด้วยเหตุผลบางอย่าง เป็นเหตุจำเป็นให้ชายหนุ่มใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อการหลบซ่อน จนไปสู่เหตุการณ์สำคัญที่ต้องช่วยเหลือมนุษย์จากพิธีกรรมของมนุษย์แมว สรุปได้ว่าภาพยนตร์เรื่อง CATOPIA ในรูปแบบเน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) โดยเล่าเรื่องราวของตัวละครและเหตุการณ์ไปเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจบจบ

ตาราง 22 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
1	พนักงานออฟฟิศ	ตื่นมาทำมกลางออฟฟิศที่ดูเหมือนจะมีเรื่องผิดปกติ
2	พนักงานออฟฟิศ	รับโทรศัพท์และพูดคุยกับเพื่อนปลายสาย
3	พนักงานออฟฟิศ	สำรวจตัวเอง หลังจากนั้นหยิบสเปรย์ดับกลิ่นตัวก่อนจะลงไปข้างล่าง
4	พนักงานออฟฟิศ	ตัวละครเล่าว่า เป็นมนุษย์ที่หลบซ่อนอยู่ในสังคมแปลกประหลาด
5	พนักงานออฟฟิศ	ลงมาข้างล่างสูบบุหรี่และพบกับเพื่อนชื่อเมธี ที่มีหัวเป็นแมว
6	พนักงานออฟฟิศและมนุษย์แมว	เมธีพาไปยังลานกว้างบริเวณออฟฟิศ ซึ่งมีมนุษย์แมวอยู่เป็นจำนวนมาก
7	พนักงานออฟฟิศและมนุษย์แมว	เมธีเข้ามาบอกให้พนักงานออฟฟิศร่วมทำพิธีกรรมกับมนุษย์แมว
8	พนักงานออฟฟิศและมนุษย์แมว	เมธีร้องเสียงแมวก่อนจะเข้าไปปาหินศิลาใส่มนุษย์ที่ถูกบูชายันต์
9	พนักงานออฟฟิศและมนุษย์แมว	พนักงานออฟฟิศต้องปาหินใส่มนุษย์เหมือนกัน ด้วยภาวะจำยอมเพื่อเมธีจะได้ไม่สงสัยในตัวตน
10	พนักงานออฟฟิศ	พนักงานออฟฟิศหลบจากพิธีกรรมและปาไหมพรมเพื่อล่อมนุษย์แมว
11	พนักงานออฟฟิศและมนุษย์แมวหญิง	พนักงานรีบเข้าไปช่วยเหลือมนุษย์ที่โดนทำร้าย ปรากฏว่าเป็นมนุษย์แมว สภาพเปลือยเปล่า
12	พนักงานออฟฟิศและมนุษย์แมวหญิง	พนักงานออฟฟิศพามนุษย์แมวหญิงเข้าไปหลบในตู้คอนเทนเนอร์

ตาราง 22 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
13	พนักงานออฟฟิศและ มนุษย์แมวมอง	พนักงานออฟฟิศถามถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น ว่าทำไมมนุษย์แมวมองถึงถูกระทำจากพรรคพวกเดียวกัน และพูดถึงการล่าเหยื่อ
14	พนักงานออฟฟิศและ มนุษย์แมวมอง	มนุษย์ออฟฟิศเผยว่าจริง ๆ แล้วเขาเป็นมนุษย์ และใช้สเปร์ยกลิ้นแมวมองเพื่อหลบซ่อนตัวมาตลอด
15	พนักงานออฟฟิศ และ เหล่ามนุษย์แมวมอง	หลังจากพนักงานออฟฟิศเผยตัวตน เหล่ามนุษย์แมวมองมาที่หน้าตู้คอนเทนเนอร์และส่งเสียงร้อง
16	พนักงานออฟฟิศ และ เหล่ามนุษย์แมวมอง	เมรี่เดินเข้ามาจับกระเป๋าพนักงานออฟฟิศและพบว่าเขาใช้สเปร์ยแมวมองเพื่อหลบซ่อนจริงๆ และทำร้ายพนักงานออฟฟิศ
17	พนักงานออฟฟิศและ เหล่ามนุษย์แมวมอง	เมรี่จับได้ว่ามนุษย์แมวมองที่เป็นแฟนของเขา แอบช่วยเหลือพนักงานออฟฟิศโดยการเขียนจดหมายให้หนี
18	พนักงานออฟฟิศ และ เหล่ามนุษย์แมวมอง	เมรี่ยิงมนุษย์แมวมองเนื่องจากเธอทรยศพรรคพวกเดียวกัน

ในโลกของ CATOPIA จากการเล่าเรื่องราวผ่านตัวละครเอก จะเห็นได้ว่าโลกแห่งนี้ถูกปกครองด้วยมนุษย์แมวมอง และ มนุษย์เป็นผู้ร้าย ผู้บุกรุก ที่ต้องโดนกำจัดให้สิ้นซาก ผ่านพิธีกรรมสุดทรมานด้วยก้อนหินศิลา มีเพียงสิ่งเดียวที่ทำให้ตัวเอกยังรอดอยู่ในโลกแห่งนี้คือสเปร์ยกลิ้นตัวแมวมอง จากการเล่าเรื่องเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายประเด็นทางการเมือง สะท้อนให้เห็นปัญหาทางการเมืองร่วมสมัยสื่อความหมายผ่านตัวละคร (Character) และเหตุการณ์ (Scene) อย่าง มนุษย์ และ มนุษย์แมวมอง

ตาราง 23 เรื่องราวของมนุษย์ และมนุษย์แมวในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
ฉาก 1 , 2 , 3	พระเอกฉีกสเปร์รี่เพื่อกลบกลิ่น ก่อนจะออกไปพบเพื่อน สื่อถึงการปกปิดตัวตนเพื่ออยู่ร่วมในโลกมนุษย์แมว	
ฉาก 5 , 6	มนุษย์แมวแสดงความหมายถึงความแตกต่างของผู้คนในสังคม	สะท้อนถึงอุดมการณ์ ทัศนคติทาง
ฉาก 7 , 8 , 9	พิธีกรรมแสดงถึงวิธีการลงโทษหรือการกระทำเพื่อสนองความต้องการของตน	การเมืองของผู้คนในสังคม ที่แบกแย่งออกจากกันเป็นสองฝ่าย
ฉาก 10 , 11 , 12	ภาพใบ้เปลือยแสดงถึงความรุนแรงที่เกินขอบเขตของกฎหมาย	อำนาจของความเชื่อส่งผลไปสู่เหตุความรุนแรงเกินกว่าขอบเขต
ฉาก 13	การบอกเล่าของมนุษย์แมวแสดงถึงประเด็นและปัญหาในสังคม	กฎหมายสังคม
ฉาก 14	การถูกฆ่าของมนุษย์แมว แสดงให้เห็นถึงอำนาจของความเชื่อที่ส่งผลไปสู่เหตุโศกนาฏกรรม	

1. พระเอกตื่นมาขึ้นในที่ทำงาน จากนั้นมีเพื่อนโทรมาให้ลงไปข้างล่าง เนื่องจากเกิดเหตุการณ์บางอย่างขึ้น เขาได้ฉีกสเปร์รี่เพื่อดับกลิ่นตัว และได้เล่าเรื่องราวว่า เขาได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับพวกมันมานานถึงสองปี พยายามไม่เป็นจุดเด่น หรือที่เขาอยู่ได้เพราะอาจเป็นพรรคพวกเดียวกับมันแล้วก็ได้ การนำเสนอของหนัง แสดงความหมายถึง ความแตกต่างถึงเหตุผลบางอย่าง สังคมแห่งนี้ถูกแบ่งออกจากกันเป็นสองฝ่าย ประโยชน์ผัสสะของสเปร์รี่เพื่อช่วยดับกลิ่นไม่พึงประสงค์ เป็นเหมือนเครื่องมือที่ช่วยเขาปกปิดตัวตนได้อย่างมิดชิด เพื่อไม่ให้อีกฝ่ายจับได้ และอยู่รอดในสังคม

2 .เขาได้ลงมาและพบกับเพื่อนที่โทรตาม พบว่าเป็นแมว ซึ่งมีลักษณะภายนอก ร่างกายเป็นมนุษย์ ใส่สูทผูกไทด์เหมือนมนุษย์ทั่วไป พูดเป็นภาษามนุษย์ แต่หัวเป็นแมว โดยบอกว่ามีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น ให้รีบตามไปดู จากเรื่องที่เล่าก่อนหน้าว่า “พวกมัน” ในความหมายของหนัง หมายถึง “มนุษย์แมว” เป็นการเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง มนุษย์กับ มนุษย์แมว การที่ใส่สเปร์รี่กลบกลิ่นเป็นความหมายถึง ความแตกต่าง ไม่ใช่รูปธรรมหรือลักษณะภายนอก เป็นความแตกต่างภายใน อย่างเช่น จิตใจ ทัศนคติ ความคิด เป็นต้น

3. มนุษย์แมวพาพระเอกมายังพื้นที่หลังออฟฟิศ ซึ่งมีมนุษย์แมวเป็นจำนวนมาก รวมตัวกันร่วมพิธีกรรมบางอย่าง มนุษย์แมวบอกว่า คนนั้นเป็นมนุษย์แฝงกายเป็นแมวนานถึงสองปีแล้ว ฟังจะจับได้เมื่อตอนเที่ยง ซึ่งพิธีที่เห็นอยู่เป็น “พิธีกรรมล่ามนุษย์” โดยทำการจับมนุษย์มาตึ่งกับไม้ และลงโทษโดยการปาหินศิลาใส่ และส่งเสียงร้องเพื่อเป็นการสดส่ง ซึ่งพิธีกรรมนั้นอยู่ในบริเวณที่รกร้าง เป็นที่ห่างไกลจากผู้คน สังเกตได้จากตึกสูงระฟ้าอยู่ไกล ๆ แสดงความหมายถึงสังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม การกระทำร่วมกันของมนุษย์แมวจำนวนหนึ่ง ที่ลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเป็นการใช้กฎหมาย หรือพรรคพวกของตนเอง ใช้ความรุนแรงที่ป่าเถื่อน โดยปราศจากการตัดสินโทษจากผู้กระทำ ไม่มีกฎระเบียบในการตัดสินโทษ การแสดงออกของมนุษย์แมวล้วนเป็นการสนองตัณหาของตนเองเท่านั้น พิธีกรรมดังกล่าวจึงต้องกระทำอย่างหลบซ่อน เพื่อให้ไกลจากผู้คนส่วนใหญ่ที่อยู่ในเมืองหรือหลบซ่อนเพราะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย

4. พระเอกหาทางช่วยมนุษย์หญิง ด้วยการนำไหมพรมมาหลอกล่อเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ หลังจากนั้นตามมนุษย์ไปยังหลังตู้คอนเทนเนอร์ สิ่งที่น่าประหลาดคือ มนุษย์ที่ถูกกระทำเป็นมนุษย์แมวหญิง สภาพเปลือยเปล่า เสื้อผ้าขาดหลุดลุ่ย หลังจากนั้นได้พามาหลบในตู้ ลักษณะภายนอกไม่ใช่สิ่งที่ชี้วัดถึงความแตกต่าง มนุษย์แมวถูกลงโทษด้วยพิธีกรรมจากมนุษย์แมวด้วยกัน เหตุผลเพราะเป็นมนุษย์ กลิ่นของมนุษย์แสดงถึงความแตกต่างทางทัศนคติ จิตใจ แตกต่างกับมนุษย์แมว ภาพที่เปลือยของมนุษย์แมวหญิง แสดงให้เห็นถึงสภาวะความรุนแรง การกระทำที่เกินขอบเขตของกฎหมายในสังคมทั่วไป อีกนัยยะหนึ่ง แสดงถึงความผิดปกติของสังคม

5. พระเอกถามมนุษย์แมวว่า ทำไมพวกมันถึงคิดว่าคุณเป็นมนุษย์แมว เธอเผยว่าเคยทำงานในร้านอาหาร หลายปีก่อนเจอกับแฟน แฟนเป็นคนที่เปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ อย่างเช่น ศิลปะ ปรัชญา ความคิดการเมือง และการล่าเหยื่อ และยังบอกอีกว่า การล่าเหยื่อเป็นพิธีกรรมที่สนุก เหมือนกับว่าเป็นสัญชาติดั้งเดิมของมนุษย์ หรือเป็นเพราะความแค้นที่มนุษย์เคยทำเอาไว้ และวิธีการล่าไม่ใช่จากการมองเหยื่อด้วยภายนอก แต่เป็นการดมจากกลิ่น กลิ่นความเป็นมนุษย์ แต่เธอเองโดนใส่ร้ายจากสเปร์ยเทียมกลิ่นมนุษย์ ทำให้เธอต้องโดยพิธีกรรมดังกล่าว การนำเสอดดังกล่าวสื่อความหมายได้หลายความหมาย ประการแรก แฟนของมนุษย์แมวหญิงสอนและเปิดโลกทัศน์ เปรียบเหมือนการเรียนรู้ค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรม ของสังคมในฝ่ายของมนุษย์แมวกาล่าจึงเป็นเหมือนต้องฟังกระทำในสังคมมนุษย์แมวราวกับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องของสังคม เป็นการลงโทษคนที่ผิดแปลกจากสังคมอย่างมนุษย์

ประการที่สอง การจะจับผู้มาลงโทษหรือเข้ารับพิธีกรรม ไม่ใช่ตัดสินจากรูปลักษณะภายนอก แต่ตัดสินจากกลิ่นของความเป็นมนุษย์ ความเป็นมนุษย์จึงเปรียบเหมือนค่านิยม ทักษะคติ วัฒนธรรมที่อยู่ตรงข้ามหรือแตกต่างกับของมนุษย์แมว ประการที่สาม จากการนำเสนอของหนัง เผยถึงความหมายความต่างของทั้งสองฝ่าย สิ่งที่แตกต่างกันไม่ใช่ “หัวมนุษย์” และ “หัวแมว” แต่เป็น “ความเป็นมนุษย์” และ “ความเป็นแมว” ที่หมายถึง ค่านิยม วัฒนธรรม และทักษะคติทางการเมือง ประการที่สี่ การใช้กลิ่นมนุษย์เทียมเพื่อใส่ร้ายและลงโทษ แสดงให้เห็นถึงประเด็นและปัญหาของสังคม คนส่วนหนึ่งใช้เครื่องมือในการใส่ร้ายป้ายสี สร้างผลประโยชน์จากการสร้างผู้ร้ายในสังคม

6. พระเอกเผยความจริงว่าตัวเองเป็นมนุษย์ และต้องการจะตามหาผู้ที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน ทันใดนั้นกลุ่มมนุษย์แมวก็นำเข้ามา หัวหน้าแมวเข้าใจว่าสาเหตุที่จับกลิ่นพระเอกไม่ได้ เป็นเพราะว่าพระเอกใช้สเปรย์กลิ่นแมวเพื่อเอาตัวรอดมาเป็นเวลานาน หลังจากนั้นก็จับไปเข้าพิธีกรรม และฆ่ามนุษย์แมวหญิงหลังจากที่เธอต้องการช่วยเหลือพระเอก แสดงความหมาย การสะท้อนถึงค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม หรือทัศนคติของผู้คนในสังคมมนุษย์แมว ความแตกต่างทางความคิดไม่เพียงแต่ส่งผลให้เกิดความแบ่งแยกในสังคมเท่านั้น แต่อาจส่งผลไปถึงความรุนแรง จนเกิดเป็นโศกนาฏกรรมได้ในตอนจบ

เมื่อวิเคราะห์ความหมายการเล่าเรื่องของหนังในระดับห้วงการกระทำ (Action) ที่ประกอบด้วยระดับฟังก์ชัน (Function) ร้อยเรียงกันในระดับโครงเรื่อง (Narration) ประการแรก ในโลกของ “Catopia” มนุษย์ถูกแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ มนุษย์ และ มนุษย์แมว อัตลักษณ์ภายนอกของทั้ง 2 กลุ่มตัวละคร มีโครงสร้างสังคม สภาพแวดล้อม เหมือนกัน การดำเนินชีวิตที่ร่วมกัน วิเคราะห์จากการแต่งตัว ที่ต้องใส่สูทผูกไทด์ ไปที่ทำงาน มีสังคมเพื่อนฝูง เป็นหน่วยสื่อความหมายสะท้อนให้เห็นถึง ความแตกต่างของผู้คนในสังคมที่เป็นลักษณะเพียงภายนอกเท่านั้น อย่าง ซาติกำเนิด กรรมพันธุ์ สีผิว แต่สุดท้ายแล้วทุกคนล้วนเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันได้ในสังคม ประการที่สอง “ความเป็นมนุษย์” หรือ “ความเป็นมนุษย์แมว” เกิดจากการเรียนของรู้ของวัฒนธรรม ค่านิยม หลักการความคิด อุดมการณ์ ของแต่ละบุคคล หน่วยสื่อความหมาย ของสัญลักษณ์ทั้งสองจึงเป็นความหมายถึง ความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันของคนในสังคม อำนาจของความเชื่อในอุดมการณ์ ยึดถือว่าฝ่ายตนเป็นหลัก ผลักภาวะความเป็นอื่นกลายเป็นศัตรู ในฝ่ายผู้เห็นต่างหรือคนกลุ่มน้อย ต้องหาวิธีหลบซ่อนอุดมการณ์จากกระแสหลัก ปัญหาเรื่องของการเมืองไทยในปัจจุบัน ไม่ต่างอะไรจากการนำเสนอของหนัง การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน ใช้วิธีการสังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของอีก

ฝ่าย หาพรรคพวกในฝักฝ่ายของตน โจมตีด้วยคำพูดวาทกรรม แขนงประณามในโลกโซเชียลมีเดีย ให้เกิดความเสียหาย อีกทั้งสร้างความรุนแรงเกินขอบเขตของอำนาจกฎหมายโดยใช้กฎหมาย และ เชื่อว่าสิ่งที่ตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในฝ่ายที่น้อยกว่า ต้องหาวิธีหลบซ่อนตัวตนเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมที่มีผู้ล่า ตั้งแต่สังคมครอบครัว จนไปถึงสังคมภายนอก

2. การวิเคราะห์ความหมายในระดับมายาคติ (Myth) พิธีกรรมการล่ามนุษย์ ของ มนุษย์แมว (Scene) เป็นวัฒนธรรมของโลก Catopia สะท้อนให้เห็นถึงความคิดทางการเมืองของ ผู้คนในสังคม และการกระทำต่อผู้ที่แตกต่างกัน

1. เหตุการณ์ที่สำคัญของหนังคือ พิธีกรรมการล่ามนุษย์ของมนุษย์แมว (Scene) (Denotation) ในหนังไม่ได้เล่าถึงต้นสายปลายเหตุ หรือเหตุผลของการกระทำ เพียงแค่ ว่าจับมนุษย์มาลงโทษโดยการตรึงไว้กับไม้ และมนุษย์แมวส่งเสียงร้องสวดส่ง ก่อนที่จะปาหินตีลา หนังใช้ผัสสะเบื้องต้นของการกระทำเป็นตัวสื่อความหมาย อย่าง ผู้กระทำหมุ่มาก ผู้ถูกระทำหมุ่ น้อย พิธีกรรมการล่าเป็นค่านิยมหลังของสังคม มนุษย์เป็นค่านิยมที่ขัดต่อกระแสหลัก ฟังกระทำ โดยเกินขอบเขตกฎหมาย (Connotation) เมื่อพิจารณาหน่วยย่อยของพิธีกรรม แสดงความ หมายถึงมายาคติ (Myth) ของ “การล่าแม่มดในสังคมไทย” สะท้อนถึงผู้คนในสังคมปัจจุบัน แบ่งแยกทัศนคติเป็นสองฝ่าย ในเรื่องของประเด็นทางการเมือง ผู้คนที่แสดงออก ความคิดเห็นที่เป็นจำนวนมาก หรือที่เรียกว่าอุดมการณ์กระแสหลัก อำพรางการกระทำเป็นสิ่งที่เรียกว่าฟังกระทำ เหมือนกับเป็นสิ่งที่ดี สิ่งที่ถูก อีกทั้งผลึกความคิดเห็นอื่นของคนหมุ่ น้อย เป็นภาวะของความเป็นอื่น เป็นศัตรู เป็นตัวแทนของสิ่งไม่ดี ต้องถูกกำจัดฝ่าย นำไปสู่การต่อสู้ทางความคิด ในสังคมหลายระดับกับความหลากหลายทางความคิด ทุกคนเป็นได้ทั้ง “ผู้กระทำ” และ “ผู้ถูกระทำ”

ภาพประกอบ 26 พิธีกรรมล่ามนุษย์

ที่มา: วิศิษฎ์ ศาสนเที่ยง (2561). Ten Year Thailand - CATOPIA. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 พิล์ม จำกัด.

3. การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

ภาพยนตร์ได้ใช้โลกสมมุติโดยมีมนุษย์และมนุษย์แมวอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งกลุ่มตัวละครทั้งสองมีอัตลักษณ์ ทักษะ คติ ศิลปะ ความคิด รวมไปถึงเรื่องของการเมืองที่แตกต่างกัน หากวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายที่ปรากฏ สะท้อนความหมายถึงความคิดทางการเมืองของผู้คนในสังคมที่แบ่งออกเป็นสองฝ่าย และเครื่องมือในการลงโทษของผู้คนในสังคม ที่เกินขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่ภาพยนตร์ใช้สัญลักษณ์ที่ห่างกันในระดับที่ 3 หรือ “สัญลักษณ์” (Symbol) เป็นหลัก

ตาราง 24 ระยะของรูปสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : CATOPIA

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
1. มนุษย์ / มนุษย์แมว (Costume)	ประชาชน	สัญลักษณ์
2. ความเป็นมนุษย์ / มนุษย์แมว (Dialog)	ทัศนคติทางการเมือง	สัญลักษณ์
3. สเปร์ยกิลินแมว (Prop)	การแสดงออก	สัญลักษณ์
4. กิลินเทียมมนุษย์ (Prop)	การแสดงออก	สัญลักษณ์
5. พิธีกรรม (Scene)	โครงสร้างสังคม	สัญลักษณ์
6. ภาพตึกสูง (Setting)	ความเจริญ	สัญลักษณ์

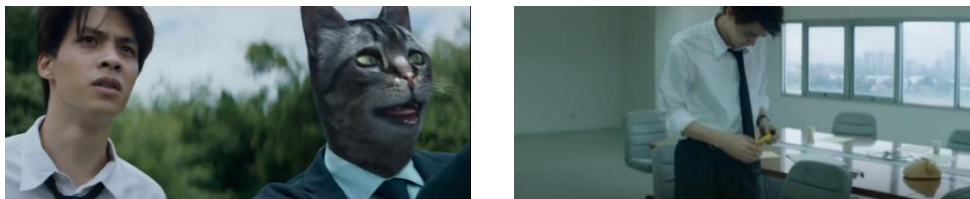
1. หนังได้นำเสนอโลกสมมุติที่เต็มไปด้วยมนุษย์แมว และมนุษย์เพียงหยิบมือ ทั้งสองกลุ่มตัวละครมีลักษณะภายนอก อัตลักษณ์ร่วมกันอย่าง ร่างกาย การแต่งกาย การสื่อสาร แต่ความแตกต่างที่ชัดเจนของสองตัวละครคือ มนุษย์แมวที่มีหัวเป็นแมว หน่วยสื่อความหมาย “มนุษย์ / มนุษย์แมว” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประชาชน” (Signified) เป็นความหมายถึงผู้คนในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ความแตกต่างของตัวตนแต่ละบุคคล ลักษณะทางกายภาพ อย่าง อายุ สีผิว เพศสภาพ แต่สุดท้ายทุกคนคือมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมเมือง

2. ความเป็นมนุษย์ หรือ มนุษย์แมว ไม่ใช่เรื่องของลักษณะทางกายภาพแบบที่หนังเสนอ ที่เป็น “หัวคน” หรือ “หัวแมว” แต่การเป็นฝ่ายใด ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้แบบใด เช่น ศิลปะ ค่านิยม วัฒนธรรมทางการเมือง วิเคราะห์จากการบอกเล่าของมนุษย์แมวหญิง เหตุผลดังกล่าวจึงเป็นความแตกต่างของตัวตนของตัวละครทั้งสอง หน่วยสื่อความหมาย “ความเป็นมนุษย์ / ความเป็นมนุษย์แมว” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ทัศนคติทางการเมือง” (Signified) เบื้องต้นของความหมายของความเป็นมนุษย์แมว คือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในความเป็นตัวตนของแมว

รวมไปถึงการล่าเหยื่อโดยค้นหาจากกลิ่นความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การจะจับมนุษย์มาลงโทษไม่ใช่การมองด้วยตาเปล่า เป็นการค้นหาจากกลิ่นมนุษย์ หรือ ความเป็นมนุษย์ หน่วยสื่อความหมายจึงเป็นสัญญาณ หมายถึง ตัวตนที่อยู่ภายในแต่ละบุคคล สะท้อนให้เห็นถึงผู้คนในสังคม ล้วนมีความคิดทางการเมืองเป็นปัจเจกบุคคล แต่ความคิดทางการเมืองอัดแน่นไปด้วยอัตลักษณ์ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ การยึดถืออุดมการณ์หลักให้คิดเห็นต่าง กลายฝ่ายตรงข้ามหรือผู้เป็นศัตรูในอีกแง่หนึ่ง ต้องหลบซ่อนเพื่อความปลอดภัยของตนเองจากสังคม

3. ก่อนพระเอกจะลงไปเจอเพื่อนที่เป็นมนุษย์แมว เขาได้ฉีดยาสเปย์สีเหลืองลงไปบนตัว เพื่อดับกลิ่น เปลี่ยนกลิ่นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ พร้อมกับการบอกเล่าว่า เขาได้แฝงตัวอยู่กับพวกมนุษย์แมวเป็นเวลานาน หน่วยสื่อความหมาย “สเปย์กลิ่นแมว” (Signifier) สื่อความหมายถึง “การแสดงออก” (Signified) นัยยะของการเปลี่ยนกลิ่น เป็นการนำชุดความคิดมนุษย์แมวสวมทับความคิดตนเองลงไป เพื่อให้อยู่รอดในโลกของมนุษย์แมวได้อย่างปลอดภัย หลีกเลี่ยงจากการถูกล่าโดยมนุษย์แมว สะท้อนถึงปัญหาทางการเมือง ผู้คนต้องหลบซ่อนและระวังการแสดงออกทาง เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปลอดภัย

4. มนุษย์แมวหญิงได้เล่าถึงแฟนของตน ที่ชอบใช้กลิ่นเทียมมนุษย์ ใส่ลงไปในกลุ่มคนที่ต้องการจับมาลงโทษ เพื่อทำผลงานให้กับองค์กรหรือกลุ่มของตน หน่วยสื่อความหมาย “กลิ่นเทียมมนุษย์” (Signifier) สื่อความหมายถึง “การแสดงออก” (Signified) จะเห็นได้ว่าหน่วยสื่อความหมายของทั้งสอง ผัสสะเบื้องต้น ในเรื่องของกลิ่นตามพึงประสงค์ ทำหน้าเหมือน “ชุดความคิดทางการเมือง” ของแต่ละฝ่าย ประการแรก พระเอกอยู่ร่วมในกลุ่มมนุษย์แมวได้ เพียงชุดความคิดของมนุษย์แมวออกมา (ฉีดยาสเปย์แมว) ซึ่งเป็นความคิดหลักของสังคม ประการสอง เครื่องมือดังกล่าว สร้างความผิดให้กับผู้อื่นได้ โดยการใส่ร้ายว่าผู้นั้นมีการแสดงออกชุดความคิดที่แตกต่างจากผู้คนในสังคม (มนุษย์แมวหักหลังด้วยการใช้กลิ่นมนุษย์เทียม) ในความสัมพันธ์ของหน่วยสื่อความหมายตรงกันข้าม (Binary Opposition) แสดงความหมายถึงการแสดงออกหรือทัศนคติทางการเมืองของแต่ละฝ่ายระหว่าง มนุษย์ และ มนุษย์แมว ส่วนสื่อว่าฝ่ายไหนเป็นอุดมการณ์ฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา วิเคราะห์ได้จากบริบทสังคมในโลกของมนุษย์แมวเป็นหลัก เช่นเดียวกับสังคมในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 27 มนุษย์และมนุษย์แมว กับ สเปร์ยกิ้งลินแมว

ที่มา: วิศิษฎ์ ศาสนเที่ยง (2561). Ten Year Thailand - CATOPIA. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

5. พหุติกรรมการล่ากับพิธีกรรมจับมนุษย์มาลงโทษที่โหดร้ายทารุณของมนุษย์แมว สำหรับในสังคม Catopia แล้ว ถือเป็นเรื่องปกติที่ได้กำจัดเผ่าพันธุ์ที่แปลกแยก หน่วยสื่อความหมาย “พิธีกรรม” (Signifier) สื่อความหมายถึง “โครงสร้างสังคม” (Signified) ของมนุษย์แมว การกระทำของมนุษย์แมวเป็นสิ่งที่ไร้อารยธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ควรกระทำด้วยตัวเอง แต่ในอีกความหมายหนึ่ง พิธีกรรมดูแสนปกติในสายตาของมนุษย์แมว สะท้อนถึงโครงสร้างของสังคมในโลก Catopia ที่เห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่ผิดกฎหมาย และเป็นสิ่งที่พึงกระทำ

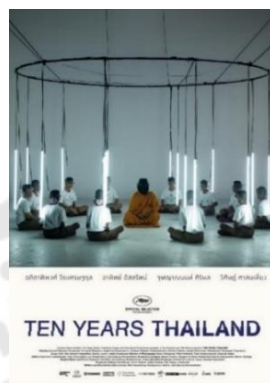
6. ลานพิธีกรรมเป็นบริเวณหลังออฟฟิศ ลักษณะเป็นโรงงานเก่า พื้นที่รกร้าง แต่ฉากหลังเป็นภาพตึกสูงระฟ้าอยู่เต็มฉาก หน่วยสื่อความหมาย “ตึกสูง” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ความเจริญ” (Signified) ความเจริญที่หมายถึงสังคมที่เป็นไปด้วยอารยธรรม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ความล้ำสมัยจากนวัตกรรม โดยที่เรียกรวมๆว่า “โลกอนาคต” การนำเสนอภาพตึกสูงกับลานพิธีกรรมให้อยู่ด้วยกัน สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง ความคิดของผู้คนในสังคม กับ ความเจริญของบ้านเมืองที่สวนทางกัน ขณะขับเคลื่อนโลกไปยังพื้นที่แห่งอนาคต ผู้คนในสังคมยังใช้ความคิด หรือวิธีการสร้างความรุนแรงเหมือนในอดีต

ภาพประกอบ 28 ตึกสูงและพิธีกรรม

ที่มา: วิศิษฐ์ ศาสนเที่ยง (2561). Ten Year Thailand - CATOPIA. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM พ.ศ. 2559

ภาพประกอบ 29 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM

ที่มา: จุฬญาณนนท์ ศิริพล (2561). Ten Year Thailand - PLANETRIUM. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

1. การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

เรื่องราวขององค์กรลับแห่งหนึ่ง กระบวนการผลิตยาเวชภัณฑ์ให้เหมือนหุ่นยนต์ ภายใต้การควบคุมของหัวหน้าองค์กร และจับผู้คนในสังคมที่แสดงออกอย่างผิดปกติ เข้าสู่กระบวนการขององค์กร สรุปได้ว่าเป็นรูปแบบเน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) โดยเล่าเรื่องราวของตัวละครและเหตุการณ์ไปเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจบ

ตาราง 25 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
1	ยาเวชภัณฑ์ และ เจ้าหน้าที่	ยาเวชภัณฑ์ถูกตัดผมและเป่าศีรษะโดยเจ้าหน้าที่
2	ยาเวชภัณฑ์ และ เจ้าหน้าที่	ยาเวชภัณฑ์เข้าพิธีเหมือนการฝึกฝนที่สนาม โดยมีเจ้าหน้าที่ยืนคุม

ตาราง 25 สรุปการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
3	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชและเจ้าหน้าที่เตรียมสถานที่สำหรับถ่ายภาพในองค์กร
4	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชและพระประกอบพิธีบางอย่างทางศาสนา
5	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชจำนวนมากเข้าพิธีการฝึกฝน โดยมีเจ้าหน้าที่ยืนคุม
6	เจ้าหน้าที่ และ เจ้าของ องค์กร	เจ้าหน้าที่และเจ้าขององค์กรยื่นดูการฝึกฝนของเหล่าเยาวยุช โดยมีเครื่องมือที่สามารถระบวณการฝึกฝนได้
7	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชและเจ้าหน้าที่ ยืนบริเวณเสาหินเพื่อทำพิธีบางอย่าง
8	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชส่วนหนึ่งเข้ารับผ้าผูกคอ เหมือนเป็นการสำเร็จพิธีกรรม
9	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชส่วนหนึ่งยืนสรรเสริญให้กับพิธีกรรมอย่างเป็นระเบียบ
10	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชจำนวนมากร่วมพิธีกรรม เหมือนเป็นการสันตนาการ
11	เยาวยุช และ เจ้าหน้าที่	เยาวยุชส่วนหนึ่งดูกล้องส่องทางไกล โดยมีเจ้าหน้าที่ยืนคุม
12	ผู้คน	ภาพพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้คนถูกนำเสนอขึ้นอย่างลึบๆ
13	เจ้าหน้าที่	เจ้าหน้าที่ดูภาพของผู้คนในสังคม เหมือนกับตรวจอะไรบางอย่าง โดยมีเครื่องมือที่สามารถหยุดพฤติกรรมของผู้คนในสังคมได้
14	ผู้คน	มีภาพชายคนหนึ่งนอนกับพื้น เหมือนกับว่าขัดคำสั่งต่อเครื่องมือของเจ้าหน้าที่
15	เยาวยุช และ ผู้คน	มีเยาวยุชขับรถไปจับตัวของชายที่นอนลงกับพื้นขึ้นมาบนรถ
16	เยาวยุช และ ผู้คน	รถตู้ขับกลับมายังองค์กร และเยาวยุชพาชายเข้าไปในตัวองค์กร
17	เจ้าหน้าที่ และ ผู้คน	ชายดังกล่าวถูกเจ้าหน้าที่ถอดเสื้อผ้าจนเปลือยเปล่า
18	เจ้าหน้าที่ และ ผู้คน	เจ้าหน้าที่พาชายดังกล่าว พามาที่พิธีกรรมทางศาสนาพร้อมกับผู้คนที่อื่น ๆ

ตาราง 25 สรุปการเล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
19	ผู้คน	ภาพของผู้คนถูกส่งขึ้นไปยังอวกาศ โดยมีเยาวชนจำนวนมากรออยู่
20	เยาวชน และ เจ้าหน้าที่	ภาพของเยาวชนและเจ้าหน้าที่ ทำมือเป็นรูปสามเหลี่ยมพร้อมทั้ง ภาพสามเหลี่ยมถูกประกอบขึ้น
21	ผู้คน	ภาพของผู้คนลอยเข้าไปในอวกาศที่ไกลขึ้น จนเจอกับเจ้าขององค์กร
22	ผู้คน	ภาพร่างของผู้คนถูกแสงใบพัดทำให้ร่างกายแตกสลายไปในห้วง อวกาศ
23		ภาพของพิธีกรรมขององค์กรที่สวยงาม
24		ภาพของพิธีกรรมขององค์กรถูกทำลาย
25	ผู้คน	ภาพของผู้คนกลับมาใช้ชีวิตปกติ
26	เจ้าหน้าที่	ภายในองค์กรจัดพิธีกรรมทางศาสนาโดยการรดน้ำมนต์

จากการเล่าเรื่องราวในองค์กรแห่งนี้ องค์การเล่าถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ด้วยกัน ภาพเริ่มต้นถึงกระบวนการที่ถูกเลือกทุกคน ผ่านการฝึกฝนร่างกาย การปลูกฝัง การฝึกงาน จนถึงสุดพิธีกรรม หลังจากนั้นได้ออกปฏิบัติภารกิจพื้นที่ เข้าไปจับผู้คนที่ไม่ยืนตรงตามเสียงเพลง เข้าสู่กระบวนการขององค์กร ความพิลึกพิลั่นขององค์กรสะท้อนความหมายถึงประเด็นทางการเมือง ผ่านตัวละคร (Character) และเหตุการณ์ (Scene) โดยแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นกระบวนการผลิต องค์กรและ ส่วนสองเป็น จุดประสงค์ขององค์กร

ตาราง 26 เรื่องราวกระบวนการผลิตขององค์กร ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
1. ฉาก 2	จุดเริ่มต้นขององค์กรเพื่อวัตถุประสงค์ บางอย่าง	กระบวนการขององค์กรสื่อความ หมายถึงระบบการปลูกฝัง
2. ฉาก 1 , 2 , 4 , 5	เข้าสู่กระบวนการขององค์กร เพื่อให้ ถูกต้องตามระเบียบ	ค่านิยมและวัฒนธรรมหลักให้ไป เป็นตามทิศทางขององค์กรเพื่อ
3. ฉาก 3	การใช้เทคโนโลยีถ่ายภาพ สวัสดิ์วันจันทร์ แสดงถึงการใช้เทคโนโลยีขององค์กร	จุดประสงค์

ตาราง 26 เรื่องราวกระบวนการผลิตขององค์กรภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
4. ฉาก 6	การฝึกร่างกาย โดรนบินเสียงเพลง แสดงถึงมาตรฐานการผลิตเหมือนโรงงาน	กระบวนการขององค์กรสื่อความหมายถึงระบบการปลูกฝัง
5. ฉาก 5 , 6	อัตลักษณ์ของบุคคลในองค์กร แสดงถึงอำนาจและชนชั้น	ค่านิยมและวัฒนธรรมหลักให้ไปเป็นตามทิศทางขององค์กรเพื่อ
6. ฉาก 8 , 9 , 10	พิธีมอบรางวัลสื่อถึงการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร	จุดประสงค์

1. หนังสืเริ่มต้นด้วยภาพกว้างขององค์กรลับแห่งหนึ่ง คนกำลังโดนพาเข้าไปในตึก การวิ่งฝึกฝนร่างกาย เจ้าหน้าที่องค์กรยืนคุมเป็นระเบียบ พื้นที่และอาคารดูทรงแปลกตา ราวกับเป็นโลกอนาคต แสดงความหมายถึงองค์กรกำลังเริ่มต้นของกระบวนการผลิตเยาวชนเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง

2. หนังสืเริ่มต้นด้วยภาพของเยาวชนถูกตัดผมและเป่าศีรษะ ภาพของกลุ่มเยาวชนวิ่งฝึกฝนร่างกาย ภาพนิ่งลึกลับ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ประการแรก การตัดผมสื่อความหมายถึง กฎระเบียบวินัยขององค์กร ที่ต้องทำตามเป็นระบบ ตัดผมเกรียน ใส่ชุดเครื่องแบบองค์กร และเข้ารับการฝึกฝน ประการสอง การฝึกฝนร่างกาย แสดงถึงร่างกายที่แข็งแรง แบบแผนที่ต้องเตรียมพร้อมในเรื่องของกำลัง ประการสาม นิ่งสมาธิที่ดูพิลึกพิลั่น การปลูกฝังทางศาสนา ศีลธรรม ไม่ใช่เรื่องของทางเลือก แต่ให้สายตอตรงไปยังร่างกายโดยตรง อย่างลึกเคียงไม่ได้ การฝึกเหล่าเยาวชนเป็นการผลิตบุคลากรเพื่อจุดประสงค์องค์กร

3. ห้องสตูดิโอในองค์กร กำลังถ่ายภาพหัวหน้าองค์กร ที่มีกรอบเป็นสวยงาม เขียนว่า “สวัสดิ์วันจันทร์” เครื่องมือ อุปกรณ์ประกอบฉาก การจัดไฟ สตูดิโอสวยงาม แสดงถึงระดับภูมิฐานการศึกษาในองค์กร ในขณะที่เทคโนโลยีก้าวไปข้างหน้า แต่องค์กรกลับเพียงใช้เพื่อแค่ถ่ายภาพเพื่อประโยชน์อันน้อย อีกนัยยะหนึ่ง เป็นการเสียดสีพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ

4. ภาพของการฝึกฝนเยาวชนเป็นจำนวนมาก วิ่งอย่างเป็นระบบระเบียบ มีเส้นแบ่งคอยกำกับ โดรนบินมุมสูงเพื่อสอดส่องควบคุมการฝึก การเปิดปิดเสียงเพลงของหัวหน้าองค์กรเพื่อตรวจสอบระบบของการฝึก หรือดนตรีประกอบแบบอิเล็กทรอนิกส์ หน่วยย่อยการเล่าระดับฟังก์ชัน (Function) กับความสัมพันธ์การนำเสนอในภาษาภาพยนตร์ หรือ “สัญนิยมใน

ภาพยนตร์” (Cinematographic conventions) แสดงความหมายถึง องค์การแห่งนี้เหมือนโรงงานแห่งหนึ่ง การวางมุมภาพยาวชวนวิง เหมือนลินค้ำบนสายพาน โดรนที่บินเหมือนกลิ้งคอย ตรวจจับการผลิต เสียงเพลงทำหน้าที่ควบคุมการผลิต กระบวนการเข้มงวดเหล่านี้แสดงถึงของโรงงานที่ต้องการผลผลิตที่ได้มาตรฐาน เพื่อส่งออกเข้าสู่ตลาดหรือสังคม

5. หนึ่งเสนอให้เห็นบุคลากรในองค์กร มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปทั้งสาม ไม่ใช่ลักษณะเพียงเครื่องแต่งกาย แต่การปฏิบัติหรือการกระทำก็แตกต่างกัน อย่าง หน้าที่ควบคุมองค์กร พนักงานองค์กร และนั่งอยู่เฉย แสดงให้เห็นถึงบริบทขององค์กร อำนาจและฐานะ ถูกแบ่งออกเป็นลำดับชั้น ผ่านอัตลักษณ์และพฤติกรรมการแสดงออก สะท้อนให้เห็นถึงบริบทสังคมไทย ผู้มีอำนาจและชนชั้นสูงมีหน้าที่ออกคำสั่งและควบคุม ชนชั้นล่างมีหน้าที่รับคำสั่งและปฏิบัติตาม

6. หลังจากจบหลักสูตรขององค์กร ได้มีพิธีการแจกผ้าผูกคอเพื่อแสดงถึงความสำเร็จของการฝึกอบรม และมีกิจกรรมสันตนาการ พร้อมกับคำกล่าวเชยชมว่า “เยี่ยมจริงจริง” ทั้งหมดนี้เรียกได้ว่าเป็นกิจกรรมจำลองมาจากวิชาในระบบการศึกษาไทย สื่อความหมายถึงการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างเต็มตัว ค่านิยม วัฒนธรรม การศึกษา ความคิดทางการเมือง ถูกจัดระบบให้ไปเป็นตามแบบแผนขององค์กร พื้นที่ของสังคมจะมีแต่คนที่ทัศนคติเหมือนกัน ไม่มีแบกแย้งหรือความแตกต่าง

ตาราง 27 เรื่องราวจุดประสงค์ขององค์กรในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
7. ลานกิจกรรมในองค์กร	ผู้คนในสังคมถูกจับตามอง แสดงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน	
8. สวนสาธารณะ	คนที่โดนจับขึ้นรถ แสดงถึง สิ่งที่แตกต่างกันจากสังคมหลัก จะถูกกลืนโทษ	การปฏิบัติงานขององค์กรสื่อความหมายถึงการกำจัดผู้ที่แปลกแยกในสังคม โดยใช้เหตุผลและศีลธรรมขององค์กรเป็นตัวกำหนด
9. ในองค์กร	เสื้อผ้าจำนวนมากกองอยู่ แสดงให้เห็นถึงมีผู้คนจำนวนมากที่โดนกระทำดังกล่าว	
10. ภาพอนิเมชั่น	กัณฑ์ลมสื่อความหมายถึงการทำลายตัวตน ความคิด หรือการล้างสมอง	

ตาราง 27 เรื่องราวจุดประสงค์ขององค์กรในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM (ต่อ)

ฉาก (Scene)	ระดับหัวกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
11. ในองค์กร	ซากพิธีที่ตกลงแสดงถึงการใช้งานจนเกินขอบเขต	การปฏิบัติงานขององค์กรสื่อความหมายถึงการกำจัดผู้ที่แปลกแยกใน
12. ในองค์กร	การทำพิธีทางศาสนาเหมือนกำจัดสิ่งชั่วร้ายและเรียกสิ่งดีให้กลับมา	สังคม โดยใช้เหตุผลและศีลธรรมขององค์กรเป็นตัวกำหนด

7. ยาวชนที่เป็นพนักงานขององค์กร กำลังส่องกล้องเพื่อถ่ายภาพให้กับหัวหน้าองค์กร ในจอภาพที่กว้างใหญ่ เห็นถึงกิจวัตรประจำวันของผู้คนในสังคม สื่อถึงการใช้อำนาจขององค์กรควบคุมสิทธิเสรีภาพของผู้คนในสังคม เครื่องมือทันสมัยกลับถูกใช้อย่างไม่เกิดประโยชน์ อย่างพื้นที่ในห้องน้ำแสดงถึงอำนาจที่เกินขอบเขต จอกว้างใหญ่แสดงถึงพื้นที่ทุกระเบียดนิ้วถูกจับจองอยู่

8. ระหว่างที่ดูความเรียบร้อยของผู้คนในสังคม ผ่านกล้องวงจรปิด หัวหน้าองค์กรได้ทำการเปิดและปิดเสียงเพลง เพื่อตรวจสอบพฤติกรรม ขณะที่คนส่วนใหญ่ยืนนิ่งในตอนเพลงเปิด กลับพบบางคนที่นอนราบกับพื้น ไม่นานก็มียาวชนขององค์กร เข้าไปจับตัวขึ้นรถตู้เพลงที่เปิดปิดแสดงความหมายถึง วัฒนธรรมและค่านิยมของผู้คนในสังคมที่ต้องปฏิบัติตามผู้ชายที่นอนราบแสดงให้เห็นถึง การปฏิเสธต่อค่านิยมของวัฒนธรรม หรือมีค่านิยมที่ผิดแปลก การแอบมองของคนยืนนิ่ง สื่อความหมายผ่านพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ไม่ใช่ความเต็มใจในการกระทำ แต่ต้องพึงกระทำเพื่อเป็นเหมือนเกราะป้องกัน ไม่ให้คนขององค์กรมาจับตัว

9. ผู้ชายคนดังกล่าวถูกจับตัวมายังที่องค์กร เจ้าหน้าที่จับถอดเสื้อผ้าแบบปลดเปลื้อง กับหัวหน้าองค์กรที่ยืนมองอยู่ สื่อถึงระบบขององค์กรและผู้คนในสังคม ประการแรกเสื้อผ้าที่กองสูงเท่าภูเขา สื่อความหมายว่าองค์กรแห่งนี้ เกิดขึ้นมาแล้วเป็นเวลายาวนาน ความคล่องแคล่วของการปลดเสื้อผ้าแสดงถึงการกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนเป็นกิจวัตร ประการสอง ผู้คนที่โดนจับเข้าองค์กร ไม่ได้มีแค่คนเดียว แต่ยังมีผู้คนอีกเป็นจำนวนมากที่ถูกกระทำดังกล่าว

10. เขาถูกจับให้นอนราบกับพื้น สภาพกายเปลือยเปล่า มีสายไฟแปลกประหลาดเชื่อมต่อมายังที่หัวของเขา พร้อมกับคนจำนวนมาก ถัดมาเป็นภาพแบบอนิเมชัน ผู้คนจำนวนมากล่องลอยไปในอวกาศ เต็มไปด้วยภาพหลากสี กองทัพยาวชนที่แสดงเครื่องหมายเป็นรูปสามเหลี่ยม พบกับเงาดำร่างใหญ่หนึ่งอยู่บนเก้าอี้ ก่อนที่ล่องเข้าสู่กังหันลม และร่างกายแปลก

สลายหายไปมากที่สุด ภาพอนิเมชันแสดงถึงภาพข้างในหัวของผู้ที่อยู่ในพิธีกรรม เป็นการบอกเล่าผ่านจิตใต้สำนึก รูปร่างเงาสีดำนั่งเก้าอี้แสดงถึงอำนาจที่ยิ่งใหญ่ ผู้เป็นจุดสูงสุดขององค์กร ร่ายล้อมไปด้วยบริวารอย่างเยาวชนและหัวหน้าองค์กร กังหันลมทำหน้าที่ขจัดตัวตนเดิมของผู้ที่เข้ามา ให้เหลือกลายหายไป ไม่เหลือแม้แต่ร่องรอยเดิม หากวิเคราะห์ความหมายของกระบวนการ เหมือนเป็นกระบวนการล้างสมองผู้คนในสังคม

11. ถัดมาเป็นภาพของบริเวณลานพิธีกรรมที่มีแต่ความว่างเปล่า พิธีทางศาสนาล้างสมองผู้คนได้ฟังทลายลง สื่อถึงการใช้งานของกระบวนการที่เกินขอบเขต ในแง่หนึ่งอาจเป็นความหมายเกินขอบเขตในส่วนของการใช้งาน ส่งผลให้เครื่องได้ระเบิดและพังลง ในอีกแง่หนึ่งเกินขอบเขตของการทำลายผู้คนหรือล้างสมองอย่างเกินขอบเขต เพื่อให้ได้บรรลุผลของจุดประสงค์

12. ข้อความส่งถึงประชาชนทุกคนผ่านโทรศัพท์ “สวัสดิ์วันจันทร์ สุขสันต์หน้าใส” ตัดมาเป็นภาพในองค์กร พระกำลังทำพิธีรดน้ำมนต์ตามจุดต่าง ๆ เหล่าเยาวชนยืนพนมมือรอรับพร น้ำมนต์ที่ใช้มีลักษณะเหนียวแปลกประหลาด ทุกคนยิ้มและน้อมรับอย่างมีความสุข การส่งข้อความสื่อถึงเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นในองค์กร เป็นกิจวัตรประจำ เป็นเหตุการณ์ที่ปกติเหมือนวันจันทร์ที่ต้องถึงในทุกสัปดาห์ การรับศีลรับพรของผู้คนในองค์กรเหมือนกับกรทำได้ทำภารกิจหรือบรรลุเป้าหมายตามประสงค์ การขจัดสิ่งที่ไม่ดีอย่างผู้คนที่แปลกแยกในองค์กรเหมือนเป็นเรื่องร้าย การเชิญพิธีเหมือนสร้างสิ่งดี ๆ ให้กลับมา รวกลับว่าสังคมแห่งนี้จะกลับมามีความสุขอีกครั้ง

เมื่อวิเคราะห์ความหมายการเล่าเรื่องของหนังในระดับห้วงการกระทำ (Action) ที่ประกอบด้วยระดับฟังก์ชัน (Function) ร้อยเรียงกันในระดับโครงเรื่อง (Narration) องค์กรแห่งนี้เป็นแหล่งผลิตบุคลากร ซึ่งกระบวนการผลิตมีลักษณะเหมือนโรงงานที่มีมาตรฐานในการผลิต มาตรฐานที่ว่าอัดแน่นไปด้วย อัตลักษณ์ ค่านิยม ศาสนา และการเมือง ตามวิสัยทัศน์ขององค์กร การแสดงออกหรือความคิดจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันหมด ไม่มีแตกต่างเหมือนกับหุ่นยนต์ การใช้อัตลักษณ์ของตัวละครที่แตกต่างอย่าง เจ้าขององค์กร หัวหน้าองค์กร เจ้าหน้าที่บุคลากร แสดงถึงภาพสังคมขนาดจำลอง แสดงถึงโครงสร้างสังคมควบคุมเป็นลำดับขั้นชั้น หน่วยสื่อความหมายในระดับโครงเรื่องแรก สะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาไทย พื้นฐานที่ปลูกฝังและเรียนรู้อัตลักษณ์ของความเป็นไทย อย่างชาติ ศาสนาและสถาบัน ค่านิยมของความคิดที่ดีต้องพึงกระทำ และความไม่ดีหรือความแตกต่างเป็นสิ่งต้องห้าม แม้ระบบจะอยู่ในโลกที่เทคโนโลยีนวัตกรรม ที่ทันสมัยแล้วระบบการศึกษายังคงล้าหลังอยู่กับที่เพราะขาดความคิดสร้างสรรค์จากกรอบ

ทางความคิด หน่วยสื่อความหมาย ในโครงเรื่องที่สอง สะท้อนให้เห็นถึง ประเด็นทางการเมืองในบริบทสังคมไทย รัฐบาลใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมในการกำจัดผู้ที่เห็นต่าง การแสดงออกที่แตกต่างสร้างความหมายได้หลายนัยยะ อย่าง การแสดงออกทางการเมือง , การแสดงออกเรื่องสถาบัน , การไม่แสดงออกถึงความเป็นชาตินิยม , หรือการแสดงออกที่แตกต่างจากผู้คนในสังคมกลับถูกอำนาจของรัฐจับลงโทษผ่านกฎหมาย ความหมายที่สอง สะท้อนถึงโครงสร้างของสังคมไทยเรื่องของคนชั้น จะเห็นได้ว่า ผู้คนในสังคมถูกกำหนดชีวิต โดยชนชั้นสูงที่แต่งตัวเหมือนข้าราชการ ผู้คนเพียงหยิบมือใช้อำนาจควบคุมประชาชน ทั้งเครื่องเศรษฐกิจ ชีวิตและความเป็นอยู่ หากวิเคราะห์ความหมายในตอนจบ วัตถุประสงค์ของอำนาจรัฐ ไม่ใช่เพื่อบริหารเรื่องของปากท้องของประชาชน แต่เป็นเรื่องการกำจัดผู้คนในสังคมที่เห็นต่างหรือตรงข้ามเท่านั้น

2. การวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายในระดับมายาคติ (Myth)

หนังได้ใช้หน่วยสื่อความหมายของ “ลูกเสือ” (Character) เป็นลักษณะของเยาวชนในองค์กร และ “เสียงเพลง” (Scene) เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออกทางค่านิยม วัฒนธรรมของสังคม ไม่เป็นเพียงเรื่องของการแสดงออกของผู้คน แต่มายาคติส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมในเรื่องของความเป็นอื่น

1. เยาวชนที่ได้รับการฝึกในองค์กร มีลักษณะการแต่งตัว และกิจกรรมสันตนาการต่าง ๆ ที่ถอดแบบหรือจำลองจาก “วิชาลูกเสือ” (Character) (Denotation) ในผัสสะเบื้องต้นหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษา เป็นหลักสูตรการพัฒนาให้รู้จักการใช้ชีวิตในสังคมกว้างขึ้น โดยใช้ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเป็นแรงจูงใจ อย่างการฝึกฝนร่างกาย จิตใจ การเข้าค่าย การผจญภัย การบำเพ็ญประโยชน์ หรือการทำภารกิจตามหัวหน้าหมู่ (Connotation) แต่ในระดับของมายาคติ (Myth) ระบบของลูกเสือหรือวัฒนธรรมในองค์กรลูกเสือ เป็นการจำลองผู้คนที่ปลูกฝังค่านิยมไปตามระบบของสังคมที่กำหนดไว้ ประการแรก สร้างค่านิยมในเรื่องอัตลักษณ์ของความเป็นลูกเสือด้วยความภาคภูมิใจ ภูมิใจกับระบบและวัฒนธรรมของคนรุ่นเก่าที่สร้างเอาไว้ ประการที่สอง ปลูกฝังค่านิยมในเรื่องฐานะทางสังคมอย่างลำดับชั้น อย่างลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือผู้ใหญ่ เป็นต้น กระบวนการต่าง ๆ ยิบย่อยถูกประกอบสร้างให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์ของความเป็นไทย เต็มไปด้วยค่านิยม คุณธรรม วัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตขนาดจำลองให้ผู้เรียนเข้าใจถึงบริบทของสังคม การฝึกให้ผู้เรียนยอมรับถึงฟังก์ชัน (Function) ของการเป็นพลเมืองดีในสังคมตระหนักถึงค่านิยมอย่างเรื่องชาติ ศาสนา สถาบัน สร้างบรรทัดฐานค่านิยมว่าเป็นสิ่งที่ดี อีกนัยยะหนึ่งไม่อาจเป็นเจ้าของความคิดที่สร้างสรรค์แบบใหม่ ได้แต่เพียงยอมรับกับค่านิยมเดิม

2. หัวหน้าองค์กรได้ทำการเปิดและปิดเสียงเพลง เพื่อควบคุมเยาวชนขณะ การฝึก และ ตรวจสอบผู้คนในสังคม ในโครงการเล่าเรื่องของหนัง หน่วยสื่อความหมาย “เสียงเพลง” (Scene) (Denotation) สื่อความหมายถึง “กฎระเบียบของสังคม” (Connotation) เพราะผู้ที่ไม่ยืนตรงเหมือนกับฝ่าฝืนกฎระเบียบ กฎหมายของสังคมจึงถูกจับตัวไปลงโทษ หากวิเคราะห์ความหมายของ “เสียงเพลง” (Myth) ในบริบทสังคมไทย แสดงถึงอำนาจของมายาคติที่ ส่งผลต่อการแสดงออกของผู้คนในสังคม การแสดงออกของผู้คนเมื่อได้ยินเสียงเพลง เป็นเพียงการ แสดงความเคารพ การปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรมที่ส่งต่อกันมา ไม่ใช่เรื่องกฎหมาย เสียงเพลง เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์ของความเป็นไทย ในทางกลับกัน ช่วยสร้าง ความหมายในแง่ลบอีกด้วย ประการแรก แสดงถึงความเป็นอื่น เป็นพวกไม่มีความเป็นไทยใน ตัวตน ไม่มีการศึกษา จนถึงความเป็นอื่นอย่างคนชายขอบ คนประเทศเพื่อนบ้าน ประการสอง ถูกมองว่าเป็นพวกต่างชาติ ไม่เคารพรักต่อความเป็นชาตินิยม หรือเป็นพวกทัศนคติถึงเรื่องของ สถาบัน

ภาพประกอบ 30 ลูกเสือขณะกำลังฝึกพร้อมกับเสียงเพลง

ที่มา: จุฬญาณนนท์ ศิริพล (2561). Ten Year Thailand - PLANETRIUM. คัทลียา เผ่าศรี เจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อป พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

3. การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

ภาพปรากฏของหนังเป็นเหมือนโลกอนาคต องค์กรที่ผลิตเยาวชนด้วยการ ปลูกฝัง ฝึกฝน และยึดเหนี่ยวค่านิยมขององค์กร ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของเจ้าขององค์กร อีกทั้ง การจับผู้คนในสังคมที่ลักษณะผิดแปลกมาเข้าสู่กระบวนการขององค์กร ตัวละครและองค์ประกอบ ต่าง ๆ สื่อความได้อย่างค่อนข้างตรงไปตรงมาในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่ห่างกันในระดับที่ 2 และ 3 หรือ “ดัชนี” (Index) และ “สัญลักษณ์” (Symbol)

ตาราง 28 ระยะห่างของรูปสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : PLANETRIUM

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
1. ลูกเสือ (Character)	เยาวชน , ชนชั้นรากหญ้า	ดัชนี
2. หัวหน้าองค์กร (Character)	ผู้มีอำนาจ , รัฐบาล	ดัชนี
3. บุคลากร (Character)	เจ้าหน้าที่	ดัชนี
4. เจ้าขององค์กร (Character)	ชนชั้นสูง	ดัชนี
5. คนที่นอนกับพื้น (Character)	การแสดงออก	สัญลักษณ์
6. ผู้คนในสังคม (Character)	ประชาชน	สัญลักษณ์
7. สามเหลี่ยม (Prop)	โครงสร้างสังคม , อุดมการณ์	สัญลักษณ์
8. น้ามนต์ (Prop)	ความสำเร็จขององค์กร	สัญลักษณ์

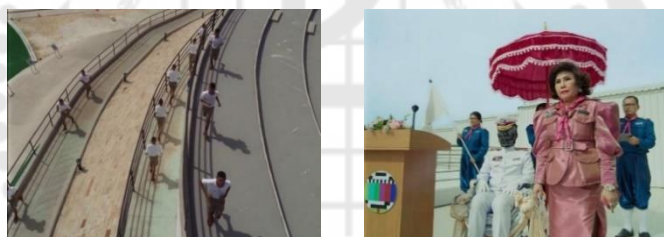
1. ในองค์กรลับที่หนึ่งนำเสนอ ประกอบไปด้วยตัวละครมีหน้าที่และอัตลักษณ์แตกต่างกันออกไป ถ้าเปรียบเทียบในระบบการศึกษา หน่วยสื่อความหมาย “ลูกเสือ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “เยาวชน” (Signified) เหล่าลูกเสือเปรียบเหมือนเยาวชน ที่ต้องเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรสู่สังคม สิ่งที่ได้รับจากการเข้าระบบคือความคิด อัตลักษณ์ ค่านิยม ศาสนา ที่เหมือนกันหมดทุกอย่าง หลังจากสำเร็จจากระบบก็นำมาเป็นบุคลากรเพื่อผลิตเยาวชนในรุ่นต่อไป เป็นวัฏจักร ในอีกแง่หนึ่งแสดงความหมายถึง “ชนชั้นรากหญ้า” (Signifier) ชนชั้นชั้นล่างสุดของโครงสร้างสังคม มีอัตลักษณ์และค่านิยมที่ถูกกำหนดด้วยชนชั้นสูง เป็นแรงงานในระบบทุนนิยม

2. หัวหน้าองค์กร มีหน้าที่ควบคุมและดูแลองค์กรลับแห่งนี้ ตรวจสอบการผลิตเยาวชน และออกคำสั่งในการจับผู้คนที่นอนราบกับพื้น หน่วยสื่อความหมาย “หัวหน้าองค์กร” (Signifier) ความหมายถึง “ผู้มีอำนาจ , รัฐบาล” (Signified) หลักสูตรการเรียนศึกษาในปัจจุบัน แม้การเรียนการสอนจะเป็นเรื่องของตัวนักเรียนกับอาจารย์ในระดับโรงเรียน แต่ในระดับโครงสร้างระบบล้วนถูกสร้างจากผู้มีอำนาจและตำแหน่ง หรือในความหมายทางโครงสร้างสังคม สื่อความหมายถึงรัฐบาล กับหน้าที่ควบคุมและลงโทษผู้กระทำผิด ตามคำสั่งของชนชั้นสูง

3. การดำเนินการต่าง ๆ ภายในองค์กร มีบุคลากรที่ใส่ชุดสีกรมด้อยควบคุมและปฏิบัติงาน อย่าง ยืนคุมลูกเสือ , ถอดชุดผู้ที่ถูกลงโทษ หน่วยสื่อความหมาย “บุคลากร” (Signifier) สื่อความหมายถึง “เจ้าหน้าที่” (Signified) ความนิ่งเฉยของการยืนตรง หรือ การเร่งรีบในการปลดเสื้อผ้า เป็นนัยยะถึงการพึงกระทำแบบไร้จิตสำนึกหรือความปกติในการพึงกระทำ

ประการแรกแสดงถึง ผลลัพธ์ของการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรอย่างเต็มรูปแบบ รับคำสั่งโดยไร้จิตสำนึกหรือการคิดวิเคราะห์เหมือนหุ่นยนต์ ประการสอง เป็นผลลัพธ์ในอนาคตของเยาวชน เมื่อสำเร็จการศึกษาจากองค์กร เลื่อนขั้นในองค์กรเพื่อเป็นบุคลากร และก็ไม่พ้นจากองค์กร

4. เจ้าขององค์กรนั่งอยู่บนเก้าอี้ ใ้ชุดเต็มยศสีขาวและปกปิดใบหน้า หน่วยสื่อความหมาย “เจ้าขององค์กร” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ชนชั้นสูง” (Signified) ความหมายของชนชั้นสูงเกิดจากความสัมพันธ์ของการเล่าเรื่องในหนัง ประการแรก การไม่มีหน้าที่และการแสดงออก สื่อความหมายถึง ผู้เป็นเจ้าของ ไม่ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รอชื่นชมผลงานของตนผ่านผู้รับผิดชอบอย่างหัวหน้าองค์กร ประการสอง ในขั้นตอนพิธีกรรม จะเห็นผู้ที่มีลักษณะเหมือนกับเจ้าขององค์กร ร่างใหญ่ล่องลอยอยู่ในห้วงอวกาศ มีหัวหน้าองค์กรและลูกเสือแสดงความเคารพ แสดงถึงอำนาจผู้เป็นเจ้าขององค์กร สะท้อนถึง ชนชั้นสูงในโครงสร้างสังคมไทยฐานะที่อยู่เหนือการกระทำ อยู่เหนือผู้ใช้อำนาจอย่างรัฐบาล แสดงความเป็นเจ้าของผ่านการควบคุมความคิดของผู้คนในสังคม ให้สรรเสริญและบูชาเหมือนดังคนในองค์กร

ภาพประกอบ 31 ลักษณะที่แตกต่างของบุคคลในองค์กร

ที่มา: จุฬญาณนนท์ ศิริพล (2561). Ten Year Thailand - PLANETRIUM. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อป พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 พิล์ม จำกัด.

5. เสียงเพลงที่เปิดจากองค์กร ผู้คนทุกคนหยุดทำกิจกรรมและยืนนิ่ง แต่ก็ตรวจพบผู้ที่นอนราบกับพื้น หลังจากนั้นเยาวชนก็เข้าจับตัวไปที่องค์กร หน่วยสื่อความหมาย “คนที่นอนกับพื้น” (Signifier) สื่อความหมายถึง “การแสดงออก” (Signified) ธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมต้องยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลง ผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ทำตามจะโดนลงโทษ สะท้อนถึงการแสดงออกของผู้คนในสังคม ต้องแสดงออกไปในทิศทางเดียวกับที่สังคมและกฎหมายกำหนด

6. ผู้คนนอกองค์กรตามสถานที่ต่าง ๆ อย่างในสวนสาธารณะ ต้องยืนตรงแล้วทำเป็นเพิกเฉยต่อการจับตัวขององค์กร หน่วยสื่อความหมาย “ผู้คนในสังคม” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประชาชน” (Signified) แม้จะไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบขององค์กร แต่ก็ต้องปฏิบัติ

ตามในการแสดงอัตลักษณ์ของความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร พฤติกรรมพิลึกพิลั่นแสดงถึงการเอาตัวรอด สะท้อนถึงการประชาชนที่เลือกเพิกเฉยต่อประเด็นและปัญหาที่เกิดขึ้น

7. นำเสนอรูปลักษณ์ “สามเหลี่ยม” (Signifier) ในรูปแบบต่างๆ อย่างพีระมิด การทำมือของลูกเสือ ป้ายชื่อหัวหน้าองค์กร สามเหลี่ยมจึงเป็นนัยยะที่แสดงความเป็นตัวตนขององค์กร หน่วยสื่อความหมาย “สามเหลี่ยม” (Signified) สื่อความหมายถึง “โครงสร้างสังคม” (Signified) ในความเป็นสากลสามเหลี่ยมสื่อความหมายถึง ระบบทุนนิยมอยู่สุดยอดของสามเหลี่ยม คนชั้นแรงงานอยู่ล่างเป็นรากฐาน คนชั้นกลางอยู่ระหว่างกลาง การหยิบยกสัญญาะดังกล่าวสื่อความหมายสองความหมาย ประการแรก องค์กรผลิตเยาวชนไม่ต่างอะไรจากระบบของโรงงานอุตสาหกรรม โรงงานเหมือนชนชั้นนายทุนที่ผูกขาดอำนาจไว้ในมือ พนักงานเหมือนชนชั้นแรงงานที่ทำงานเพื่อนายทุน ประการสอง โครงสร้างสังคมไทยถูกรวบอำนาจไว้อยู่กับชนชั้นสูงที่คอยควบคุมระบบในสังคม ประชาชนมีรับสั่งและปฏิบัติตามเท่านั้น สัญญาะของสามเหลี่ยมจึงเป็นหน่วยสื่อความหมายของโครงสร้างสังคมไทย ในอีกความหมายหนึ่ง สื่อความหมายถึง “อุดมการณ์” (Signified) อุดมการณ์ขององค์กรที่ปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงค่านิยม วัฒนธรรม ทักษะคติ เป็นไปตามแบบแผน ยึดถือปฏิบัติตามธรรมเนียมและเชิดชูเจ้าขององค์กร ผู้เป็นจุดสูงสุด

ภาพประกอบ 32 ลูกเสือจับคนนอน กับ สามเหลี่ยมสัญลักษณ์องค์กร

ที่มา: จุฬญาณนนท์ ศิริพล (2561). Ten Year Thailand - PLANETRIUM. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อป พิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 พิล์ม จำกัด.

8. หลังจากองค์กรจับผู้คนเข้าสู่กระบวนการเป็นที่เรียบร้อย ได้ทำพิธีการทางศาสนาโดยการนำพระมาสวดและให้พร รดน้ำมนต์ หน่วยสื่อความหมาย “น้ำมนต์” (Signifier) สื่อความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” (Signified) ความสำเร็จขององค์กรที่ได้กำจัดผู้ที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของสังคม สะท้อนถึงและเสียดสีประเด็นทางการเมืองไทย รัฐบาลต้องการควบคุมผู้ที่ไม่เห็นต่างหรือแสดงออกทางการเมือง กระทำต่อประชาชนเหมือนสำเร็จความใคร่ทางศีลธรรม มีความสุขที่ได้อยู่ในสังคมไม่มีผู้เห็นต่าง เหมือนโลกในอุดมคติที่ต้องการ

ภาพประกอบ 33 น้ามนต์หลังจากเสร็จพิธีกรรม

ที่มา: จุฬญาณนนท์ ศิริพล (2561). Ten Year Thailand - PLANETRIUM. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

ภาพยนตร์ไทยเรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY พ.ศ. 2559

ภาพประกอบ 34 ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY

ที่มา: อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล (2561). Ten Year Thailand - SONG OF THE CITY. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

1. การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

เรื่องราวของตัวละครหลายกลุ่ม ในบริบทที่แตกต่างกันออกไปอย่าง ภูมิหลัง สภาพปัญหาชีวิต หน้าที่การงาน บนพื้นที่การปรับปรุงอนุสาวรีย์แห่งหนึ่งในจังหวัด ขอนแก่น รูปแบบไม่เน้นการเล่าเรื่อง (Non-Narrative) โดยเล่าเรื่องราวของตัวละครและเหตุการณ์สลับไปมาในพื้นที่ ยากต่อการประติดประต่อให้เกิดความหมายในการเล่าเรื่อง

ตาราง 29 สรุปการเล่าเรื่องภาพยนตร์ตามลำดับเหตุการณ์ในภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY

ฉาก (Scene)	ตัวละคร (Character)	เหตุการณ์
1		ภาพของอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญ
2	โต้ง	โต้งยืนมองอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญ
3	โต้ง	โต้งนั่งคุยกับหัวหน้าเก่าเรื่องการใช้ชีวิต
4	ผู้คน	ผู้คนสามคน กำลังแคสติ้งนักแสดงอย่างเป็นกันเอง
5	กรรมกร	ภาพของกรรมกรกำลังปรับปรุงพื้นที่อนุสาวรีย์
6	เซลล์แมน	เซลล์แมนกำลังขายของให้กับหมอในพื้นที่อนุสาวรีย์
7	กรรมกร	ภาพของรถบรรทุกกำลังปรับปรุงพื้นที่อนุสาวรีย์
8	โต้ง	โต้งนั่งคุยกับหัวหน้าเก่าเรื่องการใช้ชีวิต
9	เซลล์แมน และ หมอ	เซลล์แมนสาธิตอุปกรณ์เครื่องฟอกอากาศให้กับหมอตกลงใช้
10		ภาพกว้างของอนุสาวรีย์ที่กำลังปรับปรุง
11	กรรมกร	เหล่ากรรมกรกำลังปรับปรุงพื้นที่อนุสาวรีย์
12		ภาพปติมากรรมบุคคลสำคัญบนกำแพงที่ล้อมอนุสาวรีย์
13	กรรมกร	กรรมกรคนหนึ่งกำลังนอนพักผ่อนอยู่ในมุ้ง บริเวณอนุสาวรีย์
14		ภาพรูปปั้นไดโนเสาร์
15	โต้ง	โต้งยืนมองบางอย่าง

ผู้คนในพื้นที่อนุสาวรีย์ เป็นผู้นำเสนอเรื่องราวชีวิตของผู้คนอันหลากหลาย ชีวิตของกรรมกรและการบูรณอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญ ทีมแคสติ้งนักแสดงที่ให้ผู้ชมรับบทเป็นคนขายเครื่องฟอกอากาศ คุณหมอที่เข้ามากราบไหว้อนุสาวรีย์ เสียงเพลงบรรเลงกับปติมากรรมในพื้นที่ ล้วนแต่เป็นสัญญาณผ่านการเล่าเรื่องอย่างเรียบง่ายแนวรูปแบบภาพยนตร์สัญนิยม หากวิเคราะห์ความหมายประเด็นทางการเมือง ถูกเล่าผ่านตัวละคร (Character) และเหตุการณ์ (Scene) อย่างโต้ง และ คนในพื้นที่อนุสาวรีย์

ตาราง 30 เรื่องราวของโต้ง และ คนในพื้นที่อนุสาวรีย์ภาพยนตร์เรื่อง TEN YEARS THAILAND :
SONG OF THE CITY

ฉาก (Scene)	ระดับห้วงกระทำ	ระดับการเล่าเรื่อง
ฉาก 1 , 2	อนุสาวรีย์และเสียงเพลงสื่อความหมายถึงระบบของอำนาจเผด็จการ	สื่อความหมายถึงผู้คนที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตรของสังคม
ฉาก 3 , 8	เรื่องราวของเพื่อนสื่อความหมายถึงชีวิตของชนชั้นรากหญ้ากับระบบสังคม	แต่ระบบเผด็จการยังคงดำรงอยู่คู่กับสังคมไทย
ฉาก 4	การพูดถึงเรื่องห่วย สื่อความหมายถึง ความเชื่อที่อยู่คู่สังคมไทยมานาน	และสืบทอดไปอีกนาน
ฉาก 6 , 9	การใช้เครื่องฟอกอากาศ สื่อความหมายถึง การหนีจากสังคมเดิม	
ฉาก 10 , 11 , 12	ภาพปะติมากรรมสื่อถึงชนชั้นสูง	

1. ภาพอนุสาวรีย์ของบุคคลสำคัญท่านหนึ่ง การวางตำแหน่งภาพที่สูงระกับท้องฟ้า ประกอบกับดนตรีสรรเสริญขับกล่อมสอดประสาน อนุสาวรีย์บุคคลสำคัญอย่าง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรีของไทย ด้วยประวัติศาสตร์ทางการเมือง จึงเป็นนัยยะที่สื่อถึงความเผด็จการในยุคนั้น การวางภาพสูงเฉียดฟ้าสื่อความหมายถึง ความยิ่งใหญ่ของอำนาจเผด็จการ ดนตรีประกอบที่ได้ยิน สื่อความหมายถึงการให้ผู้คนตระหนักและระลึกถึงคุณค่าของระบบยุคเก่า

2. โต้ง เป็นกรรมกรที่ทำงานปรับปรุงบูรณะพื้นที่อนุสาวรีย์ และพบกับเพื่อนเก่า เพื่อนเล่าถึงแผนของชีวิต ที่จะได้กลับบ้านต่างจังหวัดและทำงานเกี่ยวกับเกษตรกรรม สื่อถึงเรื่องราวชีวิตและความคิดของชนชั้นรากหญ้า อย่างเพื่อนที่เลิกเป็นกรรมกรและไปเป็นเกษตรกร แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของชีวิต ที่ต้องดิ้นรนไปพร้อมกับระบบสังคม

3. ชายหนุ่มกำลังแคสติ้งเพื่อเป็นนักแสดง รับบทเป็นเชลล์ชายเครื่องฟอกอากาศ และการเล่าถึงอาชีพเก่าที่เคยอยู่ในคณะหมอลำ ต้องเปลี่ยนงานมารับงานพิเศษ จากผู้เป็นทายาทคณะหมอลำ งานสร้างรายได้หลายหลัก ต้องพลิกผันมารับงานเสริม สื่อความหมายถึงการพลิกผันของชีวิตภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิม การรับบทเป็นเชลล์แมน เขาได้พูดถึงเรื่องห่วย สื่อความหมาย ความเชื่อที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ความเชื่อหลอเลี้ยงชีวิตผู้คนในสังคมด้วยความหวัง

4. ชายหนุ่มพยายามขายของให้กับลูกค้าที่แวะเวียนเข้ามาในพื้นที่ เครื่องฟอกที่ช่วยให้ผู้คนได้นอนหลับสบาย สรรพคุณของเครื่องฟอกอากาศ ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยผู้คน ด้วย

มลภาวะสิ่งแวดล้อม อย่างพื้นที่ขณะปรับปรุง เต็มไปด้วยฝุ่น เครื่องฟอกจึงผลิตอากาศที่บริสุทธิ์ สื่อความหมายถึง ผู้คนต้องการหลีกเลี่ยงความเป็นจริงของสังคม อย่างพื้นที่อนุสาวรีย์ที่เต็มไปด้วยอำนาจเผด็จการ

5. ภาพกรรมกรที่กำลังปรับปรุงพื้นที่อนุสาวรีย์ กับ ภาพประติมากรรมบนกำแพง การเล่าถึงภาพทั้งสอง สื่อความหมาย สะท้อนชีวิตความแตกต่างระหว่างชนชั้นสูงและชนชั้นรากหญ้าในสังคมไทย กรรมกรทำงานด้วยหยาดเหงื่อ กับ การทำงานของบุคคลสำคัญ ทุกชั้นชนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นพื้นที่เฝ้าไหลเวียนไปตามวัฏจักร สำหรับบริบทสังคมไทยแล้ว ในอนาคตระบบเก่ายังสืบทอดคุณงามความดีของชนชั้นสูงอยู่เสมอ เช่นเดียวกับ เรื่องราวบนกำแพงแม้จะประวัติศาสตร์แล้วก็ตาม

2. การวิเคราะห์หน่วยสื่อความหมายในระดับมายาคติ (Myth)

นอกจากนี้จะเล่าถึงเรื่องราวของผู้คนในพื้นที่อนุสาวรีย์แล้ว ยังนำเสนอภาพที่น่าสนใจอย่าง ประติมากรรมบนกำแพงและรูปปั้นบุคคลสำคัญ (Scene) และเพลงบรรเลงเปิดเป็นระยะ (Scene) ที่แฝงความหมายได้ถึงมายาคติ (Myth) ที่อยู่คู่กับสังคมและวัฒนธรรมความเป็นไทยมาอย่างยาวนาน

2.1 อนุสาวรีย์บุคคลสำคัญอย่าง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประโยชน์ในเบื้องต้นของอนุสาวรีย์ เพื่อให้ผู้คนได้ตระหนักถึงคุณงามความดีของผู้นั้น (Scene) (Denotation) ด้วยหลักคิดทางศาสนารวมกับค่านิยมของคนไทย อนุสาวรีย์รูปปั้นจึงเป็นตัวแทนของความดี และในทางความเชื่อเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อย่างเป็นรูปธรรม (Connotation) ความหมายในระดับมายาคติ (Myth) นัยยะรูปปั้นมีอำนาจส่งผลต่อความเชื่อของผู้คนในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน บริบทสังคมในปัจจุบัน แม้ผู้คนจะเข้าใจถึงอำนาจเผด็จการที่ปกคลุมสังคมไทยอยู่ และรากฐานและต้นตอมาจากบุคคลในรูปปั้น ระบอบในยุคเก่าถูกความดีและความศักดิ์สิทธิ์อำพรางไว้อย่างแนบเนียน ผู้คนจะยังคงบูรณะเพื่อสืบสานอยู่คู่กับสังคมต่อไป

2.2 การใช้เสียงเพลงบรรเลง ผัสสะเบื้องต้นเป็นสัญญาณต้องการให้ผู้คนได้แสดงถึงธรรมเนียมปฏิบัติ แสดงอัตลักษณ์ของความเป็นไทย (Scene) (Denotation) ประกอบไปด้วยวัฒนธรรม ค่านิยม ของความเป็นชาติ (Connotation) แต่การเปิดเพลงหลายครั้งของหนึ่งตามการนำเสนอของหนัง สื่อความหมายถึง มายาคติ (Myth) ที่ส่งผลต่อผู้คนในสังคมไทย การเปิดเพลงสะท้อนถึงการโฆษณาชวนเชื่อเรียกว่า Propaganda ที่ต้องการให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา คุณความดีและความยิ่งใหญ่ถูกอัดแน่นผ่านเนื้อเพลง การการเผยแพร่ไว้ตามที่สาธารณะต่างๆ การเปิดย้ำทุกช่วงเวลาเข้าเย็น เหมือนการขับกล่อมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความหมายในมายาคติ

ไม่เพียงสร้างกรอบทางความคิดในเรื่องของความคิด ความภาคภูมิใจ อัตลักษณ์ของความเป็นไทย
แต่ยังผลักดันผู้คนที่ไม่ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียม ให้ตกอยู่ในภาวะความเป็นอื่น

ภาพประกอบ 35 ประติมากรรม อนุสาวรีย์ กับ เสียงเพลง

ที่มา: อภิชชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล (2561). Ten Year Thailand - SONG OF THE CITY.
คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.

3. การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) พื้นที่บริเวณ
อนุสาวรีย์บุคคลสำคัญกับเรื่องราวชีวิตผู้คนที่ไหลเวียนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ด้วยรูปแบบภาพยนตร์
แนวสัจนิยม ภาพที่ดูน่าเสนอเป็นเรื่องราวเหมือนกับชีวิตประจำวัน เป็นภาพที่สามารถหาดูได้
ทั่วไปในสังคม การหยิบบทสนทนาของกรรมกรที่คุยกันเรื่องอนาคต หรือพูดถึงเรื่องห่วย การขาย
เครื่องฟอกอากาศ เสียงเพลงบรรเลงกับภาพกรรมกรทำงาน รูปปั้นไดโนเสาร์ จึงเป็นสัญลักษณ์สื่อ
ความหมายขึ้นอยู่กับผู้ชมวิเคราะห์ หากวิเคราะห์ภายใต้บริบทสังคมในปัจจุบัน ซึ่งภาพยนตร์
ใช้สัญลักษณ์ที่ห่างกันในระดับที่ 3 หรือ “สัญลักษณ์” (Symbol) เป็นหลัก

ตาราง 31 ระยะห่างของรูปสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์เรื่อง TEN
YEARS THAILAND : SONG OF THE CITY

ตัวหมาย (Signifier)	ตัวหมายถึง (Signified)	ระยะห่างสัญลักษณ์
1. อนุสาวรีย์ (Setup)	โครงสร้างสังคม	สัญลักษณ์
2. อากาศ (Prop)	สังคมในอุดมคติ	สัญลักษณ์
3. รูปปั้นไดโนเสาร์ (Setup)	ประวัติศาสตร์	สัญลักษณ์
4. กรรมกร (Character)	ชนชั้นรากหญ้า	สัญลักษณ์
5. ประติมากรรม (Setup)	ชนชั้นสูง	สัญลักษณ์

1. หนังสือเปิดด้วยภาพอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญอย่าง จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งตามประวัติศาสตร์การเมืองไทย เป็นผู้ที่ใช้ระบอบเผด็จการในประวัติศาสตร์ หน่วยสื่อความหมาย “อนุสาวรีย์บุคคลสำคัญ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “โครงสร้างสังคม” ประการแรก เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นที่บริบทของความเผด็จการที่ปกครองสังคมไทยอยู่ในปัจจุบัน แม้จะไม่ใช่มุขบุคคลเดิม แต่ระบอบดังกล่าวยังคงดำเนินอยู่ ประการสอง สื่อความหมายว่า ระบอบเผด็จการที่เคยทำไว้จะเหลือไว้แค่ประวัติศาสตร์ แต่การถูกเชิดชูเป็นอนุสาวรีย์ สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทย เคยสรรเสริญให้กับระบอบเผด็จการ

2. ชายหนุ่มรับบทเป็นเซลล์ขายเครื่องฟอกอากาศ ต้องการช่วยผู้คนด้วยอากาศที่นอนหลับสบาย เครื่องฟอกเป็นแค่เครื่องมือ แต่สิ่งสำคัญคืออากาศที่ผลิตออกมา หน่วยสื่อความหมาย “อากาศ” (Signifier) สื่อความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” (Signified) เป็นความสัมพันธ์ของคู่แย้ง (Binary Opposition) ระหว่างอากาศสังคมปัจจุบัน การที่ผู้สวมใส่หลับสบายไปกับอากาศอันบริสุทธิ์ เปรียบเหมือนสังคมในอุดมคติที่ผู้ซื้อต้องการ ในพื้นที่อนุสาวรีย์เต็มไปด้วยอากาศของความเผด็จการ อากาศที่ผลิตออกมาคงเป็นอากาศบริสุทธิ์แบบประชาธิปไตย

3. จะสังเกตได้ว่ามีภาพของรูปปั้นไดโนเสาร์ปรากฏอยู่ หน่วยสื่อความหมาย “รูปปั้นไดโนเสาร์” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ประวัติศาสตร์” (Signified) รูปปั้นเป็นสัญลักษณ์ของสถานที่หรือจังหวัดในพื้นที่แห่งนั้น แต่นัยยะที่ซ่อนอยู่ สื่อความหมายถึงบริบทสังคมไทย มีเรื่องของการบันทึกและจดจำของประวัติศาสตร์ การมีอยู่ของรูปปั้นเป็นการแสดงว่าพื้นที่แห่งนี้เคยมีไดโนเสาร์ แม้จะไม่ได้เกี่ยวข้องกับยุคปัจจุบัน เช่นเดียวกับรูปปั้นบุคคลสำคัญ แสดงถึงการมีอยู่ของระบอบเผด็จการว่าเคยเกิดขึ้นและจะยังคงดำรงอยู่ต่อไป

ภาพประกอบ 36 สนวน (เครื่องฟอกอากาศ) และ รูปปั้นไดโนเสาร์

ที่มา: อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล (2561). Ten Year Thailand - SONG OF THE CITY. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิเคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्ม จำกัด.

4. การปรับปรุงพื้นที่อนุสาวรีย์ เต็มไปด้วยกรรมกรจำนวนหนึ่งรวมไปถึง ใต้ ตัวละครหนึ่งของเรื่อง หน่วยสื่อความหมาย “กรรมกร” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ชนชั้นรากหญ้า” (Signified) ภาพของกรรมกรกำลังทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อย ตากแดดทนฝนท่ามกลาง สภาพอากาศที่ร้อน ที่หลบนอนสภาพซอมซอที่มีแค่มุ้งกับพัดลม สะท้อนถึงชีวิตของชนชั้นรากหญ้าที่ต้องดำรงชีวิตในสังคม ภายนอกที่ต้องใส่เสื้อสีแดงของบริษัท เหมือนเป็นแค่แรงงานรับใช้ องค์กร เมื่อจบงานก็พร้อมที่จะย้ายพื้นที่ไปเรื่อย ไม่เป็นหลักแหล่ง

5. นอกจากหนึ่งเสนอภาพรูปปั้นบุคคลสำคัญแล้ว ยังมีภาพของปะติมากรรม บนกำแพงอยู่เป็นบริเวณโดยรอบ หน่วยสื่อความหมาย “ปะติมากรรมบนกำแพง” (Signifier) สื่อความหมายถึง “ชนชั้นสูง” (Signified) ภาพปะติมากรรมที่เล่าเรื่องถึงวีรกรรมของชนชั้นสูง ที่เคย สร้างคุณงามความดีไว้กับประชาชน สะท้อนถึงความสัมพันธ์ของบริบทสังคมและระบอบในยุคเก่า แม้เรื่องราวต่าง ๆ หรือคนในยุคหนึ่ง ตายจากเป็นประวัติศาสตร์ไปแล้ว แต่ยังคงถูกเล่าเรื่องราวผ่าน ปะติมากรรมเพื่อสืบสานระบบยุคเก่าต่อไป ความสัมพันธ์ทั้งสองระหว่างหน่วยสื่อความหมาย “กรรมกร” กับ “ภาพปะติมากรรม” สะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นถึงการมีอยู่ในโครงสร้าง สังคมไทย

ภาพประกอบ 37 ที่พักกรรมกร และ ปะติมากรรมบนกำแพง

ที่มา: อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล (2561). Ten Year Thailand - SONG OF THE CITY. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 ฟิล์ม จำกัด.

4.2 ผลของการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองไทย

จากการวิเคราะห์ผลงานจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นภาพยนตร์ไทยทั้ง 6 เรื่อง (2 ภาพยนตร์, 4 ภาพยนตร์สั้น) ดังนี้ ภาพยนตร์เรื่อง 1. Snap แค...ได้คิดถึง 2. ดาวคะนอง 3. SUNSET 4. CATOPIA 5. PLANETRIUM 6. SONG OF THE CITY โดยทำการวิเคราะห์สัญลักษณ์ผ่านตัวบท (Textual Analysis) เป็นสิ่งที่ปรากฏในภาพยนตร์ เช่น เรื่องราว (Story) ฉากและเหตุการณ์

(Scene) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Props) เสื้อผ้า (Costume) ซึ่งทำการแบ่งวิธีวิเคราะห์ภายใต้ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) เป็น 3 ส่วนตามหลักแนวคิดของนักสัญวิทยา คือ 1. วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) 2. วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) และ 3. วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) จากการศึกษาเทคนิคและการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ผู้วิจัยนำองค์ความรู้มาสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยชื่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทย เรื่อง "มหาสมุทร" โดยมีกระบวนการดังนี้ 1. กำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ 2. กำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

4.2.1. กำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

ผู้วิจัยมีความต้องการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ที่ต้องการสื่อสารเรื่องประเด็นทางการเมืองผ่านการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ในช่วงเวลาของภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นช่วงเวลา พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงเกิดประเด็นทางการเมืองที่สำคัญ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยต้องการสื่อสารออกมา จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง มีความต้องการสื่อสารเรื่องประเด็นทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ 1. โครงสร้างสังคม 2. การแสดงออก 3. อุดมการณ์ 4. สังคมในอุดมคติ 5. ชนชั้นสูง 6. ชนชั้นรากหญ้า ผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวเป็นตัวกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย เพื่อสื่อความหมายถึงประเด็นทางการเมืองไทย ดังนี้

1.1 โครงสร้างสังคม

การเข้ามาของรัฐบาลในปัจจุบัน ใช้วิธีรัฐประหารรัฐบาลจากระบอบประชาธิปไตย เป็นการใช้อำนาจของระบอบเผด็จการ ซึ่งเป็นระบอบในยุคเก่าหรือเคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ จุดมุ่งหมายของรัฐบาลที่ต้องการจัดระเบียบในสังคมให้เกิดความสงบสุข ที่เกิดจากความขัดแย้งของประชาชนที่แบ่งออกเป็นสองฝ่าย แต่ด้วยการล้มเหลวของรัฐบาลทหาร ไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการในเรื่องเศรษฐกิจ ใช้ระบบอุปถัมภ์ในการคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ในระดับสูงของการบริหารในด้านต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้แสดงความมุ่งหวังของการแก้ไขในเรื่องของเศรษฐกิจ แก้ปัญหาปากท้องของประชาชน หรือประเด็นทางสังคมที่ผู้คนเรียกร้องถึงประเด็นทางการเมือง ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การใช้กฎหมายและการกระทำของรัฐบาล แสดงถึงการใช้อำนาจในการจัดการประชาชนทางการเมืองที่มีอุดมการณ์ขัดแย้งต่อกระแสหลักของสังคมเท่านั้น

โครงสร้างของสังคมไทยในปัจจุบันจึงเป็นโครงสร้างระบอบยุคเก่า ที่ต้องการสืบทอดอำนาจให้อยู่ในระดับของชนชั้นสูงเท่านั้น

1.2 การแสดงออก

ตั้งแต่เริ่มการบริหารจากรัฐบาลทหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยไม่มีฝ่ายค้านและประชาชนที่สามารถตรวจสอบการทำงานได้ แสดงถึงสิทธิเสรีภาพและสิทธิทางการเมืองของประชาชนถูกจำกัดพื้นที่ การจัดการที่เหลว ไม่สามารถแก้ปัญหาทางด้านความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ หรือการร่างรัฐธรรมนูญที่ผูกมัดให้กับรัฐบาลในอนาคตต้องปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติของ คสช. เหตุผลดังกล่าวนำไปสู่การแสดงออกของประชาชนในสังคม ต้องการเรียกร้องในเรื่องของปัญหาและประเด็นทางการเมือง อย่างให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร หยุดคุกคามประชาชน และร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การแสดงออกของประชาชนถูกรัฐบาลใช้อำนาจและกฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม กระทำต่อผู้คนในสังคมไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกแบบโดยตรงอย่าง การออกมาประท้วง ทางอ้อมอย่างผลงานทางศิลปะ หรือเป็นการแสดงออกทางค่านิยม วัฒนธรรมที่ขัดต่อความเป็นชาตินิยม ไม่ว่าในเรื่องใดที่ดูขัดแย้งและเป็นปัญหาต่อความชอบธรรมของรัฐบาล จะถูกดำเนินการตามระเบียบ

1.3 อุดมการณ์

จากประเด็นและปัญหาทางการเมืองในสังคมปัจจุบัน การแสดงออกของผู้คนถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่ายที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน ในฝ่ายหนึ่งเป็นผู้คนมีความคิดอุดมการณ์กระแสหลัก หรือ อนุรักษ์นิยม (Conservative) จากการปลูกฝังทางค่านิยม วัฒนธรรมของคนรุ่นเก่ายึดโยงไปถึงความเชื่อเรื่องทางศาสนา บรรพบุรุษ มองว่าอุดมการณ์ทางการเมืองของฝ่ายตรงข้ามเป็นพวกมีอุดมการณ์ขัดแย้งหรือแตกต่างจากอุดมการณ์ตน อย่างการเรียกร้องทางการเมืองที่ขัดระบบของชนชั้น ฐานะทางสังคม ขัดต่อจรรยาบรรณศีลธรรมของความเป็นไทย หรืออย่างการเรียกร้องการปฏิรูปเรื่องระบอบเป็นสิ่งที่ร้ายแรง โดยรวมแล้วเป็นอุดมการณ์ที่ต้องรักษาขนบธรรมเนียม อัตลักษณ์ของความเป็นไทยให้คงอยู่

ในอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้คนมีความคิดอุดมการณ์ขัดแย้งต่อกระแสหลัก หรือ เสรีนิยม (Liberal) เป็นอุดมการณ์ของผู้ในสังคม ไม่ใช่การปฏิเสธถึงการมีอยู่ของโครงสร้างสถาบัน หรือ อุดมการณ์ที่สืบทอดมาอย่างการล้มล้าง แต่มองว่าผู้คนในสังคมมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกเรื่องของการเมืองและปัญหาทางการเมือง เรื่องของเศรษฐกิจ เรื่องของระบอบโครงสร้าง เรื่องของสถาบัน ทุกคนสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

1.4 สังคมในอุดมคติ

การเรียกร้องถึงปัญหาและประเด็นทางการเมืองของผู้คน การเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่สังคมในอุดมคติ ภายใต้บริบทสังคมไทยผู้คนที่ต้องการเรื่องของความเสมอภาคและความเท่าเทียมในสังคม ความเท่าเทียมที่ว่าไม่ใช่ความเสมอภาคแบบสมบูรณแบบอย่างในระบบคอมมิวนิสต์ ที่ทุกคนไร้ฐานะทางสังคม มีความยากจนเท่ากันหมด แต่เป็นเรื่องของความเสมอภาคภายใต้กฎหมายและความเสมอภาคทางการเมือง สังคมโลกอย่างระบอบทุนนิยม อย่างประเด็นทางกฎหมายที่ผ่านมา จะเห็นว่าถูกเลือกปฏิบัติจากฐานะทางสังคม อย่างชนชั้นสูงและชนชั้นรากหญ้า ถูกปฏิบัติอย่างแตกต่างกัน ความเสมอภาคในสังคมที่อยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ไม่มีอภิสิทธิ์ชนที่ถูกยกเว้นทางกฎหมาย ผู้คนสามารถแสดงออก วิพากษ์วิจารณ์เรื่องต่าง ๆ ได้ ภายใต้ขอบเขตกฎหมายที่ยุติธรรม

1.5 ชนชั้นสูง

จากบริบทสังคมภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ชนชั้นสูงหรือชนชั้นนำ เป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจทางการเมือง มีอิทธิพลต่ออำนาจการปกครองของสังคม หรือในด้านของชนชั้นสูงแบบนายทุน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบจากการบริหารงานที่ล้มเหลวทางเศรษฐกิจ มีทัศนคติทางการเมืองและอุดมคติที่คล้อยตามไปกับกระแสสังคม เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจและผลประโยชน์ทางอำนาจ

1.6 ชนชั้นรากหญ้า

จากบริบทสังคมภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ชนชั้นรากหญ้า เป็นกลุ่มคนที่อยู่ลำดับล่างสุดของโครงสร้างสังคม ทั้งฐานะทางสังคม การศึกษา ค่าครองชีพ อย่างเช่น กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ล้มเหลว ในอีกส่วนหนึ่งเป็นความล้มเหลวของระบบโครงสร้างทางสังคมที่เหลื่อมล้ำ อย่างค่าครองชีพที่ไม่สอดคล้องกับทิศทางของเศรษฐกิจ สวัสดิการของรัฐ สาธารณูปโภค อีกทั้งเรื่องของการต่อสู้ทางกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม

4.2.2 กำหนดรูปแบบการสร้างสรรคัภาพยนตร์ไทย

หลังจากได้วิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง จาก 6 เรื่อง มีลักษณะโครงสร้างการเล่าเรื่องแบบภาพยนตร์กระแสหลัก เรียกว่า เน้นรูปแบบการเล่าเรื่อง (Narrative) มีการเล่าเรื่องอย่างมีแบบแผน เล่าถึงเหตุการณ์และตัวละครที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ลักษณะประเภทภาพยนตร์ที่หลากหลาย (Genre) อย่าง เรื่อง Snap แต่...ได้คิดถึง กับ SUNSET เป็นแนว Drama Romantic เรื่อง CATOPIA และ PLANETRIUM เป็น

แนว Surrealism หรือ SONG OF THE CITY เป็นแนว Realism ที่สื่อถึงความเป็นจริงทางสังคม ด้วยรูปแบบและการนำเสนอที่หลากหลาย และแก่นเรื่องที่คลุมเครือ เป็นคำถามปลายเปิดให้กับผู้ชมได้พิจารณาได้ถึงความหมายของภาพยนตร์ได้หลายระดับ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้วิจัยในการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย ที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นทางการเมือง ค่านิยม วิถีชีวิต ของผู้คนในสังคม โดยลำดับขั้นตอนการสร้างสรรค์บทดังนี้

1. แก่นเรื่อง (Theme)

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพยนตร์แต่ละเรื่องมีการนำเสนอตัวละครที่แสดงความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป อย่าง ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง ที่มีความเชื่อในการสร้างสังคมประชาธิปไตยโดยการต่อต้านอำนาจเผด็จการ หรือ ภาพยนตร์เรื่อง CATOPIA , PLANETRIUM , SONG OF THE CITY ใน TEN YEARS THAILAND ก็มีการสื่อสารในเรื่องของความเชื่อ ผ่านของตัวละครที่แตกต่างกันออกไป และด้วยบริบทของผู้คนในสังคมไทย มีความเชื่อของในเรื่องศาสนาที่แตกต่างกัน จึงเป็นแรงบันดาลใจในการเขียนถึงประเด็นเรื่อง “ระดับอำนาจของความเชื่อสามารถส่งผลอย่างไรกับผู้คนในสังคม”

2. เรื่องย่อ (Synopsis)

เรื่องราวของครอบครัวหนึ่ง ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้ “หน้อย” ต้องหันไปพึ่งกับความเชื่อที่เชื่อว่าสามารถช่วยครอบครัวเขาได้ และ เรื่องราวของผู้คนในพื้นที่ ที่ได้เจอปัญหาที่แตกต่างกันออกไป

3. โครงสร้างการเล่าเรื่อง (Plot)

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพยนตร์แต่ละเรื่องมีรูปแบบเล่าเรื่องในรูปแบบ เน้นการเล่าเรื่อง (Narrative) โดยกำหนดแบ่งองค์การเล่าเรื่องเป็น 3 ส่วนคือ 1.เปิดเรื่อง (Setup) 2.การเผชิญหน้า (Confrontation) 3.สุดท้ายของเรื่อง (Climax & Resolution) เพื่อต้องการให้สื่อสารเข้าใจได้ง่ายผู้วิจัยจึงเขียนโครงสร้างการเล่าเรื่องในรูปแบบดังกล่าว

4. โครงขยายเรื่อง (Treatment)

หลังจากได้ แก่นเรื่อง (Theme) เรื่องย่อ (Synopsis) โครงสร้างการเล่าเรื่อง (Plot) ผู้วิจัยเริ่มเขียน โครงขยายเรื่องเพื่อกำหนดองค์การเล่าเรื่องโดยแบบเป็น Sequence โดยนำผลการวิจัยและองค์ความรู้จาก การวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

มากำหนดโครงสร้างการเล่าเรื่องในแต่ละ Sequence เพื่อให้เห็นถึงเหตุการณ์ (Scene) และตัวละคร (Character)

เพื่อให้เห็นโครงสร้างของบทภาพยนตร์สามารถสื่อความหมายในรูปแบบของเรื่องเล่าได้ ดังนี้

Sequence 1 ในโรงเรียน : ณ โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง จัดการแสดงละครเวทีของนักเรียนมัธยมปลาย เด็กนักเรียนกำลังช่วยกันเตรียมงานการแสดงบริเวณหอประชุม เช่น ทำการสร้างฉาก เตรียมอุปกรณ์ประกอบฉาก ทำชุดตัวละครสัตว์ เป็นบรรยากาศถึงความสนุกสนานและเสียงหัวเราะ

Sequence 2 หน้าโรงเรียน : คุณพ่อวัยกลางคน ชื่อว่า “หน้อย” ขับรถยนต์มาส่งลูกสาวชื่อว่า “น้ำ” นักเรียนมัธยมปลาย ในช่วงวันหยุดที่โรงเรียน เพื่อให้ลูกสาวทำกิจกรรมละครเวที

Sequence 3 หน้าบ้านลูกค้า : หน้อยสนทนากับลูกค้าถึงการสร้างและออกแบบบ้าน

Sequence 4 บนถนน : หน้อยขับรถเพื่อไปคุยกับลูกค้าในเมืองอีกเจ้า ระหว่างนั้นหน้อยได้รับโทรศัพท์ ปลายสายเป็น “โป้ง” ลูกน้องของหน้อย รับหน้าที่ดูแลธุรกิจตลาดของหน้อยในตัวอำเภอ โป้งโทรมาบอกข่าวดีเกี่ยวกับเรื่องของตลาด

Sequence 5 บ้านอาจารย์ : หน้อยขับรถกลับบ้านหลังหนึ่ง ไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้เคียง บ้านติดถนนสายย่อย โดยรอบเป็นกับทุ่งนาและป่าหญ้า มีรถยนต์ มีมอเตอร์ไซค์จอดอยู่บ้างประปราย หน้อยเดินลงมาพร้อมความรู้สึกที่เปลี่ยนไป บริเวณบรรยากาศรอบบ้านไม่เหมือนอย่างเคย เห็นชาวบ้านเดินเข้าเดินออก บางคนก็จับกลุ่มกันพูดคุยซุบซิบ บางคนก็นั่งทำพิธีกรรมบางอย่าง ไม่เหมือนบรรยากาศทุกครั้งที่เคยมา ต้นมะม่วงขนาดใหญ่ มีผ้าสามสีผูกมัดต้นไม้ ชาวบ้านกำลังกราบไหว้เพื่อขอโชคลาภ

Sequence 6 บ้านอาจารย์ : หน้อยเดินขึ้นไปบนบ้าน ผู้คนจำนวนมากนั่งอยู่ด้วยความเงียบสงบ หน้อยขอทางเพื่อเข้าไปใกล้กับอาจารย์ หน้อยกราบอาจารย์อยู่ตรงหน้าที่นั่งอยู่กลางบ้าน ขณะที่อาจารย์กำลังหันหลังเพราะพูดคุยกับชาวบ้านคนอื่นอยู่

Sequence 7 บ้านอาจารย์ : หน้อยลงมาข้างล่างตรงบริเวณบ้าน หน้อยคุยโทรศัพท์กับเจ้านาย ผู้เป็นเจ้าของบริษัทรับเหมาก่อสร้าง

Sequence 8 บ้านของอาจารย์ : หน้อยกลับขึ้นไปบนบ้านอีกครั้ง พร้อมกับเข้าไปกราบไหว้อาจารย์อีกรอบหนึ่ง

Sequence 9 หน้าโรงเรียน : ในวันต่อมาหน่อยแวะเข้าไปรับลูกสาวที่โรงเรียน ลูกสาวพูดคุยถึงเรื่องงานของพ่อ ก่อนที่จะกลับบ้านไปพร้อมกัน กับท่าทีของหน่อยที่ดูกังวลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเขาที่ส่งผลต่อธุรกิจ

Sequence 10 ในโรงเรียน : หลังจากเลิกเรียน อาจารย์ประจำชั้นเรียกนักเรียนเข้ามาที่หอประชุม แจกบทละครให้กับนักเรียนทุกคน เป็นการคัดเลือกบทละครจากอาจารย์

Sequence 11 บริเวณวัด : หลังเลิกเรียน น้ำและเพื่อนชายชื่อว่า “ตั้ง” ไปวัดในชุมชน ทั้งคู่นั่งให้อาหารปลา พร้อมกับสนทนาถึงบทที่อาจารย์เป็นคนแจกจ่ายให้อย่างเลือกไม่ได้ ซึ่งน้ำอยากได้บทบาทที่ใช้ทักษะการแสดง ซึ่งเป็นความต้องการของน้ำ ตั้งได้พูดปลอบใจน้ำว่าเพื่องานกลุ่มของห้องเรียน ให้ถือว่าเสียสละเพื่อส่วนรวม

Sequence 12 ตลาดสด : “ภา” แม่ค้าอาหารแปรรูป ในพื้นที่ตลาดของ “หน่อย” บรรยายภาคในตลาดของผู้คนและผู้ค้าบางตา

Sequence 13 ในโรงเรียน : “ผิง” นักเรียนหญิง ที่ได้รับบทละครเป็นสิงโต กำลังพูดคุยกับเพื่อนด้วยอารมณ์โมโห คุ้ยแค้นกับเป็นสิงโต เป็นบรรยากาศการทำละครเวทีที่เปลี่ยนไป เพื่อนบางคนตกใจ บางคนรู้สึกอึดอัด ด้วยการกระทำของผิง ทำให้น้ำทนไม่ไหว เลยเดินเข้าไปคุยกับผิงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

Sequence 14 บริเวณตลาด : ช่วงเวลาค่ำ ภาโทรหาลูกชายชื่อว่า “ต้น” เป็นลูกชายทำงานออฟฟิศอยู่ในกรุงเทพ ภาพูดคุยตามภาษาแม่ลูกและปรึกษาเรื่องธุรกิจอาหารแปรรูปของเธอเอง

Sequence 15 บนรถ : หลังจากที่ตั้งวางสายโทรศัพท์จากแม่ เขามีใบหน้าที่ยิ้มแย้มมีความสุข ต้นนั่งดูบรรยากาศในเมืองอยู่บนรถแท็กซี่ภาพของผู้คนในเมืองกรุง ภาพของแสงไฟสว่างในตอนกลางคืน ภาพของรถจำนวนมากวิ่งอยู่บนท้องถนน เสียงดนตรีภายในรถ

Sequence 16 ตลาดสด : ในเช้าวันต่อมา ภา พูดคุยกับเพื่อนแม่ค้าด้วยกันถึงความยุ่งยากในการขายของผ่านโทรศัพท์ “โป้ง” ลูกน้องของหน่อย เดินเข้ามาพูดคุยกับภาเพื่อเก็บค่าเช่าแผง หลังจากนั้นพี่ชายเซลล์ขายประกันผ่านมา เข้ามาพูดคุยเพื่อยื่นข้อเสนอประกันให้กับภา

Sequence 17 ตลาดสด : หลังจากนั้นพี่ชายเซลล์แมนขายประกัน เข้ามาซื้ออาหารแปรรูปที่ร้าน ด้วยท่าทีทุกซอกซอกของภา เซลล์แมนจึงได้ใช้โอกาสนี้เสนอขายประกันให้กับภา

Sequence 18 บริเวณตลาด : ภา กับเซลล์แมนออกมานั่งที่โต๊ะม้าหินบริเวณตลาด

Sequence 19 บ้านอาจารย์ : หน้อยเดินลงมาจากบ้านอาจารย์พร้อมกับของคุณไสยจากอาจารย์ หน้อยโทรศัพท์หาโป้งเพื่อให้เตรียมพิธีการ ตามคำแนะนำของอาจารย์

Sequence 20 บ้านหน้อย : หน้อยรีบกลับมาที่บ้าน หน้อยเริ่มพิธีการจากคำแนะนำของอาจารย์ หน้อยรีบเอาคุณไสยวางไว้ตามบริเวณบ้าน ก่อนจะเริ่มทำพิธี จนน้ำและภรรยาเข้ามาเห็น

Sequence 21 บ้านหน้อย : หลังจากพิธีภรรยาและน้ำออกไปจากบ้าน ทันใดนั้นโป้งโทรมาหาหน้อยแจ้งข่าวเรื่องตลาด ว่ามีพ่อค้าแม่ค้าจำนวนหนึ่งรวมตัวกันมาประท้วงถึงความไม่ยุติธรรม

Sequence 22 บ้านอาจารย์ : บนถนนมืดมิด หน้อยขับรถอย่างรวดเร็วเพื่อรีบไปที่บ้านอาจารย์ด้วยอารมณ์โกรธแค้นถึงคู่แข่งทางธุรกิจ เมื่อไปถึง บ้านอาจารย์ถูกปิด ไม่มีวีแววของใครอยู่เลย หน้อยได้นึกถึงคำพูดของชายหนุ่มที่เข้ามาเตือนเรื่องอาจารย์ อีกทั้งคิดมโนไปถึงว่านอกจากอาจารย์จะช่วยตัวเองแล้ว ยังช่วยเหลือคู่แข่งให้ทำของใส่ตนอีก เพราะมีแค่อาจารย์ที่รู้เรื่องทุกอย่างของตน ความเครียด ความโมโห ความสับสนเกิดขึ้นในตัวของหน้อยจนไม่สามารถแสดงออกมาได้ หนอยนั่งลงตรงโคนต้นไม้ แหงนมองขึ้นฟ้าด้วยความสิ้นหวัง

Sequence 23 บ้านหน้อย : หน้อยโทรหาภรรยา เพื่อขอโทษกับเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อคืนก่อน

Sequence 24 หอประชุมโรงเรียน : หอประชุมในโรงเรียน เสียงเพลงดังขึ้น ทุกคนยืนขึ้นแสดงความเคารพ ก่อนจะเริ่มทำการแสดงละครเวที ก่อนนั่งลงเพื่อชมการแสดง

Sequence 25 หอประชุมโรงเรียน : หลังการแสดงละครเวทีจบลง ภาพบรรยากาศของครอบครัวเข้าไปยินดีกับการแสดงของลูกๆ ภาพผิงและคุณแม่ พ่อแม่ของตั้งและบอส คอยกันสนุกสนาน ผู้ปกครองสนทนากันด้วยความดีใจที่ได้เห็นการแสดง ต่างชื่นชมลูกของครอบครัวอื่นด้วยความยินดี ภาเดินเข้าไปมอบช่อดอกไม้กับน้ำ แล้วพูดคุยกัน และหนอยยิ้มให้กับน้ำจากทางด้านหลัง

Sequence 26 หน้าโรงเรียน : ภาโทรหาต้น เรื่องธุรกิจผลไม้แปรรูปที่สามารถขายผ่านโทรศัพท์ได้ ด้วยความดีใจที่มียอดขายสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

Sequence 27 บนรถ : หลังจากจบการแสดง ทั้งสามคน หน้อย น้ำและภรรยาเดินขึ้นรถเพื่อไปกินอาหารกลางวัน

Sequence 28 สนวนสัตว์ : ในวันหนึ่ง ทั้งสามคนอยู่ที่สวนสัตว์ด้วยบรรยากาศของความสดชื่น น้ำหยดเห็นกวางที่อยู่ในกรงและเดินเข้าไปดูอย่างใกล้ชิด เป็นภาพของกวางและสัตว์อื่นๆที่อยู่ในกรงในสวนสัตว์

Sequence 29 บ้านอาจารย์ : ภาพของต้นไม้ใหญ่ที่บ้านของอาจารย์ เหลือแต่ดอกไม้ขนาดใหญ่ บริเวณฐานต้นไม้เต็มไปด้วยดอกไม้ วัชพืชหลากสีที่แปลกตา แมลงและมีเสื้อต่างบินล้อมรอบบริเวณต้นไม้

5. บทภาพยนตร์ (Screenplay)

หลักจากเขียนโครงขยายเรื่องแล้ว ผู้วิจัยเริ่มเขียนบทภาพยนตร์โดยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง เรื่องการวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) เรื่องการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนบทภาพยนตร์ เพื่อสื่อความหมาย นำเสนอผ่านเรื่องราวและเหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Prop) เสื้อผ้า (Costume) เป็นต้น

Scene 1 ภายนอก / ในโรงเรียน / เวลาเช้า

ณ โรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง จัดการแสดงละครเวทีของนักเรียนมัธยมปลาย เด็กนักเรียนกำลังช่วยกันเตรียมงานการแสดงบริเวณหอประชุม เช่น ทำการสร้างฉาก เตรียมอุปกรณ์ประกอบฉาก ทำชุดตัวละครสัตว์ เป็นบรรยากาศถึงความสนุกสนานและเสียงหัวเราะ

Scene 2 ภายนอก / หน้าโรงเรียน / เวลาเช้า

คุณพ่อวัยกลางคน ชื่อว่า “หน้อย” ขับรถยนต์มาส่งลูกสาวชื่อว่า “น้ำ” นักเรียนมัธยมปลาย ในช่วงวันหยุดที่โรงเรียน เพื่อให้ลูกสาวทำกิจกรรมละครเวที

น้ำ : สวัสดีคะพ่อ วันนี้รับมารับน้ำด้วยนะ

หน้อย : พ่อเคลียร์ธุระเสร็จจะรีบมา เจอกันเวลาเดิมนะลูก

: เดี่ยวพ่อโทรบอกแม่ แล้วเราไปกินข้าวเย็นด้วยกัน

น้ำ : คะพ่อ น้ำไปก่อนนะ

น้ำลงจากรถ หลังจากนั้นโบกมือลาพ่อ น้ำมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มก่อนเดินเข้าโรงเรียน หน้อยขับรถออกไป

Scene 3 ภายนอก / หน้าบ้านลูกค้า / เวลาสาย

หน่วยสนทนากับลูกค้าเรื่องการสร้างบ้าน

ลูกค้า : ค่อนข้างไวเลยนะครับคุณหน่วย ถ้าเป็นผู้รับเหมาคนอื่น ไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างบ้าง
: ตอนแรกแฟนผมก็กังวลว่าเสร็จไม่ทันตามที่ตกลงกันได้ แต่พอเห็นเป็นรูปเป็น
ร่างแบบนี้ ผมสบายใจแล้ว

หน่วย : ขอขอบคุณครับ อีกซักอาทิตย์ ก็เริ่มตกแต่งภายในแล้วครับ

ลูกค้า : ได้เลยครับคุณหน่วย ถ้าเบิกจ่ายส่วนไหนเพิ่มเติมบอกผมได้เลยนะครับ

: เอ่อ คุณหน่วยครับ รบกวนเดินมาดูหลังบ้านกับผมทีครับ

ทั้งคู่เดินไปบริเวณข้างบ้าน

ลูกค้า : ผมว่าตรงบริเวณข้างบ้านนี้ ขนาดสวนย่อมตามแบบแล้ว มันต้องใหญ่กว่านี้หรือ
เปล่าครับ

หน่วย : ใช่ครับ ถ้าตามแบบของคุณลูกค้า แต่ว่า ผมมีอะไรจะบอก

: วันนั้นเพื่อนผมมาหาผมหน้างาน เขาเป็นซินแส แล้วเขาทักพื้นที่สวนตรงนี้

แหละ เกี่ยวกับเรื่องความเป็นอยู่ของผู้อาศัย

: แต่ถ้าคุณลูกค้าไม่ชอบ ผมแก้ไขได้เลยนะครับ

ลูกค้า : ผมขอปรึกษาแฟนก่อนได้ไหม กลัวเขาจะว่าผมถ้าเขาารู้ทีหลัง

หน่วย : (หน่วยกระซิบ) คุณลูกค้าครับ ความเป็นจริงจะแก้หรือไม่แก้ผมก็ไม่รู้หรอกครับ
ว่าจะเป็นอย่างนี้ แต่บางครั้งชีวิตเรา ก็ต้องใช้เรื่องพวกนี้เข้ามาช่วยบ้าง อย่างน้อยก็
ทำให้รู้สึกว่ามันสบายใจ

ลูกค้า : ขอขอบคุณนะครับ สำหรับคำแนะนำ

หน่วย : ยินดีครับ

Scene 4 ภายนอก / บนถนน / เวลาบ่าย

หน่วยขับรถเพื่อไปคุยกับลูกค้าในเมืองอีกเจ้า ระหว่างนั้นหน่วยได้รับโทรศัพท์ ปลาย
สายเป็น “โป้ง” ลูกน้องของหน่วย รับหน้าที่ดูแลธุรกิจตลาดของหน่วยในตัวอำเภอ โป้งโทรมาบอก
ข่าวดีเกี่ยวกับเรื่องในตลาด

โป้ง : ฮัลโหล ลูกพี่อยู่ไหนครับ

หน่วย : ว่างโป้ง ขับรถอยู่

โป้ง : วันนี้ลูกพี่ว้างเข้ามาที่ตลาดไหมครับ
 หน้อย : คงไม่วะ พอดีต้องรีบเข้าไปในเมือง พอดีต้องไปคุยงานอีกเจ้า
 : เจ้านายกุกำชับมาด้วยว่า ให้ดูแลลูกค้าคนนี้เป็นพิเศษ
 โป้ง : ไม่เป็นไรครับ ผมแค่จะโทรมาบอกข่าวดี
 : ตอนนี้รัฐบาลเขาประกาศเรื่องสถานการณ์โควิดแล้วครับ พ่อค้าแม่ค้าเมื่อได้ยิน
 ข่าว ก็เริ่มกลับมาขอเช่าแผงเหมือนแล้วครับ
 หน้อย : แล้วมันจะไม่มีปัญหาหรือวะ กูเห็นข่าวออกคนที่ติดเชื้อเพิ่มขึ้นทุกวัน
 โป้ง : เสียก็รู้ว่ามันเป็นยังไง ผมขอวางก่อนเสีย มีลูกค้าโทรมาอีกแล้ว
 หน้อย : ฝากดูแลด้วยละมั้ง

หน้อยวางโทรศัพท์กับท่าที่เปลี่ยนแปลงไป เขายิ้มอย่างมีความสุข ธุรกิจตลาดของหน้อยเริ่มกลับมาดำเนินต่อได้อีกครั้ง หน้อยก็หยิบโทรศัพท์ขึ้นอีกครั้ง เขาโทรไปหาสายหนึ่งด้วยความดีใจ

หน้อย : รอบแรก (ไม่มีคนรับสาย)
 : สวัสดีครับ อาจารย์อยู่มั๊ยครับ
 คู่สาย : นั่นใครพูด
 หน้อย : อาจารย์อยู่ไหมครับ พอดีผมจะเข้าไปหา
 คู่สาย : เข้ามาได้เลย

หน้อยมีอาการดีใจมากขึ้น รีบหันรถกลับแบบกะทันหันย้อนกลับไปอีกทางหนึ่ง

Scene 5 ภายนอก / หน้าบ้านอาจารย์ / เวลาบ่าย

หน้อยขับรถหน้าบ้านหลังหนึ่ง ไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้เคียง บ้านติดถนนสายย่อย โดยรอบเป็นกับทุ่งนาและป่าหญ้า มีรถยนต์ มีมอเตอร์ไซด์จอดอยู่บ้างประปราย หน้อยเดินลงมาพร้อมความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไป บริเวณบรรยากาศรอบบ้านไม่เหมือนอย่างเคย เห็นชาวบ้านเดินเข้าเดินออก บางคนก็จับกลุ่มกันพูดคุยซุบซิบ บางคนก็นั่งทำพิธีกรรมบางอย่าง ไม่เหมือนบรรยากาศทุกครั้งที่เคยมา ต้นมะม่วงขนาดใหญ่ มีผ้าสามสีผูกลำต้นไว้ ชาวบ้านกำลังกราบไหว้เพื่อขอโชคลาภ

Scene 6 ภายใน / บ้านอาจารย์ / เวลาบ่าย

น้อยเดินขึ้นไปบนบ้าน ผู้คนจำนวนมากนั่งอยู่ด้วยความเงียบสงบ น้อยขอทางเพื่อเข้าไปใกล้กับอาจารย์ น้อยกราบอาจารย์อยู่ตรงหน้าที่นั่งอยู่กลางบ้าน ขณะที่อาจารย์กำลังหันหลังเพราะพูดคุยกับชาวบ้านคนอื่นอยู่

น้อย : สวัสดีครับอาจารย์ (น้อยเงยหน้าขึ้น)
: พอดีว่ามาทำธุระแถวนี้...

ท่านอาจารย์หันหลังมองมาที่น้อย น้อยแสดงความตกใจและแปลกใจ เมื่อพบว่าท่านอาจารย์ไม่ใช่คนเดิมที่น้อยรู้จัก น้อยหันไปมองรอบ ๆ ต้องการถามคำถามกับใครสักคน ทันใดนั้นลูกศิษย์ของอาจารย์ก็บอกกับน้อยว่า

ลูกศิษย์ : ท่านไม่อยู่หรือ ท่านไปแล้ว

น้อย : แล้วท่านไปไหนล่ะ

ลูกศิษย์ : คือว่า ...

ทันใดนั้นอาจารย์ก็ยกมือให้ลูกศิษย์หยุดพูด ลูกศิษย์ก้มหน้าและเงยบลง และอาจารย์พูดกับน้อยราวกับต้องการประกาศถึงชาวบ้านคนอื่นให้รู้ทั่วกัน

อาจารย์ : เราเป็นลูกศิษย์ของท่านยง ก่อนท่านจะไปได้ฝากฝังเอาไว้

: ท่านอยากให้เราดูแลชาวบ้านเหมือนตอนที่ท่านอยู่ ท่านเป็นห่วงชาวบ้านที่นี่มาก แต่ด้วยสังขารนั้นแหละ

: แต่เอาเถอะ คุณไม่เชื่อเราก็ไม่เป็นไร

ชาวบ้านที่อยู่ในบ้านต่างคุยกันแบบซุบซิบนินทา พูดถึงท่านอาจารย์ยงที่เมตตากับชาวบ้านและยังคงห่วงใยชาวบ้านแม้จะไม่อยู่แล้ว

Scene 7 ภายนอก / บ้านอาจารย์ / เวลาบ่าย

น้อยลงมาข้างล่างตรงบริเวณบ้าน น้อยคุยโทรศัพท์กับเจ้านาย ผู้เป็นเจ้าของบริษัทรับเหมาก่อสร้าง

หัวหน้า : ภูให้มึงไปหาลูกค้า มึงหายหัวไปไหน (เสียงโมโห)

หน้อย : เฮียครับ ผมขอโทษ พอตีผมต้องรีบมาทำธุระที่บ้าน ลูกสาวผมเข้าโรงพยาบาล
กะทันหัน

หัวหน้า : แล้วทำไมมึงไม่บอกกู กูจะได้ให้คนอื่นไปรับหน้าก่อน

หน้อย : ผมขอโทษจริง ๆ ครับ เสร็จแล้วผมจะรีบไปคุยกับลูกค้า ฝากบอกเฮียขอโทษ
ลูกค้าด้วยครับ

หัวหน้า : กูบอกมึงแล้วไซ้ใหม่ ว่าลูกค้าคนนี้สำคัญ แล้วงานหน้ามีโครงการใหญ่ กูจะไว้ใจ
มึงได้ยังไง

หน้อย : เฮีย เฮียก็รู้ผมตั้งใจทำงานให้เฮียมาตลอด เฮียได้ลูกค้าก็เพราะฝีมือผมด้วย

หัวหน้า : ไซ้ มึงทำงานดี แต่มึงไม่ต้องมาเปลี่ยนเรื่อง กูพูดถึงเรื่องความไว้ใจ

: ถ้ามึงจะเป็นแบบนี้อีก แล้วกูไม่ไว้ใจ กูจะให้ไอต้นรับผิดชอบแทนมึง

หน้อย : ใจเย็นๆครับเฮีย เดี่ยวผมทำธุระเสร็จจะรีบเข้าไปคุยกับลูกค้าเลยครับ

หัวหน้า : (วางสาย)

Scene 8 ภายใน / บ้านอาจารย์ / เวลาบ่าย

หน้อยกลับขึ้นไปบนบ้านอีกครั้ง พร้อมกับเข้าไปกราบไหว้อาจารย์อีกรอบหนึ่ง

หน้อย : อาจารย์ครับ พอตีว่าที่ผมแะมารอบนี้ อยากมาไหว้อาจารย์ยัง ที่ท่านเมตตา
ช่วยให้ธุรกิจของผมกลับมาชะครับ พ่อค้าแม่ค้าก็เริ่มกลับมาเช่าที่ตลาดของผม
แล้ว ผมคิดว่าเป็นเพราะอาจารย์ช่วยเอาไว้

: คือว่า อยากให้อาจารย์ช่วยอีกรอบหนึ่งครับ พอตีมีปัญหาเกี่ยวกับหัวหน้า ผมไม่

อยากพลาดงานหน้า ไหนจะลูกน้องผมอีกหลายคน ไหนจะธุรกิจตลาดของผมอีก

อาจารย์นั่งสมาธิอยู่ครู่หนึ่ง ก่อนจะลืมตาพร้อมท่าทีที่เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง

อาจารย์: ยุคสมัยนี้ทุกคนก็แข่งขันกันทำมาหากิน คงมีคนไม่พอใจอยู่กับธุรกิจของมึง

: บอกตรง ๆ เลยนะ มึงไปเหยียบหัวใครเข้า เลยมีของต่ำเข้าตัวมึง

หน้อย : ของอะไรครับอาจารย์ ผมไม่เคยทำเรื่องพวกนี้ใส่ใคร ผมก็ทำมาหากินของผมไม่
เคยมองใครเป็นคู่แข่ง งานรับเหมาก่อสร้างผมก็ได้มาจากเฮีย

อาจารย์: เอาอย่างนี้ มึงเอาของสิ่งนี้ไป มันเป็นพรายที่ช่วยปกป้องมึงจากของฝั่งนั้นได้

: แต่ ถ้ากูช่วยมึง มึงจะช่วยอะไรกูล่ะ

หน้อย : ท่านอาจารย์อยากให้ช่วยอะไรครับ

อาจารย์ : ภูไม่ได้อยากให้มิ่งช่วยถูหรือ แต่ของที่ภูให้ไป อยากให้มิ่งทำพิธีมาขอเขา
ให้เขาช่วยมิ่ง จะดีจะร้ายก็ขึ้นอยู่กับที่มิ่งเชื่อและจะให้

หน้อย : ผมเข้าใจแล้วครับ

อาจารย์ : และช่วงนี้ มิ่งอย่าไปที่ตลาดเด็ดขาดและภูไม่รู้ว่าคู่แข่งมิ่งใช้ไม้ไหนอีก

หน้อยลงมาจากบ้าน รีบโทรหาลูกน้องที่ดูแลตลาด สั่งให้ไปซื้อทองจำนวนหนึ่ง เงินอีก
จำนวนมากและเครื่องประกอบพิธีเป็นเงินจำนวนมาก

Scene 9 ภายนอก / หน้าโรงเรียน / เวลาเย็น

ในวันต่อมาหน้อยแวะเข้าไปรับลูกสาวที่โรงเรียน ลูกสาวพูดคุยถึงเรื่องงานของพ่อ
ก่อนที่จะกลับบ้านไปพร้อมกัน กับท่าทีของหน้อยที่ดูกังวลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเขาที่ส่งผล
ต่อธุรกิจ

น้ำ : ทำไมพ่อทำกับหนูแบบนี้ หนูก็รอตั้งนานกว่าแม่จะมา แล้วพ่อก็ไม่บอกให้หนูรู้

หน้อย : พ่อติดธุระอยู่ลูก ต้องไปคุยงานที่อำเภออื่น

น้ำ : พ่อก็ทำงานตลอดนั่นแหละ วันนี้เป็นวันหยุดนะพ่อ

หน้อย : น้ำ น้ำยังมาทำกิจกรรมกับเพื่อนเลย เป็นวันหยุดเหมือนกัน

น้ำ : มันไม่ใช่งานแบบพ่อซะหน้อย น้ำก็อยากให้พ่อมาเหมือนกับเพื่อนหนูคนอื่นบ้าง

หน้อย : พ่อเข้าใจแล้ว ครั้งหน้าพ่อจะมาด้วยนะ

: น้ำ ช่วงนี้ลูกหลังเลิกเรียนก็กลับบ้านเลย ไม่ต้องแวะไปเที่ยวเล่นที่ไหน

: ยิ่งตลาดพ่อก็ไม่ต้องไป โควิทก็ยังไม่ได้ขึ้นเลย ติดขึ้นมาละยุ่งเลย ไม่ได้ไปเรียน

ไม่ได้ทำละครของลูกอีก

น้ำ : ปกติหนูก็ไปได้ โควิทก็มีตั้งนานแล้ว ไม่เห็นพ่อจะว่าอะไร

หน้อย : ไม่ต้องเถียง พ่อบอก เข้าใจรีเปล่า

: ที่พูดเพราะเป็นห่วง

Scene 10 ภายใน / หอประชุมโรงเรียน / เวลาเย็น

หลังจากเลิกเรียน อาจารย์ประจำชั้นเรียกนักเรียนเข้ามาที่หอประชุม แจกบทละคร
ให้กับนักเรียนทุกคน เป็นการคัดเลือกบทละครจากอาจารย์

อาจารย์ : ได้บทกันทุกคนแล้วนะ ลองดูในบทนะ ว่าใครได้แสดงเป็นตัวอะไร

: อ่านไปคร่าวๆก่อน อาจารย์จะเล่าเนื้อเรื่องให้ฟัง

: ณ ป่าแห่งหนึ่ง มีสัตว์อยู่เป็นจำนวนมากภายในธรรมชาติ ตัวหลักของเราคือ สิงโตและกวาง ภายใต้อาหาร กวางต้องการจะหลุดพ้นจากการล่า เลยปรึกษากับเพื่อนสัตว์อื่นด้วยกัน ว่าพวกเราจะทำยังไงดี ถึงจะไม่ถูกบูชาเป็นอาหารให้สิงโตที่เป็นเจ้าป่า ซึ่งสัตว์พวกนี้ก็คุยกันว่าจะช่วยกวางยังไงให้หนีจากการเป็นอาหาร แต่ส่วนหนึ่งก็กลัวว่าสิงโตไม่มีอาหารกิน ก็จะไม่มีการคุมครองป่าแห่งนี้

ระหว่างที่อาจารย์เล่าถึงเนื้อเรื่องละคร นักเรียนแต่ละคนต่างลุ้นว่าใครได้แสดงเป็นตัวอะไร หลังจากนั้นน้ำยมก็ถามอาจารย์เพื่อถามคำถามถึงบทที่ได้รับ

น้ำ : อาจารย์คะ หนูได้เป็นกวางคะ

: อาจารย์บอกคร่าวๆว่า กวางเป็นตัวเอกเหมือนกับสิงโต แล้วทำไมบทหนูน้อยมากเลย มีกระดาดแค่สองแผ่นเอง

อาจารย์ : คือเธอไม่ได้ฟังที่เล่าใช่ไหม กวางมันต้องการหนีไปจากที่นี่ แต่จะหนีได้หรือไม่

: เป็นพรรคพวกของเพื่อนกวางมากกว่า จะช่วยกวางได้หรือไม่

: เธอยังดีนะ บางคนได้บทต้นไม้ ก้อนหิน ที่ต้องยืนเฉยๆไม่มีบทพูด

เด็กนักเรียนคนอื่นเมื่อได้ยินที่อาจารย์พูดถึงบทต้นไม้และก้อนหิน ต่างหยอกล้อกันว่าใครได้รับบทเป็นต้นไม้กับก้อนหิน

อาจารย์: ยังไงก็ตาม ในเมื่อทุกคนได้บทของตัวเองแล้ว ต่อจากนี้ไปจนกว่าจะถึงการแสดง

: อาจารย์อยากทุกคนรีบอ่านบทและทำความเข้าใจ โดยการรักษาคาแรคเตอร์ตัวละคร ลองดูในบทว่าใครพูดคุยกับใครบ่อยๆ ก็จับกลุ่มกันซ้อม ใครได้เป็นสิงโตก็แสดงอารมณ์ให้เหมือนสิงโต ตั้งใจนะนักเรียนทุกคน

: แล้วใครได้เป็นต้นไม้กับก้อนหิน ไม่ใช่ว่าอินถึงขนาดไม่ทำการบ้าน ไม่ช่วยงานเพื่อนเลยนะ

นักเรียนหัวเราะอีกครั้งกับการหยอกล้อของอาจารย์

Scene 11 ภายนอก / บริเวณวัด / เวลาเย็น

หลังเลิกเรียน น้ำชวนเพื่อนชายชื่อว่า “ตั้ง” ไปที่วัดแห่งหนึ่ง ตั้งสงสัยว่าทำไมน้ำถึงชวนมาวัด ซึ่งปกติจะไปเดินเล่นในเมืองหรือเดินตลาดของพ่อน้ำ ทั้งคู่ยืนอยู่ริมน้ำ พูดคุยกันและให้อาหารปลา น้ำแสดงความรู้สึกไม่พอใจที่ตัวเองได้รับบทเป็นกวาง เพราะน้ำตั้งใจกับการแสดงละครเวทีอย่างมาก

ตั้ง : นึกยังไปถึงพามาวัด ปกติไม่เคยเห็นจะมา

น้ำ : ก็น้ำไม่รู้จะไปไหน พ่อสั่งไว้ว่าช่วงนี้อายไปเที่ยวในตลาด

: อยู่ๆ ก็แปลกไป... ช่างมันเถอะ เดี่ยวพ่อเขาก็คงหายคิดมาก

: แกว่าอาจารย์ตั้งใจเรื่องบทละครไปหรือเปล่าวะ ไม่เหมือนตอนแรกที่คุยกับเรา

เลย

: อาจารย์ก็รู้ว่าน้ำเป็นคนเสนอโปรเจกต์ละครเวทีของห้องเรา ที่ต้องการเป็นตัวเอก จะต้องมีพอร์ตไปยื่นเข้ามาหลาย

: อย่างว่า คงเอาใจผิงละมั้ง เพราะที่บ้านผิงเป็นสปอนเซอร์ อีกทั้งเป็นหัวหน้า

สมาคมผู้ปกครองอีก

ตั้ง : บางทีเราว่าน้ำคิดมากไปนะ ยังไงทุกคนต้องช่วยสร้างละครเวที และทุกคนต้องแสดงอีก

: ได้คะแนนก็ได้เท่ากันทั้งห้อง ดูอย่างเราสิ ได้แสดงเป็นต้นไม้ ส่วนไอบอสได้เป็นก้อนหิน

น้ำเริ่มอารมณ์ดีขึ้น เมื่อตั้งปลอบใจ

น้ำ : แกก็อย่าลืมส่งการบ้านด้วยนะ (หัวเราะ)

ตั้ง : บางทีขาดตัวประกอบอย่างเรา ละครก็ไม่สนุกดี อย่างตอนที่ต้องเต้นประกอบเพลง (หัวเราะ)

: เอาหนะ อย่าคิดมากเลยน้ำ ถือว่าทำเพื่อเพื่อนทุกคน ยังไงน้ำก็ได้เข้ามาหลาย อยู่แล้ว

ทั้งคู่ยิ้มให้กัน น้ำรู้สึกสบายใจขึ้นถึงความคิดของตั้ง ทั้งคู่ให้อาหารปลาและพูดคุยเรื่องอื่น

Scene 12 ภายนอก / ตลาดสด / เวลาบ่าย

“ภา” แม่ค้าอาหารแปรรูป ในพื้นที่ตลาดของ “หน้อย” บรรยายภาศในตลาดของผู้คน และผู้ค้าบางตา

Scene 13 ภายนอก / ในโรงเรียน / เวลาเย็น

“ผิง” นักเรียนหญิง ที่ได้รับบทละครเป็นสิงโต กำลังพูดคุยกับเพื่อนด้วยอารมณ์โมโห คุ้ยคว้ากับเป็นสิงโต เป็นบรรยากาศการทำละครเวทีที่เปลี่ยนไป เพื่อนบางคนตกใจ บางคนรู้สึก อึดอัด ด้วยการกระทำของผิง ทำให้น้ำทนมไม่ไหว เลยเดินเข้าไปคุยกับผิงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ผิง : พวกมึงรีบทำฉากหลังให้เสร็จไวๆ ได้ไหม กูอยากถ่ายรูปอวดเพื่อนห้องอื่นแล้ว
: ชุดสิงโตของกูอะ แก้ให้หน้อยดิ (ชี้นิ้วไปที่ชุด)

ผิงเดินไปหาเพื่อนอีกกลุ่ม

ผิง : นี่ คุณซ่าง คุณม้า ช่วยไปหยิบน้ำมาให้หน้อย เจ้าป่าหิวน้ำ (อารมณ์เยาะเย้ย)
ด้วยบรรยากาศอึดอัดของเพื่อน น้ำเดินเข้าไปหาผิงเพื่อพูดคุย

น้ำ : ผิง แกเป็นอะไรของแก สั่งนู่นสั่งนี่เพื่อนอยู่ได้ ทุกคนก็ช่วยกันทำงานอยู่ป่าววะ
: แล้วแกเป็นอะไร งานของแกไม่มีแล้วหรอ แกต้องไปทำโปรเจกต์งานไม่ใช่หรอ
เสร็จหรือยัง

ผิง : เตี่ยวะ กวางอย่างแกมีสิทธิ์อะไรมาสั่งเจ้าป่าอย่างฉัน ฉันไม่ทำงานแล้วไง ถึง
ไม่เสร็จก็มีคนอื่นช่วยทำ

น้ำ : แล้วแกจะไม่ช่วยอะไรเลยหรอ

ผิงหยุดเงียบไปสักครู่หนึ่งก่อนจะตอบกับน้ำว่า

ผิง : แกจำไม่ได้หรอ อาจารย์สั่งว่าให้ทุกคนอินและซ้อมบทของตัวเองไว้ ชั้นก็แค่ทำ
ตามที่อาจารย์บอก ละครจะได้ออกมาสมจริง ที่แกมาว่าชั้นเนี่ย บทของกวางมันมี
เยอะนักหรอ

น้ำ : แก มันก็แค่บทละคร แต่ไม่ต้องถึงขนาดกินแรงเพื่อนหรือใช้เพื่อนแบบนี้ ทุกคน
มันก็ต้องทำหน้าที่อยู่แล้ว ทุกคนมันก็ต้องซ้อม หรือมึงจะให้ไฉ่ตั้งกับโอบอสมันไม่

ต้องรับผิดชอบหน้าที่มันอะ เพราะมันได้เป็นก้อนหินกับต้นไม้

ผิง : ไม่รู้แหละ ชั้นก็แค่ทำตามที่อาจารย์สั่ง ใ้บ่ทลิ่งโตชั้นก็ไม่ได้เลือก

น้ำ : (เงียบ)

น้ำเงียบก่อนจะเดินออกไปจากหอบประชุม

Scene 14 ภายนอก / บริเวณตลาด / เวลาค่ำ

เวลาค่ำ หลังจากภาพปิดร้านจากที่ตลาด ภาพโทรหาลูกชายชื่อว่า “ต้น” ต้นเป็นลูกชายทำงานออฟฟิศอยู่ในกรุงเทพ ภาพพูดคุยตามภาษาแม่ลูกและปรึกษาเรื่องธุรกิจอาหารแปรรูปของเธอเอง

ต้น : สวัสดีครับแม่ ผมจะโทรมาบอกแม่ว่า ผมไม่ได้อยู่กรุงเทพนะครับ ผมไปต่างจังหวัดหลายวัน

ภา : เดินทางปลอดภัยนะลูก เป็นไงบ้างเรื่องงาน เหนื่อยไหม ?

ต้น : ก็ไม่ค่อยดีเลยครับ ช่วงนี้ต้องขยันเป็นพิเศษ ที่ออฟฟิศก็ไล่พนักงานออกหลายคนแล้ว

: แม่มีอะไรป่าวครับ ?

ภา : ต้น แม่เห็นเพื่อนในตลาดเขาพูดกัน ว่าเดี๋ยวนี้เขาไปขายของในโทรศัพท์กันแล้ว

: แล้วเห็นว่าขายดีด้วยนะ ไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ด้วย ลูกพอจะรู้เรื่องนี้ไหม

ต้น : ขายผ่านแอปในมือถืออ้อแม่ อยู่ที่นี่ต้นก็ใช้นะเวลาว่างๆ แม่จะขายของในนี้หรือครับ ?

ภา : แม่ทำไม่เป็นหนะสิ เพื่อนแม่ก็ไม่ค่อยรู้ ถ้ามแล้วงๆ

: แล้วมันต้องเสียค่าสมัครไหม ?

ต้น : มันไม่ต้องเสียค่าสมัครครับ

ภา : ดีเลย เดี่ยวต้นบอกวิธีทำด้วยนะ ช่วงนี้ของขายที่หน้าร้านไม่ค่อยจะดีเลย

ต้น : แต่แม่ก็ต้องเสียค่าบริการให้บริษัทมันนะ โดนหักจากยอดขายอะไรทำนองนี้แหละ

ภา : อ้าว... ต้องเสียอะไรพวกนี้ด้วยหรอ

ต้น : แม่ แอปพวกนี้มันก็เป็นธุรกิจที่หาเงินต่อจากเราอีกที่ ไม่มีอะไรฟรีๆหรอกครับ

: เอาจริง ๆ มันก็ไม่ได้เสียเปล่าหรอกแม่ อย่างน้อยเขาช่วยเราขายของ ต่างคน

ต่างได้ประโยชน์

ภา : ฉันเดี่ยวแม่ลองไปคิดดูก่อน ไว้แม่จะโทรไปถามต้นใหม่ นะลูก

ต้น : ได้ครับแม่ ต้นวางก่อนนะแม่ คิดถึงนะครับ

: (วางสาย)

ต้นวางสายโทรศัพท์และยิ้มอย่างมีความสุขที่ได้คุยกับแม่

Scene 15 ภายนอก / บนรถ / เวลากลางวัน

หลังจากที่ต้นวางสายโทรศัพท์จากแม่ เขามีใบหน้าที่ยิ้มแย้มมีความสุข ต้นนั่งดูบรรยากาศในเมืองอยู่บนรถแท็กซี่ภาพของผู้คนในเมืองกรุง ภาพของแสงไฟสว่างในตอนกลางวัน ภาพของรถจำนวนมากวิ่งอยู่บนท้องถนน เสียงดนตรีภายในรถ

Scene 16 ภายนอก / ตลาดสด / เวลาเช้า

ในเช้าวันต่อมา ภา พูดคุยกับเพื่อนแม่ค้าด้วยกันถึงความยุ่งยากในการขายของผ่านโทรศัพท์ “โป้ง” ลูกน้องของหน้อย เดินเข้ามาพูดคุยกับภาเพื่อเก็บค่าเช่าแผง หลังจากนั้นก็มีชายเซลล์ขายประกันผ่านมา เข้ามาพูดคุยเพื่อยื่นข้อเสนอประกันให้กับภา

ภา : ขึ้นไปถามเจ้าต้นมาให้แล้วนะ ที่ขายของในโทรศัพท์ ฟังแล้วยุ่งยากจังเลย

แม่ค้า : ขึ้นก็ไปถามหลานสาวมาเหมือนกัน มันบ่นใหญ่เลย มาบอกว่าขึ้นทำไมเป็น
หรือก

ภา : อีกร้อยมันหักรายได้ของเราไปด้วยนะ

แม่ค้า : จริงหรือ ขึ้นไม่เอาแหละ เรื่องอะไรต้องเสียรายได้ของเราไปให้มันด้วย

ภา : ลองขายแบบเดิมไปดูก่อนละกัน ยังทำไมเป็นด้วย

ทันใดนั้นเองลูกน้องของหน้อยผู้เป็นคนดูแลตลาดก็เข้ามาหาภาที่แผง

โป้ง : สวัสดีเจ้ ยังขายดีเหมือนเดิมไหมเจ้ นี่ผมลืตกที่เดิมไว้ให้เลยนะ

ภา : ก็เรื่อย ๆ นะ แต่ก็ไม่ได้เหมือนเดิม วันนี้เดินมาหาเองเลย มีอะไรรีเปลา ?

โป้ง : เจ้ลืมหรือเปลา ผมมาเก็บค่าที่นี้ไง ของเดือนนี้แล้วก็ล่วงหน้าหนึ่งเดือน

ภา : ทำไมถึงรีบจังละ ต้นทุนยังไม่ได้คืนเลย ลูกค้าก็หายไปทั้งหมด จะเอาที่ไหนมาจ่าย

โป้ง : อ้าวเจ้ ผมก็มาเก็บตามปกติ พ่อค้าแม่ค้าคนอื่นก็เก็บ เร็วๆ

ภายีบเงินจำนวนหนึ่งให้กับโป้ง

โป้ง : เจ้ ลืมไป เจ้ต้องให้อีกหนึ่งเดือนนะ เป็นค่าเช่าก่อนหน้านี้ที่เจ้ไม่ได้จ่าย

ภา : ก็ตลาดมันปิดเพราะโควิดไม่ใช่หรือ ของก็ไม่ได้ขายจะมาเก็บเงินได้อย่างไร

โป้ง : แต่ชื่อมันก็เป็นชื่อเจ้ เจ้กลับมากก็ได้ที่เดิมเป็นเพราะว่าเจ้ยังเช่าอยู่ตลอดไป

ภาเริ่มมีสีหน้าที่ไม่พอใจกับพฤติกรรมของโป้ง

โป้ง : เจ้ทำหน้าที่แบบนี้ไม่ต้องขายต่อก็ได้นะ

: ไม่เก็บของเดือนที่ค้างไว้ แล้วพอครบกำหนดเดือน เจ้ก็ออกได้เลย

โป้งเดินไปยังแผงอื่นในตลาดเพื่อเก็บค่าแผงจากพ่อค้าแม่ค้าต่อไป

Scene 17 ภายนอก / ตลาดสด / เวลาเช้า

หลังจากนั้นมีเชลล์แมนขายประกัน เข้ามาซื้ออาหารแปรรูปที่ร้าน ด้วยท่าทีทุกซี้ใจ
ของภา เชลล์แมนจึงได้ใช้โอกาสนี้เสนอขายประกันให้กับภา

เชลล์แมน : คุณแม่ค้า ผมเอาอันนี้สองถุง แล้วก็มะม่วงสองถุง

ภา : ได้เลย พ่อหนุ่ม

: เอาอะไรอีกจ๊ะ

เชลล์แมน : ผมซื้อแค่นี้แหละครับ

: คือว่า แม่ค้าครับ พอรู้ไหมครับ ว่าชุมชนแถวไหนคนอยู่เยอะบ้าง

ภา : ก็มีแถววัดนั่นแหละ แล้วก็ตรงแถวตัวอำเภอ

เชลล์แมน : พอดีผมมาขายประกัน คุณแม่ลองสนใจดูไหมครับ

Scene 18 ภายนอก / บริเวณตลาด / เวลาเย็น

ภากับเชลล์แมนออกมานั่งที่โต๊ะม้าหินบริเวณตลาด

ภา : (นั่งดูเอกสารของประกัน)

: มันจะช่วยได้จริง ๆ หรือ ประกันโควิดเนี่ย

เชลล์แมน : ใช่ครับ สิทธิประโยชน์และการคุ้มครองตามเงื่อนไขของประกันเลยครับคุณแม่

: อย่างที่เขาทำกัน ก็เพราะประกันรับรองในเรื่องของการรักษากับเงินประกันโค

วิด

: เรามีโรงบาลอยู่ในเครือ ใครเป็นอะไรถูกเงินก็มีแต่เงินให้ตลอด ไม่ต้องดิ้นรนหา

: คิดง่าย ๆ คุณแม่ติดก็ได้เงินประกันแล้วครับ ลูกค้าคิดกันแบบนี้ทั้งหมด

: คุณแม่มีครอบครัวหรือเปล่าครับ ?

ภา : ฉันมีสองคน คนโตทำงานในกรุงเทพ อีกคนก็เรียนอยู่ม.ปลาย

เชลล์แมน : ลองดูประกันชีวิตเพิ่มแทนใหม่ครับ เป็นเอกสารตัวนี้ครับแม่

: (หยิบเอกสารในกระเป๋ายื่นให้ภา)

: ขอโทษนะครับคุณแม่ อย่างคุณแม่เป็นอะไรขึ้นมา ครอบครัวก็จะได้เงิน

ประกันตรงนี้ (ชี้ในเอกสาร)

: จ่ายเป็นรายปี ยิ่งจ่ายค่าประกันสูง ได้รับเงินสูงตาม

ภา : (ภาใช้ความคิด)

: แม่อายุเท่านี้แล้ว เบี้ยมันแพง จ่ายไม่ไหวหรอก

: แล้วอีกอย่าง ชั้นจะทำไปทำไม ตายไปก็ไม่ได้ใช้ตั้ง (หัวเราะเบาๆ)

เชลล์แมน : (หัวเราะตามกับคารมของภา)

: ก็จริงนะครับคุณแม่ (อมยิ้ม)

: แต่คุณแม่อย่าคิดแบบนั้นสิครับ

: ถ้าผมจะพูดตรง ๆ การจ่ายเงินก่อนไม่จำเป็นพวกนี้

: ตัวคุณแม่ไม่ได้ใช้ตั้ง ไม่ได้ประโยชน์ แต่คนที่ได้คือครอบครัว อย่างลูกชายของคุณแม่

: อย่างผมได้ประกัน เป็นสวัสดิการของบริษัท ผมยังทำกับเจ้านั้นด้วยเลย

: ผมเดินทางไปต่างจังหวัดบ่อย ลูกผมก็ยังเล็กอยู่เพราะแฟนต้องออกจากงาน

ดูแลลูก

: เกิดเป็นอะไรขึ้นมา อย่างน้อยก็พอมีเงินก้อนให้ลูกเมีย

: ผมทำงานหนักเพื่อหาเงินมาจ่ายเบี้ย ถึงผมไม่ได้ใช้ แต่อย่างน้อยก็เพื่อคน

ข้างหลัง

ภา : (นั่งฟังเชลล์แมน)

เชลล์แมน : ไม่เป็นไรครับคุณแม่ อันนี้นามบัตรผมนะ (ยื่นนามบัตร)

: ถ้าคุณแม่เปลี่ยนใจโทรหาผมได้ตลอดเลยนะครับ (หัวเราะเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ)

: ผมไปก่อนนะครับ สวัสดีครับ (ยกมือไหว้ภา)

Scene 19 ภายใน / บ้านอาจารย์ / เวลาบ่าย

หน้อยเดินลงมาจากบ้านอาจารย์พร้อมกับซองของคุณไสยจากอาจารย์ หน้อยโทรศัพท์หาโป้งเพื่อให้เตรียมพิธีการ ตามคำแนะนำของอาจารย์

หน้อย : โป้ง มึงเห็นข้อความที่กูส่งไปให้ยัง มึงรีบจัดการให้กูด้วย

: ถ้าเงินไปพอ มึงเข้าไปเอาเงินสดในออฟฟิศแล้วเอาไปให้ตามที่กูบอก

โป้ง : ผมเห็นแล้วครับ แต่เงินเยอะขนาดนี้

หน้อย : มึงเป็นพ่อกูหรือ (น้ำเสียงโมโห)

: มึงไม่ต้องมาสอนกู กูบอกให้มึงไปทำก็ไปทำ

โป้ง : ครับๆ ผมจะรีบจัดการให้ครับ

หน้อย : (วางสาย)

หลังจากวางสายของโป้ง หน้อยมีท่าทางหงุดหงิด รีบเดินไปที่รถเพื่อกลับบ้าน ทันใดนั้น มีชายคนหนึ่ง ซึ่งเป็นชาวบ้านในละแวกแถวนั้นเดินผ่านมาเห็นหน้อย ชายคนนั้นจำได้ว่าเคยเห็นหน้อยมาหาอาจารย์อยู่บ่อยครั้ง จึงเข้าไปทักทาย

ชายหนุ่ม : (เดินเข้ามาหาหน้อย)

: สวัสดีครับพี่ พี่ชายมาทำอะไรแถวนี้

หน้อย : เออ สวัสดี

ชายหนุ่ม : พี่ชายไปหามันมาหรือ ?

หน้อย : มึงหมายถึงใคร

ชายหนุ่ม : ก็หมายถึงไอ้อาจารย์ เอ๊ย ! ท่านอาจารย์ไง

หน้อย : (เริ่มแสดงอารมณ์โมโหคำพูดของชายหนุ่ม)

: แล้วมึงมีอะไรรีบพูด เสียเวลา กูจะรีบกลับ (หน้อยเริ่มโมโห)

ชายหนุ่ม : พี่ชาย มาตรงนี้ก่อน (ชายหนุ่มสีหน้าเริ่มไม่ดี)

: (ชายหนุ่มพาหน้อยเดินออกมาจากหน้าบ้านไกลขึ้น)

: พี่ชาย ใจเย็นๆนะ พี่ได้คุยอะไรกับอาจารย์บ้าง

: ผมจะเล่าให้ฟังนะพี่ (ชายหนุ่มเริ่มพูดกระซิบ)

: ชาวบ้านไม่มีใครเชื่อมั่นแล้วพี่ อาจารย์บ้าบออะไรนั่น

หน้อย : มิ่งหมายความว่าไง มิ่งลบหลู่อาจารย์กูหรือ (หน้อยแสดงท่าทีโมโหมาก)

ชายหนุ่ม : พี่ ฟังผมให้จบก่อน
: ใช้อาจารย์เนี่ย มันหลอกชาวบ้านหมดเลย ไข่ที่ว่าอ้างเป็นลูกศิษย์เอกของ
อาจารย์คง ก็โกหก
: พรรคพวกมันใช้ความศรัทธาของพวกชาวบ้านเป็นเครื่องมือหาแตก
: แต่ที่ไม่มีใครยุ่งเรื่องของมัน ก็เพราะมันมีคนคุ้มมันกับพวก บางคนโดนพวก
มันมาชู่ถึงบ้านเลยนะพี่ชาย
: กว่าทุกคนจะรู้ตัวก็โดนไปกันเยอะ ทุกคนเลยเลือกจะเงียบมากกว่า

หน้อย : มิ่งเอาอะไรมาพูด คิดว่ากูโง่งจะเชื่อมิ่งหรือ
: กูว่า เป็นเพราะพวกมิ่งไม่ได้ศรัทธาใจ พวกมิ่งไม่เคยทำอะไรเขามากกว่า มีแต่
จะขอ เขาเลยไม่ช่วยพวกมิ่ง

ชาวบ้าน : ผมพูดจริงๆนะพี่ ถึงมาบอก

หน้อย : พวกมิ่งจะไม่เชื่อก็เรื่องของมัน แต่กูมีทุกวันนี้ได้ก็เพราะอาจารย์ช่วยกู
: มิ่งไปไหนก็เรื่องของมันไป ไม่อยากเสียเวลาคุยเรื่องไร้สาระ

ชาวบ้าน : (แสดงถึงความผิดหวังที่หน้อยไม่ยอมเชื่อคำพูดของเขา)

หน้อยรีบเดินไปขึ้นรถด้วยความรู้สึกโมโห รีบขับรถเพื่อกลับบ้านอย่างรวดเร็ว

Scene 20 ภายใน / บ้านหน้อย / กลางคืน

หน้อยรีบกลับมาที่บ้าน หน้อยเริ่มพิธีการจากคำแนะนำของอาจารย์ หน้อยรีบเอาคุณ
ไสยวางไว้ตามบริเวณบ้าน ก่อนจะเริ่มทำพิธี จนน้ำและภรรยาเข้ามาเห็น

หน้อย : (เดินรอบบ้านไปตามบริเวณจุดต่าง ๆ เพื่อวางสิ่งของที่ได้)
: (ยื่นทองคำที่ได้รับมาจากอาจารย์)
: มิ่งคิดว่ามิ่งทำอะไรก็ได้หรือ เดี่ยวมิ่งก็รู้ว่าใครแน่กว่ามิ่ง

หน้อยเดินมานั่งที่โซฟา ด้วยอารมณ์โมโห

หน้อย : (หยิบขวดน้ำขึ้นมาจากกระเป๋)
: (หน้อยมองขวดน้ำ ก่อนที่จะดื่มมันเข้าไป)

น้ำเดินลงมาจากบนบ้าน เห็นพ่อกำลังต้มน้ำที่ลักษณะผิดปกติ ด้วยความตกใจ น้ำรีบวิ่งเข้าไปห้ามพ่อ

น้ำ : พ่อ ! พ่อทำอะไร (น้ำแสดงความตกใจ)

: (น้ำวิ่งเข้าไปปิดขวดน้ำจากพ่อ)

หน้อย : (มองหน้าน้ำ)

: น้ำมายุ่งอะไรกับเรื่องของพ่อ

น้ำมองไปที่ขวดน้ำบนพื้น น้ำที่ไหลออกมาจากขวดมีลักษณะสีดำ ส่งกลิ่นเหม็น

น้ำ : พ่อกินอะไรเข้าไป

หน้อย : น้ำ กลับขึ้นไปในห้อง ! (หน้อยแสดงความโมโห)

น้ำ : (แสดงสีหน้าตกใจกับพฤติกรรมที่แปลกประหลาดของพ่อ ที่กินน้ำประหลาด)

ภรรยาของหน้อยได้ยินเสียงผิดปกติ รีบลงมาจากชั้นสอง เพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้น

ภรรยา : (รีบเดินมา เห็นทั้งคู่ทำท่าเหมือนมีปากเสียงกัน)

: คุณ คุณดูลูกทำไม

หน้อย : มันไม่มีอะไร ผมแค่บอกให้ลูกขึ้นไปข้างบนห้อง

น้ำ : แม่คะ พ่อกำลังกินน้ำอะไรไม่รู้ หนูเลยเข้าไปห้าม

ภรรยา : (มองไปที่ขวดน้ำที่พื้น)

หน้อย : มึงไม่ต้องมาเสือก ! กูบอกให้มึงขึ้นไปห้อง (หน้อยตะคอกใส่น้ำ)

น้ำ : (เริ่มร้องไห้ออกมากับท่าทีของพ่อที่โมโหอย่างหนัก)

ภรรยา : ทำไมคุณพูดกับลูกแบบนี้

: (ภรรยาเดินเข้าไปหาหน้อย เพื่อที่จะพูดคุย)

: คุณ คุณใจเย็นก่อนได้ไหม

ทันใดนั้น หน้อยยืนขึ้นด้วยความโมโหอย่างมาก จนระเบิดอารมณ์ออกมา

หน้อย : มึงรู้มั๊ย ว่ามีเรื่องเหี้ยไรเกิดขึ้นบ้าง แม่มีคนทำของใส่กูไง

: แล้วเป็นไง อูร์กิกูฟัง ชีวิตพวกมึงก็ฉิบหายด้วยไง

: ที่กูทำเนี่ย ก็เพื่อพวกมึงทั้งนั้น มึงยังจะมาห้ามกูอีกหรือ

ภรรยา : คุณ ใครมันจะมาทำเรื่องแบบนี้

หน้อย : ไม่รู้เหี้ยอะไร งานกูก็ได้ ตลาดก็มาเจ็งอีก มึงพูดได้ไงว่าไม่มีใครทำ
 น้ำ : พ่อ นี่มันยุคไหนแล้ว มันไม่มีอะไรแบบนี้สักหน้อย (น้ำพูดด้วยน้ำเสียงสั่นกลัว)
 หน้อย : มึงหุบปากไปเลย น้ำ !

น้ำเริ่มร้องไห้ออกมา จากคำพูดของหน้อย

ภรรยา : คุณ ไม่มีใครทำอะไรเราทั้งนั้น คุณก็รู้ว่าช่วงนี้เศรษฐกิจเป็นยังไง ไหนจะเรื่อง
 การเมืองอีก

: เรื่องลูกค้าที่แพง พ่อค้าแม่ค้าก็พูดกันหมดว่าเราใจร้าย

: ลูกน้องคุณ เก็บค่าแผงโดยไม่สนใจพวกเขาเลย (ภรรยาและน้ำเริ่มร้องไห้
 ออกมา)

หน้อย : ไม่เกี่ยว มันก็เก็บค่าเช่าเป็นปกติ ที่ผ่านมากูไม่เห็นใครจะอะไรเลย คนเดินเต็ม
 ตลาด

: ที่เป็นแบบนี้ เพราะมัน มันทำของใส่กู

: เดี่ยวเจอพรายที่กูส่งไป เอาให้แม่งล้มละลายเลย

หน้อยโกรธแค้นกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตเขาจนขาดสติ เริ่มทำลายข้าวของภายในบ้าน
 เพื่อระบายอารมณ์ภรรยาและน้ำร้องไห้ยืนกอดกัน เสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ก่อนทั้งสองจะรีบ
 เดินออกไปจากบ้าน

Scene 21 ภายในและภายนอก / บ้านหน้อย / กลางคืน

หลังจากที่ภรรยาและน้ำออกไปจากบ้าน ทันใดนั้นโป้งโทรมาหาหน้อยแจ้งข่าวเรื่อง
 ตลาด ว่ามีพ่อค้าแม่ค้าจำนวนหนึ่งรวมตัวกันมาประท้วงถึงความไม่ยุติธรรม

โป้ง : ลูกพี่อยู่ไหนครับ รีบมาที่ตลาดเลย พ่อค้ารวมกลุ่มกันมาประท้วงที่หน้าออฟฟิศ
 ครับ

หน้อย : ประท้วงเหี้ยไรวะ

โป้ง : มันเรียกร้องเรื่องค่าแผง ที่เราไม่ลดราคา กับเก็บค่าแผงย้อนหลัง เรื่องจอบที่ก็
 ด้วย

หน้อย : มึงก็ออกไปคุยกับมันดิ ก็บอกไปว่าเดือนหน้าลดค่าเช่าให้

: เอาจริงๆมันก็ขู่ว่าจะไปแบบนั้นแหละ ถ้าไม่มีตลาดเรามันจะไปหาแตกที่ไหน

โป้ง : แต่ผมได้ยินมาว่า มันจะออกไปขายที่อื่นกันด้วยนะครับ
 หน้อย : มึงว่ายังไงนะ
 โป้ง : บางคนเห็นว่าจะย้ายไปตลาดคู่แข่งเราครับ
 หน้อย : กูว่าแล้ว ว่าต้องเป็นมัน กูคิดไม่ผิดจริงๆ (หน้อยตัดสายโทรศัพท์)
 : มึงจะเอาให้ตายเลยไหม้ย ได้ กูจัดให้

หน้อยยังไม่โห่ขึ้นไปอีก ถึงกับนั่งเงิบแล้วเดินไปที่รถอย่างช้า ๆ

Scene 22 ภายนอก / บ้านอาจารย์ / เวลาเด็ก

บนถนนมืดมิด หน้อยขับรถอย่างรวดเร็วเพื่อรีบไปที่บ้านอาจารย์ด้วยอารมณ์โกรธแค้นถึงคู่แข่งทางธุรกิจ เมื่อไปถึง บ้านอาจารย์ถูกปิด ไม่มีวีแววของใครอยู่เลย หน้อยได้นึกถึงคำพูดของชายหนุ่มที่เข้ามาเตือนเรื่องอาจารย์ อีกทั้งคิดมโนไปถึงว่านอกจากอาจารย์จะช่วยตัวเองแล้ว ยังช่วยเหลือคู่แข่งให้ทำของใส่ตนอีก เพราะมีแค่อาจารย์ที่รู้เรื่องทุกอย่างของตน ความเครียด ความโมโห ความสับสนเกิดขึ้นในตัวของหน้อยจนไม่สามารถแสดงออกมาได้ หน้อยนั่งลงตรงโคนต้นไม้แห่งหนึ่งพาดพิงด้วยความสิ้นหวัง

Scene 23 ภายใน / บ้านหน้อย / เวลาสาย

หน้อยโทรหาภรรยา เพื่อขอโทษกับเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นเมื่อคืนก่อน
 หน้อย : ฮัลโหลคุณ คุณอยู่ไหน
 ภรรยา : ชั้นอยู่ที่โรงเรียน พาน้ำมาแสดงละครเวที
 หน้อย : คุณ ผมขอโทษ...
 : (หน้อยเงิบไปชั่วครู่)
 : วันนี้ผมไม่ได้ไปไหน ผมไปดูน้ำแสดงละครด้วยได้มั้ย
 ภรรยา : ได้ค่ะ คุณรีบๆมานะ
 หน้อย : ผมจะรีบไป (หน้อยใช้น้ำเสียงเหมือนจะร้องไห้)

Scene 24 ภายใน / หอประชุมโรงเรียน / เวลาสาย

หอประชุมในโรงเรียน เสียงเพลงดังขึ้น ทุกคนยืนขึ้นแสดงทำความเคารพ ก่อนเริ่มทำการแสดงละครเวที ก่อนนั่งลงเพื่อชมการแสดง

Scene 25 ภายในและภายนอก / หอประชุมโรงเรียน / เวลาเที่ยง

หลังการแสดงละครเวทีจบลง ภาพบรรยากาศของครอบครัวเข้าไปยินดีกับการแสดงของเด็กๆ ภาพผิงและคุณแม่ พ่อแม่ของตั้งและบอสจับกลุ่มคุยกันสนุกสนาน ผู้ปกครองสนทนากันด้วยความดีใจที่ได้เห็นการแสดง ต่างชื่นชมลูกของครอบครัวอื่นด้วยความยินดี ภาพเดินเข้าไปมอบช่อดอกไม้กับน้ำ แล้วพูดคุยกัน และหน้อยยิ้มให้กับน้ำจากทางด้านหลัง

Scene 26 ภายนอก / หน้าโรงเรียน / เวลาเที่ยง

ภาโทรหาต้น เรื่องธุรกิจผลไม้แปรรูปที่สามารถขายผ่านโทรศัพท์ได้ ด้วยความดีใจที่มียอดขายที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

- ภา : ต้น ตั้งแต่ต้นให้เพื่อนมาช่วยแม่ทำแอฟอะไรเนี่ย
: รู้มั๊ยว่ามีคนสั่งของแม่เยอะเลย เป็นไงบ้างลูก
- ต้น : ดีแล้วครับแม่ แม่จะได้ไม่ต้องไปที่ตลาดด้วย ทำงานอยู่บ้าน
- ภา : แม่ก็ยังขายในตลาดนี้แหละ แต่ย้ายไปขายอีกที่หนึ่ง เฮียที่ใหม่ดูแลพ่อค้าแม่ค้าดีเลยนะ
: มีคนมาคอยดูแลเรื่องแอฟช่วยด้วย แต่พูดถึงแล้วก็โมโหใจตลาดนั่น
- ต้น : ช่างมันเถอะแม่ ถึงเวลาเดี๋ยวมันก็เจ๊งไปเอง (หัวเราะ)
- ภา : ต้น วันนี้น้องแก่งมากเลยนะ ตอนที่มันพูดถึงเรื่องสิงโตกับพรรคพวก หัวเราะกันใหญ่ทั้งหอประชุม

Scene 27 ภายนอก / บนรถ / เวลาบ่าย

หลังจากจบการแสดง ทั้งสามคน หน้อย น้ำและภรรยา เดินขึ้นรถเพื่อไปกินอาหารกลางวัน

- หน้อย : เป็นไงบ้างน้ำ เหนื่อยมั๊ยวันนี้ ?
- น้ำ : (น้ำเงิบ)
- หน้อย : พ่อรู้ว่าน้ำยังโกรธพ่ออยู่ พ่อขอโทษนะลูก
: แล้วก็คุณด้วยนะ ผมผิดไปแล้ว (หน้อยมองไปที่ภรรยา)
- ภรรยา : ไม่เป็นไรค่ะ ฉันรู้ว่าคุณทำเพื่อเรา
: (หันไปมองที่น้ำ) น้ำก็เลิกโกรธเลิกงอนพ่อเขาเถอะนะ
- น้ำ : แม่คะ น้ำอยากกลับบ้านไปกินข้าวบ้านป้าแล้ว หนูหิวแล้ว

หน้อย : น้ำ พ่อมีข่าวดีนะบอกด้วยนะ (หน้อยเปลี่ยนเรื่องคุยให้บรรยากาศดีขึ้น)
 : พ่อตัดสินใจจะขายบ้านหลังนั้น

ภรรยา : คุณ ! แล้วเราจะไปอยู่ที่ไหน (ด้วยความตกใจ)

หน้อย : หมายถึงว่าเราไปอยู่ที่อื่นกันเถอะ ไปจากจังหวัดนี้เลยก็ได้

ภรรยา : คุณคิดดีแล้วหรือ บ้านหลังนั้นจากน้ำพักน้ำแรงคุณเลยนะ กว่าจะหมดหนี้
 : แล้วเราก็กังไม่มีแผนสำรองเรื่องเงินเลย

หน้อย : ไม่เป็นไรหรอกคุณ ที่ตั้งใจไว้ผมก็อยากทำเพื่อลูก น้ำก็จบมอหกแล้ว ต้องเข้ามา
 มหาลัย
 : จะได้เข้าไปเรียนในเมืองไม่กี่ที่กรุงเทพฯไปเลย จะได้เรียนที่ดีๆ มีเวลาดูแลลูกใกล้
 ขึ้นด้วย
 : เรื่องตลาดเดี๋ยวให้บังจัดการ ขายแข่งไป งานผมก็ค่อยไปหาใหม่

น้ำ : (น้ำเริ่มสนใจเรื่องที่พ่อพูด)

หน้อย : ผมไม่ดีเองแหละ ที่ไม่ฟังคุณกับลูกจนทำอะไรบ้างลงไป
 : อีกร้อยยั้งเอาของไม่ดีเข้าบ้านอีก ผมไม่อยากให้มันเกิดขึ้นอีกแล้ว
 : เอาเถอะ ให้ผมรับผิดชอบเองนะ น้ำหิวแล้วนิ ไปกินร้านนั้นมั๊ยที่ลูกชอบ

น้ำ : ทำเป็นเอาของกินมาล่อนะพ่อ (พูดด้วยน้ำเสียงอมยิ้ม)
 : ถ้าอยากให้เห็นูหายโกรธจริง ๆ กินเสร็จพ่อพาหนูไปเที่ยวด้วยนะ (หัวเราะด้วยความ
 สุข)

ทั้งสามคนพูดคุยกันด้วยความสุขและรอยยิ้ม ที่ครอบครัวกลับมาเป็นเหมือนเดิมอีกครั้ง

Scene 28 ภายนอก / สวนสัตว์ / เวลาสาย

ในวันหนึ่ง ทั้งสามคนอยู่ที่สวนสัตว์ด้วยบรรยากาศของความสุข น้ำหยุดเห็นกวางที่
 อยู่ในกรงและเดินเข้าไปดูอย่างใกล้ชิด เป็นภาพของกวางและสัตว์อื่นๆที่อยู่ในกรงในสวนสัตว์

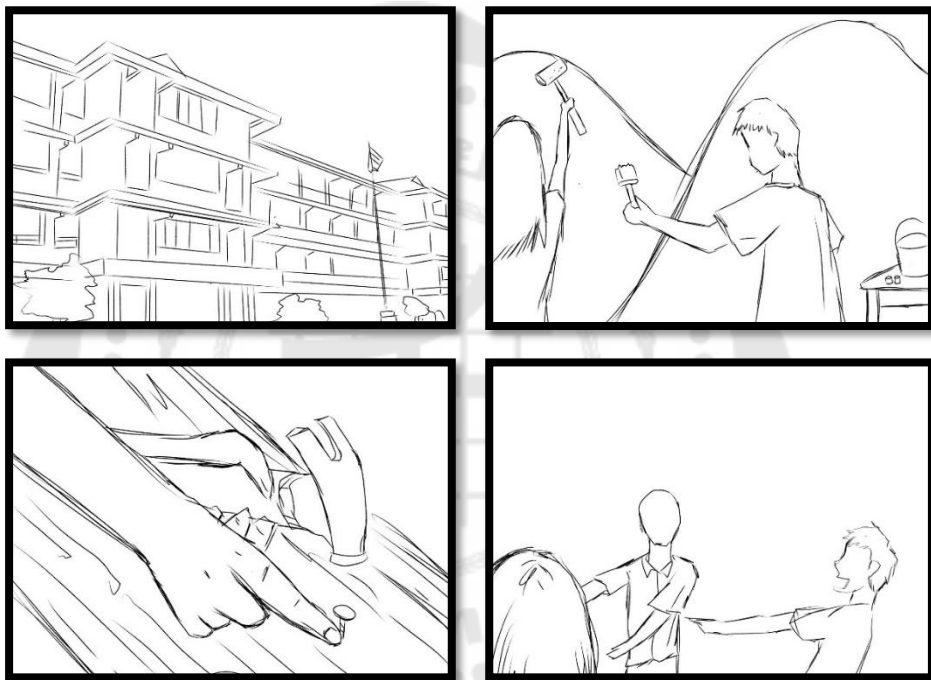
Scene 29 ภายนอก / บ้านอาจารย์ / เวลาบ่าย

เป็นภาพของต้นไม้ใหญ่ที่บ้านของอาจารย์ เหลือแต่ต้นไม้ขนาดใหญ่ บริเวณฐาน
 ต้นไม้เต็มไปด้วยดอกไม้ วัชพืชหลากสีที่แปลกตา แมลงและผีเสื้อต่างบินล้อมรอบบริเวณต้นไม้

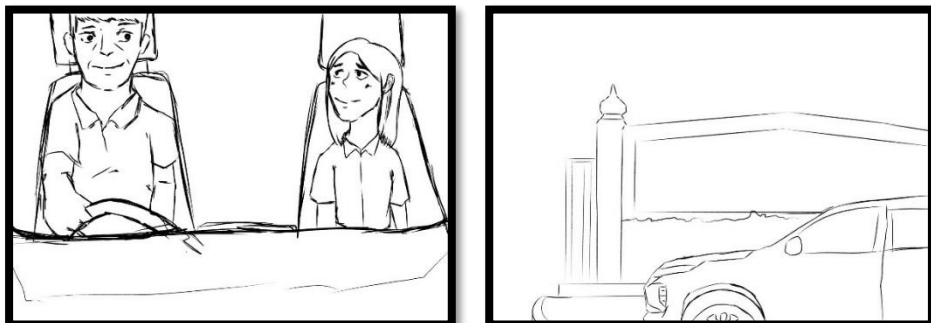
6. การเขียนสตอรี่บอร์ด (Storyboard)

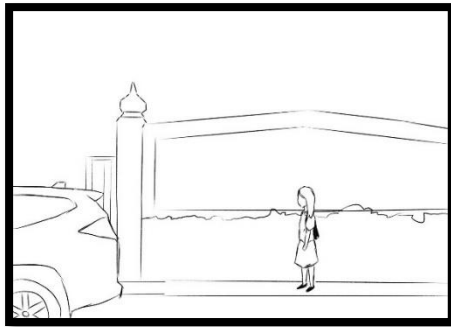
หลังจากการเขียนบทภาพยนตร์แล้ว เพื่อให้การสร้างสรรคบทภาพยนตร์มีความสมบูรณ์มากขึ้น จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างและประสบการณ์ของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจึงวาดสตอรี่บอร์ดเป็นภาพประกอบในแต่ละฉาก เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพการเล่าเรื่องและการนำเสนอของสัญญาณ อย่างเช่น รูปสัญญาณ (Signifier) ที่ต้องการสื่อความหมาย หรือ สัญญาณที่สื่อความหมายในรูปแบบมายาคติ (Myth) เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจตรงกันกับบทภาพยนตร์

Scene 1

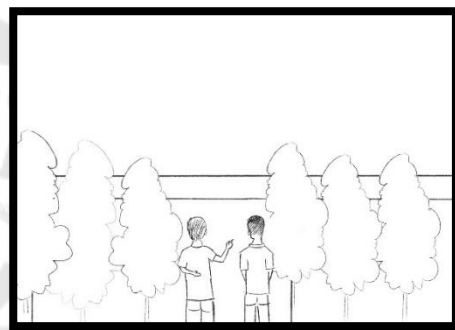
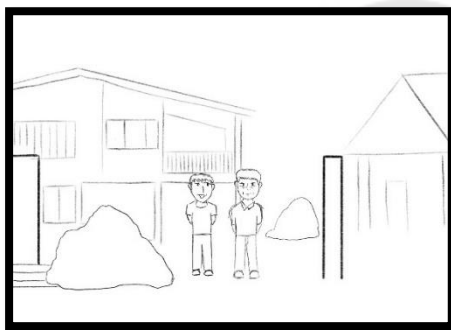

Scene 2

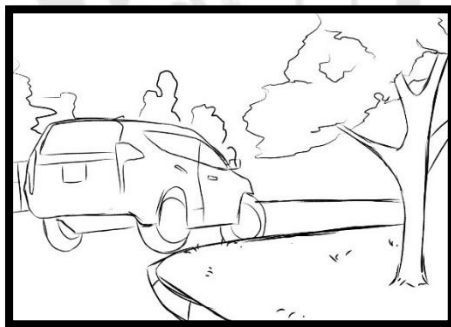

Scene 3

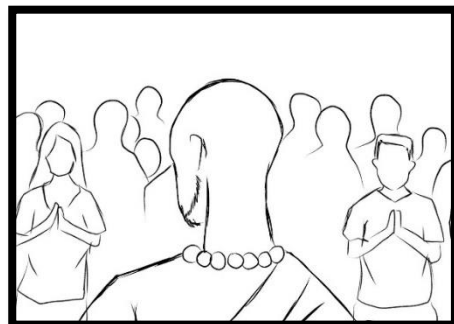
Scene 4

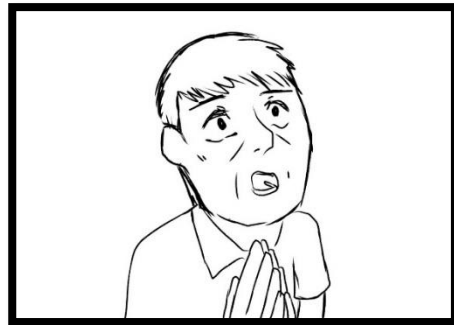

Scene 5

Scene 6

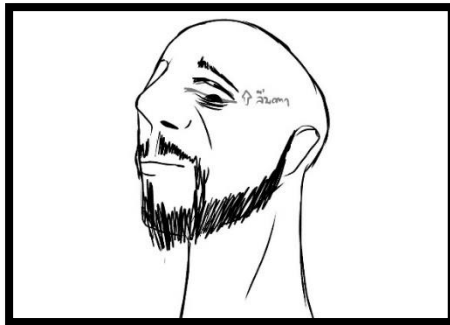

Scene 7

Scene 8

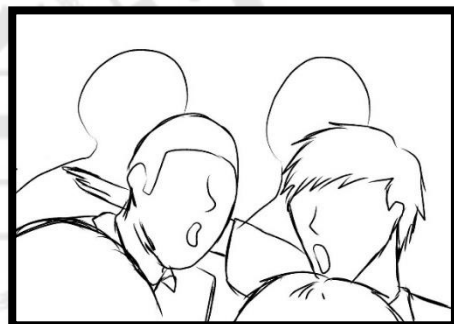
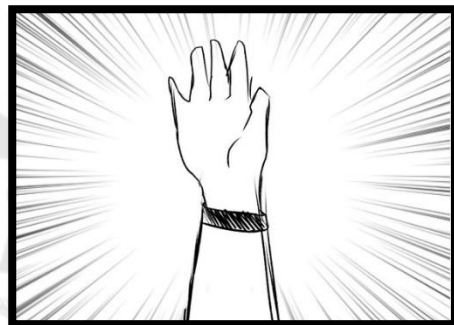
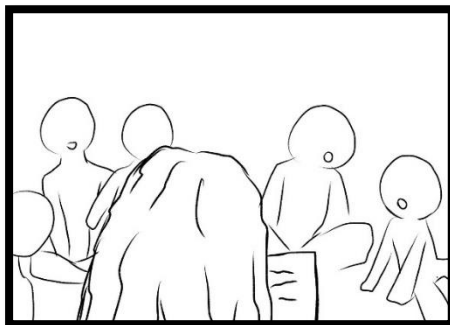
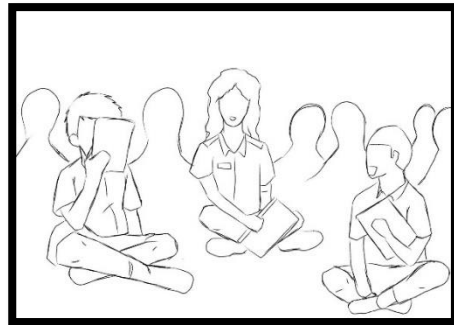
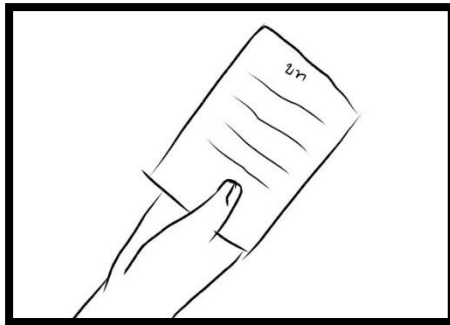

Scene 9

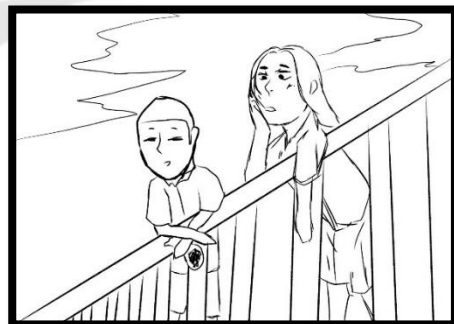
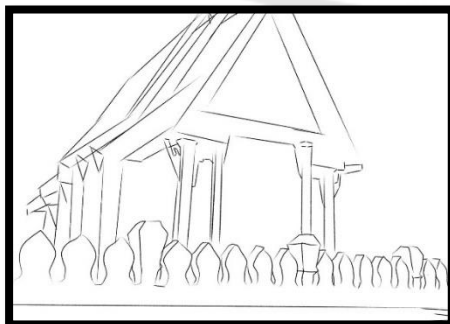

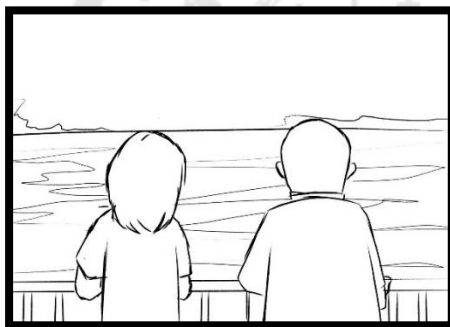
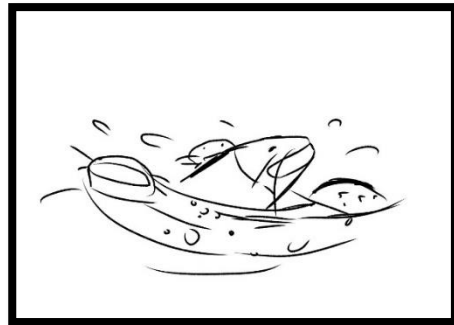
Scene 10

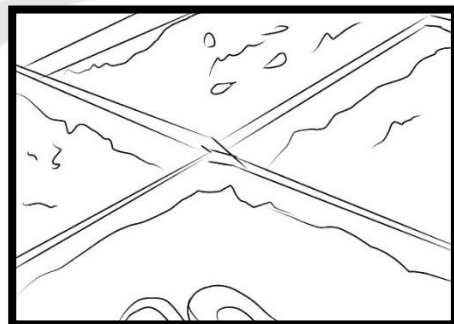

Scene 11

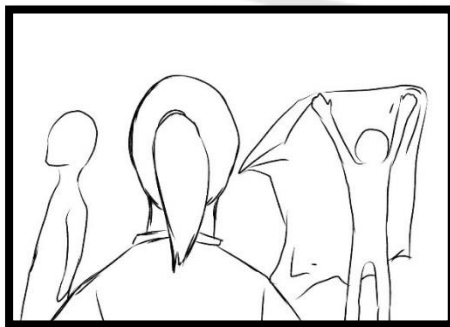
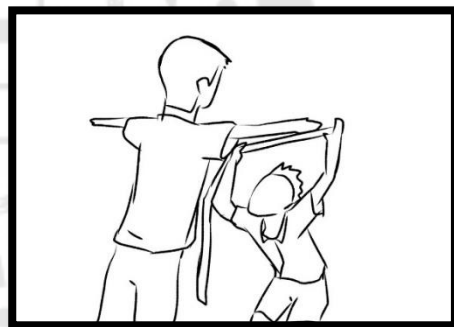
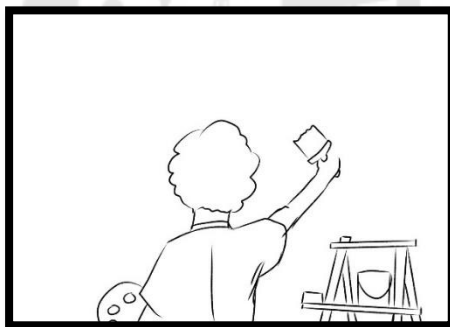
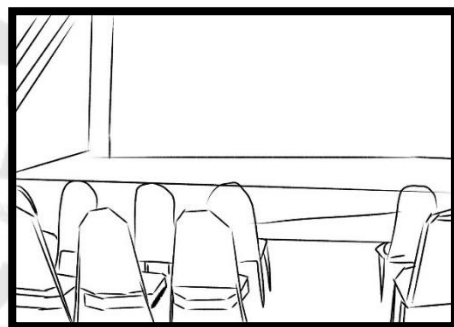

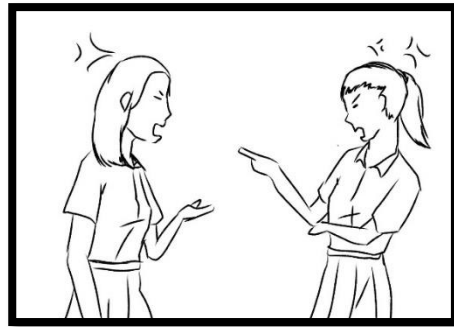
Scene 12

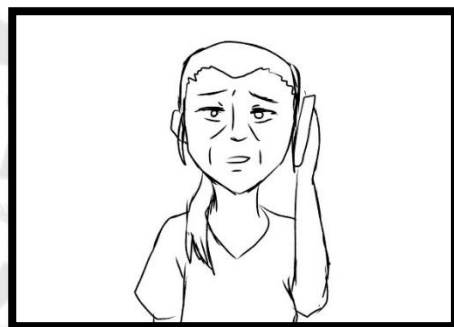

Scene 13

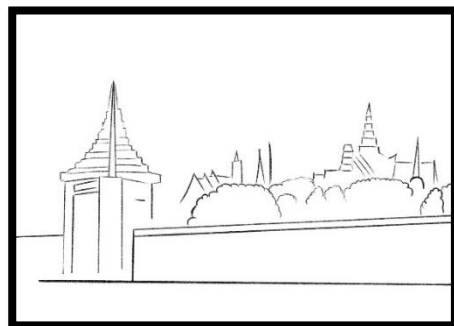

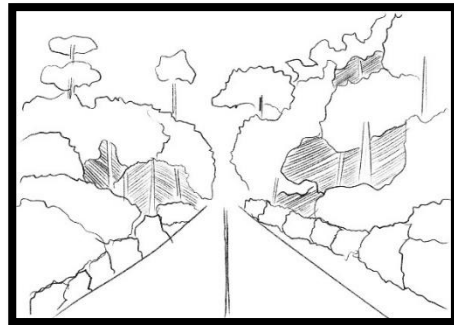

Scene 14

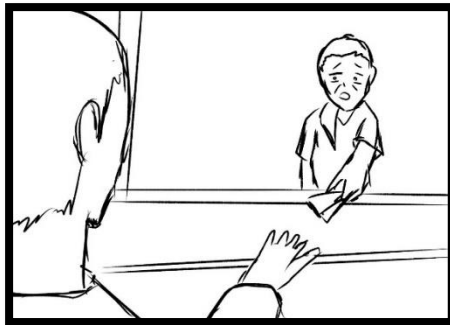
Scene 15

Scene 16

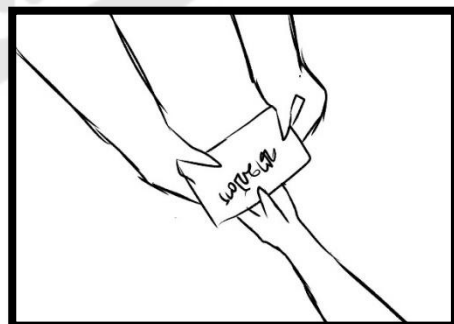

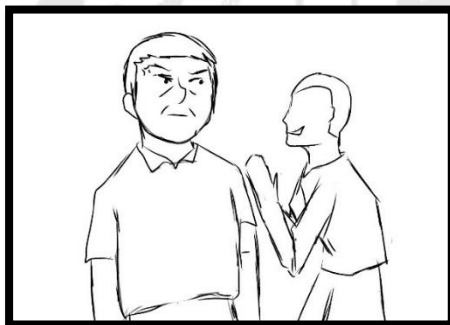
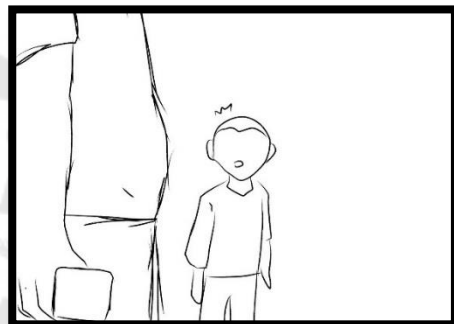
Scene 17

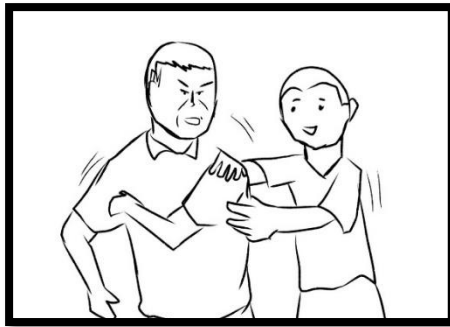

Scene 18

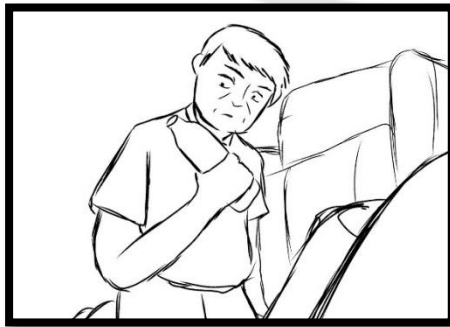
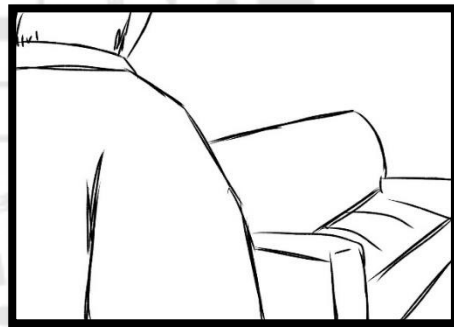
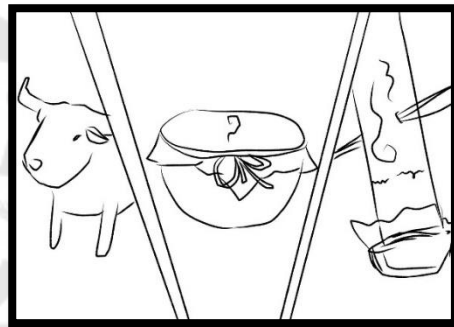

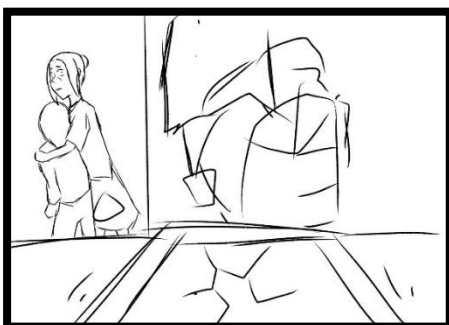
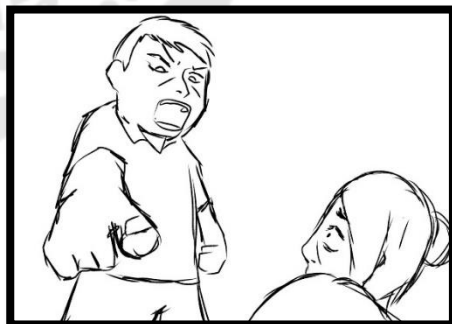
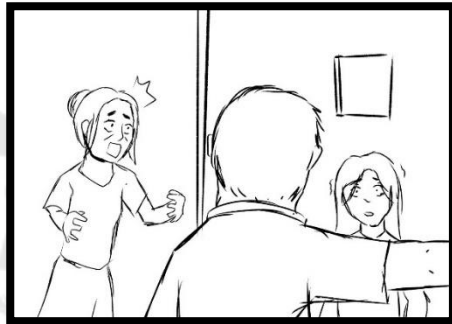
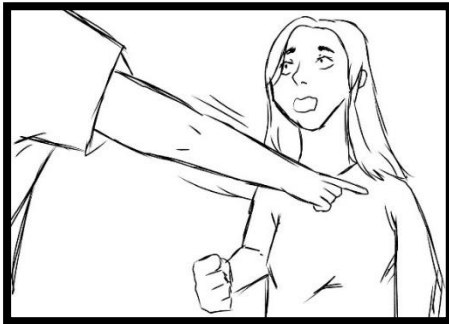
Scene 19

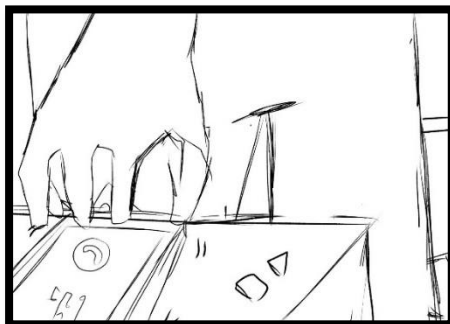
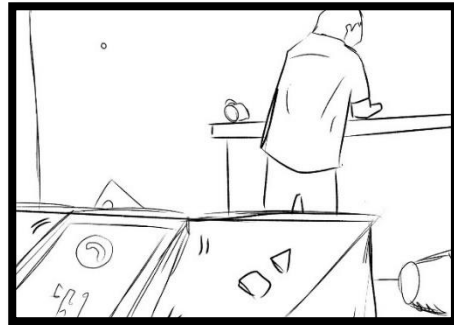

Scene 20

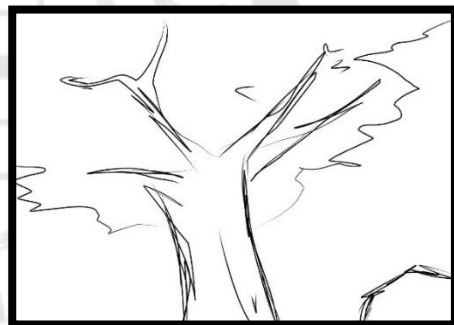
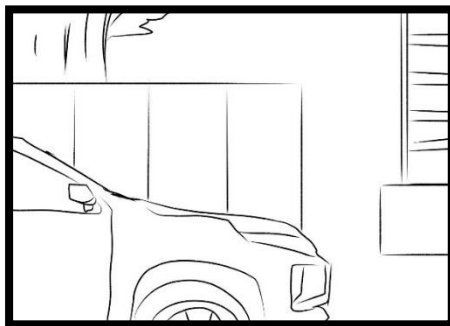
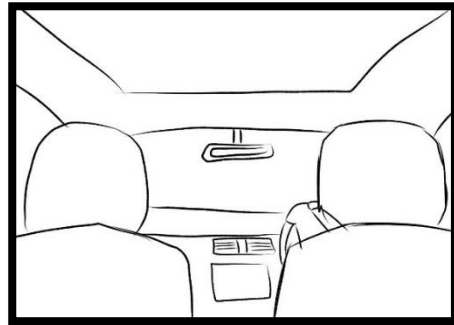
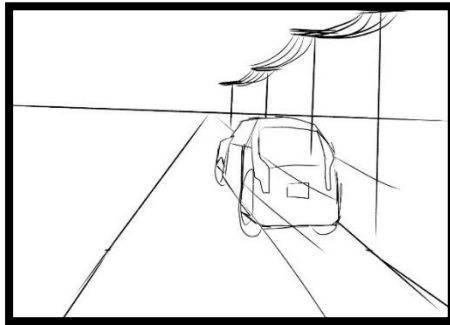

Scene 21

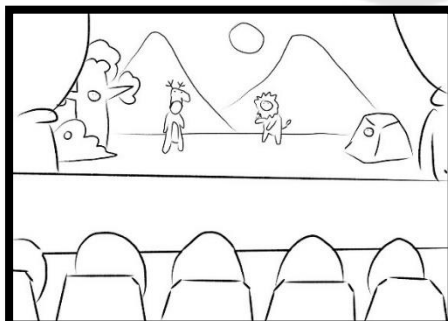
Scene 22

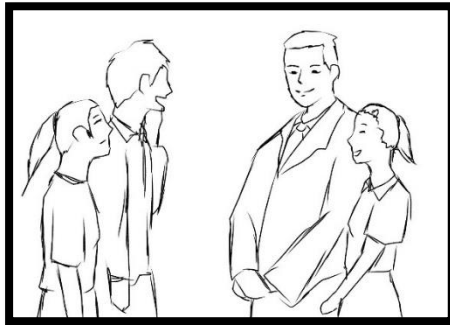
Scene 23

Scene 24

Scene 25

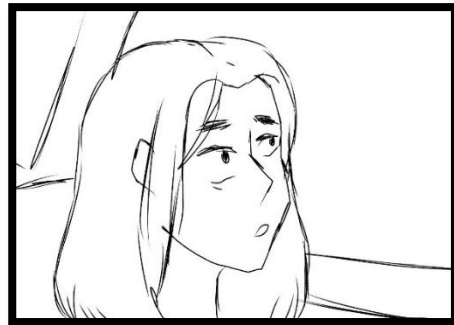

Scene 26

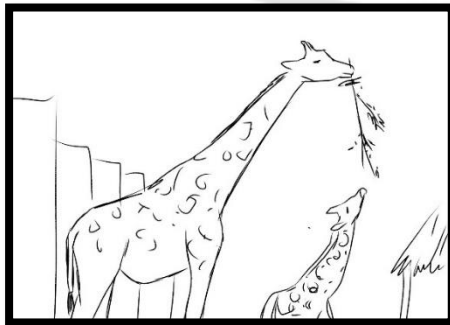

Scene 27

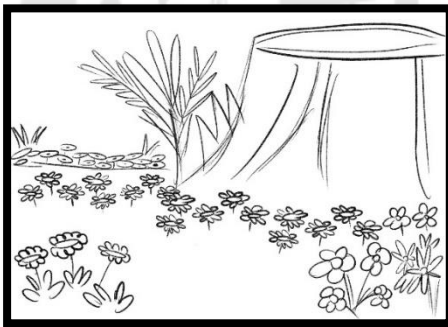
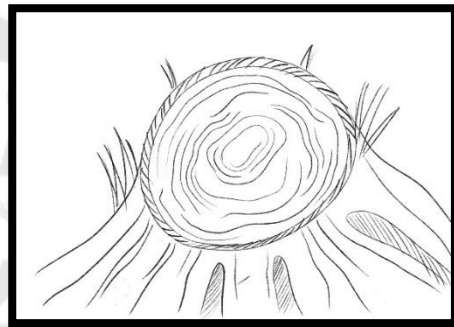

Scene 28

Scene 29

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรคภพยนตร์ไทยชอนสัญญะทางการเมืองไทยในประเทศไทย” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ภพยนตร์ไทยที่ใช้เทคนิคการใช้สัญญะในการสื่อความหมายถึงประเด็นและปัญหาเกี่ยวกับการเมืองไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างสรรคภพยนตร์ไทยที่ใช้สัญญะในการสื่อความหมายเกี่ยวกับการเมืองไทย

ภพยนตร์ไทยที่มีเทคนิคการใช้สัญญะในการสื่อความหมายเกี่ยวกับการเมืองไทย มีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1. ดาวคะนอง 2. Snap แด่...ได้คิดถึง 3. SUNSET 4. CATOPIA 5. PLANETARIUM 6. SONG OF THE CITY โดยใช้ทฤษฎีภพยนตร์ (Semiology) โดยหลักการวิเคราะห์สัญญะในภพยนตร์ เรื่อง 1.หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) 2.มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) 3.ระยะห่างของสัญญะในการสื่อความหมาย” (Signified) นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ไปประยุกต์ ไปสร้างสรรคภพยนตร์ไทย เพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองในประเทศไทย

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิเคราะห์ผลงานภพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลสรุปการวิเคราะห์ภพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง ด้วยทฤษฎีสัญญะภพยนตร์ (Semiology) ภพยนตร์แต่ละเรื่องมีเทคนิคการใช้สัญญะอย่างไร รูปแบบใด ในการสื่อความหมาย ที่สามารถสะท้อนได้ถึงประเด็นเกี่ยวกับการเมืองไทย โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วนคือ

- 1.1 ผลสรุปการวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)
- 1.2 ผลสรุปการวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)
- 1.3 ผลสรุปการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญญะในการสื่อความหมาย (Signified)

- 1.1 ผลสรุปการวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration)

การวิเคราะห์ภพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) ผ่านตัวละคร (Character) กับความสัมพันธ์เหตุการณ์ (Scene) วิเคราะห์เป็นหน่วยย่อยในการเล่าเรื่องระดับห้วงกระทำ (Action) ฟังก์ชัน (Function) ประกอบจนเป็นความหมายในระดับโครงเรื่อง (Narration) ในการสื่อความหมาย

ผลสรุปว่าภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง ใช้การสื่อความหมายในหน่วยการเล่าเรื่อง เน้นการเล่าเรื่องเป็นหลัก (Narrative) ซึ่งภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่องมีลักษณะการเล่าเรื่องเป็นโครงการเล่าเรื่องทั่วไปตามลำดับ เริ่มต้นด้วย การเปิดเรื่อง (Setup) การเผชิญหน้า (Confrontation) และ สุดท้ายของเรื่อง (Climax & Resolution) นำเสนอเรื่องราวของตัวละครและเหตุการณ์ร้อยเรียงต่อกัน ไม่เล่าเรื่องสลับไปมา ง่ายต่อการประติดประต่อ เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายต่อการสื่อความหมาย มีเพียงเรื่อง ดาวคะนอง ที่ใช้รูปแบบการเล่าเรื่อง ไม่เน้นการเล่าเรื่อง (Non-Narrative) โดยมีลักษณะของการนำเสนอของตัวละครหลากหลาย มีการลำดับเหตุการณ์ที่สลับมา รวมไปถึงเหตุการณ์ซ้ำกันแต่คนละตัวละคร ที่เรียกว่า หนึ่งซ้อนหนึ่ง โดยแสดงออกมาเป็นตารางดังนี้

ตาราง 32 ผลสรุปการวิเคราะห์ความหมายในหน่วยการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง

ชื่อภาพยนตร์ไทย	การเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย	หน่วยย่อยการเล่าเรื่อง
ดาวคะนอง	Non-Narrative	2 เหตุการณ์
แค่...ได้คิดถึง	Narrative	3 ตัวละคร
SUNSET	Narrative	1 ตัวละคร
CATOPIA	Narrative	2 ตัวละคร
PLANETRIUM	Narrative	2 เหตุการณ์
SONG OF THE CITY	Non-Narrative	1 ตัวละคร

1.1.1 ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง ใช้หน่วยย่อยของตัวละคร “นักศึกษาหญิง” กับ “เหตุการณ์” ในการสื่อความหมาย สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 อำนาจของรัฐบาลที่สร้างความรุนแรง สร้างผลกระทบให้กับผู้คนที่ออกมาเรียกร้องต่อการกระทำของรัฐบาลครั้งนั้น การปราบปรามส่งผลให้ นักศึกษาและประชาชนต้องหนีเข้าป่า ถูกสร้างภาพให้เป็นคอมมิวนิสต์ และส่งผลจนถึงยุคปัจจุบัน ที่แอนกลายเป็นผู้กำกับหนังสะท้อนสังคมและพูดถึงประเด็นทางการเมืองจากประวัติศาสตร์และคำบอกเล่าของนักศึกษา อีกทั้งตัวละคร “ปีเตอร์” และ “พนักงานหญิง” สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในสังคม ชนชั้นสูงที่มีอิสรภาพการใช้ชีวิตการเงิน แตกต่างกับชนชั้นรากหญ้า แม้ต้องทำงานตลอดเวลา ก็แทบไม่มีแสงสว่างให้กับอนาคต อยู่ภายใต้ของโครงสร้างสังคมที่ออกแบบมาให้ชนชั้นแรงงานอย่างไม่มีทางหลุดพ้น

1.1.2 ภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง ใช้หน่วยย่อยของตัวละครหลักทั้งสาม ได้แก่ “ผึ้ง” “แมน” “บอย” กับเหตุการณ์ ตัวละครเอกอย่าง “ผึ้ง” ในการสื่อความหมายประเด็นทาง

การเมือง สื่อถึง เหตุการณ์และช่วงเวลาทางการเมืองในช่วงการทำรัฐประหารของ คสช. ผัง สื่อความหมายถึง ประชาชน ผู้คนในสังคม อยู่กับปัจจุบัน อย่างแมน สื่อความหมายถึง รัฐบาล คสช. ตลอดระยะเวลา 4 ปี ของรัฐบาลทหาร เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ เกิดข้อถกเถียงจากประชาชนในเรื่องประเด็นและปัญหาต่าง ๆ จนเรียกร้องให้จัดการเลือกตั้ง แต่ก็ถูกรัฐบาลใช้อำนาจเพื่อบริหารประเทศอีกสมัย รวมแล้วเป็นเวลา 8 ปี โดยให้เหตุผลว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อขจัดความขัดแย้งและกำจัดการเมืองไม่ดีอย่างที่ผ่านมา ซึ่งคล้ายกับความจำยอมของฝั่งที่ต้องคบหาดูใจกับแมนจนต้องแต่งงานกัน “บอย” สื่อความหมายถึง ระบบประชาธิปไตย ความชัดเจนเปรียบเทียบได้เหมือนความเป็นประชาธิปไตยที่ไม่เต็มใบของสังคมไทย สะท้อนความหมายถึงประชาชนกับระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งอาจเป็นความไม่ชัดเจนของประชาชนต่อการแสดงออกต่ออำนาจของเผด็จการ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะต้องจำยอมต่ออำนาจเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป

1.1.3 ภาพยนตร์เรื่อง SUNSET ใช้หน่วยย่อยของตัวละคร “เจ้าหน้าที่ทหาร” กับ เหตุการณ์ สะท้อนถึงประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การแสดงออกในพื้นที่สาธารณะของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการนิทรรศการภาพถ่าย การจัดฉายภาพยนตร์ ผลงานสร้างสรรค์กลับกลายเป็นสิ่งที่สร้างความขัดแย้งให้กับสังคม ความจริงจึงสื่อผ่านอาวุธขอตำรวจนอกเครื่องแบบที่พกติดตัว ความไม่เป็นธรรมสื่อที่ว่า คนที่ไม่พอใจคือชาวบ้าน ตาสีตาสภา หมายถึงคนรุ่นเก่าไม่พอใจในการแสดงออก การกล่าวอ้างเป็นเพียงเหตุผลเลื่อนลอยซึ่งไม่มีหลักฐาน หรือไม่มีคนแจ้งมาดูเสียด้วยซ้ำ อีกทั้งจะหลับหูหลับตาเมื่อมีคนมาขู่ขังในไส้งาน แสดงถึงความไม่เป็นธรรม หรือการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ในมุมที่สองของความหมาย ในตอนจบของเรื่อง การที่แก่นถ้ำรูปแค้น อาจเป็นการจำลองภาพในเห็นโครงสร้างสังคมในอุดมคติ ที่ทหารปลดเปลื้องอำนาจและเข้าใจในสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทิศทางของประเทศไทยอาจจะจบลงด้วยความแฮปปี้เอนด์

1.1.4 ภาพยนตร์เรื่อง CATOPIA ใช้หน่วยย่อยของตัวละคร “มนุษย์แมว” กับ เหตุการณ์ สะท้อนให้เห็นถึง ความแตกต่างของผู้คนในสังคมที่เป็นลักษณะเพียงภายนอกเท่านั้น อย่าง ชาติกำเนิด กรรมพันธุ์ สีผิว แต่สุดท้ายแล้วทุกคนล้วนเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันได้ในสังคม ประการที่สอง “ความเป็นมนุษย์” หรือ “ความเป็นมนุษย์แมว” เกิดจากการเรียนของรัฐของวัฒนธรรม ค่านิยม หลักการความคิด อุดมการณ์ ของแต่ละบุคคล ความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันของคนในสังคม อำนาจของความเชื่อในอุดมการณ์ ยึดถือว่าฝ่ายตนเป็นหลัก ผลักภาวะความเป็นอื่นกลายเป็นศัตรู ในฝ่ายผู้เห็นต่างหรือคนกลุ่มน้อย ต้องหาวิธีหลบซ่อนอุดมการณ์จากกระแสหลัก ปัญหาเรื่องของการเมืองไทยในปัจจุบัน สะท้อนการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน ใช้วิธีการสังเกตจากการแสดงความคิดเห็นของอีกฝ่าย หากพรรค

พวกในฝักฝ่ายของตน โจมตีด้วยคำพูดวาทกรรม แขนงประณามในโลกโซเชียลมีเดียให้เกิดความเสียหาย อีกทั้งสร้างความรุนแรงเกินขอบเขตของอำนาจกฎหมายโดยใช้กฎหมาย และเชื่อว่าสิ่งที่ตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ในฝ่ายที่น้อยกว่า ต้องหาวิธีหลบซ่อนตัวตนเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมที่มีผู้ล่า ตั้งแต่สังคมครอบครัว จนไปถึงสังคมภายนอก

1.1.5 ภาพยนตร์เรื่อง PLANETRIUM ใช้หน่วยย่อยของตัวละคร “เยาวชน” และ “กระบวนการขององค์กร” ในการสื่อความหมาย สะท้อนถึงระบบของการศึกษาไทย อัดแน่นไปด้วยการปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของความเป็นคนไทย อีกแง่หนึ่งในระดับสังคมที่กว้างขึ้น สะท้อนถึงการใช้อำนาจของชนชั้นนำอย่างรัฐบาล ที่พยายามให้ผู้คนได้รักษาอัตลักษณ์ของความเป็นไทยไว้ ในอีกแง่หนึ่งกระบวนการผลิตขององค์กร สะท้อนให้เห็นถึงรัฐบาลใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมในการกำจัดผู้ที่ไม่เห็นต่าง การแสดงออกที่แตกต่างสร้างความหมายได้หลายนัยยะ อย่าง การแสดงออกทางการเมือง , การแสดงออกเรื่องสถาบัน , การไม่แสดงออกถึงความเป็นชาตินิยม , หรือการแสดงออกที่แตกต่างจากผู้คนในสังคม กลับถูกอำนาจของรัฐจับลงโทษผ่านกฎหมาย ความหมายที่สอง สะท้อนถึงโครงสร้างของสังคมไทยเรื่องชนชั้น จะเห็นได้ว่า ผู้คนในสังคมถูกกำหนดชีวิต โดยชนชั้นสูงที่แต่งตัวเหมือนข้าราชการ ผู้คนเพียงหยิบมือใช้อำนาจควบคุมประชาชน ทั้งเครื่องเศรษฐกิจ ชีวิตและความเป็นอยู่ หากวิเคราะห์ความหมายในตอนจบวัตถุประสงค์ของอำนาจรัฐ ไม่ใช่เพื่อบริหารเรื่องของปากท้องของประชาชน แต่เป็นเรื่องการกำจัดผู้คนในสังคมที่เห็นต่างหรือตรงข้ามเท่านั้น

1.1.6 ภาพยนตร์เรื่อง SONG OF THE CITY ใช้หน่วยย่อยของตัวละคร “โต้ง” และ “ภาพของผู้ในคนพื้นที่อนุสาวรีย์” ในการสื่อความหมายกับภาพยนตร์รูปแบบสัจนิยม สะท้อนชีวิตของชนชั้นรากหญ้า ผู้คนตัวเล็กตัวน้อย ภายใต้ระบอบเผด็จการ ความจริงของชีวิตต้องเผชิญกับโครงสร้างความเลื่อมล้ำ กับความเชื่อที่หล่อเลี้ยงผู้คนอย่างนวัตกรรมสร้างอากาศบริสุทธิ์ที่สื่อความหมายถึงโลกสมมุติในความฝันที่ต้องการ ภาพกรรมกรบูรณะพื้นที่อนุสาวรีย์ สะท้อนถึงการสืบทอดอำนาจระบอบยุคเก่าควบคุมไปกับเสียงเพลงกล่อมโศกประสาธต์ ต้องการปลูกฝังถึงการมีอยู่ของระบอบ

1.2 ผลสรุปการวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth)

การวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง ใช้หลักการวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) โดยวิเคราะห์จากสิ่งที่ปรากฏหรือนำเสนอในภาพยนตร์ เช่น เหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Prop) ฉาก (Setup) เสื้อผ้า (Costume) สิ่ง

เหล่านี้สามารถสื่อความหมาย โดยใช้หน่วยย่อยของรูปสัญลักษณ์และประโยชน้ใช้สอยของความหมายเบื้องต้น กลายเป็นวัตถุที่ความหมายทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมเข้าไปยึดครอง

ผลการสรุปว่า ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง พบว่าใช้หน่วยสื่อความหมายในระดับมายาคติ ในรูปแบบของ เหตุการณ์เป็นหลัก (Scene) ซึ่งรูปแบบของเหตุการณ์ หมายถึง ไม่ใช่รูปของสัญลักษณ์แบบเดียว แต่เป็นรูปสัญลักษณ์สองสัญลักษณ์ขึ้นไป ประกอบรวมกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง นำเสนอภาพของ สวน (Scene) ที่ประกอบไปด้วย ภาพของสวน สัมพันธ์กับหญิงสาวพนักงาน จึงเกิดความหมายในระดับมายาคติ สะท้อนให้เห็นถึงบริบทสังคมไทยเป็นต้น

ตาราง 33 การวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) ในภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง

มายาคติ (Myth)	ดาวคะนอง	แค่...ได้คิดถึง	SUNSET	CATOPIA	PLANETRIUM	SONG OF THE CITY
สัญลักษณ์หนึ่ง	ภาพจำลอง (Scene)	ภาพถ่าย (Prop)	ทหาร (Character)	พิธีกรรม (Scene)	ลูกเสือ (Character)	อนุสาวรีย์ (Scene)
สัญลักษณ์สอง	สวน (Scene)	ทหาร (Character)	ภาพถ่าย (Prop)		เสียงเพลง (Scene)	เสียงเพลง (Scene)

1.2.1 ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง ใช้การสื่อความหมายระดับ “มายาคติ” (Myth) รูปสัญลักษณ์ที่หนึ่ง “ภาพจำลอง” (Scene) ใช้ภาพเหตุการณ์จำลองของของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ในการสื่อความหมายเบื้องต้น โศกนาฏกรรมของอำนาจอัฐบาลที่กระทำต่อนักศึกษาและประชาชนในครั้งนั้น กลายเป็นความหมายทางวัฒนธรรมถึงประวัติศาสตร์ของอำนาจอเผด็จการ แม้จะผ่านมาหลายสิบปี ยังคงส่งผลต่ออุดมการณ์และความคิดของผู้คนในปัจจุบัน กลายเป็นเหมือนเครื่องหมายของระบอบเผด็จการที่ไม่อาจลืมเลือนได้ และไม่สามารถลบออกจากประวัติศาสตร์และความทรงจำของผู้คนได้เลย

รูปสัญลักษณ์ที่สอง “สวน” (Scene) เป็นความหมายเบื้องต้นที่สื่อถึง โลกในจินตนาการของผู้คน พื้นที่ของความใฝ่ฝัน ขัดแย้งกับตัวพนักงานสาวที่นั่งกินเม็ดบัวเพื่อประทังความหิว สื่อความหมายในระดับมายาคติของ “สังคมไทย” ภาพของกรุงเทพหรือเมืองใหญ่ที่แสดงถึงความศิวิไลซ์ขัดแย้งกับสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม กำแพงต้นไม้ ผุงสัตว์แสนสวย เป็นวัตถุที่อำพรางปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในปัจจุบัน

1.2.2 ภาพยนตร์เรื่อง Snap แค่...ได้คิดถึง ใช้การสื่อความหมายระดับ “มายาคติ” (Myth) รูปสัญลักษณ์ที่หนึ่ง “ภาพถ่าย” (Prop) ใช้เทคนิคการถ่ายภาพในการสื่อความหมายเบื้องต้น

ระหว่างภาพไม่แต่ง กับ ภาพปรุงแต่ง เป็นความหมายทางวัฒนธรรมของการถ่ายภาพ สื่อถึงความคิดของผู้ถ่ายภาพ สะท้อนถึงผู้คนในสังคมไทยกับการยึดอำนาจของรัฐบาลทหาร ส่วนหนึ่งยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทำใจและยอมรับถึงการสูญเสีย ส่วนหนึ่งเพิกเฉยและหาความรู้สึกล้ออื่นสวมทับไว้เพื่อหลอกตนเองต่อความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

รูปสัญลักษณ์ที่สอง “ทหาร” (Character) ใช้ความหมายเบื้องต้นขององค์กรทหาร ภาพลักษณ์ของความสุภาพบุรุษ การยึดมั่นในอุดมการณ์ หน้าที่ต้องปกป้องประเทศและรักษาความสงบ อุดมการณ์ดังกล่าวกลายเป็นรูปสัญลักษณ์ จึงเป็นตัวแทนของ ความดี ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ของวัฒนธรรมของบริบทสังคมไทย เข้ามาแทนที่นักการเมือง ผู้เป็นตัวแทนของความไม่ดี ในระบอบประชาธิปไตย

1.2.3 ภาพยนตร์เรื่อง SUNSET ใช้การสื่อความหมายระดับ “มายาคติ” (Myth) รูปสัญลักษณ์ที่หนึ่ง “ทหาร” (Character) ใช้ผัสสะเบื้องต้นของวัฒนธรรมองค์กรทหาร อุดมการณ์ของความเป็นทหาร ที่ต้องประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมและมารยาทขององค์กร รวมไปถึงเครื่องแต่งกายที่มียศระดับเพื่อแสดงถึงฐานะตามลำดับชั้น หรือการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ เข้ามาตรวจสอบนิทรรศการภาพถ่ายอย่างไม่เป็นธรรม ความหมายของทหารในระดับมายาคติเปลี่ยนไปจากประเด็นทางการเมือง อย่างทหารชั้นผู้น้อยกระทำต่อประชาชนตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา โดยไม่คำนึงถึงกฎหมายและศีลธรรมความเป็นมนุษย์ด้วยกัน อุดมการณ์และการกระทำดังกล่าวจึงเป็นความหมายถึงกองทัพไปในทิศทางลบ

รูปสัญลักษณ์ที่สอง “ภาพถ่าย” (Prop) ใช้ความหมายเบื้องต้นของภาพถ่าย แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ การถ่ายทอดศิลปะ ความสุนทรีย์ อารมณ์ ของผู้สร้างสรรค์ เป็นเหมือนผลิตทางสังคม เป็นความหมายทางวัฒนธรรม อัดแน่นไปด้วยการต่อสู้ทางการเมือง การแสดงออกทางอุดมการณ์ การที่ภาพถ่ายถูกถอดจากห้องนิทรรศการ สะท้อนถึงโครงสร้างสังคมไทยที่ปกครองด้วยอำนาจเผด็จการ ผู้คนในสังคมจะถูกเพดานของอำนาจในการจำกัดพื้นที่การแสดงออก ประชาชนไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นทางการเมืองได้เลย

1.2.4 ภาพยนตร์เรื่อง CATOPIA การสื่อความหมายระดับ “มายาคติ” (Myth) รูปสัญลักษณ์ที่หนึ่ง “พิธีกรรม” (Scene) ใช้หน่วยย่อยพฤติกรรมการค้าของมนุษย์ประกอบรวมกัน อย่าง การเรียนรู้ค่านิยมของความเป็นมนุษย์แมว พฤติกรรมการค้าเป็นจำนวนมาก ลงโทษโดยไม่มีเหตุผลเพียงเพราะเป็นมนุษย์ เมื่อพิจารณารวมกันสื่อความหมายถึงมายาคติที่เรียกว่า “การค้าแม่มด” สะท้อนถึงผู้คนในสังคมที่ยึดถืออุดมการณ์จำนวนมาก เรียกกว่าอุดมการณ์กระแสหลัก

การกระทำต่างๆจึงเป็นเหมือนกฎหมายหรือสิ่งที่พึงกระทำ ผลักอุดมการณ์ที่ขัดแย้งหรือต่อต้าน เป็นศัตรู เป็นความไม่ดีที่ต้องกำจัด

1.2.5 ภาพยนตร์เรื่อง PLANETRIUM การสื่อความหมายระดับ “มายาคติ” (Myth) รูปสัญลักษณ์ที่หนึ่ง “ลูกเสือ” (Character) ใช้อัตลักษณ์และระบบการเรียนรู้ของวิชาลูกเสือ อย่าง การฝึกฝนร่างกาย การเข้ารับอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม การปลูกฝังค่านิยม อัตลักษณ์ของความเป็นไทย เป็นเหมือนการจำลองโครงสร้างสังคมขนาดย่อมให้กับเยาวชน เรียนรู้ถึงระบบของสังคม ที่ต้องมีค่านิยม วัฒนธรรม อุดมการณ์อย่างไรถึงเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม อีกทั้งเป็นการฝึกยอมรับถึงระบบโครงสร้างอย่างการปกครอง ฐานะทางสังคมที่เป็นลำดับขั้น

รูปสัญลักษณ์ที่สอง “เสียงเพลง” (Scene) เสียงเพลงเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้คนในสังคมได้แสดงออกถึงค่านิยม วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของความเป็นไทย แต่ความหมายในระดับมายาคติ กลับกลายเป็นเหมือนกฎหมายของสังคมที่ผู้คนต้องพึงกระทำตาม การแสดงไม่ออก ถูกผลักให้กลายเป็นอื่น อย่างไม่ใช่คนเชื้อชาติไทย มีอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกับผู้คนในสังคม ต่อด้านกับอุดมการณ์กระแสหลัก ต่อด้านถึงในเรื่องของสถาบัน ทั้งที่เรื่องของการแสดงออก เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลหรือไม่ใช่กฎหมายที่ต้องกระทำ

1.2.6 ภาพยนตร์เรื่อง SONG OF THE CITY การสื่อความหมายระดับ “มายาคติ” (Myth) รูปสัญลักษณ์ที่หนึ่ง “อนุสาวรีย์” (Scene) ใช้ประโยชน์ของอนุสาวรีย์เป็นความหมายเบื้องต้น อย่างการสร้างเพื่อระลึกถึงคุณความดีของบุคคล ที่ได้ทำประโยชน์เพื่อบ้านเมือง เพื่อแสดงถึงการเคารพหรือการจดจำของคนรุ่นหลังต่อคนรุ่นเก่า แต่ในระดับความหมายมายาคติ (Myth) เป็นเหมือนการสืบทอดระบอบความเชื่อ รักษา ค่านิยมของคนรุ่นเก่าให้อยู่ต่อไป อย่างรูปปั้นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เป็นตัวแทนของอำนาจเผด็จการ การมีอยู่ของอนุสาวรีย์เป็นเหมือนการยอมรับระบอบที่เคยเกิดขึ้น เป็นความหมายให้ผู้คนได้ยอมรับ

รูปสัญลักษณ์ที่สอง “เสียงเพลง” (Scene) ผัสสะเบื้องต้นของการใช้เสียงเพลง เป็นเหมือนเครื่องมือให้ผู้คนในสังคมได้แสดงออกอัตลักษณ์ประจำชาติ อย่างการยืนตรง แต่การนำเสนอของ SONG OF THE CITY ใช้การเปิดซ้ำหลายรอบเป็นฟังก์ชันของการ Propaganda ในเสียงเพลงในระดับมายาคติ (Myth) สะท้อนถึงการปลูกฝังของระบบแก่ประชาชนในสังคม กับเนื้อเพลงที่ซบถล่อมที่ต้องการปลูกฝังให้เข้าใจถึงโครงสร้างสังคม กลายเป็นจิตใต้สำนึกในชาตินิยม ที่ต้องมีค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อแบบใด

1.3 ผลสรุปการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified)

การวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง ใช้หลักการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) โดยวิเคราะห์จากสิ่งที่ปรากฏหรือนำเสนอในภาพยนตร์ เช่น เหตุการณ์ (Scene) ตัวละคร (Character) อุปกรณ์ประกอบฉาก (Prop) ฉาก (Setup) เสื้อผ้า (Costume) โดยเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “รูปสัญลักษณ์” หรือ “หน่วยสื่อความหมาย” (Signifier) มีระยะห่างจาก “ความหมายถึง” (Signified) ในระดับไหน โดยแบ่งออกระยะห่างของสัญลักษณ์เป็น 3 ระดับ 1. “รูปเหมือน” (Icon) 2. ดัชนี (Index) 3. สัญลักษณ์ (Symbol) ด้วยกัน

ผลสรุปการวิเคราะห์ ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง ใช้รูปสัญลักษณ์ หรือ หน่วยสื่อความหมาย (Signifier) สื่อความหมายในระยะห่างระดับ 3 หรือ “สัญลักษณ์” เป็นหลัก ซึ่งเป็นระดับที่รูปสัญลักษณ์กับความหมายถึง ไม่ได้มีสิ่งที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน แต่ความหมายเกิดจากข้อตกลงของสังคมหรือวัฒนธรรม (Social convention) ซึ่งความหมายที่สะท้อนออกมาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองไทย มีทิศทางความหมายไปในลักษณะเดียวกัน ดังนี้ 1. โครงสร้างสังคม 2. การแสดงออก 3. อุดมการณ์ 4. สังคมในอุดมคติ 5. ชนชั้นสูง 6. ชนชั้นรากหญ้า 7. ประชาชน ในช่วงเวลาของรัฐบาลทหารที่ใช้อำนาจล้มระบบประชาธิปไตย ในช่วงปี พ.ศ.2558-2562 หรือเป็นประเด็นและปัญหาทางการเมืองในระดับโครงสร้างของสังคมที่ยึดโยงกับบริบทสังคมไทย

ตาราง 34 สรุปผลการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง

ตัวหมายถึง (Signified)	ดาวคะนอง	แค่...ได้คิดถึง	SUNSET	CATOPIA	PLANETRIUM	SONG OF THE CITY
1. โครงสร้างสังคม	โรงงาน ยาสูบ (Setup)	รูปภาพ (Prop)	ภาพขาวดำ (Setup)	พิธีกรรม (Scene)	สามเหลี่ยม (Prop)	อนุสาวรีย์ (Setup)
2. การแสดงออก		เรื่องเช็กส์ (Dialog)	ภาพถ่าย (Prop)	สเปรย์กลิ่นแมว /กลิ่นเทียม มนุษย์ (Prop)	ผู้คนที่นอน ราบกับพื้น (Character)	
3. อุดมการณ์	เห็น มหัศจรรย์ (Prop)			ความเป็น มนุษย์ / มนุษย์ แมว (Dialog)	สามเหลี่ยม (Prop)	
4. สังคมในอุดมคติ	ชุดมาสตอส (Costume)	ตุ๊กตา(Prop)			น้ำมันต์ (Prop)	เครื่องฟอก อากาศ(Prop)

ตาราง 34 สรุปผลการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ในภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง (ต่อ)

ตัวหมายถึง (Signified)	ดาวคะนอง	แค่...ได้ คิดถึง	SUNSET	CATOPIA	PLANETRIUM	SONG OF THE CITY
5. ชนชั้นสูง	ปีเตอร์ (Character)	ลูกคุณหนู (Character)			เจ้าขององค์กร (Character)	ภาพปะติมากรรม (Setup)
6. ชนชั้นรากหญ้า	หญิงสาวพนักงาน (Character)				ลูกเสือ (Character)	กรรมกร (Character)
7. ประชาชน	ปลา (Costume)		คนจัดนิทรรศการ (Character)	มนุษย์ / มนุษย์แมว (Character)	ผู้คนในสังคม (Character)	

1.3.1 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “โครงสร้าง” (Signified) ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง ใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “โครงสร้างสังคม” ที่เป็นประเด็นและปัญหาทางการเมืองของสังคมไทยในปัจจุบัน อย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือหนังพยายามสื่อสารถึง ระบบยุคเก่า ระบบเผด็จการสร้างปัญหาในระดับโครงสร้างสังคม และส่งผลถึงประชาชนและบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน อุตลักษณ์และค่านิยมของผู้คนจะยังคงวนเวียนกับระบบเดิม ผู้คนในสังคมไม่เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างไร

1.3.2 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “การแสดงออก” (Signified) ภาพยนตร์ทั้ง 4 เรื่องใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “การแสดงออก” ในบริบทสังคมปัจจุบัน การแสดงออกของผู้คนถูกเพดานอำนาจกดทับไว้ กฎหมายถูกใช้อย่างไม่เป็นธรรมกับผู้ที่ยกมาเรียกร้อง อย่างเรื่องของระบบการปกครอง กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม กฎหมายที่เอื้ออำนวยให้กับชนชั้นสูง การวิพากษ์วิจารณ์ต่อการบริหารของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ ในการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ทั้ง 4 ไม่ได้แสดงออกทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการใช้สัญลักษณ์สื่อถึงความขัดแย้งอย่าง เรื่องเช็ทส์ขัดต่อความเป็นหญิง คนนอนราบขัดต่อการยืนตรง การใช้กลิ่นที่ขัดแย้งกลับกลืน ความหมายจึงออกมาเป็นเรื่องของการแสดงออกที่ขัดแย้งต่ออุดมการณ์กระแสหลักของบริบท วัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมไทย

1.3.3 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “อุดมการณ์” (Signified) ภาพยนตร์ 3 เรื่อง ใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “อุดมการณ์” แม้การเล่าของหนังไม่ได้ถ่ายทอดถึงความคิดของอุดมการณ์กระแสหลัก หรืออุดมการณ์ที่ขัดแย้งต่อกระแสหลักโดยตรงไปตรงมา แต่เป็นการนำเสนอให้พิจารณา อย่าง PLANETRIUM และ CATOPIA เป็นการเสียดสีถึงอำนาจของความเชื่อส่งผลต่อผู้คนในสังคม ประการแรก เป็นการปลุกฝังให้กับผู้คนยุคใหม่ ต้องมีความเชื่อในระบบเดียวกัน ต้องมีค่านิยม วัฒนธรรม อุดมการณ์ที่เหมือนกัน ประการสอง อำนาจของความเชื่อส่งผลให้ผู้คนขาดศีลธรรมและเป็นพื้นที่ไม่มีกฎหมาย ใช้ความรุนแรง ไม่มีอารายธรรม

1.3.4 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” (Signified) ภาพยนตร์ 4 เรื่อง ใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” ในการเล่าของหนังไม่ได้เป็นภาพที่สื่อถึงสังคมที่ปราศจากประเด็นและปัญหา ไม่มีความขัดแย้ง แบบตรงไปตรงมา แต่เป็นภาพของตัวละครที่ต้องการและค้นหาทางความคิดอย่างมีชั้นเชิง อย่าง การฝันเป็นสัตว์ป่า การได้ตุ๊กตาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือได้สูดอากาศที่บริสุทธิ์ สะท้อนถึงผู้คนในสังคมต้องการแก้ไขเรื่องของการเมืองที่เป็นปัญหา ให้เกิดสังคมที่ดีขึ้น ในอีกแง่หนึ่ง สะท้อนอุดมการณ์กระแสหลักของสังคมในเรื่อง PLANETRIUM เสียดสีความสำเร็จในการสร้างสังคมในอุดมคติด้วยการกำจัดผู้ขัดต่ออุดมการณ์หลัก เหมือนการสำเร็จความใคร่ที่อยู่เหนือศีลธรรมของมนุษย์

1.3.5 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “ชนชั้นสูง” (Signified) ภาพยนตร์ 4 เรื่อง ใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “ชนชั้นสูง” ในความหมายของภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง และ แค้น...ได้คิดถึง สื่อความหมายถึงชนชั้นสูงอย่าง นายทุนเจ้าของธุรกิจ หรือชนชั้นในองค์กรของราชการ ที่ได้รับผลประโยชน์จากกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมผูกขาดทางการค้าและเป็นเจ้าของพื้นที่ทางการตลาด ส่งผลกระทบต่อกลไกทางเศรษฐกิจ ชนชั้นรากหญ้าไม่ได้รับโอกาส ไม่สามารถลืมตาอ้าปากได้ จากกฎหมายที่เอื้อหนุนให้กับฝ่ายตน และอำนาจของชนชั้นสูงที่ส่งผลกระทบต่อระบอบการปกครอง ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมระดับโครงสร้างและความหมายในภาพยนตร์เรื่อง PLANETRIUM และ SONG OF THE CITY ที่สื่อความหมายชนชั้นสูงในระดับการปกครอง ที่ยังคงสืบทอดค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมของระบอบยุคเก่าให้อยู่คู่กับผู้คนในสังคมไทย หากพิจารณาความหมายของชนชั้นสูงของภาพยนตร์ทุกเรื่อง จะแสดงถึงชนชั้นที่ไม่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเชิงโครงสร้าง แต่เป็นประเด็นและปัญหาของชนชั้นรากหญ้าในสังคมปัจจุบัน

1.3.6 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “ชนชั้นรากหญ้า” (Signified) ภาพยนตร์ 3 เรื่อง ใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “ชนชั้นรากหญ้า” ในความหมายของภาพยนตร์ ดาวคะนอง และ SONG OF THE CITY เป็นการสื่อถึงชนชั้นที่เป็นรากฐานของสังคมในด้านต่าง ๆ อย่าง ทางเศรษฐกิจ ฟันเฟืองหลักในการขับเคลื่อนสังคมให้เดินไปข้างหน้า กลับเป็นชนชั้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาจากโครงสร้างทางสังคมที่เหลื่อมล้ำ เหมือนเป็นคนชายขอบที่ไม่ได้รับการดูแลให้ดีเท่าที่ควร และภาพยนตร์ PLANETRIUM สะท้อนถึงชนชั้นรากหญ้าในระดับองค์กร ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา อำนาจของระบบที่ส่งผลให้ผู้น้อยต้องกระทำแม้จะขัดต่อหลักศีลธรรมและขอบเขตของกฎหมาย

1.3.7 สรุปการวิเคราะห์ความหมายถึง “ประชาชน” (Signified) ภาพยนตร์ 4 เรื่อง ใช้สัญลักษณ์ในระดับ “สัญลักษณ์” (Symbol) ในการสื่อความหมายถึง “ประชาชน” ภาพยนตร์เรื่อง ใช้ความหมายที่ต้องการสื่อรวมกัน ปัญหาของประชาชนที่ขัดแย้งต่ออุดมการณ์กระแสหลัก การปฏิบัติที่ขัดต่ออุดมการณ์กระแสหลักและรัฐบาลเผด็จการ อย่าง ประชาชนต้องจ่ายอ้อมต่ออำนาจของรัฐ ถูกเพดานจำกัดการแสดงออก ต้องปฏิบัติและแสดงออกตามค่านิยมกระแสหลัก

2. ผลสรุปผลการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองไทย (Pre-Production)

การวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology) เป็นหลัก โดยใช้หลักการวิเคราะห์ 1. วิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) 2. วิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) 3. วิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ เพื่อนำมาสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองไทย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. กำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ 2. กำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

2.1 กำหนดแนวคิดสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง ผู้วิจัยนำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย (Signified) ผลการวิเคราะห์พบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง มีความต้องการสื่อสารเรื่องประเด็นทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ 1. โครงสร้างสังคม 2. การแสดงออก 3. อุดมการณ์ 4. สังคมในอุดมคติ 5. ชนชั้นสูง 6. ชนชั้นรากหญ้า แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ที่สามารถสื่อความหมายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางการเมือง

ต้องมีลักษณะที่สื่อสารในเรื่องประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำประเด็นดังกล่าวเป็นตัวกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย เพื่อสื่อความหมายถึงประเด็นทางการเมืองไทย

2.2 กำหนดรูปแบบการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์

หลังจากได้วิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่าภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่อง จาก 6 เรื่อง มีลักษณะโครงสร้างการเล่าเรื่องแบบภาพยนตร์กระแสหลัก เรียกว่า เน้นรูปแบบการเล่าเรื่อง (Narrative) มีการเล่าเรื่องอย่างมีแบบแผน เล่าถึงเหตุการณ์และตัวละครที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ ลักษณะประเภทภาพยนตร์ที่หลากหลาย (Genre) อย่าง เรื่อง Snap แค...ได้คิดถึง กับ SUNSET เป็นแนว Drama Romantic เรื่อง CATOPIA และ PLANETRIUM เป็นแนว Surrealism หรือ SONG OF THE CITY เป็นแนว Realism ที่สื่อถึงความ เป็นจริงทางสังคม ด้วยรูปแบบและการนำเสนอที่หลากหลาย และแก่นเรื่องที่คลุมเครือ เป็นคำถามปลายเปิดให้กับผู้ชมได้พิจารณาได้ถึงความหมายของภาพยนตร์ได้หลายระดับ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้วิจัยในการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์ไทย ที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นทางการเมือง ค่านิยม วิถีชีวิต ของผู้คนในสังคม

จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพยนตร์แต่ละเรื่องมีการนำเสนอตัวละครที่แสดงความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป อย่าง ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง ที่มีความเชื่อในการสร้างสังคมประชาธิปไตยโดยการต่อต้านอำนาจเผด็จการ หรือ ภาพยนตร์เรื่อง CATOPIA , PLANETRIUM , SONG OF THE CITY ใน Ten years Thailand ก็มีการสื่อสารในเรื่องของความเชื่อ ผ่านของตัวละครที่แตกต่างกันออกไป และด้วยบริบทของผู้คนในสังคมไทย มีความเชื่อของในเรื่องศาสนาที่แตกต่างกัน

ในการเขียนโครงสร้างการเล่าเรื่อง (Plot) ผู้วิจัยใช้องค์ความรู้จากการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) กำหนดแบ่งองค์การเล่าเรื่อง เพื่อให้เป็นบทภาพยนตร์เล่าเรื่องตามลำดับเหตุการณ์ ไม่มีความซับซ้อน เพื่อสะท้อนถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

โครงข่ายเรื่อง (Treatment) และบทภาพยนตร์ (Screenplay) ใช้เทคนิคหน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) และ เทคนิคการสื่อความหมายโดยใช้สัญลักษณ์ในระดับ 3 หรือ สัญลักษณ์ (Symbol) มากำหนดบทภาพยนตร์และโครงสร้างการเล่าเรื่องในแต่ละ Sequence เพื่อให้เห็นถึงเหตุการณ์ (Scene) และตัวละคร (Character) ที่ร้อยเรียงกันตั้งแต่ระดับ “ฟังก์ชัน” (Function) ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของการเล่าเรื่อง อย่างเช่น บทพูด การกระทำ ตัวละคร และ สัญลักษณ์ที่ใช้ในแต่ละฉาก ร้อยเรียงกันเป็นระดับ “ห้วงกระทำ” (Action) ที่ร้อยเรียงต่อกันจนเกิดความหมายในระดับ “การเล่าเรื่อง” (Narration) ออกมาเป็นเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นเรื่องจน

ในบทบาทยนตร์เรื่อง “มหาสมุทร” เรื่องราวของตัวละครและเหตุการณ์เป็น จะมี เรื่องราวของตัวละครที่แตกต่างกันออกไป อย่าง ตัวละคร “หน้อย” หัวหน้าครอบครัว สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของความเชื่อ ที่ส่งผลให้เห็นผลกระทบตั้งแต่ต้นจบ ตัวละคร “น้ำ” นักเรียนมัธยมปลายที่ต้องการจะเป็นนักแสดงละครเวที ถูกอำนาจของสังคมในระดับที่สูงกว่ากดทับ ตัวละคร “ภา” แม่ค้าในตลาดที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 แม้จะได้รับการแก้ปัญหา แต่สุดท้ายก็ไม่พ้นอำนาจของทุนนิยม

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และศึกษาภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์ระยะห่างของสัญญะในการสื่อความหมาย (Signified) ผลวิจัยพบว่าภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง สามารถสะท้อนความหมายถึงประเด็นและปัญหาทางการเมืองไทยไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ 1. โครงสร้างสังคม 2. การแสดงออก 3. อุดมการณ์ 4. สังคมในอุดมคติ 5. ชนชั้นสูง 6. ชนชั้นรากหญ้า 7. ประชาชน ซึ่งประเด็นและปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคอย่างระบบของการเมืองไทย ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยหลักจะต้องเป็นรัฐบาลที่มาจากเสียงของประชาชนในสังคม แต่กลับถูกยึดอำนาจจากระบบของกองทัพตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน อย่าง เรื่องการ แสดงออกหรืออุดมการณ์ของคนในสังคม เรื่องการวิพากษ์วิจารณ์การบริหารของประเทศไทยก็ ถูกอำนาจของรัฐบาลกดทับไว้ ไม่สามารถสื่อสารได้ตามที่สาธารณะ บางกลุ่มถูกใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม ในสังคมทุนนิยมก็ยังมีเรื่องชนชั้น ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ให้กับชนชั้นนายทุน และกดทับชนชั้นแรงงาน ที่เรียกว่า รวยกระจุกจนกระจาย ประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงเวลาดังกล่าว จึงเป็นผลที่ภาพยนตร์ไทยทั้ง 6 เรื่องนี้ ได้สะท้อนความหมายถึงผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานของ นริสร เต็มชัยธนโชติ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง “การสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงษ์ พ.ศ. 2550-2559” ผลจากการวิจัยพบว่าภาพยนตร์ทั้ง 9 เรื่อง มีการสะท้อนสังคมไทยในประเด็นทางการเมือง อย่างเรื่อง ดาวคะนอง ซึ่งผลการวิเคราะห์สะท้อนประเด็นทางการเมืองในช่วงสมัย ตุลาคม พ.ศ.2519 อันเป็นยุคมืดทางการเมืองของสังคมไทยมาแล้วเรื่อง โดยไม่ได้เป็นการเล่าเรื่องราวโดยตรง หากเป็นการเล่าเรื่องที่สะท้อนให้เห็นภาพประวัติศาสตร์ในยุคหนึ่ง ผ่านรูปแบบความทรงจำร่วมสมัยและเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เป็นเทคนิคที่เรียกว่า หนึ่งซ้อนหนึ่ง อีกนัยยะหนึ่งคือ แม้สังคมไทยจะก้าวผ่านมิติของเวลามาปัจจุบันแล้ว แต่การต่อสู้ทางการเมืองยังมีให้เห็นอยู่เสมอ อย่าง สุรศักดิ์ บุญอาจ (2564) งานวิจัยเรื่อง “สุนทรียศาสตร์และการเมืองในภาพยนตร์ของคงเดช จาตุรันต์รัศมี” โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากภาพยนตร์ บันเทิง มีเหตุการณ์ทางการเมือง

ของไทย ในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2535-2562 และได้รับรางวัลหรือถูกกล่าวถึงในวงกว้าง ผลวิจัยพบว่า ภาพยนตร์เรื่อง Snap เป็นการเล่าเรื่องความสัมพันธ์ของอดีตคู่รัก บอยกับผึ้ง กับผลกระทบทางการเมือง เมื่อความสัมพันธ์ของพวกเขาต้องจบลงเพราะรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 จนได้พบกันอีกครั้งในช่วงรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ที่มีฉากหลังช่วงประกาศกฎอัยการศึกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จากบทสนทนาที่บอกว่า 8 ปีแล้วยังไปไม่ถึงไหนกันเลย จึงเป็นคำพูดที่ไม่ได้บอกถึงความสัมพันธ์ของตัวละครเพียงอย่างเดียว แต่ยังโยงไปถึงการเมืองไทยซึ่งผ่าน รัฐประหาร 2 ครั้งห่างกัน 8 ปี นอกจากนี้ แม่น คนรักใหม่ของผึ้งที่เป็นทหารก็แสดงลักษณะการเป็นผู้บังคับบัญชาในการ เลือกรูปเพื่อประกอบงานแต่งงาน แม้ผึ้งจะแสดงความคิดเห็น แต่แม่นก็มีธงในใจ เขาใช้อำนาจออกคำสั่งกลาย ๆ เพื่อให้ผึ้ง ปฏิบัติตามในสิ่งที่เขาเลือก จึงมีรูปแบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) ด้วยภาพยนตร์ดังกล่าว ทั้ง 3 เรื่อง อย่าง ดาวคะนอง และ Snap...แค่ได้คิดถึง สามารถใช้สัญลักษณ์และการเล่าเรื่อง สื่อความหมายถึงประเด็นทางการเมืองตามที่กล่าวข้างต้น ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จึงเกิดปรากฏการณ์ในสังคม ที่เกิดขึ้นน้อยมากเกี่ยวกับภาพยนตร์ไทย ซึ่งรัฐบาลทหารกลับใช้อำนาจและกฎหมายอย่างไม่เป็นธรรม มาบังคับใช้กับประชาชน ซึ่งประเด็นที่ว่าคือ เรื่องดาวคะนอง มีปัญหาในการกิจกรรมชมหนังและเสวนา พิพากษ์ภาพยนตร์โดย Doc Club Theater ซึ่งมีคำสั่งให้ยกเลิกกิจกรรมในปี พ.ศ. 2560 หรือ เรื่อง TEN YEAR THAILAND ที่ได้รับกระแสจากนักการเมือง นักเคลื่อนไหวสังคม มาเชิญชวนให้ไปรับชมภาพยนตร์ดังกล่าว

จากการวิเคราะห์และศึกษาภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์หามายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) ผลวิจัยพบว่าภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง พบว่าใช้หน่วยสื่อความหมายรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายในระดับมายาคติ ส่วนใหญ่ใช้เทคนิคสื่อรูปสัญลักษณ์ในรูปแบบของเหตุการณ์เป็นหลัก (Scene) รองลงมาคือ “ตัวละคร” (Character) หมายถึง รูปสัญลักษณ์เหล่านั้น ไม่ได้ที่สื่อความหมายเบื้องต้น อย่างประโยชน์หรือผัสสะ เรียกว่า ความหมายตรง (Denotation) แต่ความหมายเหล่านั้นปรับเปลี่ยนได้ด้วยปัจจัยโดยรอบ อย่าง ประสบการณ์ของคนดู บริบทของสังคมนั้น เป็นความหมายทางวัฒนธรรมทับลงไปบนรูปสัญลักษณ์เหล่านั้น ซึ่งรูปแบบของรูปสัญลักษณ์นี้ไม่ใช่รูปของสัญลักษณ์แบบเดียว แต่ความหมายเกิดขึ้นจาก เหตุการณ์ (Scene) นั้น มีรูปสัญลักษณ์มากกว่าหนึ่งรูปเข้ามามีส่วนร่วม พิจารณาประกอบร่วมกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน อย่าง ภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง นำเสนอภาพของ สวน (Scene) เป็นเพียงแค่ว่าภาพสวนที่ดูสวยงาม แต่นำเสนอถึง พนักงานหญิงสาวเข้ามานั่งแล้วนั่งกินเมล็ดบัว สวนแห่งนี้จึงสื่อความหมายในระดับมายาคติ สะท้อนให้เห็นถึงบริบทและค่านิยมของคนไทยในช่วงเวลาหนึ่ง ที่มองว่าเมืองหลวง

เปรียบดั่งภาพจำที่สวยงามของผู้คนต่างจังหวัด เป็นเมืองแห่งความฝัน ทุกคนต้องการเข้ามาสร้างฐานะและครอบครัวได้จากที่แห่งนี้ แต่ในความเป็นจริง เป็นเมืองมายาที่หลอกล่อให้ผู้คนเข้ามาขายแรงงาน และไม่มีวันลืมตาอ้าปากได้ด้วยระบบทุนนิยมที่กดทับไว้ เจกเช่นเดียวกับเมล็ดบัวที่ไม่พอแม้จะยาไล่ สอดคล้องกับงานของ เชมพัทธ์ พัชรวิชญ์ (2558) การศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสกับภาพสะท้อนปัญหาสังคม” มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวคิดประเด็นปัญหาสังคม ภาพมายาคติที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยนอกกระแส และ สร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์นอกกระแส โดยศึกษาจากภาพยนตร์ไทยนอกกระแสที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2557 เป็นจำนวน 10 เรื่อง พบว่า ภาพยนตร์เรื่อง “สัตว์ประหลาด” ความเป็นชายรักร่วมเพศถูกนำเสนอผ่านตัวละครทหาร เป็นมายาคติของความเป็นชายสมบุรณ์ในสังคมไทย แต่รักร่วมเพศเป็นเรื่องที่ต้องห้าม นำเสนอแบบปลายเปิดเพื่อให้เห็นถึงปัญหาภายในจิตใจของเขา ต่อความกล้าที่จะเปิดเผยเพศสภาพของตน ภาพยนตร์เรื่อง “แสงศตวรรษ” ใช้โลกยุคโลกาภิวัตน์และการเกิดใหม่ของตัวละคร สื่อความหมายถึงมายาคติ อีกทั้งความเชื่อเรื่องเวียทว้ายตายเกิด กับโลกสังคมในอุดมคติ ภาพยนตร์เรื่อง “พลอย” ใช้เรื่องของชนชั้นและความขัดแย้งของตัวละคร เพื่อรักษาภาพลักษณ์ ที่เป็นมายาคติของสังคมไทยในระดับที่เรียกตัวเองว่าไฮโซ (High Society) ภาพยนตร์เรื่อง “เมืองเหงาซ่อนรัก” ใช้ความสัมพันธ์ของตัวละคร “ต้น” กับเหตุการณ์ “สินามิ” สื่อความหมายมายาคติของนายทุน ที่เชื่อว่าชนชั้นเหล่านี้เข้าพื้นที่ของชาวบ้านทั่วไป โดยเชื่อว่าเข้ามาช่วยเหลือหรือพัฒนา แต่แท้จริงแล้วเป็นการเข้ามาครอบงำแสวงหาผลประโยชน์จากความลำบาก อย่างประชา สุวีรานนท์ (2542) ได้ศึกษาสัญศาสตร์โครงสร้างกับหนังสือ แล่เนื้อเถื่อนหนังเล่ม เป็นหนังสือวิจารณ์ภาพยนตร์โดยใช้แนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับภาพยนตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นในเชิงคุณภาพของบทวิจารณ์อย่างครบถ้วน ซึ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาคือการใช้เรื่องของสัญศาสตร์โครงสร้าง เข้ามาเป็นอีกหนึ่งมิติในการวิเคราะห์ ที่ต้องการเห็นถึงกระบวนการสื่อความหมายทางสังคม-วัฒนธรรมในระดับลึกลงไปกว่าความหมายตามเนื้อเรื่อง อย่างการวิเคราะห์ตัวละคร แดง ไบเล่ใน ภาพยนตร์เรื่อง 2499 โดยมีมายาคติถึงความเป็นชายแท้ที่ได้รับอิทธิพลจากชาติตะวันตก

การวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง โดยใช้หลักการวิเคราะห์หน่วยการเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) ผ่านตัวละคร (Character) กับความสัมพันธ์เหตุการณ์ (Scene) จากการวิเคราะห์เบื้องต้นจะพบว่า มีภาพยนตร์ 3 เรื่อง มีการแทรกนัยยะทางการเมืองโดยตรง โดยใช้ช่วงเวลาและสถานที่หรือบริบททางการเมืองเข้ามาเป็นฉากหลัง เป็นบริบทในภาพยนตร์ เพื่อสื่อความหมายว่าภาพยนตร์เหล่านี้ต้องการสะท้อนถึงประเด็นทางการเมือง

เมืองไทย อย่างภาพยนตร์เรื่อง ดาวคะนอง ใช้ภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของ 6 ตุลาคม 2519 สะท้อนความหมายถึงอำนาจการทำรัฐประหารของทหารต่อระบอบประชาธิปไตย ที่ส่งผลโศกนาฏกรรมความรุนแรงกับประชาชนในครั้งนั้น เพื่อตอกย้ำว่าสังคมไทยยังคงเจอระบอบเดิมๆ เหมือนกับที่รัฐบาล คสช.ทำใน พ.ศ. 2558 ภาพยนตร์เรื่อง Snap...แค่ได้คิดถึง ที่เหตุการณ์การเข้ามาของรัฐบาลคสช.มาเป็นบริบทในภาพยนตร์ ที่ส่งผลกระทบต่อตัวละครหลักอย่างมีนัยยะสอดคล้องกับ สุรศักดิ์ บุญอาจ (2564) งานวิจัยเรื่อง “สุนทรียศาสตร์และการเมืองในภาพยนตร์ของคองเดช จาตุรันตรีศรี” ว่า ภาพยนตร์เรื่อง Snap เป็นการเล่าเรื่องความสัมพันธ์ของอดีตคู่รักบอยกับฝั่ง กับผลกระทบทางการเมือง เมื่อความสัมพันธ์ของพวกเขาต้องจบลงเพราะรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 จนได้พบกันอีกครั้งในช่วงรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ที่มีฉากหลังช่วงประกาศกฎอัยการศึกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จากบทสนทนาที่บอกว่า 8 ปีแล้วยังไปไม่ถึงไหนกันเลย จึงเป็นคำพูดที่ไม่ได้บอกถึงความสัมพันธ์ของตัวละครเพียงอย่างเดียว แต่ยังโยงไปถึงการเมืองไทยซึ่งผ่าน รัฐประหาร 2 ครั้งที่ทำกัน 8 ปี หรือ ภาพยนตร์เรื่อง SUNSET ที่เสนอถึงเหตุการณ์ที่ทหารและตำรวจเข้ามาตรวจสอบงานนิทรรศการผลงานศิลปะต่าง ๆ โดยให้เห็นผลว่าไม่ได้รับอนุญาตให้จัด หรือ เป็นงานที่สร้างความขัดแย้ง ซึ่งเป็นประเด็นและเป็นทิวทัศน์วิจาร์ณียของสังคม เพราะเหตุการณ์เหล่านี้เกิดในยุคของ คสช. หรือรัฐบาลทหาร แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ภาพยนตร์ที่ไม่ได้นำเสนอฉากหรือบริบทเกี่ยวกับการเมืองในภาพยนตร์ จะไม่สะท้อนความหมายถึงการเมืองได้ หรือเป็นภาพยนตร์การเมืองได้ หากวิเคราะห์ภาพยนตร์ทั้งโดยใช้หลักการวิเคราะห์การสื่อความหมายในการเล่าเรื่อง (Narration) ทฤษฎี สัญลักษณ์ (Semiology) ตามกรอบแนวคิด “การวิเคราะห์เรื่องเล่าในเชิงโครงสร้างเบื้องต้น” ของโรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) ที่ว่า “หน่วย” ในเรื่องเล่าจะถูกแบ่งออกเป็น 3 ระดับ โดยไล่เรียงจากระดับล่างไปสู่ระดับบน เริ่มจาก “ฟังก์ชัน” (Function) ที่ประกอบไปด้วยดัชนีเล็ก ๆ อย่าง ตัวละคร บทสนทนา การกระทำ ที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเพื่อสื่อความหมาย ในสู่ระดับห้วงกระทำ (Action) ที่ประกอบไปด้วย “ฟังก์ชัน” หลายจำนวนที่ร้อยเรียงกันไปสู่ความหมายในระดับที่กว้างขึ้น ไปสู่ระดับการเล่าเรื่อง (Narration) ซึ่งเป็นระดับสูงสุด ที่สื่อความหมายถึงเรื่องเล่าของภาพยนตร์นั้น อย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง PLANETRIUM เป็นเรื่องราวขององค์กรหนึ่งที่ผลิตลูกเสือเพื่อจุดประสงค์ขององค์กร เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด จะสะท้อนให้เห็นได้ว่า ห้วงกระทำของ ลูกเสือ เจ้าหน้าที่องค์กร พิธีกรรมต่าง ๆ หรือ การไปจับคนในสังคมมาเข้าสู่องค์กร สะท้อนความหมายได้ถึงบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของการศึกษา การใช้อำนาจของผู้มีอำนาจ การโดนลงโทษของผู้คนที่ขัดต่อขนบของค่านิยมและวัฒนธรรมในสังคมไทย เป็นการเล่าเรื่องแบบปลายเปิด สามารถ

สื่อความหมายได้หลายระดับและหลายมิติ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้ชมอีกด้วย โดยไม่จำเป็นต้องฉากหรือบริบททางการเมืองจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง

การสร้างสรรคับทภาพยนตร์ไทย เรื่อง “มหาสมุทร” เป็นเรื่องราวของครอบครัวหนึ่งที่มีผู้นำครอบครัว เป็นคนที่เชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์ และเรื่องราวของผู้คนในพื้นที่มีวิถีชีวิต อาชีพ ฐานะทางสังคม ที่แตกต่างกันออกไป ตั้งแต่การเริ่มต้น การเผชิญหน้า หรือตอนจบ ล้วนแต่เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตที่ผู้คนต้องพบเจอ เพื่อสื่อความหมายถึงความเป็นจริงบริบทสังคมไทย จากการสร้างสรรคับทภาพยนตร์ ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ตัวอย่างทั้ง 6 เรื่องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนบท การวิเคราะห์ระยะห่างของสัญลักษณ์ ผลวิจัยพบว่า การสื่อความหมายของรูปสัญลักษณ์ในระดับ 3 หรือ สัญลักษณ์ (Symbol) มากที่สุด และการวิเคราะห์มายาคติในการสื่อความหมาย (Myth) ที่ใช้เรื่องของ ตัวละคร (Character) และเหตุการณ์ (Scene) หรืออยากการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในการสื่อความหมาย (Narration) ค้นพบว่า 1.เขียนบทภาพยนตร์ที่ต้องการสื่อความหมายถึงประเด็นการเมืองไทย ไม่จำเป็นต้องใช้บริบททางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือใช้ตัวละครที่เป็นทหาร ตำรวจ ภาพของการต่อสู้ทางการเมือง แต่สามารถใช้ความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของตัวละครและเหตุการณ์ รูปสัญลักษณ์มาช่วยในการสื่อความหมายถึงประเด็นทางการเมืองได้เช่นกัน ซึ่งหมายความว่า สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายเพื่อสื่อประเด็นถึงเรื่องของการเมือง 2.โครงการเล่าเรื่องไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเน้นการเล่าเรื่องตามผลการวิจัยหรือตามหลักภาพยนตร์ในกระแส ใจความสำคัญคือหน่วยการเล่าเรื่องย่อย (Action) ต้องมีความสัมพันธ์กันในเหตุการณ์หรือตัวละครนั้น เพื่อสื่อความหมายในระดับย่อยให้ชัดเจนก่อน เพื่อผู้ชมจะได้ทำความเข้าใจส่วนนี้ ไปพิจารณาร่วมกับเรื่องย่อยอื่น จึงจะสามารถสร้างความหมายในระดับโครงการเล่าเรื่องได้ (Narration) ผลการวิจัยที่ดังกล่าวจึงเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานในด้านเทคนิคการเล่าเรื่อง และการใช้รูปสัญลักษณ์ที่กว้างขึ้น ด้านศิลปะ ด้านสุนทรียศาสตร์ ในด้านของภาพยนตร์ อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้พิจารณาความหมายของสัญลักษณ์ในหลายมิติ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการสร้างสรรคับทภาพยนตร์ไทยซ่อนสัญลักษณ์ทางการเมืองในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยทั้ง 6 เรื่อง เป็นผลงานในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2558-2562 ซึ่งเป็นภาพยนตร์ที่ได้รับผลกระทบจากสังคมคมอย่างการปิดกั้นหรือได้รับกระแสจากนักการเมือง

ด้วยมุมมองว่าภาพยนตร์ที่สื่อความหมายทางการเมือง ผลจากการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดสัญวิทยา (Semiology) พบว่า ภาพยนตร์ที่สื่อความหมายทางการเมือง ไม่จำเป็นต้องเป็นภาพยนตร์ที่มีฉาก เหตุการณ์ บริบททางการเมืองเท่านั้น แต่อาจเป็นภาพยนตร์กระแสหลักทั่วไปที่ให้ความบันเทิง ภาพยนตร์นอกกระแสที่ให้ความสุนทรีย์ทางศิลปะ เพราะผู้วิจัยเชื่อว่า ในยุคปัจจุบัน ภาพยนตร์ไม่ใช่ผลผลิตเพื่อธุรกิจอย่างเดียวเท่านั้น แต่ภาพยนตร์ทุกเรื่องสามารถสื่อความหมายหรือสะท้อนและให้ข้อคิดทางการเมืองได้เช่นกัน ดังนั้นงานวิจัยควรที่จะศึกษาภาพยนตร์ที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย

2. จากการวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายทางการเมืองในภาพยนตร์ไทยทั้ง 6 เรื่อง ด้วยการสื่อความหมายที่ผู้วิจัยค้นพบมีลักษณะในทิศทางเดียวกันอย่าง โครงสร้างสังคม การแสดงออก อุดมการณ์ สังคมในอุดมคติ ชนชั้นสูง ชนชั้นรากหญ้า ประชาชน ความหมายที่สะท้อนออกมาเป็นเพียงความหมายการเมืองของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยควรกำหนดประเด็นทางการเมืองให้ชัดเจน คำว่า “การเมือง” ของสังคมไทยอยู่ในระดับไหน มีความหมายถึงประเด็นอะไรบ้าง ซึ่งคำว่าการเมืองของแต่ละคนมีจำกัดความหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นควรกำหนดประเด็นให้หลากหลายมิติมากขึ้น

3. ในการศึกษาและวิเคราะห์ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง เป็นเพียงการศึกษาและวิเคราะห์ผ่านตัวบทของภาพยนตร์เท่านั้น (Textual Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ตามประสบการณ์และความเข้าใจในเรื่องของสัญลักษณ์ของผู้วิจัยเท่านั้น เพื่อให้ตัวภาพยนตร์สามารถสื่อความหมายมากขึ้น ผู้วิจัยควรสัมภาษณ์ผู้สร้างภาพยนตร์ ผู้กำกับร่วมด้วย เพื่อเข้าใจถึงวิธีการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ในด้านของบทภาพยนตร์ การกำหนดแนวคิดภาพยนตร์ หรือวิธีการเขียนบทภาพยนตร์ เพื่อให้เข้าใจถึงภาพยนตร์มากขึ้นว่าต้องการสื่อความหมายทางการเมืองทิศทางใด อีกทั้งเป็นแนวทางให้เข้าใจถึงวิธีการและเทคนิคการสร้างสรรค์บทภาพยนตร์อีกด้วย

บรรณานุกรม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายพงศรัณย์ จิตต์สวาสดี
วัน เดือน ปี เกิด	7 เมษายน 2537
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2559 ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิทยาศาสตร์ เอกวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และสื่อใหม่ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ที่อยู่ปัจจุบัน	18/75 หมู่ 5 แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210

- Janet, S. (2013). *Independent of what? Sorting out differences from Hollywood*. In G.King, C. Molloy & Y. Tzioumakis (Ed.). *American Independent Cinema: indie, indiewood and beyond* (pp. 15-27). New York: Routledge Published.
- กฤษฎา เกิดดี. (2543). ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์: การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ. กรุงเทพฯ: พิมพ์คำ.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่ 4): กรุงเทพฯ : ซี เอ็ดดูเคชั่น.
- กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน. (2551). สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ การเมืองกับสื่อสารศึกษา: กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2547). หนังสือภาคเนย์ : การศึกษาภาพยนตร์แนววัฒนธรรมศึกษา: กรุงเทพฯ : โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัจจกร หลุยยะพงศ์. (2556). ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม : ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 1): กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขจิตชวัลญ์ กิจวิมล. (2546). การวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์ นอกกระแสหลักในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สาขาวิชาวิจัย สื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน).
- เขมพัทธ์ พัชรวิชัย. (2558). ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสกับภาพสะท้อนปัญหาสังคมไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- เขมิกา จินดาวงศ์. (2551). การวิเคราะห์โครงสร้างการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ ของ อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. (บัณฑิตวิทยาลัย).
- คงเดช จาตุรันต์รัศมี. (2558). Snap แค...ได้คิดถึง. อรรถพล ณ.บางช้าง และ กัญญารัตน์ จิรัชชกิจ: บริษัท ซีเนเพล็กซ์ จำกัด และ บริษัท ซองชาวด์ โปรดักชั่น จำกัด.
- จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย. (2544). ประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จุฬญาณนนท์ ศิริพล. (2561). Ten Year Thailand - PLANETRIUM. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्ม จำกัด.
- ชัยพัฒน์ อัครเศรณี. (2551). ทฤษฎีหนังอะไรอะ. กรุงเทพฯ: ดุมายเบส.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). สถัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์ = *Semiology, structuralism, post-structuralism and the study of political science* (พิมพ์ครั้งที่ 1..): กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ณัฐพงษ์ โอมะพนม. (2555). ไปถึงไหนแล้ว? หนังสือไทยเข้มแข็ง. เข้าถึงได้จาก <https://www.komchadluek.net/entertainment/121230>
- เถกิง พัฒโนภาษ. (2551). สถัญศาสตร์กับภาพแทนความ. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 62(1), 35-50.
- นพพร ประชากุล. (2552). ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2, (พิมพ์ครั้งที่ 1..): กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อ่าน และสำนักพิมพ์วิชาษา.
- นพพร ประชากุล. (2558). มายาคติ. *Mythologies* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- นริศร เต็มชัยธนโชติ. (2561). การสะท้อนสังคมไทยที่ปรากฏในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยรางวัลสุพรรณหงส์ พ.ศ. 2550-2559. Paper presented at the การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร.
- บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา. (2552). โรงงานแห่งความฝัน : สู่อารวจารณ์ภาพยนตร์สำนักบริบท (พิมพ์ครั้งที่ 1..): กรุงเทพฯ : พับลิก บุเคอริ.
- ประชา สุวีรานนท์. (2542). แล่เนื้อเถื่อนหนัง. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภาณุ แสง-ชูโต. (2561). การรื้อสร้างภาพยนตร์ศิลปะ : หน่วยความทรงจำวัยเด็กของฉัน. (ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (คณะศิลปกรรมศาสตร์).
- ภาณุ แสงชูโต. (2561). การรื้อสร้างภาพยนตร์ศิลปะ: หน่วยความทรงจำวัยเด็กของฉัน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2546). นักสร้าง สร้างหนัง หนังสือ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิศิษฎ์ ศาสนเที่ยง. (2561). Ten Year Thailand - CATOPIA. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्ม จำกัด.

- สนธยา ทรัพย์เย็น และทีชะเดช วัชรธานินทร์. (2553). ปฏิบัติการหนังทุนข้ามชาติ. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก.
- สุทัศน์ บุรีภักดี. (2528). ถ่ายภาพและภาพยนตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2564). สุนทรียศาสตร์และการเมืองในภาพยนตร์ของคองคอง จากตุรันตรีศมี. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล., 32(1), 16-27.
- อนิชา วิสุชากรพงศ์. (2559). ดาวคะนอง. โสฬส สุขุม และคณะ: Electric Eel Films.
- อภิชาติพงศ์ วีระเศรษฐกุล. (2561). Ten Year Thailand - SONG OF THE CITY. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.
- อัญชลี ชัยวรพร. (2553). เอกสารการสอนชุดวิชาทฤษฎีและการวิจารณ์ภาพยนตร์ เบื้องต้น หน่วยที่ 1-8 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- อาทิตย์ อัสสรรัตน์. (2561). Ten Year Thailand - SUNSET. คัทลียา เผ่าศรีเจริญ และคณะ: บริษัท ป๊อปปิคเจอร์ จำกัด และบริษัท 185 फिल्म จำกัด.
- อุสุมา สุขสวัสดิ์. (2559). การศึกษาวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสที่ได้รับรางวัลระหว่าง พ.ศ. 2543-2555. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(2), 71-80.